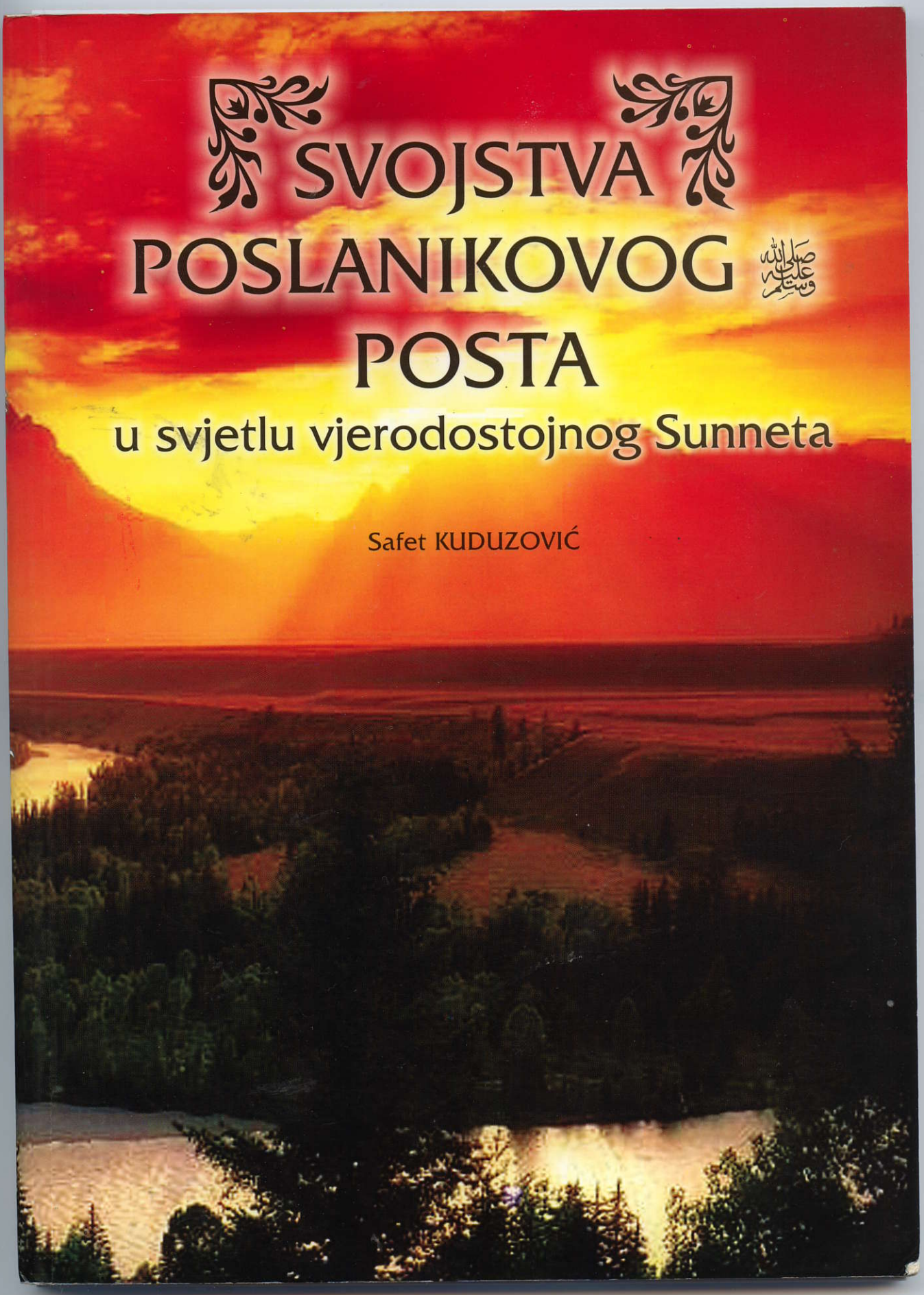
SVOJSTVA POSLANIKOVOG ﷺ POSTA

u svjetlu vjerodostojnog Sunneta

Safet KUDUZOVIĆ



Safet Kuduzović

SVOJSTVA POSLANIKOVOG ﷺ POSTA

u svjetlu vjerodostojnog Sunneta

Amman-Jordan
2002 god.

Naslov knjige:

SVOJSTVA POSLANIKOVOG ﷺ POSTA
u svjetlu vjerodostojnog Sunneta

Autor:
Safet Kuduzović

Jezička korekcija:
Nedim Haračić
Remzija Hurić-Bećirović

Lektor
Remzija Hurić-Bećirović

Kompjuterska obrada teksta:
Omer Avdušinović
Abdur-Rahman Kuduzović
Safet Kuduzović

Dizajn korice
JORDAN Studio, Sarajevo

Tiraž - 1000

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

Allah ﷻ kaže:

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (31)

"Reci: Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti! A Allah prašta i Samilostan je." (Prijevod značenja, Kur'ana, Ali Imran, 31.)

Allahov Poslanik ﷺ je kazao:

"*Post je emanet, pa neka svako čuva svoj emanet.*"

El-Haraiti u "Mekarimul-ahlak"

Predgovor

Duže vrijeme u bosanskoj duhovnoj sredini osjeća se nedostatak literature koja prezentira temelje islamskog učenja kako bi se ispravno razumjeli šerijatski izvori, prvenstveno Kur'an i Sunnet.

Nakon decenija stagnacije na polju idejne vjerske misli ovaj period obilježavaju duhovna i kulturna buđenja muslimana na ovim prostorima. Proklamacijom skupine kapitalnih djela sunijskog sadržaja bosanskohercegovački muslimani se, po ko zna koji put, deklarišu pripadnicima islama jedine priznate vjere kod Uzvišenog Allaha, sačuvane od svih devijacija koje su snašle druge ideologije. Ove indicije aludiraju da će bosanski muslimani krenuti putem vjerskog, naučnog i duhovnog progresa koji će ih, uz Allahovu pomoć, osloboditi vidnih vjerskih ignorancija i servilnosti koje su kulminirale u ateističkim tminama minulog stoljeća. Zato je neophodno da muslimani još odlučnije prihvate svoju vjeru koja je zalog njihovog opstanka, naročito u ovim teškim vremenima kada su se neprijatelji islama ujedinili protiv muslimana upravo onako kako nas je obavijestio Allahov Poslanik, s.a.v.s.

Nema dvojbe da je štampanje i distribucija islamske literature preventiva kojom se Bošnjaci ozbiljno treba da zainteresuju, jer islamska literatura predstavlja najadekvatniji metod u dostavljanju poslanice.

Ovim sažetim djelom želimo djelimično popuniti prazninu u našoj odveć skromnoj literaturi koja Allahovom voljom iz dana u dan biva sve bogatija i obilnija. Tematika ove studije vezana je za post prezentiran kroz vjerodostojne hadise, s osvrtom na praksu prvih generacija islama i mišljenja eminentnih islamskih učenjaka.

Djelo je plod trogodišnjeg istraživanja u oblasti posta koje je zahtijevalo duži vremenski period samo za prikupljanje stručnog materijala koji analizira dotičnu tematiku.

Molim Uzvišenog Allaha da ga učini na vagi dobrih djela i da nagradi sve one koji su na bilo koji način doprinijeli u radu na ovome djelu.

Autor
U Ammanu, 10.06.2002. god.

Uvod

Zahvala pripada Allahu ﷻ. Samo Njega obožavamo i samo od Njega pomoć tražimo. Njemu se utječemo od zla naših duša. Koga On uputi, niko ga u zabludu ne može odvesti; a koga On u zabludi učini, niko ga na pravi put ne može uputiti.

Svjedočimo da nema drugog boga osim Allaha ﷻ i da je Muhmmed ﷺ Njegov rob i Njegov poslanik.

O vjernici, bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću i umirite samo kao muslimani. (Prijevod značenja Ali Imran, 102.)

O ljudi, bojte se Gospodara svoga Koji vas od jednog čovjeka stvara, i od njega je suprugu njegovu stvorio i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte s imenom čijim jedni druge molite, i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah zaista stalno nad vama bdi. (Prijevod značenja En-Nisa, 1.)

O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao, postići će ono što bude želio. (Prijevod značenja, El-Ahzab, 70.-71.)

"*Uistinu, najljepši je govor Allahov govor, a najbolja je uputa uputa Muhammeda ﷺ. Najgore stvari su novotarije, a svaka novotarija je zabluda.*"[1]

Bez dvojbe, post ulazi među najvrednije ibadete i jedan je od temelja islama. On pripada Allahu ﷻ Koji nagrađuje za njega. Nad drugim ibadetima odlikuje se svojom tajnošću, jer ga drugi ne vide. Ne postoji mogućnost pretvaranja pred svijetom, što se može činiti kod ostalih ibadeta. U vrijeme posta napuštaju se mnoge požude kojima šejtan želi prvenstveno oslabiti vezu između Allaha ﷻ i Njegovih robova. Međutim, postom se reduciraju i stješnjavaju ovi putevi, a šejtan ostaje poražen i ponižen, bez imalo nade u svoj uspjeh. On je borba protiv duše i prohtjeva koji su preokupirani varljivim ljepotama ovoga prolaznoga svijeta. Prema tome,

[1] Muslim, (867), Nesai, (1403), Ahmed, 1/432, Tajalisi, (338).

post je jedan u nizu relevantnih vjerskih segmenata o kome u mnogome ovisi ustrajnost vjernika na istini i pravom putu. U komentaru Allahovih ﷻ riječi: **Pomozite sebi strpljenjem i obavljanjem namaza, a to je teško osim bogobojaznima,**[2] neki učenjaci prvih generacija smatraju da se "strpljenje" spomenuto u ajetu odnosi na post.[3] Uzvišeni Allah ﷻ također kaže: **Samo strpljivi, bit će bez računa nagrađeni,**[4] a u komentaru riječi "strpljivi" navodi se da su to postači.[5] U jednom od hadisa Resulullah ﷺ nazvao je ramazan "*mjesecom strpljenja.*"[6]

Hvaleći ovu skupinu, Allah ﷻ je kazao: **A Allah voli strpljive.**[7] U drugom Ajetu Plemeniti Gospodar kaže: **Strpite se Allah je uistinu sa strpljivima.**[8] Također njima Allah ﷻ obećava: **Samo će strpljivi, bez računa biti nagrađeni.**[9]

Ukoliko se ovaj temeljni obred obavi na šerijatski propisan način, bit će vjernikov zagovornik na Sudnjem danu.[10] Zato je izuzetno važno da se podsjetimo na Poslanikov ﷺ post, slijedeći ga u tome, odazivajući se riječima Uzvišenog: **Reci: Ako Allaha volite mene slijedite i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti, a Allah prašta i samilostan je.**[11] U stvari ispravno obavljen post ne može biti, osim kako ga je prakticirao Resulullah ﷺ, izbjegavajući zabranjeno i čineći naređeno. U tom pogledu Allah ﷻ kaže: **Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju njegovu, da ih**

---

[2] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 45.

[3] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim,* 1/90, *Muharerul-vedžiz,* 1/277, *Et-teshil,* 1/8 od imama Garnatija, *El-džamiu li ahkamil-Kur'an,* 1/64, *Fethul-bejan,* 1/158, Tefsir imama Semanija, 1/74, *Kutul-kulub,* 1/151, *Hašijetu Muhjid-Din,* 1/32.

[4] Prijevod značenja, Kur'ana, Ez-Zumer, 10.

[5] Vidjeti: *El-džamiu li ahkamil-Kur'an,* 15/241, *Kutul-kulub,* 1/152, i *Fethul-bari,* 4/108.

[6] Nesai, (2407), Buhari u *Et-tarihu,* 4/1/238.-239., Tajalisi, (2393), Taberani, 22/358.-359. Lanac prenosilaca ovoga hadisa je vjerodostojan. Vidjeti: *Sahihus-sunen,* 2/168, *Sahihut-tergib,* 1/599, *Irvaul-galil,* 4/99, *Es-silsiletus-sahiha,* 6/1/244.-245. Slično tome prenose Ahmed, 2/263 i Bezzar, (1047, El-kešf) u predanju koje je vjerodostojnim ocijenio šejh Ahmed Šakir u svojim opaskama na *El-musned,* 4/293, a dobrim hafiz Askalani u *Muhtesaru zevaidi musnedil-Bezzar,* 1/408. Vidjeti, također *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/408.

[7] Prijevod značenja, Kur'ana, Ali Imran, 146.

[8] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Enfal, 46.

[9] Prijevod značenja, Kur'ana, Ez-Zumer, 10.

[10] Naknadno ćemo, spomenuti izvor ovoga vjerodostojnog hadisa.

[11] Prijevod značenja, Kur'ana, Ali Imran, 31.

iskušenje kakvo ne stigne ili bolna patnja ne snađe.[12] Poslanik ﷺ je rekao: "*Kada vam zabranim nešto, klonite se toga, a kada vam naredim nešto, učinite od toga koliko možete.*"[13]

Post nije samo suzdržavanje od jela, pića i općenja, već je mnogo više od toga; on je duševni odgoj vjernika, kojim se približava svome Plemenitom Gospodaru ﷻ. On ga čini spremnim na pokornost Njemu u dobru i zlu, raskošu i bijedi, u radosti i tuzi. Kroz post se izgrađuje ličnost koja je primjer bogobojaznosti i suptilnosti. Prema tome, post je najbolje sredstvo za čišćenje duše koji je čuva od raznih devijacija. Očistiti svoju dušu znači, ustvari, postići pravi cilj. U tom kontekstu Uzvišeni kaže: **Uspjet će samo onaj ko je očisti.**[14] Post je sjeme takvaluka koje se razvija u srcima ljudi. Uzvišeni Allah u Svojoj Plemenitoj Knjizi kaže: **O vjernici, propisuje vam se post kao što je propisan onima prije vas, da biste bogobojazni bili.**[15] Da bi se vidjeli raznovrsni plodovi posta, neophodno je da pored želudca poste i drugi dijelovi tijela, da oči ne gledaju u haram, da ga ruke ne čine, da noge ne koračaju k njemu, da ga uši ne slušaju, da razum da ne pomišlja na njega, niti da ga jezik izgovara. Resulullah ﷺ je kazao: "*Nije post suzdržavanje samo od hrane i pića, već je i suzdržavanje od beskorisnog govora, besmislica i besposlica. Ako te neko bude uznemiravao i vrijeđao dok postiš reci: Ja postim.*"[16] U drugom predanju stoji: "*Ko ne ostavi lažan govor i vladanje po njemu, Allah nema potreba za njegovim ostavljanjem hrane i pića.*"[17] Na osnovu citiranih hadisa dio učenjaka kaže da ko posti od hrane i drugih požuda, ali prekoračuje zabranjene granice u drugim stvarima, on ustvari nije postač kod Uzvišenog Allaha, jer je ono što čini krupnije i gore od onoga čega se prošao.[18] Takav nije vidio, niti osjetio ljepotu ovoga ibadeta, za koga je Poslanik ﷺ kazao: "*Paravan moga ummeta* (koji ga čuva od nevaljalog) *je post i noćni namaz.*"[19] U vezi s

[12] Prijevod značenja, Kur'ana, En-Nur, 63.
[13] Buhari, (7288), Muslim, (1337).
[14] Prijevod značenja, Kur'ana, Eš-Šems, 9.
[15] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 183.
[16] Ibn Huzejme, (1996), Bejheki, 4/270, Hakim, 1/430.-431. Ovaj hadis su vjerodostojnim ocijenili Hakim, Zehebi i Albani.
[17] Buhari, (1903), Ebu Davud, (2362), Tirmizi, (707), Ibn Madže, (1713), Ahmed, 2/452.
[18] Vidjeti: *Kutul-kulub,* 1/155.
[19] Ahmed, 3/173, Begavi, (2238), Ibn Sad, 3/394 sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-medžmea,* 4/253, *Es-sahiha,* 4/444.-445., *Sahihul-džamia,* 1/614, opaske Arnauta na *El-musned,* 11/183.-184. i opaske na *Šerhus-sunne,* 9/6.

postačima koji se suzdržavaju samo od hrane, Resulullah ﷺ je kazao: "*Pojedini postači nemaju od svoga posta ništa osim gladi i žeđi.*"[20] Učenjaci prvih pokoljenja govorili su da je prilikom posta najlakše ostaviti hranu i piće.[21]

Molimo Allaha ﷻ da nas pouči našoj vjeri, učini nas istrajnim u ibadetima sve dok se ne vratimo Njemu, Jednom Jedinom, u društvu vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih.

Autor
25. rebi'ul-evvel 1421. God. po H.
27. juni 2000. god.
Amman – Jordan

[20] Ibn Madže, (1714), Ahmed 2/441, Bejheki, 4/270, Hakim, 1/431. Među vjerodostojna predanja ovaj hadis svrstali su: Hakim, Zehebi, Ahmed Šakir u *El-musnedu,* 9/282 i Albani u *Sahihut-tergib,* (1076).

[21] Vidjeti: *El-metalibul-alije,* 3/227 od Aslalanija i *Es-sahihul-musned,* str. 97 od šejha Hadaia.

Nekoliko bitnih naznaka u pogledu ovoga djela

Govoreći o svojstvima Poslanikovog ﷺ posta kroz ovo skromno djelo, moleći Uzvišenog Allaha ﷻ da ga učini na vagi dobrih djela, korištene su naredne metode:

Prvo: Navedeni su kur'anski i hadiski šerijatsko-pravni dokazi, sa stepenom ispravnosti hadisa, služeći se ocjenama vrhunskih hadiskih stručnjaka. Kao argumenti korišteni su vjerodostojni (sahih) ili dobri (hasen) hadisi.

Drugo: Nakon Poslanikovih ﷺ hadisa citirana su mišljenja ashaba i islamskih učenjaka, posebno prvih generacija, jer su oni najbolje razumjeli Kur'an i Sunnet.

Treće: Posebna pažnja posvećena je konsenzusu islamskih učenjaka, jer je on, također, šerijatski izvor kod učenjaka ehlu-sunetskih pravnih usmjerenja.

Četvrto: Bilo je poželjno kratko pojasniti pojedine propise, koji su manje poznati ili zanemareni, npr: izlazak žena u džamije, upotreba misvaka, klanjanje dobrovoljnih namaza u kući, liječenje hidžamom, upozorenje od onanisanja.

Peto: U mnogim slučajevima, zbog upozorenja ali ne kao dokaz, spomenuta su neka nevjerodostojna predanja, koja uzrokuju pogrešno shvatanje i krivo praktikovanje vjerskih propisa.

Šesto: Korišteno je više različitih izdanja jednog istog djela ovisno o štampi i opaskama, npr: *Fethul-bari,* hafiza Askalanija, *El-mugni,* Ibn Kudame, *Medžmuatul-fetava,* Ibn Tejmijje itd.

Sedmo: Kod izričito spornih pitanja među islamskim pravnicima, navedeni su dokazi dviju strana, potom su komentarisani slabiji od njih. U slučaju kad je bilo moguće, vršeno je pomirenje (tevfikun) stavova, pridržavajući se, principa i pravila koje su uslovili islamski učenjaci.

Osmo: Ovom prilikom nužno je istaknuti neka stara djela koja su bila od posebnog značaja i koristi, kao što su: *Et-temhid, Šerhus-sunne, El-medžmua šerhul-muhezzeb, El-minhadžu šerhu sahihi Muslimin b. el-*

Hadždžadž, Medžmeuz-zevaid, Medžmuatul-fetava, Zadul-mead, Fethul-bari, Et-telhisul-habir, Itihaful-hiretil-mehere, Nejlul-evtar, Tuhfetul-ahvezi.

Od savremenih djela možemo istaći: *Eš-šerhul-mumtia, Es-silsiletus-sahiha, Sahihul-džamia, Tashihud-dua, Es-sahihul-musned, Sifetus-savmi, Fikhus-savm, Ahkamul-mesadžid, Ialamul-enam, Tenkihul-kelam, Defaul-itisaf, Ahkamus-sijam.*

Deveto: Djelo nema za cilj naklonjenost mišljenju jedne pravne škole, već je po vlastitom viđenju, shodno argumentima, odabiran prioritetniji stav. Time je dato svim islamskim učenjacima pravo koje zaslužuju, ne preferirajući nijednog od njih nad drugima. U suprotnom, uskratilo bi se pravo dijelu učenjaka, učinivši im nepravdu, kako to tvrdi imam Eš-Šatibi u djelu *El-muvafakat,* 3/131.-132. Prema tome, odabrana mišljenja nisu neprikosnovena tako da nikoga ne obavezujemo da ih slijedi.

Deseto: Na kraju ovoga djela navedena je korištena literatura, sa imenom autora i mjestom izdanja, ako je poznato. Izvori su poredani po abecednom redoslijedu.

Jedanaesto: Jedino je govor Uzvišenog Allaha ﷻ neprikosnovena istina, dok su riječi i djela ljudi bliže ili dalje od nje. Prema tome, ovo skromno djelo nije ništa do jedan u nizu pokušaja da se našoj populaciji prezentira ispravan način praktikovanja vjerskih propisa, koji je, dakako, prisutan više stoljeća na ovim prostorima.

Poglavlje I

Odlike i vrste posta

Odlike posta

Uzvišeni Allah u Svojoj plemenitoj Knjizi svrstao je post među najvrednije ibadete, a postačima je obećao veliku nagradu, rekavši: **Muslimanima i muslimankama, i vjernicima i vjernicama, i poslušnim muškarcima i poslušnim ženama, i iskrenim muškarcima i iskrenim ženama, i strpljivim muškarcima i strpljivim ženama, i poniznim muškarcima i poniznim ženama, i muškarcima koji dijele zekat i ženama koje dijele zekat, i muškarcima koji poste i ženama koje poste, i muškarcima koji o svojim stidnim mjestima vode brigu i ženama koje o svojim stidnim mjestima vode brigu, i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha, - Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio.**[22] Također je Uzvišeni ﷻ rekao: **A bolje vam je neka znate, da postite.**[23] Poslanik ﷺ nam je u brojnim hadisima spomenuo važnost posta a prema odlikama i veličini nagrade, možemo ih klasificirati po sljedećem redoslijedu:

1. Post je paravan između roba i vatre

Resulullah ﷺ je rekao: "*Ko bude postio dan na Allahovom putu udaljit će ga Allah od vatre razdaljinom od sedamdeset godina.*"[24] U drugom hadisu Vjerovjesnik ﷺ je kazao: "*Ko bude postio dan na Allahovom putu, Allah će učiniti između njega i vatre dolinu u razdaljenosti nebesa od Zemlje.*"[25] U drugoj predaji stoji da će ga Allah ﷻ udaljiti od Džehennema hiljadu godina.[26] Dio islamskih pravnika smatra da se ovi hadisi odnose na onoga ko se bori oružjem na Allahovom putu i posti. Međutim, nema ništa što jasno ukazuje na ovakvo razumijevanje, naprotiv, hadisi su općeg karaktera i vrijede za svakoga ko se bori na bilo koji način na Allahovom ﷻ putu. U poznatom hadisi-kudsiju, Uzvišeni Allah preko Svoga Poslanika ﷺ kaže: "*Post je pregrada koja štiti Moga roba od vatre, njegov post pripada*

---

[22] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Ahzab, 35.

[23] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 184.

[24] Buhari, (2840), Muslim, (1135).

[25] Tirmizi, (1624), Taberani, 8/280.-281. Ovaj hadis se navodi različitim putevima koji pojačavaju jedni druge, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 2/1085. Vidjeti, također *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/396.

[26] Nesai, (2253), Ebu Jala, (1486), Taberani, 17/335 sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-sahiha,* 6/1/138 i *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/396.

Meni i Ja za njega nagrađujem."[27] Savjetujući omladinu svoga ummeta, Poslanik ﷺ je kazao: "*Ko ima mogućnosti da se oženi, neka to učini tako će se sačuvati od pogleda u zabranjeno i od nemorala. Ko nema mogućnosti za ženidbu, neka posti tako će vladati svojim prohtjevima.*"[28]

2. Post se svrstava među najbolja djela.

Prenosi se da je Ebu Umame rekao Allahovom Poslaniku ﷺ: "O Allahov Poslaniče, ukaži mi na djelo zbog kojeg ću, ako ga budem činio, ući u Džennet." Vjerovjesnik ﷺ mu odgovori: "*Posti, uistinu je post najbolje djelo.*"[29]

3. Posebna nagrada za postača

4. Postač ima dvije radosti

5. Zadah iz usta postača prijatniji je Allahu ﷻ od mirisa miska

Ove tri odlike sadržane su u jednom od hadisi-kudsija, u kome Uzvišeni Allah preko Svoga Poslanika ﷺ kaže: "*Svako djelo koje učini Allahov rob biva dvostruko ili desetorostruko nagrađeno, pa i do sedam stotina puta.*" Potom je Poslanik ﷺ dodao da je Allah ﷻ kazao: "*Osim posta, on pripada Meni i Ja za njega nagrađujem. Moj rob ostavlja svoju hranu, piće i požude zbog Mene. Postaču pripadaju dvije nagrade: jedna kada se iftari, a druga kada se vrati svome Gospodaru. Zadah iz usta postača ljepši je Allahu od mirisa mošusa.*"[30] Što se tiče zadaha iz usta postača, on na dunjaluku ima neprijatan miris, međutim, Allahu ﷻ je ljepši od najprijatnijih mirisa, jer je rezultat pokornosti Uzvišenom Stvoritelju. Tako kada vidimo krv i rane mudžahida na Allahovom putu možda osjetimo neprijatnost i neugodnost, međutim, ta krv i te rane će im svjedočiti na Kijametskom danu, a njihov miris bit će poput miska.[31]

6. Post će biti zagovornik postačima na Sudnjem danu

---

[27] Ahmed, 3/341, Taberani, 9/49, Bejheki u *Eš-šuabu,* (3582) drugi dio hadisa. Hafiz Munziri je ovu predaju ocijenio dobrom. Vidjeti: *Et-tergib,* 2/83. Prve riječi ovoga hadisa: "*Post je pregrada...*," bilježi također imam Muslim, (1151).

[28] Buhari, (5066), Muslim, (1400).

[29] Nesai, (2219), Ibn Huzejme, (1893), Ibn Hibban, (El-ihsan) 8/213, Hakim, 1/421 i ocijenio ga je sahihom, kao i imam Zehebi. Hafiz Ibn Hadžer u *El-fethu*, 4/595 tvrdi: "Lanac prenosilaca ove predaje je vjerodostojan."

[30] Buhari, (1894), Muslim, (1151). Ovo je Muslimova verzija.

[31] Hadis u ovome smislu bilježe, Buhari, (5533) i Muslim, (1876) od Ebu Hurejre.

Resulullah ﷺ je rekao: "*Post i Kur'an će činiti šefaat robu na Sudnjem danu. Post će reći: 'O Gospodaru, ja sam mu zabranjivao hranu i prohtjeve, pa učini me njegovim zagovornikom,' a Kur'an će kazati: 'Ja sam ga sprečavao da spava noću, učini me njegovim zagovornikom.' Potom će Uzvišeni Allah reći: 'Budite zagovornici.'*"[32]

7. Er-Rejjan za postače

Poslanik ﷺ je kazao: "*Jedna od dženetskih vrata zovu se Er-Rejjan, na njih će ulaziti samo postači. Kada uđu postači, zatvorit će se i niko drugi poslije toga neće ući na njih.*"[33] Ibn Huzejme u svojoj verziji dodaje: "*Ko uđe pit će iz Dženneta, a ko se napije nikada više neće ožednjeti.*"

8. Post zimi hladni je plijen

Amir b. Mesud prenosi da ja Allahov Poslanik ﷺ kazao: "*Post u zimi hladni je plijen.*"[34]

Imam Sindi u komentaru citiranog hadisa kaže da postač u zimi zaslužuje nagradu a bez posebnih poteškoća, zbog kratkog dana kada ne osjeti glad i hladnog vremena kada ne osjeti žeđ.[35]

9. Post je iskup

Uzvišeni Allah je učinio post iskupom za onoga ko obrije svoju glavu na hadždžu dok je u ihramu i to zbog opravdanog razloga, za onoga koji nije u mogućnosti prinijeti žrtvu na hadždžu, ko ubije vjernika nehotice, ko prekrši zakletvu, za onoga koji ulovi žrtvu dok je u ihramu, kao i za za onoga koji učini Zihar.[36]

---

[32] Ahmed, 2/174, Ebu Nuajm, 8/171, Dejlemi u *Musnedul-firdevs,* (3631), Hakim, 1/554 i ocijenio ga je vjerodostojnim, kao i hafiz Zehebi, Ahmed Šakir i Albani. Imam Busiri ga smatra dobrim. Vidjeti: *El-musned,* 6/188, *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/400, *El-miškah,* 1/612. Hafiz Hejsemi u *El-medžmea,* 3/419 tvrdi: "Bilježi ga Taberani u *El-kebiru,* a prenosioci su pouzdani."

[33] Buhari, (1896), Muslim, (1152) i Ibn Huzejme, (1902) sa pouzdanim lancem prenosilaca.

[34] Tirmizi, (797), Ahmed, 4/335, Ibn Huzejme, (2145), Bejheki, 4/296.-297., Ibn Ebi Asim u *El-ahadu vel-mesani,* 5/329, Ibn Ebi Šejbe, 1/344 i Ibn Ebi Dunja u *Et-tehedždžudu,* (332). Utemeljenost ovoga hadisa zasniva se na mnoštvu puteva kojim je prenesen. Vidjeti: *Es-silsiletus-sahiha,* 4/554.-556.

[35] Vidjeti: *El-musned,* 31/290 sa opaskama šejha Arnauta i *Tuhfetul-ahvezi,* 3/443.

[36] Zihar je paganski način puštanja žene, tako da muž kaže svojoj supruzi: Ti si mi zabranjena kao leđa moje majke.

Ove odlike posta spomenute su u sljedećim ajetima: El-Bekare, 196. En-Nisa, 92. El-Maide, 89. i 95. i El-Mudžadele. 3.-4.

Poslanik ﷺ je rekao: "*Iskušenja čovjeka su u njegovoj porodici, imetku, komšijama, a iskupljuju ih: namaz, post, sadaka i pozivanje na dobro i odvraćanje od zla.*"[37]

U drugoj predaji se navodi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Pet dnevnih namaza, džuma do džume i ramazan do ramazana iskupljuju ono što je između njih, ako se ne čine veliki grijesi.*"[38]

Odlike mjeseca ramazana

1. U ramazanu je objavljen Kur'an i druge Allahove knjige

Uzvišeni Allah je rekao: **U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, on je putokaz ljudima i jasan dokaz koji razdvaja pravi put od zablude.**[39]

Vasile prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Ibrahimovi listovi spušteni su prve ramazanske noći. Tevrat je objavljen šestog ramazana. Indžil je spušten trinaestog ramazana, a Zebur osamnaestog, dok je Kur'an spušten dvadeset četvrtog ramazana.*"[40]

2. U ramazanu je najvrijednija noć Lejletul-kadr

Uzvišeni Allah je o ovoj noći rekao: **Mi smo ga objavili u noći (koja se zove) El-Kadr.**[41] Uzvišeni ﷻ je također rekao: **Mi smo objavili Kur'an u blagoslovljenoj noći.**[42] Ibn Abbas ؓ kaže da je blagoslovljena noć u

[37] Buhari, (7096), Muslim, (144).
[38] Muslim, (233).
[39] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 185.
[40] Ahmed, 4/107, Taberani u *El-kebiru,* 22/75 i u *El-evsatu,* 4/111, Bejheki u *Es-sunenu,* 9/188 i u *Eš-šuabu,* 2/414. Šejh Albani ga je ocijenio dobrim u *Sahihul-džamia,* 1/313. Vidjeti, također *Medžmeuz-zevaid,* 1/197.
[41] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Kadr, 1.
[42] Prijevod značenja, Kur'ana, Ed-Duhan, 3.

ovome ajetu Lejletul-kadr.[43] Dok je u vezi s objavljivanjem Kur'ana u jednoj noći (Lejletul-kadr), isti ashab ﷺ rekao: "Kur'an je spušten od jedanput na dunjalučko nebo, a potom ga je Allah ﷻ postepeno spuštao (objavljivao) Resulullahu ﷺ." Potom je citirao kur'anski ajet: **Oni koji ne vjeruju govore: Trebalo je da mu Kur'an bude objavljen čitav, i to od jednom. Tako se objavljuje da bismo njime srce tvoje učvrstili, i Mi ga sve ajet po ajet objavljujemo.**[44]

Pored svih odlika ove blagoslovljene noći, vjernici imaju poseban dar od Allaha i posebne goste na zemlji. Resulullah ﷺ kaže da je broj meleka te noći na zemlji veći od broja kamenčića.[45]

3. U ramazanu se klanja zajednički noćni namaz

Od blagodati Uzvišenog Allaha je noćni namaz u ramazanu, koji ima posebne odlike. Resulullah ﷺ je podsticao ashabe na klanjanje teravih-namaza, ali ih nije obavezao njime.[46] Budući da ćemo naknadno opširnije govoriti o vrlinama noćnog namaza u ramazanu, ovdje ćemo samo navesti dva hadisa koji ukazuju na vrijednost teravih-namaza:

Ebu Hurejre prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Ko provede ramazan sa noćnim namazom, vjerujući u Allaha ﷻ i tražeći nagradu samo od Njega, bit će mu oprošteni prošli grijesi.*"[47] Amr b. Merre el-Džuheni kaže da je došao čovjek Poslaniku ﷺ iz mjesta koje se zove Kudaa, i upitao: "O Allahov Poslaniče, ako posvjedočim da nema drugog boga osim Allaha ﷻ i da si ti Allahov poslanik, i ako budem klanjao pet dnevnih namaza,

---

[43] Hakim, 2/449 i ocijenio ga je vjerodostojnim, kao i imam Zehebi. Ibn Abbasovo mišljenje zastupa većina islamskih učenjaka. Vidjeti: *Ruhul-meani,* 14/170, *Fethul-kadir,* str. 1613 od Ševkanija i *Envarut-tenzil,* 5/99.

[44] Nesai u *Et-tefsiru,* 2/539.-540., Taberi u *Džamiul-bejan,* 30/328, Bezzar, (El-kešf 2290), Taberani, 12/32, Hakim, 2/530 i ocijenio ga je vjerodostojnim. Hakimovu ocijenu podržao je imam Zehebi u svojim opaskama na *El-mustedrek,* 2/530 i Ibn Hadžer u *El-fethu,* 1/42. Hafiz Hejsemi u *El-medžmea,* 7/295 kaže da su prenosioci Bezzarovog predanja pouzdani. Citirani ajet je u prijevodu značenja, Kur'ana, El-Furkan 32.

[45] Ahmed, 2/519, Tajalisi, (2545). Ovu predaju dobrom su ocijenili imam Velijud-Din Iraki u *Šerhus-sadr,* str. 46, Ibn Kesir u *Tefsirul-Kur'anil-Azim,* 4/570, Busiri u *El-itihafu,* 3/482 i šejh Albani u *Es-sahiha,* 5/240 i *Sahihul-džamia,* 2/961. Hafiz Hejsemi u *Ez-zevaidu,* 3/176 kaže: "Bilježe ga Ahmed, Bezzar i Taberani u *El-evsatu*, a prenosioci su pouzdani." Ahmed, 2/519, Tajalisi, (2545).

[46] Muslim, (759), Ebu Davud, (1371), Tirmizi, (808), Ahmed, 2/281, Bejheki, 2/492.

[47] Buhari, (2009), Muslim, (759).

postio ramazan i klanjao noćni namaz u ramazanu, i ako budem davao zekat, u čijem sam društvu? Resulullah ﷺ mu odgovori: '*Ko umre a činio je spomenuto, on je sa iskrenima i šehidima.*'"[48]

4. U ramazanu se otvaraju dženetska a zatvaraju džehenemska vrata

Vjerovjesnik ﷺ je rekao: "*Kada nastupi mjesec ramazan, otvaraju se vrata Dženneta a zatvaraju vrata Džehennema, i šejtani bivaju okovani.*"[49] U drugoj predaji stoji: "*Kada nastupi mjesec ramazan, otvaraju se vrata milosti.*"[50]

Otvaranje jednih i zatvaranje drugih vrata dešava se odmah u prvoj noći mjeseca ramazana, kako je to spomenuto u hadisu koji prenosi Ebu Hurejre ﷺ.[51]

5. U ramazanu se opraštaju grijesi

Resulullah ﷺ je kazao: "*Ko isposti ramazan istinskim vjerovanjem, tražeći nagradu samo od Allaha, bit će mu oprošteni prošli grijesi.*"[52] U drugom hadisu stoji: "*Ko provede Lejletul-kadr u ibadetu istinskim vjerovanjem u Allaha, tražeći time nagradu samo od Njega, bit će mu oprošteni prošli grijesi.*"[53] U predaji imama Ahmeda dodaje se: "*...i budući grijesi.*"

6. Obavljena umra u ramazanu nagrađuje se kao obavljeni hadždž

---

[48] Ibn Hibban, (El-mevarid) (19). Hafiz Hejsemi u *El-medžmea,* 1/46 kaže: "Bilježi ga Bezzar a lanac prenosilaca je dobar ili ispravan." Imam Munziri ga je ocijenio dobrim, a šejh Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Sahihut-tergib,* 1/459.

[49] Buhari, (1899), Muslim, (1079).

[50] Muslim, (1079), Hakim, 3/145, Bejheki, 2/65.-66., Abdur-Rezzak, 4/176.

[51] Tirmizi, (682), Ibn Madže, (1665), Ibn Huzejme, 3/188. Šejh Albani ovu predaju smatra autentičnom.

[52] Buhari, (2014), Muslim, (760).

[53] Buhari, (1901), Muslim, (760), Ahmed, 2/385, Hafiz Askalani je ovu dopunjenu predaju ocijenio dobrom u *El-fethu*, 4/609. Dio učenjaka je prigovorio ovom dodatku, ali zbog mnoštva navedenih puteva, njegovo prihvatanje je preče od odbacivanja pod izgovorom iznimnosti. Vidjeti: *Fethul-bari,* 4/609 od hafiza Askalanija i *Kijamu-ramadan,* str. 18.-19. od šejha Albanija.

Abdullah b. Abbas prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: *"Umra u ramazanu je kao obavljeni hadždž."*[54] U drugom hadisu stoji da je umra u ramazanu kao obavljeni hadždž sa Poslanikom ﷺ.[55]

7. Ramazan je mjesec Kur'ana

Ibn Abbas ﷺ kaže: "Vjerovjesnik ﷺ bio je najdarežljiviji u činjenju dobra, posebno u mjesecu ramazanu kada mu je dolazio Džibril عليه السلام poučavajući ga Kur'anu i preslušavajući ga."[56] Nakon citiranog hadisa, Ibn Redžeb kaže: "Ovaj hadis ukazuje na vrline učenja, poučavanja i preslušavanja Kur'ana u ramazanu."[57]

Muslimani prvih generacija brižno su pazili na učenje Kur'ana u blagoslovljenom mjesecu.

Mudžahid prenosi da je Ali Ezdi svake ramazanske noći proučio jedanput Kur'an, a spavao bi između akšama i jacije.[58] Poznati tabiin Katade običavao je sedmično proučiti Kur'an. Kada nastupi ramazan proučio bi ga svaka tri dana, a u zadnjoj trećini ramazana činio bi to svake noći.[59]

Prenosi se da je Esved svakog drugog ramazanskog dana proučio Kur'an, a mimo ramazana činio bi to svakih šest dana.[60]

Ibn Adbul-Hakem navodi da je imam Malik ostavljao pisanje i prenošenje hadisa u ramazanu, a pristupio bi učenju Kur'ana.[61] Imam Šafija bi u ramazanu proučio Kur'an šezdeset puta, i to u namazu.[62]

Takvi su bili prethodnici ovoga ummeta. Znali su da je uspjeh u Kur'anu, a gubitak u okretanju od Kur'ana. Svoj ponos tražili su u Njemu, a ne u nevjerničkoj prividnoj sili. Kada je muslimanska vojska na čelu sa Ebu Ubejdom oslobodila Kuds, Omer ﷺ je kazao: "Bili smo poniženi narod pa

---

[54] Buhari, (1782), Muslim, (1256).
[55] Buhari, (1863), Muslim, (1256).
[56] Buhari, (6), Muslim, (2308).
[57] Vidjeti: *Letaiful-mearif,* str. 189.
[58] Ibn Ebi Dunja u *Et-tehedžudu,* (252) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Slično se navodi od Ata b. Saiba Kufija. Vidjeti: *Tehzibul-kemal,* 20/90 od imama Džemaluddina Mizzija.
[59] Vidjeti: *Hilijetul-evlija,* 2/338 od Ebu Nuajma.
[60] *Ibid,* 2/163.
[61] Vidjeti: *Fadailu šehri ramadan,* str. 97 od imama Udžhurija.
[62] Vidjeti: *Letaiful-mearif,* str. 191 i *Fadailu šehri ramadan,* str. 97.

nas je Allah uzdignuo islamom, i ako budemo tražili ponos u drugom osim islamu, ponizit će nas Allah."[63]

Kako dočekati ramazan

Allah ﷻ iz svoje prevelike milosti počastio je ummet Svoga Poslanika ﷺ brojnim blagodatima, koje nisu bile poznate prijašnjim narodima. Između ostalih, ovaj časni mjesec ramazan, koji je najbolji mjesec; u njemu je objavljena najbolja knjiga, na najboljem jeziku, u najboljoj noći, najodabranijem Poslaniku ﷺ, putem najboljeg meleka Džibrila عليه السلام, na najboljem mjestu.

Prema tome, neophodno je ovaj mjesec dočekati sa punim poštovanjem, iskoristiti njegove blagodati, moliti Uzvišenog Allaha da primi dobra, a oprosti loša djela. Vjernička srca treba da budu vezana za budući svijet, daleko od ovog bezvrijednog prolaznog svijeta. Tako će se, uz Allahovu ﷻ pomoć, vjernici radovati kao što kaže Uzvišeni: **Reci: Neka se zato Allahovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju.**[64]

Uzvišeni Allah o onima koji su zanemarili ahiret, žudeći za ovim svijetom, kaže: **Oni se raduju životu na ovom svijetu, a život na ovom svijetu prema onom svijetu je samo neznatno uživanje.**[65] Ovo je pogrdno radovanje, koje nije drago Plemenitom Stvoritelju ﷻ, koji je o njihovom ovosvjetskom radovanju kazao: **Allah, uistinu, ne voli one koji se raduju.**[66]

Mjesec ramazan je idealna prilika za vjernika da obnovi svoj iman i odnos prema Allahu ﷻ, da zasluži Njegovu milost i oprost. Milostivi Allah ﷻ je rekao: **Nastojte zaslužiti oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje.**[67]

---

[63] Hakim u *El-mustedreku,* 1/62.-63., Ibn Ebi Šejbe u *El-musannefu,* 7/28 i 7/113, Hinad b. Siri u *Ez-zuhdu,* 2/417. Ovu predaju kao vjerodostojna po Buharijinim i Muslimovim kriterijima ocijenili su imam Hakim i Zehebi. Šejh Albani je također smatra vjerodostojnom. Vidjeti: *Sahihut-tergib,* 3/100.-101.

[64] Prijevod značenja, Kur'ana, Junus, 58.

[65] Prijevod značenja, Kur'ana, Er-Rad, 26.

[66] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Kasas, 76.

[67] Prijevod značenja, Kur'ana, Ali Imran, 133.

Istinski povratak Allahu pokajanjem i napuštanjem hrđavih djela uzrokuje Allahov oprost. Samilosni Allah ﷻ je kazao: **Za one koji se, kada grijeh počine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole – a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah? – i koji svjesno u grijehu ne ustraju. Njih čeka nagrada – oprost od Gospodara njihova i dženetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, a divne li nagrade za one koji budu tako postupili.**[68]

Uistinu, pravi su sretnici koji iskoriste ovaj blagoslovljeni mjesec u pokornosi svome Stvoritelju. U jednom hadisu kaže se da je Resulullah ﷺ rekao: "*Stanovnici Dženneta neće žaliti ni za čim od dunjaluka, osim trenutaka koje su proveli ne spominjući Allaha.*"[69]

S druge strane, propust je i veliki gubitak provesti ramazan ne osjećajući vrline ovoga mjeseca ili, ne daj Bože u njemu izazvati Allahovu srdžbu na sebe. Jedne prilike Resulullah ﷺ se popeo na minber i rekao tri puta: "*Amin,*" potom je kazao: "*Došao mi je Džibril i rekao: 'Ko dočeka mjesec ramazan i ne bude mu oprošteno u njemu, pa umre i uđe u vatru, neka je daleko od Allahova oprosta, pa sam rekao amin...*'"[70]

Također, musliman je odgovoran za svoju porodicu i ono što čini, naročito u mjesecu ramazanu. Neshvatljivo je da otac i majka poste, a dozvole svojoj djeci, koja su šerijatski obavezana postiti, da jedu u ramazanskim danima. U ovom slučaju griješe i roditelji i djeca. Allah ﷻ kaže: **O vjernici, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti.**[71]

Ata, poznati tabiin, u komentaru ovoga ajeta, kaže: "Naređujte svojoj porodici da bude pokorna Allahu, a zabranjujte im da čine vjerski

---

[68] Prijevod značenja, Kur'ana, Ali Imran, 135.-136.

[69] Taberani u *El-kebiru,* 20/93, i u *Musneduš-šamijjine,* 1/258, Ibn Suni, (3), Bejheki u *Eš-šuab,* (512). Hafiz Munziri je ovaj hadis ocijenio dobrim u *Et-tergibu,* 2/93. Šejh Albani ga je prvo ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: prvo izdanje *Sahihul-džamia,* (5322). Potom je u drugoj štampi *Sahihul-džamia,* (5446), (1408.-1988. god.), šejh Albani rekao da je neodlučan kod ocijene ovoga hadisa. Potom je u *Daifut-tergib,* 1/453.-454. ocijenio ovo predanje slabim.

[70] Ebu Jala, 10/328, sa autentičnim lancem prenosilaca. Naknadno će mo govoriti o izvorima ovoga hadisa.

[71] Prijevod značenja, Kur'ana, Et-Tahrim, 6.

zabranjene prestupke. Ako vidite da griješe, ukorite ih i osudite, te ih odvratite od zla."[72]

Imam Kurtubi ovako tumači citirani ajet: "Roditelj će poučiti svoje dijete dozvoljenom i zabranjenom, odvraćat će ga od loših djela i griješenja."[73]

Resulullah ﷺ je kazao: "*Svi ste vi čuvari, i svako je odgovoran za ono što mu se povjeri; vladar je čuvar svojih podanika i odgovoran je za njih; čovjek je čuvar svoje porodice i odgovoran je za nju; žena je čuvar u kući svoga muža i odgovorna je za njoj povjereno; sluga je čuvar imetka svoga vlasnika i odgovoran ja za njega.*"[74] Imam Nevevi u komentaru citiranog hadisa, kaže: "Čuvar je onaj koji brižno pazi na ono što mu se povjeri. Dužan je pravedno se ophoditi prema povjerenom u korist njegove vjere, dunjaluka i drugog."[75]

Nužno je istaći da post nije samo ramazanski ibadet, već je neophodno nakon njega ustrajati u dobrovoljnom postu, o kome je već bilo govora. Poslanik ﷺ je kazao: "*U Džennetu imaju posebne providne odaje, pripremljene za one koji lijepo govore, hrane uboge, ustraju* (nakon obaveznog) *u dobrovoljnom postu i klanjaju noću dok svijet spava.*"[76]

Ramazanski post je obavezan

Na obavezu ramazanskog posta aludiraju Kur'an, Sunnet i konsenzus islamskih učenjaka, prvih i potonjih generacija. Ako bi musliman porekao obavezu ramazanskog posta, počinio bi djelo koje bi ga izvelo iz islama, jer

---

[72] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-Azim,* 4/417.

[73] Vidjeti: *El-džamia,* 18/127. Slično ovome spomenuo je imam Taberi u *Džamiul-bejan,* 28/185.-186. od skupine učenjaka prvih generacija.

[74] Buhari, (893), Muslim, (1829).

[75] Vidjeti: *El-minhadž,* 12/168.

[76] Tirmizi, (1984), Ahmed, 5/343, Ibn Huzejme, (2137), Ebu Jala, (424), Taberani u *El-kebiru,* 3/301 i u *Musneduš-šamijjine,* 2/233, Hatib u *Et-tarihu,* 4/178. Šejh Albani je ovo predanje zbog više verzija ocijenio dobrim. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 1/426, *El-miškah,* 1/388, *Sahihu sunenit-Tirmizi,* 1/372, opaske na *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/306.

time poriče jedan od pet islamskih temelja.[77] Naređujući muslimanima ramazanski post Uzvišeni Allah je rekao: **O vjernici, propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste bogobojazni bili.**[78] Na drugom mjestu Uzvišeni Allah ﷻ kaže: **Ko od vas bude kod kuće u tom mjesecu, neka ga u postu provede.**[79] Allah ﷻ je također rekao: **Jedite i pijte, sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, od tada postite sve do noći.**[80] Allahov Poslanik ﷺ je kazao: "*Islam se temelji na petero: svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, na obavljanju namaza, davanju zekata, hodočašću Kabe i postu mjeseca ramazana.*"[81] U drugom hadisu koga prenosi Ebu Hurejre stoji da je Poslanik ﷺ rekao: "*Islam je da obožavaš Allaha i da mu druga ne pripisuješ, da obavljaš namaz, daješ zekat i postiš ramazan.*"[82]

Jedan pustinjak je došao Poslaniku ﷺ i pitao ga o islamu. Jedno od pitanja glasilo je: "Obavijesti me šta je Allah propisao od posta?" Resulullah ﷺ mu je odgovorio: "*Mjesec ramazan.*"[83]

Nema razilaženja među islamskim učenjacima oko obaveze ramazanskog posta, svi se slažu da je on jedan od pet islamskih temelja.[84]

Vrste posta

S obzirom na šerijatske argumente, post možemo podijeliti u sljedeće skupine: Obavezni, dobrovoljni i zabranjeni post.

---

[77] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 35/106, *El-vedžiz,* str. 189 od šejha Ibn Bedevija, *Fikhus-sunne,* 1/322.-323. od šejha Sejjida Sabika, *Es-sijam,* str. 5 od Ibn Usejmina i *Es-sahihul-musned,* str. 81 od Hadaija.

[78] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 183.

[79] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 185.

[80] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 187.

[81] Buhari, (8), Muslim, (16).

[82] Buhari, (4777), Muslim, (8).

[83] Buhari, (1891), Muslim, (11).

[84] Vidjeti: *Et-temhid,* 22/148, *Meratibul-idžma,* str. 70 i *El-medžmua,* 6/249, *Mugnil-muhtadž,* 1/420, *El-mugni,* 4/324, *Es-sijam,* str. 27 od dr. Tajjara.

Nakon opće podjele, govorit ćemo posebno o podskupinama svake vrste posta.

Obavezni post

To je vrsta posta koja ako se ostavi bez šerijatski opravdanog razloga čini čovjeka grješnikom i nepokornim. Ova skupina posta obuhvata nekoliko podskupina:

1. Ramazanski post

Uzvišeni Allah je rekao: **O vjernici, propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste bogobojazni bili.**[85] Prethodno smo govorili o obavezi ramazanskog posta.

2. Post kao posljedica zavjeta

Ko se zavjetuje, npr., da će postiti tri dana u ime Allaha ﷻ, taj post biva obavezan i mora ga izvršiti. Allah ﷻ je rekao: **Oni su zavjet ispunjavali i plašili se Dana čija će kob svuda prisutna biti.**[86]

Uzvišeni ﷻ je rekao: **Neka svoje zavjete ispune.**[87] U drugom ajetu Allah ﷻ kaže: **Za sve što potrošite i na šta se zavjetujete Allah sigurno zato zna.**[88] U vezi s obavezivanjem ispunjavanja zavjeta, Poslanik ﷺ je rekao: "*Ko se zavjetuje na pokornost, neka ispuni zavjet. Ko se zavjetuje na nepokornost, neka ne ispuni ono na što se zavjetovao.*"[89] Imam Ibn Hazm Endelusi navodi konsenzus islamskih učenjaka o obavezi posta prouzrokovanim zavjetom, osim ako se radi o nepokornosti.[90]

3. Post kao posljedica iskupa

---

[85] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 183.
[86] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Insan, 7.
[87] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Hadždž, 29.
[88] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 170.
[89] Buhari, (6700), Ebu Davud, (3289), Tirmizi, (1526), Nesai, (3815), Ibn Madže, (2156).
[90] Vidjeti: *El-idžma,* str. 70 od Ibn Hazma. Nepokornost u ovom slučaju jeste, npr., da se na post zavjetuje žena u danima menstruacionog ciklusa, zavjet posta u dane bajrama, itd.

Ovaj post i njegove skupine spomenut je u poglavlju "Odlike posta" sa ukazivanjem na šerijatske dokaze.

4. Nadoknada ramazanskog posta

Uzvišeni Allah je rekao: **Onome ko od vas bude bolestan ili na putu** (a ne bude postio) **neka posti isti broj drugih dana.**[91]

Dobrovoljni post

To je svaki dragovoljni post za koji postoji vjerski autentičan dokaz. Zove se još sunet ili mustehab post, a objedinjuje više skupina vezanih za različita mjesta i vremena.

1. Post šest dana u mjesecu ševvalu[92]

Poslanik ﷺ je rekao: "*Ko isposti ramazan, potom isposti šest dana ševvala, kao da je postio cijelu godinu.*"[93]

U drugoj predaji stoji: "*Ko isposti šest dana nakon Ramazanskog bajrama, kao da je postio cijelu godinu.*"[94]

Ove dane najbolje je postiti uzastopno, odmah nakon prvog dana Ramazanskog bajrama. To je stav učenjaka šafijske, većine učenjaka hanefijske i dijela učenjaka hanbelijske pravne škole.[95] Bitno je naznačiti da nema šerijatski pouzdanog dokaza o uzastopnom postu prvih šest dana ševvala. Hadis koji spominje uzastopni post ovih šest dana, ne vrijedi ni spomena, jer je ništavan.[96] Međutim, čovjek ne zna kada i gdje mu je propisan smrtni čas, pa je bolje iskoristiti vrijeme u kome može postiti, prije trenutka u kome će biti spriječen. Onaj ko isposti ove dane, praveći veće ili

---

[91] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 184.
[92] Ševval je mjesec nakon ramazana.
[93] Muslim, (1164), Ebu Davud, (2433), Tirmizi, (759), Ibn Madže, (1741).
[94] Ibn Madže, (1740) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihus-sunen,* 2/77. Slično tome prenose Ahmed, 5/280 i Tahavi, 3/119.-120.
[95] Vidjeti: *El-minhadž,* 8/48 imama Nevevija, *Keššaful-kina,* 2/410, *Subulus-selam,* 2/897, *Fikhus-sunne,* 1/333.
[96] Ebu Nuajm u *El-emali,* 5/821 i Taberani u *El-evsatu,* (Medžmeul-bahrejni 3/133). Dva navedena izvora prenesena su iz *Tenkihul-kelam,* str. 596.-597. Vidjeti, također *Medžmeuz-zevaid,* 3/183.

manje pauze u toku mjeseca ševvala, imat će obećanu nagradu,[97] a Uzvišeni Allah najbolje zna.

2. Post dana Arefata

Poslanik ﷺ je pitan o postu na dan Arefata, pa je rekao: "*Iskupljuje* (od grijeha) *prošlu i narednu godinu.*"[98] Dok hadžije borave na Arefatu ne poste taj dan, jer se prenosi da je Poslanik ﷺ pio mlijeko jašući devu, a bio je na Arefatu.[99]

Ukbe b. Amir kaže da je Allahov Vjerovjesnik ﷺ rekao: "*Dan Arefata, kurban-bajram i dani tešrika su naši blagdani, to su dani jela i pića.*"[100]

Ibn Omer, kada je pitan o postu hadžija na Arefatu, rekao je: "Obavio sam hadždž sa Poslanikom ﷺ pa nije postio na Arefatu, i sa Ebu Bekrom, pa nije postio, i sa Omerom i Osmanom, pa nisu postili. Ja, također, ne postim dok boravim na Arefatu, ali ne zabranjujem da se posti niti naređujem post ovoga dana."[101] Šejhul-islam Ibn Kajjim kaže: "Nije bila Poslanikova ﷺ praksa da posti na Arefatu."[102]

Od Omera, Ibn Abbasa i Aiše ﷺ se prenosi da nisu postili dok su boravili na Arefatu.[103] Većina islamskih učenjaka zastupa ovo mišljenje.[104]

---

[97] Vidjeti: *Keššaful-kina,* 2/410, *Tuhfetul-ahvezi,* 3/405 i *Sahihul-musned,* str. 32.

[98] Muslim, (1162), Tirmizi, (749), Ebu Davud, (2425), Ibn Madže, (1756).

[99] Buhari, (1658), Muslim, (1123).

[100] Tirmizi, (773), koji ga je ocijenio vjerodostojnim. Ebu Davud, (2419), Darimi, 2/23, Tahavi, 1/335, Ibn Huzejme, (2100), Hakim, 1/434, Bejheki, 4/298, Ahmed, 4/152, Ibn ebi Šejbe, (15265). Hakim, Zehebi i Albani ovu predaju ocjenjuju kao: "Vjerodostojna po Muslimovim kriterijima."

[101] Tirmizi, (751) i ocijenio ga je dobrim. Šejh Albani ga svrstao među vjerodostojne hadise. Vidjeti: *Sahihus-sunen,* 1/397.

[102] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/66 i *Šerhus-sunne,* 6/345.-346. Nije vjerodostojan hadis u kome Resulullah ﷺ zabranjuje post hadžijama na Arefatu. Bilježe ga Ebu Davud, (2440), Ibn Madže, (1732) i Nesai u *El-kubra,* (2830). Vidjeti: *Ed-daife,* 1/397.-399.

[103] Taberi u *Tehzibul-asar,* (Musned Omer 3276), Abdur-Rezzak, 4/283, Bejheki, 4/284.

[104] Vidjeti: *Šerhus-sunne,* 6/364, *El-mugni,* 3/103, *Sunenun-Nesai,* 2/342, *Džamiut-Tirmizi,* 3/124 i *Nejlul-evtar,* 4/325.

3. Post na dan ašure.

Kada je Poslanik ﷺ pitan o danu ašure, rekao je: "*Iskupljuje* (od grijeha) *prošlu godinu.*"[105]

Post na dan ašure bio je obavezan,[106] a kada je Allah ﷻ propisao mjesec ramazan, ašuru je postio ko je htio.[107] Ibn Abbas ﷺ prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ došavši u Medinu zatekao židove da poste dan ašure, pa ih je upitao zbog čega poste? Odgovorili su: Ovo je dan u kome je Allah izbavio Musaa i Izraelićane od njihovog neprijatelja, (od Faraona, kako to stoji u jednoj od Muslimovih predaja), pa je Musa postio ovaj dan. Potom je Poslanik ﷺ rekao: "*Ja sam preči Musau od vas,*" pa je postio taj dan i naredio da se posti.[108]

Resulullah ﷺ je još u Mekki postio na dan ašure, kao što su to činili pripadnici paganstva (Kurejšije).[109]

Dakle, propisivanje ramazanskog posta dokinulo je obavezu posta ašure. U drugoj predaji Ibn Abbas ﷺ kaže: Dok je Poslanik ﷺ postio na dan ašure i naređivao njen post, rečeno mu je: O Allahov Poslaniče, to je dan koga veličaju kršćani i židovi. Poslanik ﷺ odgovori: "*Sljedeće godine, ako nas Allah poživi, postit ćemo sa ašurom i tasuu* (dan prije ašure)." Međutim Resulullah ﷺ je preselio ne dočekavši narednu godinu.[110] Stoga se prenosi da je Ibn Abbas ﷺ rekao: "Postite tasuu i ašuru, kako biste se razlikovali od židova.[111] Ašura je deseti dan mjeseca muharrema, a tasua je deveti dan istoga mjeseca.[112]

---

[105] Muslim, (1162), Ibn Hibban, 8/395, Ibn Huzejme, (2087), Begavi u *Šerhus-sunne,* (1784), Bejheki, 4/286.

[106] U jednom hadisu Poslanik ﷺ kaže: "*Danas je dan ašure, ko je jeo naka se suzdrži do noći, a ko nije neka danas posti.*" Buhari, (1924), Muslim, (1135). Potom je ovaj propis derogiran drugim hadisima, npr., hadis: "*Ašura je jedan od Allahovih dana, ko želi neka posti, a ko ne želi neka ostavi post.*" Muslim, (1126). Dio učenjaka smatra da ašura u osnovi nije uopće bila propisana. Vidjeti: *Fethul-bari,* 5/2504.

[107] Buhari, (2001), Muslim, (1125). Vidjeti, također *El-havil-kebir,* 3/401.

[108] Buhari, (2004), Muslim, (1130).

[109] Buhari, (2002), Muslim, (1125). Vidjeti: *Fethul-bari,* 5/2634.

[110] Muslim, (1134), Ebu Davud, (2445).

[111] Bejheki, 4/287. Lanac prenosilaca ove predaje šejh Albani je ocijenio vjerodostojnim u *Džilbabul-muslime,* str. 177.

[112] Vidjeti: *El-minhadž,* 8/11 i *Muhtesaruš-šemailil-muhammedijje,* str. 163. Ovo mišljenje, također, potvrđuje prethodni hadis koji prenosi Ibn Abbas. U jednoj predaji kod

Maverdi, Ibn Abdul-Berr, Nevevi, i drugi navode konsenzus učenjaka da nije obavezan post ašure.[113]

Bez obzira na to prve generacije brižno su pazile na post ašure. Esved b. Jezid kaže da nije vidio nikoga da više vodi brigu i naređuje post ašure od Alije i Ebu Musaa el-Ešarija.[114]

4. Post u mjesecu muharremu

Ebu Hurejre ﷺ nam prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Najvrijedniji post nakon ramazana je post u mjesecu muharremu, a najvrijedniji namaz nakon propisanog, je noćni namaz.*"[115]

5. Post u mjesecu šabanu.

Aiša, r.a., kaže: "Nisam vidjela Poslanika da posti ni u jednom mjesecu više nego u mjesecu šabanu; postio ga je cijelog osim malo dana."[116] U hadisu Usame b. Zejda navodi se da je Resulullah ﷺ o postu u mjesecu šabanu kazao: "*To je mjesec u kome su ljudi nemarni; on je između redžeba i ramazana, u njemu se uzdižu djela ka Gospodaru svjetova, pa volim da se moja djela predoče dok postim.*"[117]

Tirmizija i Bezzara koju su vjerodostojnom ocijenili imam Tirmizi i hafiz Ibn Hadžer Askalani, jasno je navedeno da je ašura deseti dan mjeseca muharrema. Vidjeti: *Tuhfetul-ahvezi,* 3/398, *Muhtesaru zevaidil-Bezzar,* 1/406, i *Sahihul-džamia,* 2/735.

[113] Vidjeti: *El-havil-kebir,* 3/401, *El-istizkar*, 10/133, *El-minhadž,* 8/4.

[114] Ebu Davud Tajalisi u *El-musnedu,* (1212). Imam Busiri je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom u *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/419 i hafiz Askalani u *El-metalibul-alije,* 3/256.

[115] Muslim, (1163), Nesai, (1612), Ebu Davud, (2429), Tirmizi, (740).

[116] Buhari, (1969), Muslim, (1156) i ovo je njegova predaja. Na osnovu ove i drugih predaja Ibn Kajjim tvrdi da Resulullah ﷺ nije nikada postio cijeli mjesec osim ramazana. Vidjeti: *Ez-zad,* 2/56. U vjerodostojnom sunnetu navodi se više predaja koje ukazuju da je Poslanik ﷺ ipak postio cijeli šaban. Nesai (2355), Tirmizi, (736) i u *Eš-šemailu,* (256), Ibn Huzejme, (2078). Međutim, nema stvarne kontradiktornosti u ovim hadisima. Predaje koje ukazuju da je Resulullah ﷺ postio cijeli šaban, njima se mislilo na skoro cijeli šaban. Ovo se zaključuje iz više hadisa koje bilježe Buhari, (1969) i Nesai, (2353). Vidjeti, također opaske *Sahihut-tergiba,* 1/596. Tako bismo uskladili ove hadise sa drugim predanjima u kojima se navodi da Resulullah ﷺ nije nikada postio cijeli mjesec osim ramazana. Bilježe ih Buhari, (1969), Muslim, (1156), Nesai, (1640), Tirmizi, u *Eš-šemailu,* (254) i drugi.

[117] Nesai (2356). Imam Busiri je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom u *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/423. Šejh Albani je smatra dobrom. Vidjeti: *Sahihus-sunen,* 2/153, *Sahihul-*

Ibn Abdul-Berr navodi da neki učenjaci smatraju da je lijepo napraviti pauzu dan ili više između šabana i ramazana,[118] kako se ne bi pomješalo dobrovoljno sa obaveznim, kako su činili Poslanikovi ﷺ ashabi.[119]

Međutim, od Vjerovjesnika ﷺ se prenosi da je spajao post šabana sa ramazanskim postom.[120] Tako, nije vjerodostojan hadis u kome se navodi da je Poslanik ﷺ zabranio da se posti dan prije ramazana.[121]

Bitno je navesti, da većina učenjaka smatra dozvoljenim post u drugoj polovini šabana. Što se tiče hadisa u kome Resulullah ﷺ kaže: "*Kada se upolovi šaban, ne postite do ramazana*"[122] odbacila ga je većina hadiskih stručnjaka kao što su: Ahmed, Ibn Mein, Ebu Zura, Tahavi, Bejheki, Sanani i drugi.[123] Kada bismo prihvatili ovaj hadis, on bi se odnosio na one koje bi izmorio post u šabanu, pa možda ne bi izdržali postiti ramazan. Ovako je imam Tahavi protumačio navedeni hadis, pomirivši ga sa drugim predajama. Hafiz Askalani je podržao Tahavijino mišljenje.[124] Drugi način pomirenja ovoga hadisa sa prethodnim predanjem jeste da se ta zabrana odnosi na onoga koji nije, običavao postiti drugu polovinu šabana.[125]

Međutim, pored ovoga, nema vjerodostojnih predaja koje ukazuju na posebne vrline mjeseca šabana, osim hadisa u kome Poslanik ﷺ kaže: "*Allah pogleda svoje robove petnaeste noći šabana, pa oprosti svima, osim mnogobošcu i onome koji ima razmjerica sa svojim bratom*

---

džamia, 1/691 i *Sahihut-tergib,* 1/595. U *Es-sahiha,* 4/522 kaže da ga bilježi Taberani u *El-emali,* 2/3 sa dobrim lancem prenosilaca.

[118] Vidjeti: *El-istizkar,* 10/328.

[119] Ovo se prenosi od Ibn Abbasa i Ebu Hurejre sa vjerodostojnim lancima prenosilaca koje je zabilježio Abdur-Rezzak, 4/158.

[120] Nesai, (2349, 2352), Ebu Davud, (2431), Ibn Huzejme, (2077), Hakim, 1/434 sa lancem prenosilaca za koji Hakim i Zehebi tvrde da ispunjava Buharijine i Muslimove kriterije. Vidjeti, također *Sahihus-sunen,* 2/152.-153., *Sahihut-tergib,* 1/597 i *Sahihul-džamia,* 2/838.

[121] Bejheki, 4/208 koji ga je cijenio slabim, kao i Nevevi u *El-medžmua,* 6/441 i Ibn Turkmani u *El-dževherun-nekijju,* 4/208.

[122] Tirmizi, (738) i ocijenio ga je vjerodostojnim kao i šejh Albani. Ebu Davud, (22370, Ibn Madže, (1674), Ahmed, (9330), Darimi, 2/17, Ibn Hibban, (3559), Bejheki, 4/209.

[123] Vidjeti: *El-feth,* 5/2487.-2488., *Sualatul-Berzei,* 1/388 i *Subulus-selam,* 2/150.

[124] Vidjeti: *El-feth,* 5/2488.

[125] Vidjeti: *Tuhvetul-ahvezi,* 3/362 i *Fikhus-savm,* str. 70.

muslimanom."[126] Ono što se pripisuje Allahovom Poslaniku ﷺ da je kazao: "*Šaban se odlikuje nad ostalim mjesecima, kao što se ja odlikujem nad ostalim vjerovjesnicima,*" izmišljena je predaja, koja se ne smije uzimati kao argument.[127]

Hadiski stručnjaci su također, ocijenili apokrifnom predaju u kojoj se navodi pohvala posta i noćnog namaza petnaestog dana šabana.[128] Druge, dakako izmišljene, predaje navode da se namaz u ovoj noći sastoji od stotinu rekata. Na svakom rekatu uči se deset puta suretul-Ihlas.[129]

6. Post svakog drugog dana

Abdullah b. Amr ؓ nam prenosi od Poslanika ﷺ sljedeće riječi: "*Najdraži namaz Allahu je namaz Davuda, a najdraži post Allahu je post Davuda, spavao je pola noći, potom je ibadetio njenu trećinu, a zatim spavao šestinu, i postio je svaki drugi dan.*"[130]

U prethodno spomenutim hadisima nema stvarne proturječnosti, iako se iz vanjskog razumijevanja ovih predanja nadzire njihova oprečnost.[131]

7. Post ponedjeljkom i četvrtkom

Usame b. Zejd ؓ prenosi da je Poslanik ﷺ postio ponedjeljkom i četvrtkom, pa kada je upitan o tome, odgovorio je ﷺ: "*Djela robova se iznose ponedjeljkom i četvrtkom.*" U Tirmizijinoj predaji stoji dodatak: "*...pa volim da se moja djela iznesu pred Allaha dok postim.*"[132]

---

[126] Ibn Hibban, (5665), Taberani, 20/108.-109. i u *Musneduš-šamijjine,* 1/130, i u *El-evsatu,* 7/36, Bejheki u *Eš-šuabu,* 3/380, Ibn Ebi Asim u *Es-sunne,* (524), Ebu Nuajm u *El-hilije,* 5/191, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-medžmea,* 8/65, *Sahihut-tergib,* 1/597, *Es-sahiha,* 4/522 i opaske šejha Arnauta na *El-ihsan,* 12/481. Imam Busiri je ukazao na pojačavanje ove predaje. Vidjeti: *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/423.

[127] Vidjeti: *Muadžemul-menahil-elfazijje,* str. 316 od šejha Bekra b. Abdullaha Ebu Zejda.

[128] Ibn Madže, (1407), Bejheki u *Eš-šuabu,* (3542) i u *Fedailul-evkat,* (24). U lancu prenosilaca ovoga hadisa ima Ebu Bekr b. Abdullah b. Muhammed Kureši, koji je izmišljao hadise kako kažu imam Ahmed, Ibn Adi, Ibn Hibban i drugi. Vidjeti: *El-kamil,* 7/90, *Et-taruhus-sagir,* 2/184, *El-medžruhin,* 3/147, *El-mugni,* 1/546. Vidjeti, također *Daifus-sunen,* (261), *El-miškah,* (1308), *Ed-daife,* (2132), *Daiful-džamia,* (652), *Tenkihul-kelam,* str. 596.

[129] Vidjeti: *Mevsuatul-ehadis,* 8/435.

[130] Buhari, (1131), Muslim, (1159).

[131] Zbog objašnjenja vidjeti: *El-minhadž,* 8/32 i 8/46.

[132] Ebu Davud, (2436), Tirmizi, (747) i ocijenio ga je dobrim. Također ga bilježe Darimi, 2/19, Ibn Madže, (1767) a slično tome i Ahmed, 2/329. Vjerodostojnim su ga ocijenili

8. Post tri dana svakog (lunarnog) mjeseca

Abdullah b. Amr ﷺ prenosi da mu je Poslanik ﷺ rekao: "*Posti u svakom mjesecu tri dana, dobro djelo nagrađuje se desetorostruko, i to je kao post cijele godine.*"[133] Jedan ashab kaže da je Resulullah ﷺ kazao: "*Hoćete li da vas obavijestim, šta otklanja tegobu duše; post tri dana svakog* (lunarnog) *mjeseca.*"[134] Zato je Poslanik ﷺ oporučio Ebu Hurejri da posti ova tri dana.[135] U drugim predajama se navodi da su to trinaesti, četrnaesti i petnaesti dan svakog lunarnog mjeseca.[136] Zato je imam Buhari u svome "Sahihu" jednu cjelinu naslovio: "Post tri bijela dana trinaesti, četrnaesti i petnaesti."[137] Ibn Abbas ﷺ kaže da Poslanik ﷺ nikada nije ostavljao post ovim danima, čak ni na putu.[138]

9. Post prvih deset dana zul-hidždžeta

Majke vjernika prenose da je Poslanik ﷺ postio prvih deset dana mjeseca zul-hidždžeta.[139] U predaji Ibn Abbasa ﷺ se navodi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Nema počinjenog* (dobrog) *djela da je bolje od djela koje se počini u ovih deset*[140] *dana.*" Ashabi upitaše: "Zar ni džihad na Allahovom putu?" Poslanik ﷺ reče: "*Ni džihad, osim ako čovjek izađe sa svojim imetkom na Allahovom putu, pa se ne vrati ni on ni njegov imetak.*"[141]

---

imam Busiri, Ahmed Šakir i šejh Albani. Vidjeti: *El-musned,* 8/289 i *El-irva,* 4/104.-106.

[133] Buhari, (1976), Muslim, (1159).

[134] Nesai, (2384) i Bezzar, (1057, El-kešf) sa dobrim lancem prenosilaca po ocijeni hafiza Askalanija, a vjerodostojnim po mišljenju šejha Albanija. Vidjeti: *Muhtesaru zevaidi musnedil-Bezzar,* 1/408 i *Sahihus-sunen,* 2/159.-160.

[135] Buhari, (1178), Muslim, (721).

[136] Nesai, (2419), Tirmizi, (761) i ocijenio ga je dobrim. Bejheki u *Eš-šuab,* (3853), Ebu Jala, 13/492, Taberani, 2/356. Vjerodostojnim su ga ocijenili Ibn Hibban i Albani. Vidjeti: *Bulugul-meram,* str. 121 i *Sahihul-džamia,* 2/1290. Nema sumnje u ispravnost ovoga hadisa, zbog mnoštva puteva kojim je prenesen.

[137] Vidjeti: *Fethul-bari,* 4/747.

[138] Nesai, (2344), Taberani, 12/11 sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Tuhfetul-ešraf,* 4/308.-309., *Sahihul-džamia,* 2/876 i *Es-sahiha,* 2/120.-121.

[139] Nesai, (2371), Ebu Davud, (2437), Ahmed, (El-fethur-rebbani) 10/234, Bejheki, 4/284.-285. Šejh Albani ga je svrstao među vjerodostojna predanja.

[140] Pod izrazom "deset" misli se na prvih deset dana zul-hidždžeta. Vidjeti: *El-minhadž,* 8/59.

[141] Buhari, (989), Ebu Davud, (2438), Tirmizi, (757), Darimi, 2/24.

Nema sumnje da post spada među najvrednije ibadete i djela koja se mogu počiniti u ovih deset dana. Međutim, u drugom hadisu Aiša, r.a., spominje da nikada nije vidjela Poslanika ﷺ da posti ovih deset dana.[142] Vjerovatno Aiša, r.a., nije znala za Poslanikov ﷺ post u ovim danima. Dokaz tome je to što su njegove ﷺ druge supruge znale da je postio te dane.[143]

10. Post u mjesecu redžebu

U hadiskim zbirkama navode se brojne predaje,[144] koje ukazuju na odlike posta u mjesecu redžebu.[145] Međutim, nema nijednog pouzdanog hadisa na koji bismo se mogli oslonuti. To priznaju i učenjaci koji koji zagovaraju posebnu vrijednost posta u ovome mjesecu, pojačavajući ove predaje jedne drugima.[146]

Vrhunski stručnjaci u hadiskoj nauci nisu prihvatili ove hadise i smatraju da oni ne ispunjavaju kriterije koje je uvjetovala hadiska terminologija za pojačavanje predaja mnoštvom navedenih puteva.[147] Prema tome, post u redžebu je kao post u bilo kojem mjesecu mimo ramazana. U njemu se može postiti ponedjeljkom i četvrtkom, tri bijela dana ili svaki drugi dan. Prema tome, ono što se pripisuje Poslaniku ﷺ da je kazao: "*Redžeb je Allahov mjesec, šaban moj, a ramazan mjesec moga ummeta,*" ništavna je predaja i nije validna kao argument.[148] Ibn Abbas je zabranjivao da se posti cijeli mjesec redžeb.[149] Također se spominje da je Omer ﷺ udarao one koji su postili u redžebu i govorio: "To je mjesec koga su

---

[142] Muslim, (1176), Tirmizi, (756), Ebu Davud, (2439).

[143] Zbog objašnjenja vidjeti: *El-minhadž,* 8/59 i *Fethul-bari*, 3/135.-138.

[144] Dr. šejh Affani u *Nidaur-rejjan,* 1/414.-423., citira oko dvadesetak hadisa koji ukazuju na vrijednost mjeseca redžeba i posta u njemu. Međutim, ova predanja su apokrifna ili ništavna, te nisu validna kao argument.

[145] Taberani, (6916), Ibn Hibban u *El-medžruhin,* 2/238, Ibn Dževzi u *El-vahijat,* 2/555 i *El-mevduat,* 2/124 i 2/207, Hatib u *Et-tarih,* 8/331, Bejheki u *Eš-šuab,* (2119), Dejlemi u *Musnedul-firdevs,* (4318), Ibn Asakir, 5/397.

[146] Vidjeti: *El-edebu fi redžeb,* str. 30 od imama Alija Karija.

[147] Vidjeti: *Tebjinul-adžeb,* str. 11, *Medžmuatul-fetava,* 25/290, *El-menar,* str. 96, *Zadul-mead*, 2/56, *Letaiful-mearif,* str. 228, *Et-tenkitu vel-ifade,* str. 112.

[148] Vidjeti: *Muadžemul-menahil-elfazijjeh,* str. 281, *Daiful-džamia,* (3094) i *Nidaur-rejjan,* 1/414.

[149] Abdur-Rezzak, 4/292. Hafiz Askalani je ovu predaju ocjenio dobrom *u Tebjinul-adžeb,* str. 65.-66.

uzdizali[150] u paganstvu."[151] Ibn Omer je prezirao postupke svijeta, vidjevši ih kako se pripremaju za redžeb.[152] U jednom hadisu spominje se zabrana posta u redžebu, ali je sporna njegova vjerodostojnost.[153]

Bitno je naglasiti da je dozvoljeno prekinuti dobrovoljni post u bilo koje vrijeme. Ummu Hani, r.a., prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Postač dobrovoljnog posta odlučuje da li će nastaviti post ili ne.*"[154] Džabir ﷺ prenosi da je Poslanik ﷺ kazao: "*Ko bude pozvan na obrok dok posti, neka se odazove, pa ako hoće neka jede ili neka ostavi jelo.*"[155] Aiša, r.a., prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Primjer dobrovoljnog postača je kao primjer čovjeka koji izdvaja dobrovoljne priloge, daje koliko hoće potom prekine kada želi.*"[156]

Ebu Seid el-Hudri ﷺ kaže: Jednoga dana spremio sam hranu za Poslanika ﷺ i neke ashabe. Kada je postavljena hrana, jedan od ashaba je rekao da posti. Resulullah ﷺ na to reče: "*Vaš brat se potrudio da vam pripremi hranu,*" potom je tome ashabu rekao: "*Jedi i posti drugi dan umjesto ovoga, ako hoćeš.*"[157]

---

[150] Kaže se da su bezbožnici u redžebu odlagali oružje. Kada bi neko od njih vidio ubicu svoga oca ne bi mu naudio u tom mjesecu. Vidjeti: *El-havadisu vel-bida,* str. 134 i *Fethul-bari,* 8/4988.

[151] Ibn Ebi Šejbe, (9758) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Ibn Tejmijje ga je ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: *Fetavan-nisa,* str. 83 od Ibn Tejmijje i *El-irva,* 4/114 od Albanija. Bilježi ga i Taberani u *El-evsatu,* (Medžmeuz-zevaid 3/191).

[152] Ibn Ebi Šejbe, (9761) sa lancem prenosilaca koji ispunjava Buharijine i Muslimove kriterije. Vidjeti: *El-irva,* 4/114.

[153] Ibn Madže, (1743), Taberani, (10681), Ibn Dževzi u *El-vahijat,* (913). U lancu prenosilaca ove predaje nalazi se Davud b. Ata, koji je nepouzdan kod svih hadiskih stručnjaka. Vidjeti: *El-ilel,* (1227) od Ibn Ebi Hatima, *Et-tarihus-sagir,* 2/265, *El-džerhu vet-tadil,* 3/420, *El-kamil,* 3/85, *El-medžruhine,* 1/289, *Et-takrib,* 1/229. Vidjeti, također *El-havadisu vel-bida,* str. 140 i *Fetavan-nisa,* str. 83.

[154] Tirmizi, (732), Ahmed, 6/341, Bejheki, 4/276, Tajalisi, (1618), Hakim, 1/439. Među vjerodostojne hadise svrstali su ga: Hakim, Zehebi i Albani. Nevevi i Iraki su ga ocijenili dobrim. Vidjeti: *El-medžmua,* 6/395 i *Fikhus-savm,* str. 62.

[155] Muslim, (1430), Ibn Madže, (1778) i ovo je njegova predaja.

[156] Nesai, (2321). Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u *Adabuz-zefaf,* str. 159.

[157] Bejheki, 4/279. Hafiz Askalani je lanac prenosilaca ovoga hadisa ocijenio dobrim u *El-fethu,* 4/727.

Također se navodi pouzdanim putevima od Ibn Abbasa, Ibn Mesuda i Džabira ؓ da nisu vidjeli smetnje u prekidanju dobrovoljnog posta.[158]

Ko bez razloga prekine dobrovoljni post nije obavezan napostiti taj dan.[159]

Ibn Rušd navodi konsenzus učenjaka da nije dužan napaštati onaj ko opravdano prekine dobrovoljni post.[160]

Zabranjeni post

Zabranjeni post je onaj post koji ako se čini povlači za sobom grijeh ili ukor, ovisno o stepenu zabrane. Ako se time misli i želi kategorička zabrana, npr., post prvog dana dva bajrama, onda je postač grješnik. Međutim, ako se zabranom želi pogrda postupka, npr., spajanje posta dva dana bez jela i pića, onda počinilac zaslužuje ukor a ne kaznu. Ova vrsta posta obuhvata naredne skupine:

1. Post prvog dana Ramazanskog i Kurban-bajrama

Prenosi se da je Omer ؓ rekao: "Poslanik ﷺ je zabranio da se poste dva dana, prvi dan Ramazanskog bajrama, kada se jede i pije nakon ramazanskog posta i prvi dan Kurban-bajrama, kada se jede meso kurbana."[161] Ebu Seid el-Hudri ؓ kaže: "Poslanik ﷺ je zabranio da se posti za Ramazanski i Kurban-bajram."[162] Na osnovu ovih i drugih hadisa, islamski učenjaci su složni da je zabranjeno postiti ova dva dana.[163]

---

[158] Ove tri predaje bilježi Bejheki u *Es-sunenu,* 4/288. Imam Nevevi ih je ocijenio vjerodostojnim u *El-medžmua,* 6/378.-385. Predaje od Ibn Abbasa i Džabira bilježi i imam Šafija u *El-musnedu*, str. 86.

[159] Većina učenjaka zastupa ovo mišljenje. Vidjeti: *El-mugni*, 3/183. Vidjeti, također (magistarsku desertaciju) *Ahkamul-iadeti,* str. 211 i 214 od Senae Muhammeda Šbira.

[160] Vidjeti: *Bidajetul-mudžtehid,* 2/199.

[161] Buhari, (1990), Muslim, (1137).

[162] Buhari, (1991) i Muslim, (1140) od Aiše i Muslim, (1138) od Ebu Hurejre.

[163] Vidjeti: *Šerhul-meani,* 2/247, *El-idžma,* str. 60, *Meratibul-idžma,* str. 72, *Et-temhid,* 13/26.-27., *El-insaf,* 3/351, *Aridatul-ahvezi,* 3/301, *Bidajetul-mudžtehid,* 5/216, *El-mugni*, 4/424, *El-medžmua,* 6/483, *El-minhadž,* 8/14, *Umdetul-kari*, 6/291.

Sve predaje koje se kose sa prethodnim dokazima apokrifne su i nemaju svoje utemeljenje.[164]

2. Post na dane tešrika[165]

Nubejše el-Huzeli ra prenosi da je Poslanik s rekao: "*Dani tešrika su dani jela i pića.*"[166] Navodi se da su Aiša i Ibn Omer ra kazali: "Nije dopušteno postiti na dane tešrika, osim onome ko nije u mogućnosti prinjeti kurban."[167]

Prenosi se da je Ebu Murrete ušao kod Amra b. el-Asa ra zajedno sa svojim sinom Abdullahom b. Amrom, pa ih je Amr ra ugostio, iznijevši im hranu. Na to Ebu Murrete reče: "Ja postim." Amr ra mu odgovori: "Jedi, u ovim danima Poslanik s je naređivao da jedemo, a zabranjivao je da ih postimo." Malik tvrdi: "To su bili dani tešrika."[168]

Od Alije ra se prenosi da je Resulullah s o ovim danima rekao: "*To nisu dani posta, većsu dani jela, pića i zikra.*"[169] U drugom predanju stoji da je Vjerovjesnik s rekao: "*Neka niko ne posti ove dane, jer su oni dani jela i pića.*"[170]

Prema tome, post u danima tešrika je odstupanje od Poslanikovog s sunneta, koji je rekao: "*Ko napusti moj sunnet ne pripada meni.*"[171]

3. Post petkom zasebno

Ebu Hurejre ra prenosi da je Poslanik s rekao: "*Neka niko ne posti petkom, osim ako posti dan prije ili dan poslije njega.*"[172]

---

[164] Vidjeti: *El-esrarul-merfua,* str. 380 i *El-lealiul-mensure,* str. 15.

[165] Islamski učenjaci se razilaze da li su to dva ili tri dana nakon prvog dana kurban-bajrama, tj. jedanaesti, dvanaesti i trinaesti dan zul-hidždžeta. Vidjeti: *Sijamu ramadan,* str. 17. Nazvani su tešrikom zato što se u njima dijeli meso kurbana nakon izlaska sunca. Ima i drugih mišljenja o razlogu imenovanja ovih dana tešrikom. Vidjeti: *Fethul-bari,* 4/768.

[166] Muslim, (1141), Ebu Davud, (2813), Ahmed, 5/75.

[167] Buhari, (1997 i 1998), Darekutni, 2/165, Tahavi, 1/428.

[168] Ebu Davud, (2418), Ahmed, 4/198, Darimi, 2/22.-23., Hakim, 1/435. Ispravnim su ga ocijenili Hakim, Nevevi, Zehebi i Albani. Vidjeti: *El-medžmua,* 6/442 i *El-irva,* 4/130.

[169] Hakim, 1/434.-435., Tahavi, 1/429, Bejheki, 4/298, Ahmed, 1/92, 104. Hakim i Zehebi tvrde: "Ovaj hadis (s obzirom na svoju vjerodostojnost) ispunjava Muslimove kriterije." Vjerodostojnim ga također smatra šejh Ahmed Šakir. Vidjeti: *El-musned,* 1/524.

[170] Ahmed, 5/224, Tahavi, 1/429. Šejh Albani ga je ocijenio ispravnim u *El-irva,* 4/130.

[171] Buhari, (5063), Muslim, (1401).

Džabir ؓ je pitan, da li je Poslanik ﷺ zabranio post petkom. Odgovorio je: "Da, tako mi Gospodara Kabe."[173]

Kod Buharije stoji dodatak: "...da zasebno posti taj dan." U drugoj predaji od Ebu Hurejre ؓ, se navodi da je Poslanik ﷺ kazao: "*Nemojte posebno ibadetiti noću uoči petka između drugih noći, i nemojte posti petkom između drugih dana, osim ako se zadesi da neko posti tim danom.*"[174] Npr., da posti četvrtak i petak, ili petak i subotu.

Prenosi se da je Alija ؓ rekao: "Ko bude dobrovoljno postio neka posti četvrtkom a ne petkom, jer je petak dan u kome se jede, pije i ibadeti."[175]

Imam Ibn Džerir Taberi kaže: "Islamski učenjaci su složili da je dozvoljeno postiti petkom ako se posti dan prije ili poslije njega."[176]

4. Post subotom zasebno

Jezid es-Samma ؓ prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Ne postite subotom, osim onoga što vam je propisano.*"[177] Tj. osim obaveznog posta.

Islamski učenjaci se razilaze oko ispravnosti ovoga hadisa, idući u nekoliko krajnosti. Imam Hakim tvrdi da je ovaj hadis, s obzirom na svoju vjerodostojnost, ispunio Buharijine kriterije. Imam Tirmizi ga smatra dobrim, dok Malik tvrdi da je citirani hadis apokrifan.[178] Ibn Šihab Zuhri, Ahmed, Nesai, Ibn Hadžer i drugi ocijenili su ga slabim,[179] dok Ebu Davud kaže da je dokinut.[180]

---

[172] Buhari, (1985), Muslim, (1144).
[173] Buhari, (1984), Muslim, (1143).
[174] Muslim, (1144).
[175] Ibn Ebi Šejbe, 2/302. Hafiz Askalani je ovo predanje ocijenio dobrim u *El-fethu*, 4/759.
[176] Vidjeti: *El-feth*, 4/758.
[177] Ebu Davud, (2421), Tirmizi, (744) i ocijenio ga je dobrim. Ibn Madže, (1751), Ahmed, 6/368, Ibn Huzejme, (2164), Bejheki, 4/302, Tahavi, 2/80, Hakim, 1/435, Taberani, 24/324. Hakim, Zehebi, Ibn Seken, Albani i drugi zagovaraju ispravnost ovoga hadisa. Vidjeti: *Et-telhisul-habir*, 2/823, *Irvaul-galil*, 4/118.
[178] Vidjeti: *Zadul-mead*, 2/68, *Et-telhis*, 2/823, *En-nejl*, 4/252, *Et-tuhfe*, 3/389 i *El-irva*, 4/124.
[179] Vidjeti: *Et-telhisul-habir*, 2/823, *Bulugul-meram*, str. 122, *Zadul-mead*, 2/68, *En-nejl*, 4/252, *Irvaul-galil*, 4/119, *Temamul-minne*, str. 406.
[180] Vidjeti: *Es-sunen*, (2421) i *Zadul-mead*, 2/68.

Međutim, ako bismo pretpostavili ispravnost ovoga hadisa lahko ga je usaglasiti sa drugim predajama u kojima se navodi da je Poslanik ﷺ najviše postio subotom i nedjeljom,[181] i da je dozvolio da se posti petak sa subotom.[182]

Ibn Kajjim tvrdi: "Nema proturječnosti između hadisa koji prenosi Jezid i drugih predaja, jer se zabrana posta subotom odnosi na zaseban post toga dana. Naime, Poslanik ﷺ je dozvolio da se posti subotom ako se posti i petkom, dok je Resulullah ﷺ kako se navodi u jednom predanju, postio subotu sa nedjeljom."[183]

Post subotom, ako se posti dan prije, potvrđuje predaja u kojoj se navodi da je Vjerovjesnik ﷺ ušao petkom kod Džuvejrije bintul-Haris r.a., koja je postila, te je upitao: "*Da li si jučer postila*?" Odgovorila je: "Nisam." Potom je upita: "*Da li ćeš sutra postiti*?" Odgovorila je: "Neću." Poslanik ﷺ potom reče: "*Onda prekini svoj post,*" pa je prekinula post toga dana.[184] U drugom hadisu Džunade el-Ezdi kaže da su jednog petka posjetili Poslanika ﷺ, pa ih je ugostio hranom. Ashabi rekoše: "Postimo." Resulullah ﷺ ih upita: "*Da li ste postili juče*?" "Nismo," odgovoriše. "*Da li ćete postiti sutra*?" Upita ih. "Nećemo," kazaše. "*Onda prekinite svoj post,*" naredi im Poslanik ﷺ.[185] Na ovaj način usaglasili smo dvije skupine vjerodostojnih dokaza, usmerivši ih ka njihovim pravim značenjima, a Allah ﷻ najbolje zna.[186]

---

[181] Hakim, 1/436, Ahmed, 6/323.-324., Ibn Huzejme, (2167), Ibn Hibban, 8/381, Taberani, 23/283. Vjerodostojnim su ga ocijenili imam Ibn Huzejme, Ibn Hibban, Hakim, Hejsemi i Zehebi. Hafiz Askalani ga je spomenuo u *El-fethu*, 4/759 bez komentara, što znači da je ova predaja (s obzirom na njegovu terminologiju) kod hafiza dobra ili vjerodostojna. Ibn Muflih ga je ocijenio dobrim u *El-furua,* 3/124. Drugi dio islamskih učenjaka prigovorio je ovoj predaji. Vidjeti: *Sahihu Ibni Huzejme,* (2167), *Zadul-mead,* 2/67, *Tevdihul-ahkam,* 3/209.

[182] Muttefekun alejhi. Vidjeti: *El-merdžan,* 2/17.

[183] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/68, *El-medžmua,* 6/481.-482., *El-mugni,* 4/428, i *Et-tuhfe*, 3/389.

[184] Buhari, (1986), Ebu Davud, (2422), Ibn Huzejme, (2162), Ibn Hibban, 8/375.-376., Ahmed, 6/324, Bejheki, 4/302. Ovaj hadis je ujedno dokaz o zabrani posta petkom zasebno.

[185] Nesai u *El-kubra,* 2/145.-146. Hafiz Askalani je ovaj hadis ocijenio vjerodostojnim u *El-fethu,* 4/234.

[186] Većina islamskih učenjaka dozvoljava post subotom ako se posti dan prije ili poslije. Vidjeti: *El-furua,* 3/124.

6. Post u danu u koji se sumnja[187]

Ammar b. Jasir ؓ je rekao: "Ko posti dan u koji se sumnja nepokoran je Poslaniku ﷺ."[188] U drugom predanju stoji da je narod jeo na dan u kome su sumnjali (da li je od ramazana ili ne), osim jednog čovjeka koji se izdvojio, rekavši da posti. Na to mu Ammar b. Jasir ؓ reče: "Ako vjeruješ u Allaha i Sudnji dan, jedi s nama!"[189]

Iako su ovo riječi ashaba, moraju se prihvatiti, jer ovako nešto ashab ne govori po svome mišljenju.[190]

Ebu Hurejre ؓ prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Nemojte požurivati ramazan za dan ili dva,*[191] *osim onoga koji ionako posti te dane.*"[192]

7. Post tokom cijele godine

Abdullah b. Amr ؓ prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Nije postio onaj ko posti cijelu godinu. Nema posta preko posta Davuda, a on je postio dan i iftario dan.*"[193] U Muslimovoj predaji stoji da je Ibn Amr rekao Poslaniku ﷺ da može bolje (više) od toga, pa mu je Resulullah ﷺ kazao: "*Nema boljeg od toga,*" tj. nema boljeg posta od Davudovog ؑ.

---

[187] Ovdje se misli na trideseti dan mjeseca šabana za koji postoji mogućnost da bude i prvi dan ramazana, jer se nije ustanovila pojava mlađaka zbog oblačnog vremena. U ovome slučaju nije dozvoljeno postiti, već šaban treba računati trideset dana.

[188] Buhari, 4/614 (muallekan – bez potpunog lanca prenosilaca), Nesai, (2178), Tirmizi, (686) i ocijenio ga je vjerodostojnim. Ebu Davud, (2334), Ibn Madže, (1668), Darekutni, (2131), Bejheki, 4/208, Hakim, 1/424. Ovaj hadis autentičnim smatraju imam Ibn Huzejme, Ibn Hibban, Bejheki, Darekutni, Hakim, Zehebi i Askalani. Vidjeti: *El-feth,* 4/615, *Tagliku-talik,* 3/140.-141., *En-nuket,* str. 191.-192. i *Et-tuhfe*, 3/314.

[189] Ibn Ebi Šejbe, 2/323.-324. Hafiz Ibn Hadžer u *El-fethu*, 4/615 kaže da je lanac prenosilaca ove predaje dobar. Šejh Albani u *El-irvau,* 4/126 kaže da ova predaja, s obzirom na svoju ispravnost, ispunjava Buharijine i Muslimove kriterije.

[190] Vidjeti: *Fethul-bari*, 4/615.

[191] Pod požurivanjem se misli da se u slučaju nemogućnosti viđenja mlađaka zbog oblačnog vremena požuri sa ramazanom zbog mogućnosti njegovog nastupanja.

[192] Buhari, (1914), Muslim, (1082).

[193] Buhari, (1979), Muslim, (1159). Vidjeti, također hadise Buharije, (5063) i Muslima, (1401).

Prenosi nam Abdullah b. eš-Šekir ra od svoga oca da je čuo Poslanika s kako o postu cijele godine kaže: "*Takav posti a ne posti.*"[194]

Ebu Musa el-Ešari ra prenosi da je Resulullah s rekao: "*Ko posti neprekidno cijelu godinu taj je ovako u džehenemskim okovima.*"[195] Potom je Poslanik s stisnuo svoju pesnicu.

Imam Ibn Kutejbe, nakon što je citirao prethodni hadis, kaže: "Razlog ove konačnice je odstupanje i nekorištenje olakšica, jer ostavljanje Allahovih c olakšica liči neizvršavanju Njegovih naredbi."[196]

Pored ovih predaja, neki islamskih učenjaci smatraju dozvoljenim post tokom godine, ako se izuzmu dani u kojima je zabranjeno postiti, npr., dva bajrama.[197] Tako se prenosi da je Aiša, r.a., postila tokom cijele godine.[198] Ibn Huzejme je naslovio cjelinu: "Odlike posta tokom cijele godine, ako se izostave dani koje je Poslanik s zabranio postiti."[199]

8. Post žene u prisustvu muža, osim uz njegovo odobrenje

Ebu Hurejre ra prenosi da je Poslanik s rekao: "*Žena neće posti dok je muž kod kuće, osim uz njegovo dopuštenje.*"[200] Kod Ebu Davuda stoji dodatak, koji ispunjava Buharijine i Muslimove kriterije: "*...osim ramazana.*"[201]

9. Spajanje posta dva ili više dana

---

[194] Nesai, (2379), Ibn Madže, (1730), Ibn Ebi Šejbe, 2/328, Ahmed, 4/24, Tajalisi, (1147), Hakim, 1/435, Ibn Huzejme (2150). Među vjerodostojne hadise svrstali su ga Hakim, Ibn Huzejme i Zehebi.

[195] Ahmed, 4/414, Bejheki, 4/300, Ibn Huzejme, (2154), Ibn Hibban, (3584), Bezzar, (1040), Tajalisi, (514). Hafiz Hejsemi u *El-medžmeau,* 3/444 kaže: "Bilježi ga Taberani, a prenosioci su pouzdani." Hafiz Ebu Ali Tusi je ovaj hadis ocijenio dobrim. Zbog potvrde vjerodostojnosi ovoga hadisa Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/71.-72. i *Tahridžul-ihja,* 1/239.

[196] Vidjeti: *Tevilu muhtelifil-hadis,* str. 79 od Ibn Kutejbe Dineverija.

[197] Vidjeti: *El-istizkar,* 10/146 i *El-furua,* 3/114.-115.

[198] Bejheki, 4/301. Imam Nevevi je lanac prenosilaca ove predaje ocijenio verodostojnim u *El-medžmua,* 6/390. Ibn Ebi Dunja prenosi isto od Osmana b. Affana ra u *Et-tehedždžudu,* (269) sa slabim lancem prenosilaca.

[199] Vidjeti: *Es-sahih,* 3/313.

[200] Buhari, (5192), Muslim, (1026), Ebu Davud, (2458).

[201] Vidjeti: *Es-sunen,* (2458), i *El-medžmua,* 6/392.

Ebu Hurejre ؓ kaže da je Poslanik ﷺ zabranio spajanje posta dan sa danom, pa mu je neko od ashaba rekao: "O Allahov Poslaniče, pa ti spajaš dan sa danom," a Poslanik ﷺ mu odgovori: "*Vi niste kao ja, mene moj Gospodar hrani i poji.*"[202] U drugoj predaji od istog ashaba stoji da je Vjerovjesnik ﷺ kazao: "*Dobro se čuvajte spajanja posta*"[203] i to je ponovio dva puta. U jednom hadisu Poslanik ﷺ je kazao da to čini prokleti narod židovi.[204]

Allah najbolje zna mudrost ove zabrane, ali nema sumnje da spajanjem posta slabi tijelo postača koje se može upropasti, a Uzvišeni je rekao: **I ne ubijajte sami sebe.**[205] U drugom ajetu Milostivi kaže: **Allah nikoga ne opterećuje preko njegovih mogućnosti.**[206] Allahov Poslanik ﷺ je kazao: "*... tvoje tijelo ima kod tebe svoja prava...*"[207]

Ebu Seid el-Hudri ؓ prenosi da je Poslanik ﷺ zabranio spajanje posta, a odobrio onome ko želi spojiti samo do sehura,[208] tj. da ne jede niti pije od sehura jednog do sehura drugog dana, da bi bio spreman na post narednog dana.

Ibn Kajjim nakon što je spomenuo razilaženja islamskih učenjaka o ovom fikhsko-pravnom pitanju, odabrao je mišljenje o dozvoli spajanja posta od sehura do sehura narednog dana.[209]

Što se tiče spajanja posta više od ovoga, to je bilo eksplicitno dozvoljeno Poslaniku ﷺ.[210]

❁ ❁ ❁

[202] Buhari, (1965), Muslim, (1103).
[203] Buhari, (1966), Muslim, (1103).
[204] Tajalisi, (1125). Imam Busiri smatra lanac prenosilaca ove predaje vjerodostojnim. Vidjeti: *El-itihaf,* 3/440.
[205] Prijevod značenja, Kur'ana, En-Nisa, 29.
[206] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 286.
[207] Buhari, (1975), Muslim, (1159).
[208] Buhari, (1967).
[209] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/28.-33.
[210] Vidjeti: *Šerhus-sunne,* 6/263.

Poglavlje II

Fikhski propisi posta

Viđenje mjeseca mlađaka

Viđenjem mlađaka oglašava se nastup mjeseca ramazana, dok se ponovnim njegovim pojavljivanjem, narednog mjeseca, oglašava kraj ramazana i nastup mjeseca ševvala. Pojava mlađaka je uvjet bez koga post ne vrijedi. Na to jasno ukazuju naredni hadisi. Ebu Hurejre ﷺ prenosi od Resulullaha ﷺ da je rekao: "*Kada vidite mlađak počnite sa postom, a kad ga ponovo vidite* (sljedećeg mjeseca) *prekinite post. Ako bude oblačno vrijeme upotpunite mjesec šaban trideset dana.*"[211] U predaji Abdullaha b. Omera ﷺ stoji da je Poslanik ﷺ kazao: "*Mjesec ima dvadeset i devet noći. Nemojte postiti sve dok ga ne vidite, a ako bude nebo oblačno, upotpunite trideset dana.*"[212]

Ebu Hurejre ﷺ kaže da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "*Kada vidite mlađak postite, a kada ga ponovo vidite prekinite post. Ako nebo bude oblačno, upotpunite post trideset dana.*"[213] U predaji Adija b. Hatima ﷺ se navodi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Kada nastupi ramazan, postite trideset dana, osim ako vidite mlađak prije toga.*"[214] U drugoj verziji stoji: "*Postite od mlađaka do mlađaka.*"[215]

Uvjeti za svjedočenje viđanja mlađaka

Svjedočenje se prima ako pojavu mlađaka potvrde dva pravedna muslimana. Dokaz za to je hadis u kome Poslanik ﷺ kaže: "*Postite kada vidite mlađak i prekinite post kada ga ponovo vidite, a ako bude oblačno namirite trideset dana. Ukoliko vam posvjedoče dva pravedna muslimana, postite i prekidajte post.*"[216] U drugoj predaji stoji da je Vjerovjesnik ﷺ

---

[211] Buhari, (1909), Muslim, (1081).

[212] Buhari, (1907), Muslim, (1080).

[213] Muslim, (1081), Nesai, (2118), Darekutni, (2145), Ahmed, 2/263.

[214] Tahavi u *El-muškilu,* (501), Ahmed, 4/377, Taberani, 17/78. Ovaj hadis iako ima izvjesne slabosti u svome lancu prenosilaca, nalazi jaku potporu u prethodnim hadisima.

[215] Taberani u *El-kebiru,* 1/190, u *El-evsatu,* 3/193 i Dija u *El-ehadisul-muhtare,* 4/203. Šejh Albani ga je ocijenio dobrim u *Sahihul-džamia,* 2/710.

[216] Nesai, (2115), Ahmed, 4/321, Darekutni, (2174). Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u *El-irvau,* 4/16. U lancu prenosilaca ovoga hadisa ima Hadždžadž b.

obavezao svoj ummet na izvršavanje ramazanskih obreda ako posvjedoče viđenje mlađaka dva pravedna svjedoka.[217]

Iako se u ovim predajama spominju dva svjedoka, to ne znači da se svjedočenje neće primiti od jednog pravednog muslimana. Pripovijeda nam Ibn Omer ﷺ da su ashabi jedne prilike pratili pojavu mlađaka, ali ga je on jedini uočio, pa je Resulullah ﷺ postio i naredio ashabima da poste.[218] Iz ove dakako vjerodostojne predaje uočava se da nije uslov za početak ramazana da posvjedoče dva svjedoka, dovoljan je jedan.[219] Međutim, za ponovno ustanovljenje mlađaka na kraju ramazana, neophodna su dva svjedoka po konsenzusu islamskih učenjaka.[220] Također, uz prethodno spomenuta svojstva, svjedok treba biti punoljetan, pametan, povjerljiv, a prije svega, treba znati raspoznavati mlađak i njegov oblik. Tako se na osnovu njegovog svjedočenja može razglasi nastupanje mjeseca ramazana.

Svjedočenje je jedan od načina za ustanovljenje mjeseca ramazana. Drugi način je upotpunjenjem šabana trideset dana, potom počinje ramazan bez obzira da li se vidio mlađak.

Ustanovljenje mlađaka kosmičkim proračunima

Islamski učenjaci su složni da je viđenje mlađaka jedan od načina ustanovljenja novog lunarnog mjeseca. Drugi način je upotpunjenje trenutnog mjeseca trideset dana. Međutim, učenjaci se spore oko trećeg, savremenog načina i to kosmičkim proračunima.

Ertah koji je nepouzdan. Vidjeti: *Takribut-tehzib,* 1/155. Međutim, ovome predanju svjedoči naredni hadis.

[217] Ebu Davud, (2338), Bejheki, 4/248, Darekutni, (2171) i ocijenio ga je ispravnim.

[218] Ebu Davud, (2342), Darimi, 2/5, Ibn Hibban, (El-ihsan) 8/231, Darekutni, (2127), Bejheki, 4/212, Hakim, 1/423. Ovaj hadis autentičnim smatraju hafizi: Hakim, Ibn Hazm, Nevevi, Askalani i drugi. Vidjeti: *El-muhalla,* 6/236, *El-medžmua,* 6/276, *Et-telhis*, 2/776.

[219] Većina islamskih učenjaka zastupa ovo mišljenje. Vidjeti: *Usulul-menhedžil-islamijj,* str. 249.

[220] Vidjeti: *Et-temhid*, 14/354, *El-havil-kebir,* 3/412, *El-ifsah,* 1/242, *El-mugni*, 4/499, *Bidajetul-mudžtehid,* 5/132.

Većina islamskih učenjaka prvih i potonjih generacija smatra zabranjenim ustanovljenje lunarnog mjeseca ovim putem.

Svoje mišljenje zasnivaju na narednim dokazima:

1. Ibn Omer prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Mi smo neuk narod, ne znamo pisati niti računati,*[221] *mjesec je ovako i ovako,*" potom je pokazao prstima dvadeset devet i trideset dana.[222]

Učenjaci koji zagovaraju ovo mišljenje kažu da Allah ﷻ nije obavezao i opteretio ovaj narod kosmičkim proračunavanjima, već je za utvrđenje lunarnog mjeseca dovoljno vidjeti mlađak ili upotpuniti trenutni mjesec trideset dana. Ovaj metod naveden je u brojnim Poslanikovim ﷺ hadisima. Budući da je Poslanik ﷺ potvrdio nepismenost ovoga ummeta i negirao njegovu vezu sa kosmičkim proračunavanjima, ovi učenjaci kažu da nije dozvoljeno oslanjati se na ovaj metod utvrđivanja mlađaka.

Komentar: Resulullah ﷺ je negirao vezu muslimana sa kosmičkim znamenjima, ali nije zabranio ta istraživanja, niti citirani hadis ukazuje na zabranu. Prema tome, jedno je negirati, a drugo je zabranjivati. Kur'an i Sunnet jasno ukazuju i podstiču na naučna istraživanja na Zemlji i u kosmosu. To je općepoznati islamski princip, jer je Allah ﷻ nakon upute najveću pažnju posvetio sticanju svih vrsta korisnog znanja. Imam Gazali tvrdi da sedamsto šezdeset tri kur'anska ajeta apeluju na sticanje šerijatskog znanja, prosvjetu i edukaciju općenito.[223]

Prema tome, ako bismo iz ovoga hadisa razumjeli zabranu kosmičkih proračunavanja, onda bismo, također, morali razumjeti zabranu poučavanja pisma, jer se navode u identičnom kontekstu. Međutim, niko od islamskih učenjaka to nije kazao. Dakle, ovaj hadis nije validan dokaz o zabrani kosmičkih proračuna. Čak, štaviše, on ukazuje da je proračunavanje osnova, kao što je poznavanje pisma osnova. Međutim, veza Poslanikovih ﷺ ashaba sa ovim naukama nije bila na zavidnom nivou, kao što se navodi u prethodno-citiranom hadisu.

---

[221] Računanjem u ovome hadisu misli se na kosmička proračunavanja. Vidjeti: *Fethul-bari,* 5/2485.

[222] Buhari, (1913), Muslim, (1080).

[223] Vidjeti: *Iadžazul-Kur'anil-Kerim,* str. 295 od dr. Fadla Abbasa.

2. Ebu Hurejre prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Kada vidite mlađak, počnite sa postom, a kada ga ponovo vidite* (narednog mjeseca), *prekinite svoj* (ramazanski) *post.*"[224]

Ova skupina učenjaka, pozivajući se na navedeni hadis, smatra viđenje mlađaka golim okom uvjetom, a ne sredstvom, za oglašenje ramazana i posta. Međutim, ovo mišljenje nije jako i to iz dva razloga:

Prvi: Kada bi viđenje mlađaka bilo uvjet posta, onda bi bilo neispravno postiti upotpunjenjem trenutnog mjeseca (zbog oblačnog vremena) trideset dana, jer se tada mlađak nije vidio.

Drugi: Zbog čega ovi učenjaci prihvataju vrijeme sehura i iftara, te namaska vremena na osnovu vaktija, koje se isto tako zasnivaju na kosmičkim proračunavanjima, a ne prihvataju, s druge strane, na isti način, početak i završetak ramazana!? Kako je dozvoljeno početi ujutro postom, prekidati post, klanjati namaze na osnovu proračuna (koji treba da budu precizni), tako je dozvoljeno oglasiti početak i završetak lunarnog mjeseca na osnovu kosmičkih predestinacija, koje se također zasnivaju na naučno-egzaktnim doktrinama.

Nije nam poznat nijedan savremeni učenjak niti musliman općenito, koji prati dužinu hlada (jednu ili dvije, shodno mezhepskom opredjeljenju), da bi klanjao ikindiju-namaz. Svi se oslanjaju na proučeni ezan, nakon što se utvrdi njegova pravovremenost proračunata znanstvenim metodama prije desetak ili više godina. U čemu je razlika kod ova dva slučaja?! Zar Resulullah ﷺ nije poučio ashabe namaskim vremenima na osnovu položaja Sunca, kao što ih je poučio nastupu ramazana na osnovu položaja Mjeseca?! Zašto jedno prihvatamo, a njemu identično odbacujemo?!

3. Zejd b. Halid prenosi hadisi-kudsi u kome se kaže: "... *ko kaže da Allah iz Svoje milosti opskrbljuje Svoje robove kišom, vjeruje u Allaha, nevjeruje u sazvijeđa. Ko kaže da zvijezde spuštaju kišu, on vjeruje u njih a ne vjeruje u Allaha.*"[225]

Ovi učenjaci kažu da je Allah ﷻ zabranio upuštanje u rasprave oko sazvijeđa i vjerovanje u njih, a proračuni položaja tih sazvijeđa sastavni su dio tih rasprava.

[224] Buhari, (1909), Muslim, (1081).
[225] Buhari, (4147), Muslim, (71).

Komentar: Spomenuta zabrana se odnosi na vjerovanje u zvijezde u smislu da one posjeduju božansku moć ili da se na osnovu njih proračunava budućnost,[226] čije je znanje svojstveno samo Allahu ﷻ. Hadis ne zabranjuje računanje samog položaja tih zvijezda i njihova kretanja po vasioni, koja su rezultat idealnog, Allahovog zakona uspostavljenog u svemiru. Poznato je da se kretanje ovih tijela u svemiru odvija po savršenoj zakonitosti postojanoj do Sudnjeg dana. Uzvišeni Stvoritelj kaže: **Niti Sunce može Mjesec dostići niti noć dan preteći, svi oni u svemiru plove.**[227]

Prema tome, Mjesec ima svoju fiksnu putanju od koje ne odstupa i njegova brzina kretanja varira shodno udaljenosti od Zemlje. Ovo nam omogućuje da precizno odredimo položaj Mjeseca u bilo koje vrijeme.

4. Ova skupina učenjaka tvrdi da su ovi proračuni samo puka nagađanja i slutnje. Dokazuju to odstupanjem jednih proračuna od drugih i različitim rezultatima među njima.

Komentar: Ovaj prigovor vrijedi za prva stoljeća islama, kada je vladala znatna stagnacija na ovom naučnom polju. Međutim, danas to više nisu obične hipoteze prožete skepsom ili puke fikcije, već se radi o naučnim doktrinama zasnovanim na nepobitnim argumentima. Također, pomenuta razilaženja nisu poznata u današnje vrijeme.

5. Muslimani se opterećuju ovim proračunavanjima, a Uzvišeni Allah je svojim robovima olakšao vjeru.

Komentar: Ova primjedba odgovara davnoj prošlosti, a ne današnjici. Nasuprot određenje nastupa lunarnog mjeseca ovim putem mnogo je jednostavnije nego praćenje mjeseca golim okom. Proračunavanja se izvode preciznim računarima, tako da je trud učenjaka, koji se bave ovom naukom, samo nadgledanje i kontrolisanje znanstvenog prosesa. Također, oglašenje nastupa mjeseca putem televizije, radija, telefona, faksa, teleteksta i interneta vrlo je jednostavno, jeftino i efikasno. Prema tome, dovoljno je nekoliko pouzdanih astronoma koji će zamijeniti i olakšati hiljadama muslimana praćenje pojave mlađaka.

---

[226] Nauka koja se bavi ovim šerijatski zabranjenim radnjama zove se astrologija.
[227] Prijevod značenja, Kur'ana, Jasin, 40.

Druga skupina islamskih učenjaka[228] podržava ovaj način utvrđivanja lunarnog mjeseca, pri čemu se pozivaju na naredne dokaze:

1. Allah ﷻ kaže: **U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz pravog puta i razlikovanja istine od zablude. Ko od vas dočeka taj mjesec neka ga u postu provede.**[229]

2. Ibn Omer prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Islam se temelji na petero: Svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadždža i postu mjeseca ramazana.*"[230]

Iz ova dva dokaza vidi se da je post obavezan kada nastupi mjesec ramazan. U Poslanikovo ﷺ vrijeme najbolji način za utvrđivanje lunarnog mjeseca bilo je gledanje golim okom, potom upotpunjenjem trenutnog mjeseca trideset dana. Međutim, danas je bolje određivati nastup mjeseca kosmičkim predestinacijama zbog njihove preciznosti. Dokaz tome je prethodni hadis koji prenosi Ibn Omer u kome je Resulullah ﷺ kazao da smo neuk narod, ne pišemo niti se bavimo kosmičkim predodređivanjima.

Prema tome, hadis ukazuje da je osnova baviti se astronomijom, ali zbog njenog nepoznavanja, Resulullah ﷺ i njegovi ahabi bili su prinuđeni na promatranje mlađaka golim okom ili upotpunjenjem mjeseca. Ovakvo razumijevanje citiranog hadisa zaključuje se iz Poslanikovih ﷺ riječi "*...ne pišemo*". Kada bismo kazali da nije dozvoljeno predodređivati Mjesečev položaj, to bi nužno impliciralo da nije dozvoljeno pismo i poučavanje pismu, što, dakako, oponira elementarnim islamskim principima.

Nekada davno ova nauka se temeljila na pukim nagađanjima i neosnovanim pretpostavkama. U današnje doba ona se zasniva na naučnim konstatacijama egzaktne prirode u koje nije logično sumnjati. Nebeska tijela

---

[228] Ovo mišljenje zagovaraju poznati tabiin Mutarrif b. Šihhir, imam Šafija, Ibn Surejdž Ahmed b. Sabbah, Tekijuddin Subki, Kadi Ebu Tajjib. Od savremenih učenjaka ovo mišljenje zastupaju Ahmed Šakir, Mustafa Zarka i drugi. Vidjeti: *El-istizkar,* 10/115, *Et-temhid,* 14/350.-352., *Bidajetul-mudžtehid,* 3/152, *Mevahibul-dželil,* 2/388, *Evailuš-šuhuril-arebijje,* str. 13 od šejha Ahmeda Šakira, *Kejfe neteamelu meas-sunnetin-nebevijje,* str. 155 od šejha Kardavija i *Tevdžihul-inzar,* str. 45.-51.

[229] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 185.

[230] Buhari, (8), Muslim, (16).

plove ustaljenim putanjama, koja ne odstupaju od njih. Allah ﷻ kaže: **Sunce i Mjesec utvrđenim putanjama plove.**[231]

Od davnina čovječanstvo se zanimalo ovom naukom, tako da je dostigla svoju kulminaciju krajem prošlog i početkom ovoga stoljeća.

Astronomi su složni da prosječni lunarni mjesec traje 29 dana, 12 sati, 44 minute, 2 sekunde i 87 stotinki. Da li nakon ovog preciznog proračuna možemo kazati da se radi o nagađanju?! Savremena nauka je izračunala vrijeme pojave mlađaka za stotine narednih godina, precizno u sekundu. Ovi podaci mogu se dobiti internet-mrežom širom svijeta.

Što se tiče kontradiktornih rezultata na ovom naučnom polju, radi se o nestručnosti pojedinih institucija koje se još uvijek služe nekakvim već odavno zastarijelim šemama i nepreciznim mehaničkim aparatima. Ova razilaženja nisu poznata stručnim naučnim zavodima, opremljenim specijalnim, elektronskim i namjenskim uređajima.

Potvrda ove preciznosti je predproračunavanje pomračenja Sunca i Mjeseca, koje je desetinama puta teže i preciznije od predodređenja nastupa samog lunarnog mjeseca. Uprkos tome, stručnjaci su moćni odrediti nekoliko desetina, pa i stotina godina unaprijed vrijeme pomračenja, precizno u sekundu.[232] Ne samo to, već mogu odrediti vrstu pomračenja (potpuna ili djelimična), mjesta sa kojih se može uočiti pomračenje, vremenski period pomračenja itd. Dokle onda sumnjati u stvarnosti koje se zasnivaju na ovako zdravim temeljima?! U ovom predproračunavanju krije se više mudrosti:

---

[231] Prijevod značenja, Kur'ana, Er-Rahman, 5.

[232] Neminovno je naglasiti da se termin pomračenja Sunca koje se desilo u dalekoj prošlosti može, također, izračunati. Islamski učenjaci se spore oko načina klanjanja namaza pri pomračenju Sunca. U Sunnetu postoje predanja koja govore da je Resulullah ﷺ obavljao ovaj namaz na različite načine. Međutim, iz drugih predaja se zaključuje da je Poslanik ﷺ samo jednom klanjao dotični namaz. Neki islamski učenjaci (između ostalih šejhul-islam u *El-fetava,* 10/320.-321.) su odbacili predaje koje govore o različitim varijantama ovoga namaza, navodeći da se namaz za pomračenje Sunca klanja dva rekata, na svakom rekatu dva rukua i dvije sedžde. Potom je savremeni islamski astronom Mahmud Paša, kako to navodi šejh Ahmed Šakir u svojim opaskama na *El-muhalla,* 5/14, izračunao preciznim aparatima da se pomračenje Sunca u Poslanikovo ﷺ vrijeme desilo samo jednom i to u Medini u ponedjeljak 29. ševvala 10. god. po. H., odnosno 27. januara 632. god. po rođenju Isa ﷺ u 8 sati i 30 minuta prije podne.

Prvo: Njime se okončavaju neprekidni sporovi oko početka lunarnih mjeseci, naročito ramazana, koji se vode među muslimanima.

Drugo: Na ovaj način muslimani sebi omogućavaju formiranje novog šerijatskog kalendara. Nema dvojbe da je teško ostvariti mnoge životne ambicije osim uz postojanje ovoga kalendara, koga još uvijek, na veliku žalost, muslimani ne posjeduju, budući da ne znaju za naredni mjesec osim kada nastupi ili neposredno pred njegov nastup. Kako, npr., odrediti termine polijetanja aviona, kretanja vozova, autobusa, brodova kada se ne zna koliko dana ima svaki mjesec?! Jedan od razloga proširene upotrebe nemuslimanskih kalendara jeste nepostojanje preciznog šerijatskog kalendara. Poznato je da dio islamskih učenjaka smatra zabranjenim računanje vremena po ovim kalendarima ukoliko postoji mogućnost formiranja i korištenja šerijatskih kalendara.

Treće: Vraćanje korisnim naukama položaj koga im je dodijelio islam. Ova vjera je vjera nauke. Priznaje njenu relevantnost i podstiče na nju, za razliku od drugih, iskrivljenih religija, koje su pogubile desetine svojih učenjaka, zbog svoje krivovjere.

Bitno je ukazati da se islamski principi ne kose za znanstvenim konstatacijama, jer se radi o božanskim principima. Nasuprot, svjedoci smo da savremena nauka svakodnevno potvrđuje Objavu spuštenu prije četrnaest stoljeća. Također, nije poznata savremena naučna doktrina[233] suprotna islamskom učenju, a Allah ﷻ najbolje zna.

U vezi s ovim šerijatsko-pravnim propisima postoje mnoga sporedna pitanja. Međutim, o njima možemo govoriti nakon što muslimani prihvate ovaj metod ustanovljenja lunarnog mjeseca.

Uvjeti posta

Post ima dva osnovna elementa, i on biva pokvaren ako se izostavi bilo koji od njih.

1. Nijjet (iskrena namjera)

[233] Što se tiče naučnih teorija i pretpostavki one ne ulaze u ovu skupinu.

U hadisu koji prenosi Omer ra stoji da je Allahov Poslanik s rekao: "*Djela se cijene prema namjerama...*"[234]

Hafsa, r.a., prenosi da je Poslanik s rekao: "*Ne vrijedi post onome ko ga ne nanijeti od noći.*"[235] U drugoj predaji stoji da je Poslanik s kazao: "*Ko se ne odluči na post prije nastupa zore, post mu ne vrijedi.*"[236] Ovaj hadis, također se prenosi od Ibn Omera, Hafse i Aiše ra kao njihove riječi (mevkufen).[237]

Ovo su jasni dokazi da se na post treba odlučiti (zanijetiti ga) prije nastupa zore, čak ako bi to bilo i u zadnjim momentima noći.[238] Imam Begavi kaže: "Islamski učenjaci su složni da je za obavezni post neophodan nijet prije nastupa zore."[239] Nijet je neophodan za svaki dan ponaosob, jer je svaki dan posta zaseban ibadet.[240]

Neki učenjaci smatraju da je dovoljan jedan nijet na početku mjeseca ramazana, smatrajući da je ramazan jedan ibadet podijeljen u više cjelina, poredeći ga sa namazom i hadždžom. Međutim, ovo mišljenje nije prihvatljivo, jer dani ramazanskog posta nisu jedan ibadet, već je svaki dan zaseban, pa ukoliko se posti pola ramazana, toliko je priznato, za razliku od namaza i hadždža, jer ako bi čovjek klanjao samo pola propisanog namaza a

[234] Buhari, (1), Muslim, (1907).

[235] Nesai, (2333), Ebu Davud, (2454), Ahmed, 6/287, Tahavi, 2/54, Bejheki, 4/202, Ibn Hazm, 6/162 i ocijenio ga je ispravnim. Imam Nevevi je, također, ukazao na ispravnost ove predaje. Vidjeti: *El-medžmua,* 6/289, *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/394 od imama Busirija, *Sahihul-džamia,* 2/1114, *Irvaul-galil,* 4/25.-30. i *Miškatul-mesabih,* 1/620. Međutim neki hadiski stručnjaci kao što su Buhari, Ebu Davud, Nesai, Tirmizi, Ebu Hatim smatraju da su ovo Hafsine a ne Poslanikove s riječi. Vidjeti: *Nasbur-raje,* 2/433.-434., *Fethul-bari,* 5/2504, i *El-furusijje,* str. 248 od Ibn Kajjima.

[236] Ebu Davud, (2454), Nesai, (2332), Tirmizi, (730), Ibn Huzejme, (1933), Bejheki, 4/202, Tahavi u Šerhul-meani, 2/54, Taberani, 23/196.-199., Darekutni, (2195). Ovaj hadis vjerodostojnim ocijenili su Ibn Huzejme, Ibn Hibban, Albani i dr. Vidjeti: *Et-tuhfe,* 3/369 i *El-irva,* 4/25.-30. Ispravnost ovoga hadisa zasnovano je na mnoštvu puteva kojim je prenesen.

[237] Nesai u *El-kubra,* (2652), Malik, (642, 643), Darekutni, (2196), Bejheki, 4/202, Ibn Ebi Šejbe, (9112) sa vjerodostojnim lancima prenosilaca.

[238] Vidjeti: *Džamiut-Tirmizi,* 1/389, *Medžmuatul-fetava,* 25/120 od Ibn Tejmijje.

[239] Vidjeti: *Šerhus-sunne,* 6/269.

[240] Vidjeti: *El-mugni,* 4/111, *Šerhus-sunne,* 6/270 i *Eš-šerhul-mumtia,* 6/267.-368. Ovo je stav većine islamskih pravnika.

ostavio pola, ne bi mu bio valjan niti bi bio nagrađen, naprotiv, zaslužio bi kaznu za takav "ibadet," jer je to izigravanje sa namazom.

Uporedba posta sa hadždžom, također, nije prihvatljiva, jer ako bi se pokvario jedan, dva, ili više dana posta, to ne bi utjecalo na ispravnost ostalih dana posta, a ako bi se pokvario ili ne bi izvršio jedan od elementarnih hadžskih obreda, svi hadžski obredi bili bi pokvareni. Ovo jasno ukazuje da je ramazan ibadet čije cjeline, tj. dani ne zavise jedan o drugom, dok kod hadždža svaka cjelina utječe na drugu i ovisi o njoj, a Allah ﷻ najbolje zna šta je istina. Mi smo Njegovi i Njemu ćemo se vratiti.

Važno je napomenuti da se namjera za post donosi srcem,[241] i to prije nastupa zore. Ovo vrijedi samo za propisani, dok se za dobrovoljni post može zanijetiti i nakon nastupa zore.[242]

Dokaz tome je Poslanikov ﷺ postupak kada bi dolazio Aiši, r.a., i pitao je ima li šta za ručak, pa ako ne bi bilo, zanijetio bi post.[243] Prenosi se od Huzejfe, Ebu Derdaa, Ibn Mesuda, Ibn Abbasa, Muaza i drugih ashaba, da su nijetili dobrovoljni post nakon nastupa zore.[244]

Većina islamskih učenjaka zastupa ovo mišljenje.[245]

2. Ustezanje od onoga što kvari post od nastupa zore do zalaska sunca[246]

Uzvišeni Allah ﷻ kaže: **Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, te od tada upotpunite post do**

---

[241] Nije propisano izgovaranje nijjeta riječima. O ovom fikhsko-pravnom pitanju opširnije se govorilo u djelu *Svojstva Poslanikovog ﷺ namaza,* str. 17. Vidjeti, također *Fethul-bari,* 1/14, *Medžmuatul-fetava,* 22/140.-141., *Hašijetu Ibni Abidin,* 1/235, *El-fetava,* str. 173 od imama Sadija, *Eš-šerhul-mumtia,* 1/298.-299. i 7/79, *Tashihud-dua,* str. 417, *Siradžul-muttekin,* str. 45, *Sifetus-savmi,* str, 30, *Ialamul-enam,* str. 27, *Sijamu ramadane,* str. 7 od Muhammeda Zejne, *Fadailus-salah,* str. 19 od Ibn Hasana Eserija, *Fikhus-savmi,* str. 13 od dr. Husamuddina Affane.

[242] Vidjeti: *Džamit-Tirmizi,* 1/389.

[243] Muslim, (1154), Tahavi, 2/56.

[244] Ovih pet predanja zabilježili su Ibn Ebi Šejbe, (9091, 9108, 9109 i 9110), Musedded u *El-musnedu,* (El-metalibul-alije 3/227) i Tahavi, 2/56.-57. Prva tri su vjerodostojna, a druga dva dobra. Ebu Derdaovo predanje vjerodostojnim ocijenio je Hafiz Askalani u *El-metalibul-alije,* 3/227.

[245] Vidjeti: *Gajetul-meram,* 9/281.

[246] Naknadno ćemo, ako Bog da, govoriti šta kvari post.

noći.[247] Bijela i crna nit u ovome ajetu znače svjetlo dana i tamu noći.[248]

Ovaj ajet aludira da vrijeme posta počinje nastupanjem zore. Međutim, imaju dvije vrste zore, lažna i prava. Kada se na horizontu pojavi bijelo vertikalno svjetlo u obliku vučjeg repa, nastupila je lažna zora. U njoj se postaču ne zabranjuju jelo i piće. U ovom vremenu nije dozvoljeno klanjati sabah-namaz, jer je njegovo pravo vrijeme kasnije. Nakon pojave ovog uskog uzdužnog svjetla, koje se proteže od horizonta prema nebu, ponovo nastupa tama, sve do pojave prave zore. Kada se na horizontu pojavi poprečno vodoravno crvenilo, koje blago obasjava vrhove brda, nastupila je prava zora. Za pravu zoru vezani su neki šerijatski propisi. Tada nastupa vrijeme sabah-namaza i zabranjuje se postaču da čini sve što kvari post.[249]

Ibn Abbas ﷺ prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Imaju dvije vrste zore: U prvoj zori dozvoljeno je jesti i piti a zabranjeno je klanjati* (sabah), *dok je u drugoj zori zabranjeno jesti i piti, a dozvoljeno je klanjati.*"[250]

Od Talka b. Alije ﷺ se navodi da je Poslanik ﷺ kazao: "*Jedite i pijte i nemojte da vas obmane uzdužno svjetlo* (lažna zora), *a prekinite sa jelom i pićem kada vidite poprečno vodoravno crvenilo.*"[251]

U drugom hadisu Resulullah ﷺ kaže: "*Bilal uči ezan prije zore. Jedite i pijte sve dok ne čujete ezan Ibn Ummi Mektuma.*"[252] Ibn Ummi Mektum je bio slijep čovjek, učio bi ezan nakon što mu kažu da je zora.[253] Imam Ajni u

---

[247] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 187.

[248] Ovako se navodi u hadisu Adija b. Hatima od Poslanika ﷺ a bilježe ga Buhari, (4510), Muslim, (1091) i drugi.

[249] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-Azim,* 1/229, *El-feth,* 2/105, *El-mugni,* 1/232, *El-keššaf,* 1/255, *Šerhul-umde,* 4/183, *Hašijetu Ibn Abidine,* 1/354, *En-nejl,* 2/34, *Et-tuhfe,* 3/334.-335., *Fikhul-džemai bejnes-salatejni,* str. 17.-18., *Sahihul-musned,* str. 132 i *Sifetus-sijamin-nebijj,* str. 37.

[250] Ibn Huzejme, 3/210, Darekutni, (2156), Bejheki, 4/216, Ibn Džerir, (2453), Hakim, 1/191 i ocijenio ga je ispravnim, kao i Ibn Huzejme i Zehebi. Ova predaja ima i druge puteve koji je podupiru kod Hakima, 1/191, Bejhekija, 4/215 i Darekutnija, (2164). Međutim, postoje nesuglasice da li su ovo riječi Poslanika ﷺ ili Ibn Abbasa.

[251] Tirmizi, (705) i ocijenio ga je dobrim. Ebu Davud, (2348), Ibn Huzejme, 3/211, Ibn Džerir, (2454). Šejh Albani ga, također, smatra dobrim. Osnova ovoga hadisa je kod Buharije, (621) i Muslima, (1094).

[252] Buhari, (2656), Muslim, (699).

[253] U jednom hadisu Resulullah ﷺ je kazao: "*Povjerenici moga ummeta za namaz i sehur su muezini.*" Bejheki, 1/462 koji je ukazao na pojačanje ovoga hadisa. Albani ga je ocijenio dobrim u *Sahihul-džamia,* 1/297 i u *El-irva,* 1/239.-240.

komentaru citiranog hadisa kaže: "Iz ove predaje se razumije da postač može jesti i piti sve do nastupa prave zore, a to je mišljenje većine učenjaka kasnijih generacija."[254]

Dakle, nakon nastupa prave zore zabranjeni su jelo i piće[255] s tim što ova zabrana ima jednu iznimku kojom je Allahov Poslanik ﷺ olakšao svome ummetu. Naime, Ebu Hurejre ؓ prenosi da je Poslanik ﷺ kazao: "*Ako neko od vas čuje* (drugi sabahski)[256] *ezan, a posuda mu u ruci, neka je ne spušta prije nego se napije iz nje.*"[257] U drugoj predaji stoji da je Ebu Zubejr pitao Džabira o onome ko želi postiti, pa čuje (drugi) ezan a u njegovoj ruci posuda, da li će iz nje piti. Odgovorio je: Prepričavali smo da je Poslanik ﷺ rekao: "*Neka pije.*"[258] Jednog jutra nakon što je proučen ikamet za sabah-namaz, Omer ؓ držeći posudu u ruci, upitao je Poslanika ﷺ da li da pije iz nje. Resulullah ﷺ mu reče: "*Da,*" pa ju je ispio.[259]

Prema tome, ukoliko postač dok sehuri čuje drugi sabahski ezan (ili prvi u podnebljima gdje se uči samo jedan ezan) može nesmetano pojesti ili popiti ono što je u ruci ili ustima, a Allah ﷻ najbolje zna.

Potom je obaveza upotpuniti post sve do početka noći,[260] ustežući se od svega što kvari post, kao što kaže Uzvišeni Allah: **Jedite i pijete sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, te od tada**

---

[254] Vidjeti: *Umdetul-kari*, 10/297.

[255] Vidjeti: *Et-temhid*, 10/62 i *Mevsuatul-idžma*, 2/676.

[256] U Poslanikovo ﷺ vrijeme drugi sabahski ezan učen je nakon nastupa zore, kao što se navodi u jednom Ahmedovom, 2/510 i Ibn Džerirovom, 2/210 predanju, koje odgovara Muslimovim kriterijima. Vidjeti: *Es-silsiletus-sahiha*, 3/282.

[257] Ebu Davud, (2350), Bejheki, 2/218, Ahmed, 2/423, Ibn Džerir u *Džamiul-bejan*, 2/210, Hakim, 1/426 i ocijenili su ga on, imam Zehebi i šejh Albani, vjerodostojnim po Muslimovim kriterijima. Vidjeti: *El-miškah*, 1/620, *Es-sahiha*, 3/281.-382. i *Temamul-minne*, str. 417. Vidjeti, također *Itihaful-hiretil-mehere*, 3/437.

[258] Ahmed, 3/348. Hafiz Hejsemi je ovo predanje ocijenio dobrim u *Medžmeuz-zevaid*, 3/158.

[259] Ibn Džerir u *Džamiul-bejan*, 2/210. Šejh Albani ga je svrstao među dobre hadise. Vidjeti: *Es-silsiletus-sahiha*, 3/382. Međutim, moguće je da se ova olakšica odnosila samo na Omera zbog specifičnih okolnosti, a Allah najbolje zna.

[260] Vidjeti: *Et-temhid*, 10/62, *Meratibul-idžma*, str. 70, *El-ifsah*, 1/235, *El-medžmua*, 6/323, *Bidajetul-mudžtehid*, 5/139, *Kavaninul-ahkamiš-šeraijje*, str. 114.

upotpunite post do noći.[261] Poslanik ﷺ je rekao: "*Kada se približi noć sa obzorja a udalji dan ka obzorju i zađe sunce, postač završava svoj post.*"[262]

Ustaljena praksa većine muslimana današnjice jeste početak i završetak posta na osnovu drugog sabahskog[263] i akšamskog ezana, ili na osnovu vaktija za namaska vremena.

Nema smetnje da se na ovaj način ustanovi početak zore ili zalazak sunca, ali mora biti potvrđena ispravnost vaktija od stručnih institucija, da se ne bi dogodilo postačima da jedu u zabranjeno vrijeme ili se suzdržavaju od hrane i nakon zalaska sunca. Međutim, ako se ustanovi nepreciznost učenja ezana na osnovu vaktija,[264] osnova je da se postači vrate Poslanikovom ﷺ Sunnetu, te da ne jedu nakon nastupa zore, uprkos tome što još nisu čuli glas muezzina, a pokuđeno im je ustezanje od hrane nakon zalaska sunca, zbog toga što nisu čuli akšamski ezan.

Kada bi postio Poslanik ﷺ bi poslao jednog ashaba da prati zalazak sunca, potom bi nakon zalaska sunca prekinuo svoj post."[265]

Tako su Omer, Enes i Ibn Abbas ﷺ pratili zalazak sunca i neposredno su nakon njegovog zalaska iftarili.[266]

---

[261] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 187.

[262] Buhari, (1954) i Muslim, (1100). Ovdje je korisno napomenuti da u prvo vrijeme propisa posta, ukoliko bi postač zaspao nakon iftara, ne bi mu bilo dozvoljeno jesti, piti i spolno općiti iako se probudio prije nastupa zore. Morao bi sačekati naredni dan i zalazak sunca. Potom je ovaj propis derogiran Allahovom ﷻ milošću. Vidjeti: *Es-sahih,* (1915) od imama Buharije.

[263] Potvrđeni je sunnet da se na sabahu uče dva ezana, a hadise o tome zabilježili su Buhari, (623) i Muslim, (1092).

[264] Svjedoci smo da se danas u pojedinim islamskim zemljama uče ezani prije ili nakon pravog vremena što je jasno odstupanje od Poslanikovog ﷺ Sunneta.

[265] Hakim, 1/434. On i Zehebi su ga ocijenili vjerodostojnim po Buharijinim i Muslimovim kriterijima. Šejh Albani je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom u *Sahihul-džamia,* 2/867.

[266] Ibn Ebi Šejbe, (8957, 8956 i 8943) sa ispravnim lancima prenosilaca.

Sehur

Uzvišeni Allah ﷻ je rekao: **Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore.**[267] U komentaru ovoga ajeta hafiz Ibn Kesir kaže: "U ajetu je dokaz da je konzumiranje hrane i pića na sehuru pohvalno, a prakticiranje te olakšice poželjno. U Sunnetu Allahovog Poslanika ﷺ navode se brojne predaje koje podstiču na sehur."[268] Post muslimana se razlikuje sehurom od posta židova i kršćana, kao što Amr b. el-As ﷺ prenosi od Poslanika ﷺ da je rekao: "*Razlika između našeg posta i posta kitabija je sehur.*"[269]

Koristi sehura

1. U sehuru su svake blagodati

Enes b. Malik ﷺ prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Jedite na sehuru. Zaista je u njemu blagodat.*"[270]

Jedan od ashaba je ušao kod Poslanika ﷺ i zatekao ga kako jede na sehuru, pa mu Resulullah ﷺ reče: "*Sehur je blagodat kojom vas je počastio Allah, pa nemojte ga ostavljati.*"[271] U predaji Ibn Sarije stoji da je Allahov Poslanik ﷺ nazvao sehur "*blagoslovljenim ručkom.*"[272] Ebu Hurejre ﷺ spominje da je Resulullah ﷺ rekao: "*Allah je učinio blagoslov u kejlu*[273] *i sehuru.*"[274] U drugoj predaji se kaže: "*Blagoslov je u troje: zajednici, suhom*

---

[267] Prijevod značenja El-Bekare, 187.

[268] Vidjeti: *Tefsirul-Kur'anil-azim,* 1/228.

[269] Muslim, (1096), Nesai, (2165), Ebu Davud, (2053), Tirmizi, (570), Ibn Huzejme, (1940).

[270] Buhari, (1923), Muslim, (1102).

[271] Nesai, (2161), Ahmed, 3/12 sa pouzdanim lancem prenosilaca.

[272] Nesai, (2162), Ebu Davud, (2344), Ibn Huzejme, 3/214, Ibn Hibban, 8/243, Ibn Ebi Šejbe, 2/276 sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-sahiha,* 6/2/1204.-1205.

[273] Kejl je kantar ili mjera za žito. Spomenuta je u Kur'anu na više mjesta. Vidjeti prijevode ajeta sljedećih sura: El-Enam 152., El-Earaf 85., El-Isra 35., Eš-Šuara 181.

[274] Šejrazi u *El-elkab.* Šejh Albani ga je ocijenio dobrim u *Sahihul-džamia,* 1/358. U *Es-silsiletus-sahiha,* 3/281 kaže da ovaj hadis bilježi Hatib u *El-muvedih,* 1/263 i Abdul-Ganijj Makdisi u *Fadailu ramadane,* 2/15.

mesu i sehuru."[275] Blagoslov u sehuru je zbog slijeđenja Poslanikovog ﷺ sunneta. Njime se olakšava i podstiče na dobrovoljni post, jer se ne osjete tegobe posta nakon sehura. Njime pravimo razliku između našeg i posta židova i kršćana.[276]

Bitno je naznačiti da u vjerodostojnom Poslanikovom ﷺ sunnetu nije navedena posebna dova koja se uči na sehuru,[277] već vrijede općenito dove koje se uče nakon jela, a Allah ﷻ najbolje zna.

2. Allah i Njegovi meleki donose salavate na postače kada se sehure

Ebu Seid ؓ prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Jelo na sehuru je blagoslovljeno, zato ga ne ostavljajte, ako ništa ne pojedete popijte bar gutljaj vode. Zaista Allah i Njegovi meleki blagoslove postače koji jedu i piju na sehuru.*"[278] Allahov ﷻ blagoslov u ovome hadisu i blagoslov meleka jeste kao u riječima Allaha ﷻ: **O vjernici, često Allaha spominjite i hvalite, i ujutro i navečer Ga veličajte, On vas blagosilja a i meleki Njegovi, da bi vas iz tmina na svjetlo izveo, On je prema vjernicima samilostan.**[279]

U jednom hadisu spominje se da je Allahov Poslanik ﷺ donosio salavate na postače koji sehure.[280]

Od etike sehura jeste jesti datule, a nema smetnje da se jede bilo šta od dozvoljene hrane i pića. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Lijep li je sehur datulama.*"[281] Ako se ništa ne pojede lijepo je popiti bar gutljaj vode,[282] jer musliman ne bi trebao propustiti nagradu sehura koju mu je obećao Poslanik ﷺ. Sunnet je odgoditi sehur tako da ne bude veliki

---

[275] Taberani u *El-kebiru,* (6127). Ova predaja se diže na stepen dobrog hadisa zbog broja puteva kojim je prenesena. Šejh Albani ga je svrstao među vjerodostojna predanja. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 1/557.

[276] Vidjeti: *Fethul-bari*, 4/639.

[277] Vidjeti: *Tashihud-dua,* str. 509.

[278] Ahmed, 3/12, i Ebu Jala, (3340) navodi jedan dio hadisa. Šejh Albani ga je ocijenio dobrim u *Sahihul-džamia,* 1/686. Hafiz Askalani je ukazao na pojačavanje ovoga hadisa u *El-fethu*, 4/640 na osnovu navedenih verzija.

[279] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Ahzab, 41.-43.

[280] Bezzar, (974, El-kešf). Hafiz Askalani je ovo predanje ocijenio dobrim u *Muhtesaru zevaidil-Bezzar,* 1/415.

[281] Ebu Davud, (2345), Ibn Hibban, 8/253, Bejheki, 4/237. Šejh Albani ga je svrstao među vjerodostojna predanja.

[282] Kao što se navodi u prethodnom hadisu koji prenosi Ebu Seid.

vremenski period između njega i zore. Zejd b. Sabit ra kaže: "Jeli smo sa Poslanikom ﷺ na sehuru, pa smo potom klanjali." Enes b. Malik ga upita: "Koliko je bilo između sehura i ezana?" Zejd ra odgovori: "U dužini učenja pedeset ajeta."[283] Ibn Abbas ra prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ rekao: "*Nama poslanicima je naređeno da požurujemo sa iftarom, da odgađamo sehur i da stavljamo desnu ruku po lijevoj u namazu.*"[284]

Prenosi se da je Ebu Derda kazao: "Od ahlaka poslanstva su troje: požurivanje sa iftarom, odgađanje sehura i stavljanje desne ruke po lijevoj u namazu."[285]

Amr b. Mejmun ra kaže: "Niko nije požurivao sa iftarom kao Poslanikovi ﷺ ashabi, a isto tako, odgađali su sehur do zadnjeg njegovog vremena."[286]

Ovu praksu ashaba slijedio je Omer b. Abdul-Aziz, peti pravedni halifa.[287]

---

[283] Buhari, (1921), Muslim, (1097). Hafiz Askalani 4/638 kaže: "...učenje ajeta srednje dužine, ni dugih ni suviše kratkih, a učenje niti brzo niti suviše sporo već između toga."

[284] Malik, (276), Ibn Hibban, (El-mevarid) (885), Taberani, (10851) i u *El-evsatu,* 2/247, Tajalisi, (2654), Darekutni, (1083), Ebu Avvane, 2/97, Bejheki, 4/238. Imam Hejsemi 2/105 kaže: "Ljudi koji prenose ovu predaju su povjerljivi." Vjerodostojnim su ga ocijenili Sujuti u *Tenvirul-havalik,* 1/174 i Zurkani u komentaru Malikove *Muvette,* 1/473.-474. Albani u *Ahkamul-dženaiz*, str. 149, kaže da je vjerodostojan po Muslimovim kriterijima. Ocjena imama Sujutije je prenesena iz *Ahkamul-dženaiz*. Prije toga, Ibn Abdul-Berr je u *El-istizkaru,* 2/248 spomenuo konsenzus učenjaka na ispravnosti ovog hadisa. Vidjeti, također *Sahihul-džamia,* 1/583.

[285] Taberani, 22/263. Imam Hejsemi u *El-medžmea,* 2/105 kaže: "Ova predaja je prenesena kao Poslanikove ﷺ riječi i kao riječi Ebu Derdaa, a drugo je ispravnije." Šejh Albani kaže: "Međutim, ove riječi kao da su Poslanikove ﷺ, jer ashab ne govori ovakvo nešto po svome nahođenju. Ovoj predaji svjedoči drugi Ibn Abbasov hadis koji ide do Poslanika ﷺ." Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 1/583.

[286] Bejheki, 4/238, Abdur-Rezzak, (7591). Hafiz Askalani je ovu predaju ocijenio ispravnom u *El-fethu*, 4/713. Hejsemi u *El-medžmeau,* 3/367 kaže: "Bilježi ga Taberani u *El-kebiru,* a prenosioci predaje su pouzdani."

[287] Ibn Sad u *Et-tabekatul-kubra,* 5/363.

Propis sehura

Poslanik ﷺ je naredio postačima da sehure, rekavši: "*Sehurite! Zaista su u sehuru blagodati.*"[288] Džabir ؓ prenosi da je Poslanik ﷺ kazao: "*Ko bude želio postiti neka se sehuri.*"[289] Ovo su jasne naredbe postačima da sehure, ali islamski učenjaci kažu da je sehur potvrđeni sunnet a ne obligatna dužnost. Tako hafiz Ibn Munzir navodi konsenzus islamskih pravnika o ovome pitanju.[290] Od njega je to prenio imam Nevevi, složivši se s njim.[291]

Uvjeti koji obavezuju na post

Islamski učenjaci su složni da postač mora ispuniti naredne uvjete:

1. da je musliman, na što se ukazuje u Kur'anu, Sunnetu i konsenzusu islamskih učenjaka. Uzvišeni Allah o djelima nevjernika kaže: **A prilozi njihovi neće biti primljeni zato što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju.**[292] Također, kada je Resulullah ﷺ poslao Muaza b. Džebela u Jemen, rekao mu je: "*Pozivat ćeš kitabije u vjeru. Prvo u šta ih budeš zvao neka bude svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov poslanik. Ako ti se pokore, obavijesti ih da im je Allah propisao pet dnevnih namaza. Ako se i na to pokore obavijesti ih o obavezi zekata na njihov imetak uzima se od bogatih i daje siromašnima.*"[293]

Citirani ajet i hadis ukazuju da je činjenje šerijatskih propisa uvjetovano vjerovanjem u Uzvišenog Allaha i Njegovog Poslanika ﷺ;

---

[288] Muttefekun alejhi. Vidjeti: *El-merdžan,* 2/7.
[289] Ibn Ebi Šejbe, 2/276, Ahmed, 3/367, Ebu Jala, (1930). Ovaj hadis ima dva puta koji podupiru jedan drugog, a njegova osnova je u prethodnoj verziji.
[290] Vidjeti: *El-idžma,* str. 59 od hafiza Ibn Munzira.
[291] Vidjeti: *El-minhadž,* 7/181 od imama Nevevija. Vidjeti, također *Mevsuatul-idžma,* 2/676.
[292] Prijevod značenja, Kur'ana, Et-Tevbe, 54.
[293] Buhari, (1395), Mislim, (19).

2. da je šerijatski punoljetan. Alija ؓ prenosi slijedeće Poslanikove ﷺ riječi: "*Trojici se ne pišu djela: onome ko spava dok se ne probudi, maloljetniku dok ne odraste i ludom dok se ne opameti.*"[294]

3. da je pametan. Dokaz za ovo je prethodni hadis koga nam prenosi Alija ؓ;

4. da je u mjestu boravka (da nije putnik);

5. da je zdrav i fizički sposoban za post;

6. odnosi se na žene da nisu u hajzu ili nifasu.

Na post se dakle ne obavezuju: nevjernik, lud, maloljetnik, putnik, osoba fizički nesposobna za post i žena u hajzu i nifasu. Poslije će biti govora tri zadnje skupine.

Što se tiče nevjernika, njegov post nije valjan sve dok ne povjeruje u Allaha ﷻ i Njegovog Poslanika ﷺ. Uzvišeni Allah je rekao: **Djela nevjernika u Gospodara njihova liče pepelu koji vihor u olujnom danu raznese; neće moći da očekuju nikakvu nagradu za djela koja su učinili, to će teška propast biti.**[295] U drugom ajetu Allah ﷻ kaže: **Reci: Hoćete li da vam kažem čija djela neće nikako priznata biti, čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti, a koji će misliti da je dobro ono što rade. To su oni koji u dokaze Gospodara svoga ne budu vjerovali i koji budu poricali da će pred Njega izaći; zbog toga će trud njihov uzaludan biti i na Sudnjem danu im nikakva značaja nećemo dati. Njima će kazna Džehennem biti, zato što su nevjernici bili i što su se dokazima Mojim i poslanicima Mojim rugali.**[296]

Lud se ne obavezuje na post niti na ostale šerijatske propise, jer je Resulullah ﷺ u hadisu koji prenosi Alija ؓ kazao da se ludom ne pišu djela sve dok se ne opameti.

Djeca također nisu šerijatski obavezana postiti.[297] Dokaz tome je prethodni hadis u kome se navode tri skupine kojima se ne pišu djela,

[294] Naknadno ćemo spomenuti izvor ovog vjerodostojnog hadisa.
[295] Prijevod značenja, Kur'ana, Ibrahim, 18.
[296] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Kehf, 103.-106.
[297] Ovo mišljenje zastupa većina islamskih učenjaka. Vidjeti: *Fethul-bari*, 5/2577 i *El-Minhadž*, 8/13.

između ostalih, maloljetnik dok ne odraste. Međutim, nema sumnje, bolje je djecu, još u ranom djetinjstvu navikavati na post i druge ibadete, da bi kasnije te obrede činili bez ikakvih poteškoća.

Naši prethodnici, uzorita generacija, tako je postupala. Prenosi se da je Omer b. el-Hattab vidio čovjeka koji nije postio u ramazanu, pa mu je rekao: "Teško ti se, naša djeca poste," potom ga je udario.[298] Nakon toga naredio je Omer da se taj čovjek bičuje i protjera u Šam.[299]

U drugoj predaji stoji da su ashabi privikavali svoju djecu na post i pravili im igračke od vune. Kada bi neko od njih zaplakalo od gladi, dali bi mu tu vunenu igračku da se zabavi do iftara.[300] Na osnovu ovoga hadisa i Omerove predaje imam Buhari je naslovio cjelinu: "Post maloljetnika."[301]

Imam Nevevi u komentaru ove predaje kaže: "Hadis ukazuje na privikavanje djece ibadetima iako ih nisu obavezni činiti."[302] Hafiz Askalani tvrdi: "U ovome hadisu je dokaz o navikavanju maloljetnika na post."[303]

Na osnovu navedenih dokaza neki učenjaci prvih generacija, poput Ibn Sirina, Katade, Zuhrija, Uvreta b. Zubejra, su kazali: "Dječaku se naređuje post ako ga može podnijeti."[304]

Nakon ovoga, šta reći o nekim roditeljima koji zabranjuju svojoj maloljetnoj pa i punoljetnoj djeci da poste?! Podsjetit ćemo ih da Allah zna šta je u njihovim srcima, zna sve što je skrivenije od svake tajne. Čovjek će vidjeti plodove svojih djela – u Džennetu prostranom kao nebesa i Zemlja, ili u Džehennemu nad kojim bdiju snažni meleki, a samo razumom obdareni uzimaju pouku.

---

[298] Buhari u *El-džamius-sahih.* Vidjeti: *Fethul-bari,* 5/2577 (muallekan).
[299] Vidjeti: *El-feth,* 5/2578.
[300] Buhari, (1960), Muslim, (1136).
[301] Vidjeti: *Fethul-bari,* 5/2577.
[302] Vidjeti: *El-minhadž,* 8/13.
[303] Vidjeti: *Fethul-bari,* 5/2579.
[304] Vidjeti: *Muadžemu fikhis-selef,* 4/52.

Osobe kojima je dozvoljeno da ne poste, s tim što će naknadno napostiti propuštene dane

1. Putnik

Učinivši putnicima olakšicu Allah ﷻ je rekao: **Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili na putu zadesi, (a ne bude postio) neka isti broj dana naposti.**[305] Dakle putnik može iskoristiti olakšicu, tj. da ne posti dok je na putu. Ibn Omer ﷺ prenosi da je Poslanik ﷺ kazao: "*Allah voli da se koriste Njegove olakšice.*"[306] Ibn Amr el-Eslemi ﷺ je pitao Poslanika ﷺ o postu na putu, jer je često postio kao putnik, pa mu je Resulullah ﷺ odgovorio: "*Ako želiš posti, a ako ne želiš nemoj postiti.*"[307]

Enes b. Malik ﷺ spominje da su jedanput putovali sa Allahovim Poslanikom ﷺ u mjesecu ramazanu, a Poslanik ﷺ nije korio one koji su postili niti one koji su iftarili.[308]

Ebu Derda ﷺ kaže: "Putovali smo sa Poslanikom ﷺ. Bila je tolika vrućina da smo zaklanjali glave svojim dlanovima. Niko od nas nije postio osim Poslanika ﷺ i Ibn Revahe ﷺ."[309] Dakle, ako postač može izdržati post na putu, dozvoljeno mu je postiti, a ako post može rezultirati negativnim posljedicama, onda mu nije dozvoljeno postiti.

Džabir ﷺ pripovijeda da je jedne prilike Allahov Poslanik ﷺ dok putovao vidio čovjeka kako se skriva u hladovima, pa je upitao: "*Šta je ovome*?" Kada su rekli da posti, Resulullah ﷺ je kazao: "*Nije dobročinstvo postiti na putu.*"[310] Ebu Hurejre je vidio čovjeka kako posti na putu na velikoj žegi, pa je rekao: "Zar mu Allah nije učinio olakšicu, da umre ne bih mu klanjao dženazu."[311] Putniku je dozvoljeno da ne posti na putu, bez

[305] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 185.
[306] Ahmed, 2/108, Ibn Hibban, (2742), Taberani, (11880). Ovu predaju dobrom je ocijenio hafiz Hejsemi u *El-medžmea,* 3/382 i šejh Ahmed Šakir u *El-musnedu*, 5/272.
[307] Buhari, (1943), Muslim, (1121).
[308] Buhari, (1947), Muslim, (1118).
[309] Buhari, (1945), Muslim, (1122).
[310] Buhari, (1946), Muslim, (1115).
[311] Musedded u *El-musnedu,* (El-metalibul-alije, 3/235.-236.). Hafiz Askalani ga je ocijenio Vjerodostojnim.

obzira da li je put[312] naporan ili ne.[313] Međutim, većina islamskih učenjaka, između ostalih Ebu Hanife, Šafija i Malik, smatraju post na putu boljim, ako putnik neće osjetiti poteškoće puta. Ovo mišljenje je odabrao i hafiz Ibn Hadžer.[314] U drugom hadisu koji prenosi Džabir ra stoji da je Allahov Poslanik ﷺ izišao u ramazanu da oslobodi Mekku, pa je postio sve dok nije stigao do mjesta koje se zove Kuraal-gamim. Potom je Resulullah ﷺ uzeo posudu vode i napio se pred ashabima. Nakon toga, kada mu je saopćeno da dio svijeta i dalje posti, Allahov Vjerovjesnik ﷺ je rekao: "*To su nepokornici, to su nepokornici.*"[315] Imam Nevevi kaže: "Postoji mogućnost da je post štetio tim ashabima, pa im je Poslanik ﷺ naredio da ga prekinu, a oni su i dalje postili, osjećajući se sposobnim da izdrže post."[316] Nema sumnje da je mišljenje imama Nevevija ispravno, jer se u drugim predajama navodi da je Poslanik ﷺ naredio ashabima da prekinu post dok su bili na putu ka oslobođenju Mekke.[317]

Dakle, post putnika zavisi o prirodi puta. Na takav način možemo uskladiti razilaženja koja se prenose od ashaba, budući da su jedni odobravali[318] a drugi kudili[319] post na putu.

---

[312] Putnik je osoba koja krati svoj namaz, a poznata su fikhska razilaženja oko ovog fikhsko-pravnog pitanja. Imam Nevevi kaže: "...ako putuje dalje od razdaljine na kojoj krati namaz, ne putujući da bi činio zabranjeno, dozvoljeno mu je ne postiti po mišljenju svih islamskih učenjaka." Vidjeti: *El-medžmua,* 6/261, *Bidaius-sanaia,* 1/93, *Bidajetul-mudžtehid,* 1/385, *El-mugni*, 4/406.

[313] Šejhul-islam Ibn Tejmijje navodi konsenzus učenjaka da putnik nije dužan postiti, bez obzira na prirodu puta. Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 25/210.

[314] Ko želi objašnjenje ovog fikhsko-pravnog pitanja neka pogleda: *El-medžmua,* 6/286, *Fethul-bari*, 4/693.-695., *Sahihul-musned,* str. 138.-140., *Mevsuatul-idžma,* 2/671, *Itihaful-enam,* str. 20, *Ahtauna fi ramadan,* str. 114.-115.

[315] Muslim, (1114), Tirmizi, (710), Ibn Hibban, (3549).

[316] Vidjeti: *El-minhadž,* 7/192.

[317] Ebu Davud, (2365), Malik, (660), Ahmed, 5/376. Šejh Albani ovu predaju smatra pouzdanom. Imam Zurkani je potvrdio riječi imama Nevevija. Vidjeti komentar: *El-muvetta,* 2/234.-235.

[318] Enes, Aiša i Ibn Ebi el-As. Ove predaje su zabilježili Ibn Ebi Šejbe, (8974 i 8980) i Taberani u *El-evsatu,* (Medžmeul-bahrejni 1569) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[319] Omer, Ibn Abbas, Ebu Hurejre i Sad Ibn Ebi el-Vekkas. Ova predanja sa vjerodostojnim lancima prenosilaca navode Ibn Sad u *Et-tabekatu,* 4/148, Ibn Ebi Šejbe, (8963), Musedded, (El-metalibul-alije 1/405).

Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Put je ono što se računa putem u običajnom pravu jednog naroda..., jer šerijat nije precizirao razdaljinu koja bi se smatrala putem."[320]

Ibn Kajjim tvrdi: "Resulullah ﷺ nije naznačio razdaljinu puta na kojoj je dozvoljeno ostaviti post, niti o tome ima spomena u vjerodostojnim predajama."[321]

2. Bolesnik

Uzvišeni ﷻ je rekao: **A ko se razboli ili na putu zadesi neka isti broj dana naposti.**[322] Allah ﷻ također kaže: **Allah vam želi olakšati, a ne želi vam poteškoće stvarati.**[323] U drugom ajetu Milostivi kaže: **Allah vam želi ublažiti, a čovjek je stvoren kao nejako biće.**[324] Bolesnik[325] može biti u jednom od tri stanja:

a) da je bolestan, ali mu post ne predstavlja poteškoće niti mu šteti. Ovakvom je dozvoljeno da ne posti, jer postoji uzrok zbog kojeg je dozvoljeno ostaviti post.[326] Međutim, bolje mu je postiti, jer ostavljanje posta u ovome slučaju ne rezultira vidnom korišću za bolesnika;

b) da mu je teško postiti, ali mu post ne šteti. Takvom je dozvoljeno da se iftari zbog riječi Allaha ﷻ: **A ko se razboli ili na putu zadesi neka isti broj dana naposti.**[327] U ovakvom je stanju bolje ne postiti, koristeći Allahovu olakšicu;

c) da mu post šteti. Takav je obavezan prekinuti svoj post zbog riječi Uzvišenog Allaha: **I sami sebe u propast ne dovodite.**[328] Allah ﷻ također,

---

[320] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 24/39.-41.
[321] Vidjeti: *Zadul-mead*, 2/55.
[322] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 185.
[323] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 185.
[324] Prijevod značenja, Kur'ana, En-Nisa, 28.
[325] Bolesnik je osoba koja se u običajnom pravu jednog podneblja smatra bolesnikom i takvom je dozvoljeno ne postiti.
[326] Vidjeti: *El-džamiul-ahkam,* 2/276.-277.
[327] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 185.
[328] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 195.

kaže: **I ne ubijajte sami sebe, Allah je, uistinu, prema vama milostiv.**[329] Resulullah ﷺ je kazao: "*Zabranjeno je sebi činiti štetu, a i drugome.*"[330]

Međutim, ako bi bolesnik postio u ovome stanju, post bi bio ispravan i ne bi bio dužan napaštati, po konsenzusu islamskih učenjaka.[331]

3. Žena u hajzu i nifasu[332]

Ebu Seid el-Hudri ﷺ navodi da je Poslanik ﷺ rekao da je vjera žene krnjava, jer ne klanja i ne posti u vrijeme menstruacionog ciklusa.[333] Islamski učenjaci su složni da ženi nije dozvoljeno postiti u hajzu i nifasu.[334] Postavlja se pitanje: Da li je ženi dozvoljeno koristiti pilule za prekid menstrualnog ciklusa kako je mjesečnica ne bi zadesila u ramazanu? Kao odgovor na ovo pitanje navest ćemo hadis u vezi sa hajzom u kome Poslanik ﷺ: "*To je stvar koju je Allah propisao ženama.*"[335] Prema tome, hajz je određena stvar svakoj ženi, Allahovom ﷻ odredbom, Koji je propisao post, te ga nema potrebe sprečavati, nanoseći eventualnu štetu organizmu koju prouzrokuje nečista krv u ženinom tijelu. Allah ﷻ, kao što nagrađuje za učinjena djela, nagrađuje i za iskrene namjere, pa će žena koja je namjeravala postiti mjesec ramazan, a bude spriječena mjesečnim ciklusom, imati nagradu postača u ramazanu, s tim što treba nadoknaditi propuštene dane. Ipak, ako bi upotrijebila spomenute pilule, post će biti ispravan i ne treba napaštati.

Neophodno je naglasiti da su žene Poslanika ﷺ i njegovih ashaba prekidale ramazanski post zbog mjesečnog ciklusa, pa su te dane naknadno napaštale. Resulullah ﷺ im je tako naredio, a najbolja uputa je uputa Poslanika ﷺ i njegovih ashaba.

---

[329] Prijevod značenja, Kur'ana, En-Nisa, 29.

[330] Ibn Madže, (2369, Ahmed, 1/313, Ebu Jala, (2520), Taberani, 11/302. Imam Nevevi je ovu predaju ocijenio dobrom u *El-medžmua,* 8/258. Šejh Ahmed Šakir smatra je vjerodostojnom. Vidjeti: *El-musned,* 3/267.

[331] Vidjeti: *Et-temhid,* 2/175, *El-muhalla,* 4/405, *El-ifsah,* 1/246, *El-medžmua,* 6/261, *Hašijetu Ibni Kasim,* 3/374, *El-mubdia,* 3/14, *El-keššaf,* 2/310.

[332] Ovim dvjema skupinama ne samo da je bolje ne postiti, već im je post zabranjen i nije primljen ukoliko bi postile.

[333] Buhari, (304), Muslim, (79).

[334] Vidjeti: *Meratibul-idžma,* str. 72, *Medžmuatul-fetava,* 25/220, *Sahihul-musned,* 144, *Ešherhul-mumtia,* 6/343, *Fetava-islamije,* 1/391, *Sifetus-savmi,* str. 59.

[335] Buhari, (294), Muslim, (1211).

Allah ﷻ je vjernike podstakao na napredak i poboljšanje života u ovosvjetskom materijalnom pogledu, za razliku od vjere i šerijatskih propisa, gdje nema mogućnosti unapređenja, već je obaveza u prvom redu slijediti Poslanikov ﷺ sunnet, potom praksu prvih generacija.

4. Trudnica i dojilja

Enes b. Malik ﷺ prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "*Allah je oslobodio putnika pola namaza i posta, a trudnicu i dojilju posta.*"[336] Zatim je Enes ﷺ rekao: "Tako mi Allaha, spomenuo je obje (i trudnicu i dojilju), ili samo jednu od njih." Drugim putevima se navodi isti u kojima su spomenute i trudnica i dojilja. Ako bismo pretpostavili da hadis podrazumijeva olakšicu za samo jednu od njih, analogno vrijedi i za drugu, jer ih u propisu poistovjećuju identična stanja - svaka strahuje za svoje dijete. Ako bi strahovale i za vlastito zdravlje, nema smetnje da prekinu post. Međutim, islamski učenjaci se razilaze o napaštanju trudnice i dojilje na više mišljenja.[337]

Prvo mišljenje je da tudnica i dojilja treba da nahrane uboge za svaki propušteni dan, a da ne treba da napaštaju.

Drugo mišljenje je da treba samo da naposte, dan za dan.

Treće mišljenje je da treba da nahrane uboge i naposte.

Četvrto mišljenje je da trudnica treba samo napostiti, a dojilja nahraniti i napostiti.

Peto mišljenje je da ako ostave post strahujući za svoje zdravlje, dovoljno je da naposte. Ukoliko ne poste strahujući za dijete, treba da nahrane uboge i naposte.[338]

---

[336] Nesai, (2274), Ebu Davud, (2409), Tirmizi, (715) koji ga smatra je dobrim. Ibn Madže, (1690) i ovo je njegova predaja. Ahmed, 4/347, Buhari u *Et-tarih,* 1/2/29. Ovu predaju dobrom su ocijenili hafiz Tirmizi, Munziri i šejh Albani. Vidjeti: *Et-tuhfe*, i *El-miškah,* 1/629.

[337] Vidjeti: *Aridatul-ahvezi,* 3/189.

[338] Vidjeti: *Aridatul-ahvezi,* 3/189, *Eš-šerhul-mumtia,* 6/359.-364., *Fetava šejh Ibn Usejmin,* 1/487.-488., *Fetava islamijje,* 1/396, *Nidaur-rejjan,* 2/132, *Vahatul-iman,* 1/240.-241 od Halida Abdur-Rahmana.

Ovom prilikom ograničit ćemo se na iznošenje dokaza prve dvije skupine, budući da druga mišljenje nisu zasnovana na (posebno) autentičnim argumentima.

Prvo mišljenje zastupaju dva poznata ashaba: Ibn Abbas i Ibn Omer.[339] Seid b. Džubejr prenosi da je Ibn Abbas ﷺ rekao ženi koja je bila ili trudna ili dojilja: "Ti si od onih koji nisu u stanju postiti; treba da nahraniš druge, a ne treba da napaštaš."[340] Isti tabiin prenosi da su Ibn Abbas i Ibn Omer ﷺ kazali: "Trudnica i dojilja ne poste niti napaštaju,"[341] ali treba da nahrane siromaha za svaki dan, kao što je spomenuto u prethodnoj predaji.

Drugo mišljenje zastupa skupina tabiina kao Hasan el-Basri, Ibrahim en-Nehai, Ata, Zuhri, Dahhak, potom Ebu Hanife, Lejs, Ebu Sevr, Ebu Ubejd, Taberi i drugi. Ova skupina učenjaka dokazuje prethodnim hadisom koga prenosi Enes, u kome se navodi da je Allah ﷻ oslobodio putnika pola namaza i posta, a trudnicu i dojilju posta. Ovi učenjaci kažu: "Kako je obaveza putniku napostiti propuštene dane, tako je obaveza trudnici i dojilji napostiti ih,"[342] jer su spomenuti u istom kontekstu za koje vrijedi isti propis, smatrajući da su trudnoća i dojenje kao bolest. Prema tome, kako bolesnik napašta dan za dan, tako su i one dužne napostiti.[343]

Oba mišljenja imaju jake argumente, a Allah ﷻ najbolje zna šta je propisao svojim robovima.

5. Iznemogle stare osobe

Ata prenosi da je Ibn Abbas ﷺ u komentaru Allahovih ﷻ riječi: **Onima koji ga** (jedva) **podnose, otkup je da jednoga siromaha nahrane.**[344] rekao: "To su starac i starica u poznim godinama kada ne mogu postiti. Za svaki propušteni dan posta treba da nahrane po jednog siromaha."[345] Ibn Abbas u drugoj predaji kaže: "Ako starac bude nemoćan postiti za svaki

---

[339] Niko od ashaba ne tvrdi suprotno ovome stavu. Vidjeti: *El-mugni,* 3/21.

[340] Darekutni, (2357) i ocijenio ju je vjerodostojnom. Dobrim su ga ocijenili imam Busiri u *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/549 i hafiz Askalani u *El-metalibul-alije,* 3/238 (Musedded).

[341] Bejheki, 4/230, Darekutni, (2360) i ocijenio ju je vjerodostojnom.

[342] Vidjeti: *Aridatul-ahvezi,* 3/189, i *Ahkamul-Kur'an,* 1/224 od Džessasa.

[343] Vidjeti: *El-istizkar,* 10/222 i *Fetava islamijje,* 1/396.

[344] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 184.

[345] Buhari, (4505), Bejheki, 4/271, Darekutni, (2353) i ocijenio ga je vjerodostojnim, kao i imam Nevevi. Vidjeti: *El-medžmua,* 6/267.

propušteni dan izdvojit će po jedan mudd."[346] Prenosi se da Enes b. Malik ؓ nije mogao postiti cijelu godinu, pa je pripremio hranu i pozvao trideset siromaha.[347] Slično ovome navodi se i od Ebu Hurejre sa lancem prenosilaca čija je vjerodostojnost sporna.[348] Ibn Munzir, Ibn Abdul-Berr, Ibn Hazm, Ibn Tejmijje i drugi navode konsenzus islamskih učenjaka da starci koji teško podnose post nisu dužni postiti.[349] Nakon što nahrane za svaki dan po siromaha, nisu također dužni napostiti propuštene dane.

Iftar postača

Od etike postača kada iftari je sljedeće:

1. Požurivanje iftara

Sehl b. Sad ؓ prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Ljudi će biti u dobru sve dok budu požurivali s iftarom.*"[350] U drugoj predaji stoji: "*Moj ummet će biti u dobru sve dok ne bude isčekivao sa iftarom pojavu zvijezda.*"[351] Enes prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ kazao: "*Požurujte s iftarom, a okasnite sa sehurom.*"[352] Od Ebu Hurejre ؓ se navodi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Od izražavanja vjerskih simbola je požurivanje sa iftarom, jer ga židovi i kršćani ne požuruju.*"[353] Poslanik ﷺ je također kazao: "*Nama poslanicima je*

---

[346] Bejheki, 4/271, Darekutni, (2349) i ocijenio ga je ispravnom. Mudd je jedna pregršt (u ruci) prosječnog čovjeka.

[347] Ebu Jala, (4194), Darekutni, (2365). Šejh Albani je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom u *El-irva,* 4/21. Ova predaja se navodi i drugim putem u Darekutnijevom *Sunenu,* (2366) čiji je lanac prenosilaca ispravan.

[348] Darekutni, (2368). U lancu prenosilaca ima Abdullah b. Salih b. Muhammed koji je nepouzdan. Vidjeti: *El-džeru vet-tedil,* 5/86 i *Et-takrib,* 1/400.

[349] Vidjeti: *El-idžma,* str. 60, *El-istizkar,* 9/213, *Meratibul-idžma,* str. 72, *El-fetava,* 8/438, *El-ifsah,* 1/245, *Bidajetul-mudžtehid,* 5/182, *Džamiul-ahkam,* 2/289, *Šerhu fethil-kadir,* 2/356, *Kavaninul-ahkam,* str. 116, *El-insaf,* 3/384 i *El-furua,* 3/33.

[350] Buhari, (1957), Muslim, (1098).

[351] Ibn Huzejme, (2061), Ibn Hibban, (3501), Hakim, 1/434, koji ga je ocijeno Autentičnim po Buharijinim i Muslimovim kriterijima, kao i Zehebi. Šejh Albani ga je također svrstao među vjerodostojne predaje. Vidjeti: *Sahihut-tergib,* 1/622.

[352] Ibn Adi u *El-kamil,* 6/322. Ovaj hadis se nalazi u *Sahihul-džamia,* (2835). Vidjeti, također *Es-silsiletus-sahiha,* 4/375.

[353] Ebu Davud, (2353), Ibn Madže, (1722), Ahmed, 2/450, Ibn Hibban, (3503), Ibn Huzejme, (2060), Bejheki, 4/237, Hakim, 1/431 i kaže da je ovaj hadis ispunjava

naređeno da požurimo s iftarom, da odgodimo sehur i da u namazu stavljamo desnu ruku po lijevoj."[354] Kada je rečeno Aiši, r.a., da Ibn Mesud ﷺ požuruje sa iftarom i namazom, rekla je: "Tako je činio Poslanik ﷺ."[355] Amr b. Mejmun kaže da su s iftarom najviše požurivali Poslanikovi ﷺ ashabi, a odgađali su sehur.[356]

Nakon ovih hadisa jasno se uočava greška nekih postača kada nakon zalaska sunca ili pravovremeno proučenog ezana čekaju neko vrijeme zbog nekakve sigurnosti. Ovakav postupak oponira sunnetu, jer Resulullah ﷺ i njegovi ashabi nisu tako činili već su požurivali s iftarom, a odgađali sehur. Neophodno je prihvatiti Poslanikovu ﷺ praksu, jer je u njoj opstank ovoga ummeta. Ako dobro u ovome ummetu ovisi o primjeni ovoga sunneta, kako navode prethodne predaje, šta je onda sa primjenom cjelokupnog islama kao idealnog ljudskog sistema?!

2. Postač se iftari prije akšam-namaza

Omer ﷺ prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ kazao: "*Kada se noć približi s obzorja a dan se izgubi u njemu, te sunce zađe, postač će prekinuti svoj post.*"[357] Ovaj hadis jasno ukazuje da postač prekida svoj post neposredno nakon zalaska sunca a prije akšam-namaza. To je bila Poslanikova ﷺ praksa, kako nam spominje Enes b. Malik da je Poslanik ﷺ iftario svježim datulama prije akšam-namaza, a ako ne bi imao svježe onda suhim, a ako ne bi imao ni njih onda bi popio nekoliko gutljaja vode.[358] Selman b. Amir ﷺ prenosi

---

Muslimove kriterije. Zehebi se složio s njim. Šejh Albani ovu predaju smatra dobrom. Vidjeti: *Sahihut-tergib,* 1/622, *El-miškah,* 1/622, *Sahihul-džamia,* 2/1272.

[354] Malik, (276), Taberani, (10851) i u *El-evsatu,* 2/247, Tajalisi, (2654), Darekutni, (1083), Ebu Avvane, 2/97, Bejheki, 4/238. Imam Hejsemi 2/105 kaže: "Ljudi koji prenose ovu predaju su povjerljivi." Vjerodostojnim su ga ocijenili Sujuti u *Tenvirul-havalik,* 1/174 i Zurkani u komentaru Malikove *Muvette,* 1/473.-474. Albani u *Ahkamul-dženaiz*, str. 149, kaže da je vjerodostojan po Muslimovim kriterijima. Ocjena imama Sujutija je prenesena iz *Ahkamul-dženaiz*. Prije toga Ibn Abdul-Berr je u *El-istizkaru,* 2/248 spomenuo konsenzus učenjaka na ispravnosti ovog hadisa. Vidjeti, također *Sahihul-džamia,* 1/583.

[355] Muslim, (1099), Tirmizi, (702) i kaže da je ovaj hadis vjerodostojan. Vidjeti, također *El-musannef,* 4/226 od Abdur-Rezzaka i *Medžmeul-bahrejni,* str. 104.-105. od Asima Hadija.

[356] Ova predaja je ispravna, a prethodno smo spomenuli njen izvor.

[357] Muttefekun alejhi. Vidjeti: *El-merdžan,* 2/8.

[358] Ebu Davud, (2356), Tirmizi, (696) i ocijenio ga je dobrim. Ibn Huzejme, 3/277, Bezzar, (983, El-kešf), Darekutni, (2255) i ocijenio ga je vjerodostojnim. Hakim, 1/432. Hakim

da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "*Ko bude postio neka se iftari datulama, a ako nije u mogućnosti onda vodom jer je voda čista.*"[359] Enes ؓ kaže: "Nikada nisam vidio Vjerovjesnika ﷺ da klanja akšam-namaz prije nego što se ne iftari, bar gutljajem vode."[360] Ova i druga predanja aludiraju da ramazan nije mjesec jela i pića, već je mjesec ibadeta, preporoda i rada za budući svijet.

3. Postač se iftari datulama

Sunnet je da se postač iftari svježim datulama, a ako ih nema onda suhim hurmama, a ako nema ni njih onda vodom.[361]

4. Dova postača dok se iftari

Amr b. As ؓ prenosi da je Resulullah ﷺ rekao da se ne odbija dova postača dok se iftari.[362] Ova dova ima više različitih verzija koje su navedene mnoštvom putevima koji pojačavaju jedni druge. Ibn Omer ؓ prenosi dovu koju je Poslanik ﷺ učio dok bi se iftario:

"*Otišla je žeđ i nestalo je gladi, dat će Allah nagradu inša-Allah.*"[363]

ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَ ثَبَتَ الأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

"Zehebez-zemeu vebtelletil-uruku ve sebetel-edžru inša-Allah"

---

i Zehebi su ga ocijenili ispravnim. Šejh Albani ovaj hadis smatra dobrim. Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/45, *Muhtesaru zevaidil-Bezzar,* 1/418, *El-irva,* 4/46 i *Es-sahiha,* 6/2/821.

359 Ebu Davud, (2355), Tirmizi, (658) i ocijenio ga je dobrim. Hakim, 1/431.-432. Hakim i Zehebi su ga ocijenili vjerodostojnim. Šejh Albani u *El-miškah,* 1/621 je ovaj hadis također ocijenio ispravnim.

360 Hakim, 1/432, Ibn Huzejme, (2063), Bejheki, 4/239, Ebu Jala, (3792), Ibn Hibban, (3504), Bezzar, (El-kešf) 1/468. Hafiz Hejsemi u *El-medžmea,* 3/369 kaže: "Prenosioci predaje kod Ebu Jale su pouzdani." Šejh Albani ovu predaju smatra ispravnom.

361 Vidjeti prethodni hadis koji prenosi Enes i *Sahihut-tergib,* 1/450. Nije vjerodostojna predaja u kojoj se navodi da je Resulullah ﷺ volio iftariti sa tri datule. Bilježi je Ebu Jala, (3305), Ukajli u *Ed-duafa,* 3/50, Dija Makdisi u *El-muhtare,* 5/131. Vidjeti, također *El-medžmea,* 3/155, *El-irva,* 4/46, *Daiful-džamia,* (4540) i *Ed-daife,* (996).

362 Ibn Madže, (1779), Ibn Huzejme, (1902). Vjerodostojnim su ga ocijenili Busiri u *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/443, i šejh Albani u *Sahihus-sunen,* 2/86.

363 Ebu Davud, (2357), Bejheki, 4/239, Hakim, 1/422. Hakim i Zehebi ocijenili su ga vjerodostojnim. Ibn Suni, (478), Nesai u *El-amelu,* (299), Darekutni, (2256). Dobrim ga smatraju hafizi Darekutni, Ibn Hadžer i šejh Albani. Vidjeti: *Et-telhis,* 2/802, *El-irva,* 4/39 i *Sahihul-vabil,* str. 221.

5. Dova postača nakon iftara.

Ibn Abbas od Resulullaha ﷺ prenosi sljedeću dovu nakon jela:

"*Allahu moj, blagoslovi nam ovu hranu i opskrbi nas boljom od nje.*"[364]

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْهِ وَ أَطْعِمْنَا خَيْراً مِنْهُ.

"Allahumme barik lena fihi ve atimna hajren minhu."

Ebu Umame kaže da bi Poslanik ﷺ nakon jela proučio:

"*Allahu svaka hvala, velika hvala, lijepa i blagoslovljena, koji ne ovisi ni o kom, a svi o Njemu ovise.*"[365]

الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْداً كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً فِيْهِ غَيْرَ مُوَدَّعٍ وَلا مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبُّنَا.

"El-hamdulillahi hamden kesiren tajjiben mubareken fihi gajre muveddein ve la mustagnen anhu rabbuna."

Sehl b. Muaz od Vjerovjesnika ﷺ prenosi sljedeću dovu:

"*Allahu pripada svaka hvala koji me ovom hranom opskrbio i nahranio bez moga udjela u tome.*"[366]

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا وَ رَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَ لا قُوَّةٍ.

"El-hamdulillahi ellezi atamene haza ve rezekanihi min gajri havlin minni ve la kuvveh."

6. Lijepo je nahraniti postača

Zejd b. Halid el-Džuheni ﷺ prenosi od Poslanika ﷺ slijedeće riječi: "*Ko nahrani postača imat će nagradu njegovog posta, s tim što se neće umanjiti nagrada postača.*"[367] U drugoj predaji Zejd b. Halid prenosi da je

---

[364] Tirmizi, (3455). Ovaj hadis dobrim smatraju imam Tirmizi i šejh Albani. Vidjeti: *Sahihus-sunen*, 3/425.

[365] Buhari, (5458 i 5459), Tirmizi, (3456), Ebu Davud, (3849), Ibn Madže, (3347), Ibn Hibban, 7/325, Ahmed, 5/267.

[366] Tirmizi, (3458), Ebu Davud, (4023), Ibn Madže, (3348), Hakim, 4/192, Ibn Suni, (468), Ahmed, 3/439. Ovu predaju dobrom su ocijenili imam Tirmizi i šejh Albani. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 7/47.-48.

[367] Tirmizi, (807) i ocijenio ga je ispravnim. Ibn Madže, (1773), Ahmed, 4/114.-115.

Resulullah ﷺ rekao: "*Ko nahrani postača ili opremi mudžahida imat će nagradu kao postač ili mudžahid.*"[368] Abdullah b. Amr je kazao: "Meleki donose salavate na onoga ko nahrani postača."[369] Postaču je za uzvrat lijepo da moli Allaha za onoga ko ga je nahranio i to nekom od dova koje se prenose od Poslanika ﷺ npr.:

"*Gospodaru moj, nahrani onoga ko me nahranio i napoji onoga ko me napojio.*"[370]

اللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي وَ أَسْقِ مَنْ أَسْقَانِي.

"Allahumme atim men atameni veski men eskani"

"*Gospodaru moj, blagoslovi ih u njihovoj opskrbi, oprosti im i smiluj im se.*"[371]

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِي مَا رَزَقْتَهُمْ وَاغْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمْهُمْ.

"Allahumme barik lehum fima rezaktehum vagfir lehum verhamhum"

"*Iftariše se kod vas postači, čestiti su jeli vašu hranu i na vas su meleki donijeli salavate.*"[372]

أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ وَ أَكَلَ طَعَامَكُمُ الأَبْرَارُ وَ صَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلاَئِكَةُ.

"Eftare indekumus-saimune ve ekele taamekumul-ebraru ve sallet alejkumul-melaikeh."

---

[368] Bejheki, 4/240. Šejh Albani ga smatra vjerodostojnim. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 2/1095.

[369] Ibn Ebi Šejbe, (9618). Lanac prenosilaca ove predaje ispunjava Buharijine i Muslimove kriterije, a ashab ne govori ovakvo nešto po svome nahođenju. Vidjeti: *Es-silsiletud-daife,* 3/503.

[370] Muslim, (2055).

[371] Muslim, (2042), Tirmizi, (3576), Ebu Davud, (3729), Ahmed, 4/188, Bejheki, 7/286, Ibn Hibban, 12/109.

[372] Ebu Davud, (3854), Ibn Madže, (1774), Ahmed, 3/118, Nesai u *El-amelul-jevm,* (296), Ibn Suni, (482), Bejheki, 4/239.-240., Abdur-Rezzak, (7907), Ibn Hibban, 12/107. Ispravnim su ga ocijenili imam Ibn Hibban i Nevevi. Vidjeti: *El-ezkar,* str. 177.

Šta je lijepo postaču da čini

Lijepo je da postač poveća svoje ibadete u ramazanu. Prije svega, treba povećati dobrovoljne namaze, učenje Kur'ana, učestiti dove, dijeliti sadaku i sl. Također, ramazan je idealna prilika za učvršćivanja rodbinskih veza, obilaska braće muslimana, sticanje šerijatskog znanja itd.

Ibn Abbas ﷺ kaže: "Vjerovjesnik ﷺ je bio najdarežljiviji u činjenju dobra, posebno u mjesecu ramazanu, dok mu je dolazio Džibril poučavajući ga Kur'anu i preslušavajući ga, tako da je Resulullah ﷺ postao blaži u činjenju dobra i od blagog povjetarca."[373] Imam Nevevi u komentaru citiranog hadisa kaže: "U ovome hadisu je dokaz da plemenitost i blagost u ramazanu treba da budu na znatno višem nivou u odnosu na druge mjesece. Također, treba iskoristiti vrijeme u druženju sa bogobojaznima i međusobnom podučavanju Kur'ana."[374] Šejhul-islam Ibn Kajjim kaže: "Resulullah ﷺ je običavao povećati ibadete u ramazanu ... posebno: davanje sadake, činjenje dobročinstva, učenje Kur'ana, klanjanje dobrovoljnih namaza, zikrenje, boravak u itikafu."[375] Šejh Ibn Baz navodi slično Ibn Kajjimu.[376]

Nakon spomenutog, možemo shvatiti hadis Ebu Hurejre ﷺ u kome kaže da se Resulullah ﷺ jednom popeo na mimber i rekao tri puta amin. Nakon toga je upitan zbog čega je rekao amin. Odgovorio je: "*Došao mi je Džibril i rekao: 'Ko dočeka mjesec ramazan, pa mu ne bude oprošteno i uđe u vatru, neka je daleko od Allaha. Reci amin.' Rekao sam amin...*"[377]

---

[373] Buhari, (6), Muslim, (2308). U drugom hadisu se navodi se da je Resulullah ﷺ rekao: "*Najbolji su oni koji znaju Kur'an, pa poučavaju njemu druge.*" Buhari, (5027).

[374] Vidjeti: *El-minhadž,* 15/58.

[375] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/25.

[376] Vidjeti: *El-dževabus-sahih,* str. 93 od šejha Ibn Baza.

[377] Ibn Huzejme, (1888), Ahmed, 2/254, Ibn Hibban, 3/189, Hakim, 1/549, Tirmizi, (3545), Ebu Jala, 10/328, Taberani, (2022). Ahmed Šakir ga je ocijenio vjerodostojnim u svojim opaskama na *El-musned,* 7/251. Vidjeti: *Nejlul-evtar,* 2/323 i *Sahihut-tergib,* 1/584.

Šta se dozvoljava postaču

Ko razmisli o šerijatsko-pravnim postavkama vidjet će da je Allah ﷻ iz prevelike milosti olakšao ibadete Svojim robovima. Tako je postačima dozvolio neka djela, ne želeći im otežati njihov post. Između ostalog, postaču je dozvoljeno sljedeće:

1. Upotreba misvaka[378]

[378] Ovom prilikom spomenut ćemo neke opće propise vezane za misvak, koji kao da su isčeznuli iz prakse pojedinih muslimana. S druge strane, upozorit ćemo na neke hadise koji, pored svoje raširenosti, nisu utemeljeni u vjerodostojnom sunnetu Resulullaha ﷺ. Poslanik ﷺ je običavao koristiti misvak u raznim prilikama: kada bi se probudio noću, Buhari, (245), Muslim, (255); kada bi ulazio u kuću, Muslim, (253), Ebu Davud, (51), Ibn Huzejme, 1/170, Ebu Avane, 1/193, Ahmed, 6/110, Bejheki, 1/34; kada bi se abdestio Buhari, (5469 i 7452), Muslim, (746); prije namaza Buhari, (887), Muslim, (252); neposredno pred svoju smrt, u teškim momentima i bolovima Resulullah ﷺ je koristio misvak, Buhari, (4450). Allahov vjerovjesnik Muhammed ﷺ je kazao: "*Da se ne bojim da ću otežati svome ummetu naredio bih im misvak pri svakom namazu*" Buhari, (887), Muslim, (253). U drugoj predaji stoji: "*...nakon namaza,*" Hakim, 1/145, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca kako to kažu Hakim, Zehebi i Askalani u *El-fethu,* 3/1258. Resulullah ﷺ je oporučio svome ummetu misvak u svakoj prilici Buhari, (888), Nesai, (6), Darimi, (682), Ahmed, 3/143, Bejheki, 1/35. U drugom hadisu Poslanik ﷺ kaže: "*Držite se misvaka*" Ibn Madže, (1108), Malik, (141), Taberani u *Es-sagiru,* (762), Šafija u *El-ummu,* 1/440, Bejheki, 3/243, Mervezi u *El-džumua,* (32), sa dobrim lancem prenosilaca, zasnovanim na mnoštvu puteva. Navodi se da je Resulullah ﷺ spavao a misvak pored njega. Kada bi se probudio koristio bi ga. Ahmed, 2/117, Ebu Jala, 10/131. Vjerodostojnim ga je ocijenio imam Ahmed Šakir 5/323, a dobrim šejh Albani u *Sahihul-džamia,* 2/878. Resulullah ﷺ je toliko potencirao na misvak da su se ashabi pobojali spuštanja objave (propisivanja) misvaka, Ebu Jala, 5/94, Ahmed, 1/237, čiji su prenosioci pouzdani po ocjeni imama Hejsemija u *Ez-zevaidu,* 2/98. Resulullah ﷺ nas je obavijestio da je upotreba misvaka plod fitre (čiste ljudske prirode). Muslim, (261), Nesai, (4667), Ebu Jala, 8/14.-15. Također, opraštanje nekih grijeha je uslovljeno upotrebom misvaka. Poslanik ﷺ je rekao: "*Ko se okupa petkom, upotrijebi misvak, namiriše se i obuče najljepšu odjeću ... bit će mu to iskup za počinjene grijehe između dvije džume.*" Ahmed, (11343) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Isto tako, nema smetnje da musliman ako nema misvaka posudi od svoga brata. Imam Buhari je u svome *Sahihu,* 3/1258 (El-feth) naslovio cjelinu "Korištenje misvaka druge osobe," potom je spomenuo hadis koji prenosi Aiša, r.a., u kome se navodi da je Resulullah ﷺ na smrtnoj postelji čistio svoja usta misvakom njenog brata Abdur-Rahmana. Također, nema smetnje da žena koristi misvak svoga muža, jer se prenosi da je Aiša uzela Poslanikov ﷺ misvak, oprala ga, očistila njime svoja usta, potom ga je ponovo oprala i vratila Poslaniku ﷺ. Ebu Davud, (51) sa dobrim lancem prenosilaca. Ova predaja je

jasan dokaz da žene koriste misvak kao i muškarci. Poslanikovi ﷺ ashabi su uvijek sa sobom nosili misvake. Vidjeti: *Ihjau ulumid-din,* 1/182. Tako se prenosi da je Zejd b. Halid klanjao u mesdžidu a njegov misvak je bio iza uha kao što pisar stavlja olovku. Kada bi ustao na namaz upotrijebio bi ga, potom bi ga vratio na njegovo mjesto. Ebu Davud (47), Ahmed, 1/293, Tirmizi, (23), koji ga je ocijenio vjerodostojnim. U jednoj predaji navodi se da su ashabi vezali misvake za svoje sablje. Bejheki, 3/225, ali u lancu prenosilaca ove predaje ima Seid b. Merzuban čija je biografija nepoznata. Vidjeti: *Et-tarihul-kebir,* 2/515, *El-džrhu vet-tadil,* 4/62, *El-kamil,* 2/383, *El-medžruhin,* 1/317. Resulullah ﷺ je misvakom čistio pored svojih zuba i jezik uzduž, tako da je iz njegovih ﷺ usta izlazio glas kao da želi povratiti. Buhari, (244), Muslim, (254), Ahmed, (18903). Vidjeti: *Fethul-bari,* 1/463. Nema smetnje da čovjek čisti zube u prisustvu drugih, jer je Ebu Musa jedne prilike došao sa još dva čovjeka iz svoga plemena a Resulullah ﷺ je čistio svoja usta misvakom. Buhari, (6923), Muslim, (1733). Na osnovu ovoga hadisa imam Nesai u *El-mudžteba,* 1/14 napisao je poglavlje, naslovivši ga: "Da li koristiti misvak u prisustvu podanika." Slično tome i Ibn Hibban u *Es-sahihu,* 3/353. Islamski učenjaci su se razišli kojom rukom se drži misvak. Šejhul-islam Ibn Tejmijje u *El-fetava,* 21/108 zagovara da se to čini lijevom rukom (analogno ispiranju nosa i čišćenju nakon nužde), jer se misvakom, također, uklanjaju neprijatnosti. Bez sumnje, ova Ibn Tejmijjina analogija ima svoj smisao, ali šta ako musliman upotrebljava misvak samo zbog nagrade a usta su mu potpuno čista?! Allah ﷻ najbolje zna, ali u ovome slučaju misvak je bolje držati desnom rukom. Savremena medicina je potvrdila da tekućina koja se nalazi u svježem misvaku uništava preko dvadeset pet različitih vrsta bakterija. Dejstvo ove tekućine je kao dejstvo pencilina, traje više od pet sati nakon upotrebe misvaka, dok savremene paste za zube u najbolje slučaju djeluju dvadeset minuta nakon upotrebe. Međutim, to ne znači da upotreba paste i četkice nije dozvoljena, ali je misvak ipak bolji. Jedna doktorska desertacija posvećena je misvaku i propisima vezanim za misvak, prožeti mišljenjima savremene medicine, koja priznaje mudrost i koristi njegove upotrebe. Allahu ﷻ svaka hvala koji je počastio ovaj ummet svakim dobrom. Molimo Ga ﷻ da vrati muslimane dini-islamu. Ovo su samo neki hadisi koji spominju misvak i njegove vrline. U Poslanikovom ﷺ sunnetu navodi se preko stotinu (uglavnom vjerodostojnih) hadisa koji su vezani za misvak. Vidjeti: *El-bedrul-munir,* 1/31 (skraćenu skriptu).

Međutim, ovdje je neophodno upozoriti na neke slabe hadise koji govore o propisima i vrijednostima misvaka, kao: "*Namaz sa upotrebom misvaka je bolji od namaza bez misvaka za sedamdeset puta.*" "*Misvak je lijek od svake bolesti osim smrti.*" "*Misvak je sunnet, koristite ga kada hoćete.*" "*Misvak je meni sunnet, a vama nije, ali je bolje da ga koristite.*" "*Misvak je pola imana, a abdest je pola imana.*" "*Misvak je obavezan.*" "*Misvak povećava čovjekovu rječitost.*" "*Najbolja stvar koju čini postač je upotreba misvaka.*" "*Postač koristi svježi i suhi misvak prije i poslije podne.*" "*Prsti zamjenjuju misvak.*" "*Postač koristi misvak prije podne ne poslije podne.*" "*Troje, su vam sunnet, meni obaveza; misvak, vitr-namaz i noćni namaz.*" "Poslanik ﷺ je čistio svoje zube misvakom poprijeko, ne uzduž" "Kada bi Resulullah ﷺ putovao nosio bi sa sobom misvak, češalj, pribor za surmu i ogledalo." "Resulullah ﷺ je imao tri posude, u jednoj voda za abdest, u drugoj misvak, u trećoj voda za piće." "Resulullah ﷺ je čisto svoje

Ebu Hurejre ؓ prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "*Da se ne bojim da ću otežati svome ummetu, naredio bih im da koriste misvak prije svakog namaza.*"[379] U drugoj predaji se navodi: "*...pri svakom abdestu.*"[380] Od Aiše, r.a., se prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Misvakom se postiže čistoća usta i zadovoljstvo Gospodara.*"[381] Neki islamski učenjaci smatraju da je upotreba misvaka postaču nakon podne pokuđena, pozivajući se na hadis u kome Poslanik ﷺ kaže da je zadah iz usta postača prijatniji kod Allaha ﷻ od mirisa mošusa,[382] pa kažu da se korištenjem misvaka može

zube misvakom i preostalom vodom nakon abdesta." U vezi s navedenim predajama vidjeti: *El-musned,* 6/272 od imama Ahmeda, Ibn Madže, (367, 1701), Ibn Huzejme, 1/71, Hakim, 1/146, Bejheki, 1/40, 400, 4/274, 7/39, Taberani, 4/90, Darekutni, 1/40, 2/203, 204, *Duafaul-Ukajli,* 3/229, 4/69, *El-merasil,* (5) od Ebu Davuda, *Hilijetul-evlija,* 4/296, *El-medžruhin,* 3/3355, Bezzar, (El-kešf, 501, 502), *El-vahijat,* (550), *Musnedul-firdevs,* (3545), Ibn Earabi, 1/122, *Fethul-bari,* 1/463, *Kešful-hafa,* (1494, 1496, 1497), *Tezkiretul-mevduat,* (30), *El-ilelul-mutenahije,* (549), *El-esrarul-merfua,* (233), *El-Hulasa,* 1/87.-90., *Et-telhis,* 1/87.-106., *Nasbur-raje,* 2/460, *El-medžmua,* 3/164, *El-mevduat,* 2/149, *El-ihja,* 1/182, *Es-silsiletud-daife,* (642, 1503, 3574), *Daifuldžamia,* (3359.-3365., 3965), *Daifut-tergib,* 1/89.-90. U jednoj nevjerodostojnoj priči se spominje da je muslimanska vojska pred bitku El-kadisijje, koja se zbila 14 god. po H., čistila svoje zube misvakom. Kada je to od svoga izviđača čula druga strana (Bizantinci), razbježali su se, misleći da muslimani oštre svoje zube da ih njima dokrajče bez upotrebe oružja. Ovu predaju zabilježio je Ibn Džerir u *Et-tarihu,* 3/532 (štampa Ebul-Fadla Ibrahima), a u njenom lancu se nalazi Sejf b. Omer Temimi kojeg neki hadiski stručnjaci smatraju lažovom. Drugi kažu da je potpuno slab i odbačen (metruk). Vidjeti: *El-medžruhin,* 1/345, *El-džerhu vet-tadil,* 4/278. Također, nije suvišno navesti neka neosnovana mišljenja pojedinih učenjaka, koji smatraju da misvak ne treba biti duži od jednog pedlja, jer ako je duži tada na njemu šejtan sjedi. Drugi kažu, da je korištenje misvaka uzduž zuba šejtanski postupak. Neki opet navode posebne dove koje se uče prilikom upotrebe misvaka. Pojedini smatraju da žvakaća guma mijenja misvak. Treći kažu da se ne treba koristiti na javnim mjestima, da se drži u ruci na poseban način, te da se misvak ne smije obuhvatiti cijelom šakom, jer tako izaziva neke bolesti itd. Međutim, koliko nam je poznato, u šerijatskim izvorima nema pouzdanih argumenata koji bi potkrijepili ova mišljenja, a Allah ﷻ najbolje zna.

[379] Buhari, (887), Muslim, (252).

[380] Buhari, *El-feth,* 4/662 (muallekan), Malik, (143), Hakim, 1/146, Šafija u *El-umm,* 1/23, Taberani u *El-evsatu,* (1238). Hakim i Zehebi su ga ocijenili vjerodostojnim. U *Tevdihul-ahkam,* 1/157 stoji da su islamski učenjaci složni na ispravnosti ovoga hadisa.

[381] Buhari, 4/662 (muallekan), Nesai, (5), Ahmed, 6/47, Ebu Jala, (4569), Buhari u *Et-Tarih,* 4/2/396, Tajalisi, (2328), Humejdi, 1/242, Ebu Nuajm, 7/102. Ovu predaju ispravnom su ocijenili Ibn Huzejme, Ibn Hibban i Albani. Vidjeti: *El-bedrul-munir,* 1/29. Imam Nevevi je smatra dobrom. Vidjeti: *Hulasatul-ahkam,* 1/85. O izvorima i ocjenama ovih hadisa opširnije smo govorili u djelu *Svojstva Poslanikovog ﷺ namaza.*

[382] Buhari, (1804), Muslim, (1151).

ukloniti taj ugodni miris. Ovo mišljenje se ne zasniva na jakim šerijatsko-pravnim dokazima, već se radi o idžtihadu. Nigdje u vjerodostojnim hadisima nije spomenuta razlika u korištenju misvaka prijepodne i poslijepodne,[383] bilo da se radi o postaču ili nepostaču. Također, mišljenje da bi se upotrebom misvaka mogao ukloniti taj Allahu ﷻ prijatni miris, nije osnovano ni sa medicinskog stanovišta, jer taj miris dolazi iz želuca, a ne iz usta. Imam Malik u "El-muvettau" 2/283 kaže: "Učenjaci (prvih generacija) nisu postačima kudili korištenje misvaka u bilo koje vrijeme dana. Niko od njih nije zabranjivao misvak niti ga je smatrao pokuđenim." Šejhul-islam Ibn Kajjim kaže: "Nema pouzdanih predaja od Poslanika ﷺ da je zabranjivao upotrebu misvaka postaču, ujutro ni pred akšam."[384]

Ono što potvrđuje neispravnost ovoga mišljenja (o pokuđenosti korištenja misvaka poslijepodne) jeste predaja koja se navodi od Muaza b. Džebela ﷺ, da je upitan kada postač može koristiti misvak. Odgovorio je: "Prije i poslije podne." Rečeno mu je da svijet mrzi upotrebu misvaka poslijepodne, jer je Poslanik ﷺ kazao: "*Zadah iz usta postača prijatniji je kod Allaha od mirisa mošusa.*"[385] Rekao je: "Subhanellah, Poslanik ﷺ je naredio upotrebu misvaka i on zna da će i pored njegove upotrebe ostati zadah postača."[386]

Prenosi se od Omera b. el-Hattaba, Ibn Omera i Ibn Abbasa da su koristili misvak dok su postili.[387]

Također, dozvoljeno je postaču korištenje paste i četkice za zube, ali pod uslovom da voda ili pasta ne dospiju u grlo i želudac, jer bi u protivnom post bio pokvaren.

2. Osvanuti džunub, potom nastaviti post

Aiša i Ummu Seleme, r.a., prenose da je Poslanik ﷺ dočekao zoru džunub, imavši odnos sa jednom od svojih žena, potom se okupao i nastavio

---

[383] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 25/142. U jednoj slaboj predaji navodi se da je Resulullah ﷺ zabranio postaču upotrebu misvaka poslijepodne. Bilježe je Darekutni, (2348), Bejheki, 4/274, Taberani, (3696). Vidjeti: *Ed-daife,* (401) i *Daiful-džamia,* (579).

[384] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/55.

[385] Buhari, (1894), Muslim, (1151).

[386] Taberani, 20/70.-71. Hafiz Ibn Hadžer ga je ocijenio vjerodostojnim u *Et-telhisu,* 2/801.

[387] Abdur-Rezzak, 4/201, Ebu Ubejd u *El-garibu,* 3/365, Dulabi u *El-kuna,* 2/142, Ibn Ebi Šejbe, (9149, 9157 i 9153) sa pouzdanim lancima prenosilaca.

postiti.[388] U predaji Malika od Aiše i Ummu Seleme, r.a., stoji: "Poslanik ﷺ je osvanuo džunub zbog spolnog odnosa, ne u snu, i to u mjesecu ramazanu, potom je postio."[389] Jedan je čovjek došao Poslaniku ﷺ i rekao mu: "Allahov Poslaniče, ja dočekam sabah-namaz džunub, pa mogu li postiti?" Resulullah ﷺ mu je odgovorio: "*Mene, također, zatekne sabah-namaz a ja džunub, pa postim.*"[390] Kod Malika stoji dodatak: "*...okupam se pa postim.*"

Ibn Abbas, Ebu Hurejre i Abdullah b. Mesud nisu vidjeli smetnje u postu onome ko osvane džunub.[391]

Žena kojoj prestane krvarenje neposredno prije nastupa zore, bilo od mjesečnog ciklusa ili nakon poroda, okupat će se, iako nastupi zora, postit će taj dan i njen post je ispravan.[392]

3. Ispiranje usta i nosa

Allahov Poslanik ﷺ je dozvolio postaču da izapira usta i nos ali ne punim intenzitetom. Ibn Sabre ﷺ prenosi da je Poslanik ﷺ, poučavajući ga abdestu rekao: "*... i dobro napuni svoj nos vodom, a potom isperi, osim ako budeš postio.*"[393]

Imam Begavi kaže: "Ispiranje usta i nosa punim intenzitetom je sunnet, osim za postača."[394] Šejhul-islam Ibn Tejmijje navodi konsenzus učenjaka o dozvoli ispiranja usta i nosa postaču.[395]

4. Da poljubi svoju suprugu i naslađuje se njenim tijelom,[396] ako nema bojazni da će to izazvati ejakulaciju

---

[388] Buhari, (1926), Muslim, (1109).
[389] Muslim, (1109), Malik, (648).
[390] Muslim, (1110), Malik, (647).
[391] Ibn Ebi Šejbe, (9575, 9581 i 9571) i Abdur-Rezzak, 4/181 sa ispravnim lancima prenosilaca.
[392] Vidjeti: *Sijamu ramadan,* str, 20.-21.
[393] Nesai, (87), Tirmizi, (788) i ocijenio ga je vjerodostojnim. Ebu Davud, (142), Ibn Madže, (413), Ibn Huzejme, (3/236), Hakim, 1/147, Šafija u *El-musnedu,* str. 15, Ahmed, 4/32.-33. Vjerodostojnim ga smatraju Hakim, Nevevi, Ibn Mulekkin i Zehebi. Vidjeti: *El-medžmua,* 1/352, *El-minhadž,* 3/85 i *Bedrul-munir,* 1/33.
[394] Vidjeti: *Šerhus-sunne,* 1/420.
[395] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 25/266 i *Fetavan-nisa,* str. 69.
[396] Vidjeti: *El-muhalla,* 6/205 od Ibn Hazma.

Aiša, r.a., je kazala: "Poslanik ﷺ je ljubio i naslađivao se tijelom jedne od svojih žena dok je postio, a bio je najsposobniji u kontroli svojih prohtjeva."[397] Muslim dodaje da je to Poslanik ﷺ činio u ramazanu. U drugoj predaji stoji: "Resulullah ﷺ je ljubio jednu od svojih žena a bio je postač."[398] Kada je Poslanik ﷺ upitan o poljupcu postača, rekao je: "*To čini Allahov Poslanik*," a potom je Resulullah ﷺ za sebe rekao da je on najbogobojazniji i da najbolje poznaje Allahove ﷻ granice.[399] U jednom hadisu Resulullah ﷺ je poistovjetio poljubac postača sa ispiranjem usta.[400] U drugoj predaji Poslanik ﷺ je poistovjetio poljubac postača sa mirisanjem cvijeta.[401] Preneseno je u najvjerodostojnijim hadisima da se Allahov Poslanik ﷺ kupao sa Ummu Selemom, r.a., iz iste posude i da ju je ljubio dok je postio.[402] U jednoj predaji Ebu Seid el-Hudri kaže da je Resulullah ﷺ olakšao u pogledu poljupca za postača.[403] Ebu Seid, Ebu Hurejre i Ibn ebi el-Vekkas nisu vidjeli smetnje u poljupcu postača.[404] Hakim b. Ukal prenosi da je Aiša, r.a., rekla: "Postaču je dozvoljeno od žene sve osim spolnog odnosa."[405] Prenosi se da je Aiša bintu Talha ušla kod Aiše, r.a., žene Poslanika ﷺ, potom je iza nje ušao njen muž Abdullah b. Abdur-Rahman b. Ebi Bekr[406] koji je taj dan postio. Majka vjernika Aiša, r.a., mu je rekla: "Šta te sprečava da se približiš svojoj supruzi, poljubiš je i naslađuješ se njenim tijelom?" Rekao je: "Zar da činim tako nešto dok postim?!"

---

[397] Buhari, (1927), Muslim, (1106).

[398] Muslim, (1106).

[399] Ahmed, 5/434, Abdur-Rezzak, (8412), Malik, (651). Vjerodostojnim su ga ocijenili hafiz Askalani u *El-fethu* 4/653 i imam Zurkani u svome komentaru na *El-muvetta,* 2/229.

[400] Ebu Davud, (2385) i Hakim, 1/431. Hakim i Zehebi su ga je ocijenili vjerodostojnim po Buharijinim i Muslimovim kriterijima. Autentičnost ovoga hadisa potvrdio je i šejh Albani u *Sahihus-sunen,* 2/65.

[401] Taberani u *El-evsatu,* 4/367 i *Es-sagiru,* 1/220, Bezzar, 1/480 (El-kešf) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeul-bahrejni,* 3/169.

[402] Buhari, (1928), Muslim, (296).

[403] Nesai u *El-kubra,* (3237), Taberani u *El-evsatu,* 3/138, Darekutni, (2247, 2240), Ibn Hazm, 6/204, Ibn Huzejme, (1967), Bejheki, 4/264. Imam Darekutni i Hejsemi tvrde da su prenosioci ove predaje pouzdani. Vidjeti: *Es-sunen,* 2/162.-163. i *El-medžmea,* 3/170. Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u svojim opaskama na *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/231.

[404] Ove vjerodostojne predaje zabilježili su Malik, (655) i Ibn Ebi Šejbe, (9395 i 9398).

[405] Buhari, 4/651 (muallekan). Lanac prenosilaca ove predaje ispravnim putem je spojio imam Tahavi, kako to kaže hafiz Askalani u *El-fethu*, 4/651. Također ga je spojio Abdur-Rezzak, 4/190.

[406] Tj. brat Aiše, žene Poslanikove ﷺ.

Odgovorila mu je: "Da."[407] Također se bilježi od Ibn Mesuda ؓ da se naslađivao tijelom svoje žene usred dana dok je postio.[408] Isto je činio i Sad b. Ebi el-Vekkas.[409]

Iz navedenih predaja vidimo da je postaču dozvoljeno poljubiti svoju ženu i naslađivati se njenim tijelom, svejedno sa strašću ili bez strasti,[410] bez obzira radilo se o mladiću ili starijoj osobi, jer su predaje o ovoj temi opće. Hadis koji govori da je Poslanik ﷺ dozvolio poljubac i naslađivanje samo starijim osobama a zabranio mlađim,[411] ne može poslužiti za dokaz zbog mahane koja se nalazi u njegovom lancu prenosilaca. Ako pretpostavimo ispravnost ovoga hadisa, on bi se, bez sumnje, odnosio na one mlađe osobe koje se boje izlučenja usljed ljubljenja ili naslađivanja.[412] Kada bi ta zabrana bila općenita za sve mlađe osobe, kako onda razumjeti da je Poslanik ﷺ ljubio Aišu, r.a., u ramazanu dok je postio?![413] Ona tada, u krajnjem slučaju, nije prelazila sedamnaest godina. Ako kažemo da je Poslanik ﷺ kao odabrani Allahov rob i vjerovjesnik, mogao kontrolisati svoje požude, šta reći za Aišu, r.a., i njene (djevojačke) godine, koja nije bila nadahnuta objavom?! Osjećala je sve što osjećaju udate žene u tim godinama. Stoga, ono što se prenosi od pojedini ashaba[414] da su zabranjivali poljubac i naslađivanje mlađim osobama jeste iz bojazni kvarenja posta ejakulacijom usljed strasti i požude. Tako se prenosi da je Ibn Abbas ؓ starijem čovjeku dozvoljavao da poljubi svoju ženu dok posti, a zabranjivao

---

[407] Malik, (654) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[408] Bejheki, 4/234, Abdur-Rezzak, 4/190 i Ibn Ebi Šejbe, 2/317 sa lancem prenosilaca koji ispunjava Buharijine i Muslimove kriterije.

[409] Ibn Ebi Šejbe, (9429) i Tahavi, 2/95 sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[410] Zbog obješnjenja Vidjeti: *Eš-šerhul-mumtia,* 6/433.

[411] Ebu Davud, (El-avn) 7/13, Ahmed, 2/185, Taberani, 11/59, Bejheki, 4/232. Ovaj hadis je došao sa više puteva i svi su slabi. Kod Ebu Davuda ima Ebu Nadr, kod Ahmeda Ibn Lehia, a kod Bejhekija je lanac prenosilaca prekinut. Neki islamski učenjaci pojačavaju ove puteve jedne drugima. Vidjeti: *El-muvettu,* 2/234 (sa komentarom Zurkanija) i *El-musned,* 6/283 (sa opaskama Ahmeda Šakira).

[412] Hafiz Ibn Abdul-Berr kaže: "Ne poznajem nijednog učenjaka koji je dozvolio poljubac postaču a da nije uslovio sigurnost od posljedica poljubca." Vidjeti: *Et-temhid,* 5/114 i komentar Zurkanija na *El-muvettu,* 2/232. Prema tome, onaj ko zna da bi poljupcem mogao pokvariti svoj post, obaveza mu je klonuti se toga čina.

[413] Muslim, (1106).

[414] Abdullah b. Salebe kaže: "Čuo sam Resulullahove ﷺ ashabe kako zabranjuju poljubac postačima." Ibn Ebi Šejbe, (9425) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

je mladiću.[415] Nafia prenosi da je Ibn Omer ﷺ prezirao poljubac i naslađivanje postača.[416] Zabrana poljupca postačima prenosi se i od Omera ﷺ.[417] U jednoj predaji, koja ima izvjesne slabosti, navodi se da je Aiša, r.a., također, postaču zabranjivala naslađivanje.[418]

Nije ispravan hadis u kome se navodi da Poslanik ﷺ kada je pitan o čovjeku i ženi koji poste, pa je poljubi, kaže: "*Pokvarili su svoj post.*"[419]

Na osnovu prethodno spomenutog zaključujemo da postoje dvije vrste poljubaca i naslađivanja:

a) koje izazivaju strasti i postoji bojazan od će izazvati ejakulaciju i

b) koje izazivaju ili ne izazivaju strasti, ali ne postoji bojazan od će izazvati ejakulaciju.

Prva vrsta je zabranjena, a druga dozvoljena bez pokuđenosti.

5. Posipanje hladne vode po glavi i kupanje

Ashabi prenose da su vidjeli Allahovog Poslanika ﷺ dok je postio kako polijeva vodu po svojoj glavi od žeđi ili vrućine.[420] Imam Buhari je naslovio poglavlje: "Kupanje postača,"[421] potom je rekao: "Ibn Omer je kvasio svoju odjeću dok je postio a potom ju je oblačio,[422] eš-Šabi je ulazio u banju dok je postio, a Hasan el-Basri je kazao: 'Ne smeta da postač ispere svoja usta i

---

[415] Abdur-Rezzak, 4/185 i Malik, (657) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[416] Ibn Ebi Šejbe, 2/318. Hafiz Askalani je lanac prenosilaca ovoga hadisa ocijenio autentičnim u *El-fethu*, 4/652. Bilježi ga i Malik, (658) sa ispravnim lancem prenosilaca.

[417] Ibn Ebi Šejbe, 2/316. Prenosioci ove predaje su pouzdani.

[418] Ahmed, 6/128 sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-irva,* 4/80.-81.

[419] Ibn Madže, (1710), Ahmed, 6/463, Tahavi, 2/88.-89., Darekutni, (2248), Ibn Sad u *Et-tabekatul-kubra,* 8/305 i Ibn Dževzi u *El-ilelu,* 1/53. Vidjeti, također *Zadul-mead,* 2/51.Ovaj hadis slabim su ocijenili imam Buhari, Tahavi i Darekutni. Šejh Albani tvrdi da je ova predaja potpuno slaba.

[420] Ebu Davud, (2365), Malik, (660), Ahmed, 5/376, Hakim, 1/432 i kaže da je ispravan po Buharijinim i Muslimovim uvjetima. S njim se složio imam Nevevi u *El-medžmua,* 6/347.-348. Hafiz Askalani ga je ocijenio vjerodostojnim u *Et-taglik,* 3/153.

[421] Vidjeti: *Fethul-bari*, 4/656.

[422] Ovu Ibn Omerovu predaju spojio je Buhari u *Et-tarihul-kebiru,* 5/148 i Ibn Ebi Šejbe, (9212) sa dobrim lancem prenosilaca.

rashladi se vodom.'"[423] Prethodno smo spominjali hadise da se Poslanik ﷺ gusulio nakon zore a postio je.[424]

6. Hidžama[425]

[423] Vidjeti *Fethul-bari,* 4/656.-657. i *Taglikut-talik,* 3/151.-153.

[424] Buhari, (1925), Muslim, (1109).

[425] Hidžama je vid poslaničkog liječenja odstranjivanjem nečiste krvi iz organizma na specifičan način. U Poslanikovom ﷺ sunnetu navode se brojne predaje koje aludiraju na vrijednost i propise hidžame. Možemo ih svrstati u nekoliko narednih poglavlja:

Prvo: Allahovi meleki su oporučili Poslaniku ﷺ hidžamu

Ibn Abbas prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Nisam prošao pored skupine meleka, u noći Isra, a da mi nisu oporučili: 'O Muhammede, prihvati se hidžame.'*" Tirmizi, (2053), Ibn Madže, (3542), Hakim, 4/209. Hakim i Zehebi ovu predaju smatraju vjerodostojnom. U drugom predanju stoji: "*O Muhammede, naredi svome ummetu da čine hidžamu.*" Tirmizi, (2052), Ibn Madže, (3544), Bezzar, 3/388 (El-kešf), sa ispravnim lancem prenosilaca. Ova predanja ukazuju na milost meleka prema ovome ummetu, želeći mu svako dobro, oporučujući mu hidžamu.

Drugo: Hidžama je najbolji lijek

Enes b. Malik prenosi od Poslanika ﷺ: "*Najbolji lijek kojim se možete liječiti je hidžama.*" Muslim (1577), Tirmizi, (1278), Ahmed, 3/174, Ibn Sad, 1/443.-444. U drugom hadisu stoji: "*Ono čime se liječite ako u njemu, uistinu, ima lijeka onda je u hidžami.*" Buhari, (5697), Muslim, (2205). Međutim, neki učenjaci smatraju da se ove predaje odnose na stanovnike Hidžaza i drugih toplih krajeva. U hadisu koji prenosi Džabir Poslanik ﷺ kaže: "*Uistinu u hidžami ima lijeka.*" Muslim, (2205), Ibn Hibban, 3/440, Ebu Jala, (2037), Hakim, 4/409, Bejheki, 3/387.

Treće: Hidžama u određenim vremenima ima posebne odlike i daje (posebno) efikasne rezultate

Ebu Hurejre kaže da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "*Ko učini hidžamu sedamnaestog, devetnaestog ili dvadeset prvog dana* (lunarnog mjeseca), *bit će mu lijek od svake bolesti.*" Ebu Davud, (3861), Tirmizi, (2053), Ibn Madže, (3551) slično tome, Hakim, 4/210 sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. U drugoj predaji spominje se samo sedamnaesti dan. Hakim, 4/210. Hakim i Zehebi su ga ocijenili vjerodostojnim po Muslimovim kriterijima. Tako je Resulullah ﷺ činio hidžamu ovim danima. Tirmizi, (2051) i u *Eš-šemailu,* (313), Hakim, 4/210 sa ispravnim lancem prenosilaca. U jednom hadisu Poslanik ﷺ preporučuje činjenje hidžame ponedjeljkom, utorkom i četvrtkom. Ibn Madže, (3552, 3553) i Hakim, 4/409 sa dobrim lancem prenosilaca.

Četvrto: Hidžama nije poželjna u određenim vremenima

Resulullah ﷺ je zabranio činjenje hidžame srijedom, petkom, subotom i nedjeljom. Ibn Madže, (3552, 3553) i Hakim, 4/409 sa dobrim lancem prenosilaca. U drugoj predaji Resulullah ﷺ kaže: "*Ko učini hidžamu srijedom ili subotom, pa ga pogodi šuga, neka ne krivi, nikoga osim sebe.*" Bezzar, 3/388 (El-kešf). Vidjeti, također *Zadul-mead,* 4/61.

Peto: Hidžamu čine žene kao i ljudi

Ummu Seleme, žena Allahovog Poslanika ﷺ, zatražila je od njega ﷺ dozvolu da sebi učini hidžamu, pa joj je dozvolio. Muslim, (2206), Ebu Davud, (4105), Ibn Madže,

Postaču je dozvoljeno činiti hidžamu,[426] pod uvjetom da time ne izazove malaksalost i nemoćnost za post. Ibn Abbas kaže: "Poslaniku ﷺ je učinjena hidžama dok je postio."[427] Od istog ashaba u drugoj predaji stoji da je Resulullah ﷺ činio hidžamu dok je bio u ihramu.[428] Ebu Seid el-Hudri u jednoj predaji kaže da je Resulullah ﷺ učino olakšicu u pogledu hidžame za postača.[429] Jedan anonimni ashab navodi naredni hadis: "*Nije pokvario svoj post onaj ko učini hidžamu.*"[430] Međutim, u Poslanikovom ﷺ sunnetu došli su i drugi hadisi u kojima se postaču zabranjuje hidžama. Sevban prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Pokvario je svoj post onaj ko čini hidžamu i onaj kome se čini hidžama.*"[431] Poslanikovi ﷺ ashabi su također, rekli: "Allahov Poslanik ﷺ je upozorio od hidžame i spajanje posta dan sa danom, ali ih nije

(3545). Vidjeti komentar imama Kurtubija na ovu predaju u *El-mufhimu,* 5/596. U drugoj verziji se navodi da je to bila Aiša, r.a., Hakim, 4/209.-210. Hakim i Zehebi su ovaj hadis ocijenili vjerodostojnim.

Šesto: Hidžama se može činiti na različitim dijelovima tijela

Prenosi se da je Resulullah ﷺ činio hidžamu na glavi (općenito), na sredini glave, sa obje strane vrata, ispod potiljka, na kuku i stopalu. Buhari (5700), Ebu Davud (3559, 3860, 3861), Ibn Madže, (3546, 3548, 3550), Tirmizi, (2051), Ibn Huzejme, (2658, 2659, 2660) sa vjerodostojnim lancima prenosilaca. Tako je Allahov Poslanik ﷺ svakome ko bi se požalio na glavobolju kazao: "*Učini hidžamu.*" Ebu Davud, (3858) sa dobrim lancem prenosilaca. U drugom hadisu Poslanik ﷺ kaže: "*Kada nastupe jake žege olakšajte sebi hidžamom, da ne bi nekome porastao krvni pritisak pa ga to ubilo.*" Hakim, 4/212. Hakim i Zehebi su ovaj hadis ocijenili vjerodostojnim.

[426] Vidjeti: *El-medžmua,* 6/389.-393.

[427] Buhari, (1939), Ibn Džarud u *El-munteka,* 2/37.-38. (Gavsul-mekdud).

[428] Buhari, (1835), Muslim, (1203).

[429] Nesai u *El-kubra,* (3237), Taberani u *El-evsatu,* 3/138, Darekutni, (2247, 2240), Ibn Hazm, 6/204, Ibn Huzejme, (1967), Bejheki, 4/264, Bezzar (1012, El-kešf). Imam Darekutni i Hejsemi tvrde da su prenosioci ove predaje pouzdani. Slično tome kaže i hafiz Askalani. Ibn Hazm i Albani ocijenili su je vjerodostojnom. Vidjeti: *Es-sunen,* 2/162.-163., *El-medžmea,* 3/170, *El-feth,* 4/687, komentar Zurkanija na *El-muvettu,* 2/248, Albanijeve opaske na *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/231.

[430] Ebu Davud, (2376), Ibn Huzejme, (1975, 1973). Šejh Albani ovu predaju smatra dobrom. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 2/1279. Međutim, u *Daifus-sunenu,* str. 184 i opsakama na *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/233.-234. šejh je prigovorio ovome hadisu, a Allah najbolje zna.

[431] Buhari, 4/682 (muallekan). Lanac prenosilaca ovoga hadisa spojili su: Ebu Davud, (2367), Ibn Madže, (1703), Darimi, 2/14, Ahmed, 5/277, Ibn Huzejme, 3/226.-227., Darekutni, (2243), Bejheki u *Es-sugra,* (1372). Ovaj hadis vjerodostojnim su ocijenili: Ali b. Medini, Ibn Huzejme, Osman Darimi, Ibn Hazm, Nevevi i Albani. Vidjeti: *Fethul-bari,* 4/686.-687., *El-medžmua,* 6/349.-350., *El-irva,* 4/65, *Hakikatus-sijam,* str. 73 od Ibn Tejmijje.

zabranio, ne želeći time da oteža.[432] Međutim, nema stvarne oprečnosti između dvije skupine dokaza. Onaj ko se boji slabosti prouzrokovane hidžamom, zabranjeno mu je da je čini dok posti, a ako hidžama neće negativno utjecati, nema smetnje u njenom praktikovanju.[433] Ovo potvrđuju riječi Enesa koji kada je pitan da li su ashabi smatrali hidžamu pokuđenom za postača, odgovorio je: "Ne, osim zbog malaksavosti."[434] Identično Enesovim riječima navodi se od Ebu Hurejre, Ebu Seida i Ebu Musaa.[435] Ebu Seid, Ibn Abbas, Sad b. Ebi el-Vekkas i Ebu Musa nisu vidjeli zapreke u činjenju hidžame postaču.[436] Nafia prenosi da je Ibn Omer činio hidžamu dok je postio, pa je napustio tu praksu.[437] Nafia ne zna da li mu je omrzlo ili je oslabio.[438] Neki učenjaci smatraju da je hidžama postaču u prvo vrijeme bila zabranjena, potom da je ta zabrana dokinuta. Za dokaz uzimaju prethodnu predaju u kojoj je Poslanik ﷺ učinio olakšicu za postača u pogledu hidžame.[439] U ovakvim slučajevima bolje je pomiriti dvije skupine hadisa, nego tražiti dokinuti i dokidajući,[440] dajući tako pravo i jednoj i drugoj strani. Međutim, ukoliko nema mogućnosti pomirenja hadisa, onda se pristupa određivanju derogiranog i derogirajućeg.[441] Ako se ne riješi spor ni u ovoj etapi onda se pristupa (et-terdžihu) odabiru prioritetnijeg

[432] Ebu Davud, (2374), Abdur-Rezzak, 4/268. Hafiz Askalani je lanac prenosilaca ovoga hadisa ocijenio ispravnim. Vidjeti: *Fethul-bari,* 4/687.

[433] Ovo mišljenje je odabrao imam Ševkani u *En-nejlu,* 4/203.

[434] Buhari, (1940). Slično ovome zabilježio je i Abdur-Rezzak, (7528) od Ibrahima Nehaija.

[435] Abdur-Rezzak, 4/211, Nesai u *El-kubra,* (3244) Bezzar, (1010, El-kešf), sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti, također *Muhtesaru zevaidil-Bezzar,* 1/425.

[436] Ibn Ebi Šejbe, (9319 i 9307) sa ispravnim lancem prenosilaca. Malik, (669).

[437] Buhari, 5/2543 (muallekan), Malik, (668), od njega Šafija u *El-ummu,* 2/97 i Abdur-Rezzak, (7531) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[438] Ovaj dodatak se nalazi kod Ibn Ebi Šejbe, (9336) a njegov lanac prenosilaca je vjerodostojan. Vidjeti: Zurkanijev komentar na *El-muvettu,* 2/247.

[439] Prethodno su navedeni izvori ovoga vjerodostojnog hadisa. Imam Šafija kaže da je hadis Sevbana (o zabrani hidžame postačima) izrečen na dan oslobođenja Mekke tj. osme hidžretske godine, a hadis Ibn Abbasa (da je Poslaniku ﷺ učinjena hidžama dok je postio) izrečen je na Oprosnom hadždžu tj. jedanaeste hidžretske godine. Tako je hadis koga prenosi Ibn Abbas dokinuo Sevbanovu predaju. Vidjeti: *Ihtilaful-hadis,* 1/197 od imama Šafije i *El-baisul-hasis,* str. 119. Slično ovome kažu Bejheki Ibn Abdul-Berr i Ibn Hazm, a većina islamskih učenjaka smatra da hidžama ne kvari post. Vidjeti: *El-feth,* 4/155 i 4/206 i *Nidaur-rejjan,* 2/49.

[440] Zbog objašnjenja vidjeti: *El-minhadž,* 4/190, *Fethul-bari,* 10/83, *El-baisul-hasis,* str.123, *Eš-šerhul-mumtia,* 3/299, *Menhedžun-nakd,* str. 338.-341. i *Mealimu usulil-fikh,* str. 282.-283.

[441] Osim ako se radi o jasnoj derogaciji, tada se ne mogu pomirivati argumenti.

dokaza.[442] Iz navedenih argumenata može se zaključiti da je sigurnije za postača da ne čini hidžamu, bojeći se za svoje stanje, a ne zbog zabrane, a Allah ﷻ najbolje zna. Imam Malik je kazao: "Razlog preziranja hidžame za postača nije ništa drugo, do bojazan za njegovo stanje, da nije toga ne bismo je kudili. Ako učini hidžamu i nastavi svoj post, nema grijeha, niti treba napaštati taj dan."[443] Isto tako, analogno hidžami, vađenje krvi za laborotorijske analize i sl., ne kvari post, a Allah ﷻ najbolje zna.

7. Okus hrane jezikom

Prenosi se da je Ibn Abbas rekao: "Ne smeta okusiti hranu jezikom."[444] Hasan el-Basri kaže: "Postač može okusiti hranu jezikom, ali ništa ne smije dospjeti u grlo."[445] Šejhul-islam Ibn Tejmijje tvrdi da postač može okusiti hranu ako se ukaže potreba, isto kao što se ispiru usta i nos.[446] U Poslanikovom ﷺ sunnetu se ne zabranjuje da postač okusi hranu vrhom jezika, pod uslovom da ništa od toga ne dospije u grlo, a Allah ﷻ najbolje zna.

8. Upotreba mirisa, ulja, krema, kne ...

Šejhul-islam Ibn Tejmijje govoreći o postaču koji upotrebljava mirise, ulja, kreme, kne i sl., kaže: "Da su ove stvari kvarile post Poslanik ﷺ bi upozorio na njih ... muslimani su u Poslanikovo ﷺ vrijeme bili ranjavani u džihadu, pa su im stavljali na rane razne vrste lijekova za zacjeljenje rana, a nisu bili upozoravani. Znači da time nisu kvarili svoj post."[447] Imam Ahmed je pitan o postaču koji koristi miris pa je rekao: "Ne smeta upotreba mirisa."[448]

---

[442] Učenjaci hadisa zastupaju ovo mišljenje. Većina učenjaka usulul-fikha nakon pomirenja daje prednost odabiru prioritetnijeg dokaza nad derogacijom. Hanefijski pravnici prvo pristupaju derogaciji, potom odabiru prioritetnijeg dokaza, a zatim pristupaju pomirenju dokaza. Vidjeti: *Muhteliful-hadis,* str. 328.-330. (kratka studija u sklopu Medželletud-dirasat) od dr. Šerefa Kuda.

[443] Vidjeti: *El-muvetta,* 1/248. Vidjeti, također *El-muhalla,* 4/335 od Ibn Hazma i *Fethul-bari,* 5/2544.

[444] Buhari, 4/656 (muallekan). Lanac prenosilaca ove predaje spojili su Ibn Ebi Šejbe, 2/305 i Bejheki, 4/261 sa dobrim lancem prenosilaca.

[445] Buhari, 4/664 (muallekan).

[446] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 25/142.

[447] Vidjeti: *Hakikatus-sijam,* str. 51.-52. od Ibn Tejmijje.

[448] Ovo je zabilježio njegov sin Abdullah u *El-mesailu,* (687). Vidjeti, također *Fetava Islamijje,* 1/376.

9. Upotreba surme, kapi za oči i uši

Ovo su također stvari koje ulaze u tijelo ali ne dospijevaju u grlo i želudac postača i zato ne kvare post. Imam Buhari kaže: "Enes b. Malik, Hasan el-Basri i Ibrahim en-Nehai nisu vidjeli smetnje u korištenju surme za postača."[449] Ovo mišljenje zastupaju i dvojica šejhul-islama Ibn Tejmijje i Ibn Kajjim.[450]

10. Upotreba injekcija i infuzije

Savremeni islamski učenjaci se razilaze da li ubrizgavanje tekućine u tijelo postača u vidu injekcije i infuzije kvari post. Odgovor na ovo pitanje zavisi od vrste injekcije koja se unosi u tijelo ovim putem. Ako injekcija u sebi ne sadrži hranjive sastojke neće pokvariti post, jer se njena upotreba ne smatra jelom i pićem niti u jezičkom ni u terminološkom značenju. Postač, također, nakon uzimanja ovih injekcija osjeti istu potrebu za jelom i pićem kao i prije njihovog korištenja, što nužno ukazuje da je cilj posta sa te strane ostvaren, jer jedan od njegovih glavnih ciljeva jeste obuzdanje požude za jelom i pićem. Međutim, ako ova sredstva sadrže u sebi hranjive materije te postač nakon njihovog unošenja u tijelo ne osjeti potrebu za jelom i pićem ili osjeti manje nego što je osjećao prije korištenja ovih medicinskih sredstava, to će pokvariti njegov post,[451] a Allah ﷻ najbolje zna. Ova sredstva, iako nisu unesena u organizam na prirodan način, smatraju se jelom i pićem, jer imaju isto dejstvo kao hrana koja se unese normalnim putem. Prethodno smo spomenuli da je jedan od osnovnih ciljeva posta obuzdanje prohtjeva za hranom i pićem. Ako bi postač ove hranjive materije unio u tijelo i time utolio glad i žeđ, bar i djelomično, onda bi se izgubila glavna svrha posta. Na taj način ovaj ibadet bi postao samo simbolika koja ne bi imala svoga stvarnoga efekta. Ako uz ovo dodamo da je jedan od

[449] Vidjeti: *El-feth,* 4/656. Ebu Davud je spojio Enesovu predaju u *Es-sunenu,* (2378) i Ibn Ebi Šejbe, 2/305 sa dobrim lancem prenosilaca, kako to kaže hafiz Askalani u *Et-telhisu,* 2/782. Abdur-Rezzak je povezao predaju Hasana el-Basrija u *El-musannefu,* (7516) sa također vjerodostojnim lancem prenosilaca, kako to opet tvrdi hafiz Askalani u *El-fethu,* 4/658. Ovu predaju je zabilježio i Ibn Ebi Šejbe, 2/305. Ibrahimovu predaju je spojio ponovo Ibn Ebi Šejbe u *El-musannefu,* 2/304, a Amešovim putem i Ebu Davud u *Es-sunenu,* (2379) sa dobrim lancem prenosilaca. Slično se navodi od Ibn Abbasa a bilježi Bejheki u *Eš-šuabu,* sa dobrim lancem prenosilaca po ocjeni hafiza Ibn Hadžera. Vidjeti: *Et-telhis,* 2/782.

[450] Vidjeti: *Hakikatus-sijam,* str. 37 i *Zadul-mead,* 2/53.

[451] Vidjeti: *Vahatul-iman,* 1/185 od šejha Halida Abdur-Rahmana.

ciljeva posta suosjećanje sa siromašnima i gladnima, onda bismo korištenjem ovakve vrste injekcija izgubili još jedan jako bitan odgojni faktor koji bi trebao biti jedan u nizu plodova posta. Onaj ko je prisiljen koristiti ovakve vrste injekcija, spada u grupu bolesnika kojima je Allah ﷻ dozvolio da ne poste u takvom stanju, već da naknadno naposte propuštene dane. Nekada će postaču u ovakvom stanju biti pokuđeno ili zabranjeno postiti zbog eventualno negativnih posljedica koje se mogu izazvati postom.

Stvari koje ne kvare post

1. Jelo i piće iz zaborava

Uzvišeni Allah ﷻ poučavajući vjernike kako da mu čine dovu, kaže: **Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo.**[452]

Ako postač iz zaborava jede i pije, više ili manje, na početku ili pri kraju dana, nastavit će svoj post i ne treba napaštati taj dan. Naime, Ebu Hurejre prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Ko zaboravi pa jede i pije neka nastavi svoj post, to ga je Allah nahranio i napojio.*"[453] U hadisu koji prenosi Ibn Abbas spominje se da je Poslanik ﷺ kazao: "*Allah je oprostio mome ummetu ono što* (nenamjerno) *pogriješi, zaboravi ili bude prisiljen učiniti.*"[454] Neki islamski učenjaci smatraju anologno[455] jelu i piću, da ako postač iz zaborava spolno opći sa svojom ženom, neće pokvariti post. Imam Buhari kaže: "Hasan el-Basri i Mudžahid b. Džebr su rekli: 'Ako postač iz zaborava spolno opći sa svojom ženom, to mu neće pokvariti post.'"[456] Ono što bez sumnje potvrđuje ovo mišljenje jeste i hadis Ebu Hurejre u kome se navodi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Ko iz zaborava pokvari svoj ramazanski*

---

[452] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 286.

[453] Buhari, (1933), Muslim, (1155). Vidjeti, također *Zadul-mead*, 2/52.

[454] Hakim, 2/198, Darekutni, (4306), Ibn Hibban, 16/202, Tahavi, u *Šerhul-meani*, 3/95. Vjerodostojnim su ga ocijenili: Hakim, Nevevi, Zehebi, Ahmed Šakir, Albani, a dobrim ga smatraju hafizi Ibn Kesir i Askalani. Vidjeti: *El-medžmua*, 6/309, *El-irva*, 1/123.-124. i *Mealimu usulil-fikh*, str, 357.

[455] Ova analogija nije nužna, jer se iz narednog hadisa koji prenosi Ebu Hurejre "*Ko iz zaborava pokvari svoj ramazanski post,*" može razumjeti da spolno općenje u zaboravu ne kvari post.

[456] Vidjeti: *Fethul-bari*, 4/658. Ove dvije predaje od Hasana i Mudžahida spojio je Abdur-Rezzak u *El-musannefu*, (7375 i 7377). Vidjeti, također *Taglikut-talik*, 3/156.

post, ne treba ga napaštati niti se iskupljivati."[457] Izraz "pokvari" u ovome hadisu je općeg karaktera i obuhvata sve vidove i načine kvarenja posta bilo jelom, pićem, spolnim općenjem itd. Većina islamskih učenjaka, shodno ovim predajama, smatra da onaj ko iz zaborava spolno opći sa svojom ženom nije pokvario post.[458]

2. Jelo i piće postača koji sumnja u nastup zore

Ukoliko postač bude jeo i pio nakon nastupa zore, ali ne bude potpuno uvjeren, nekim od znakova u njen nastup, njegov post će biti ispravan, jer je osnova da je noć, a zora biva samo uz jasan dokaz njenog nastupa.[459]

3. Jelo i piće postača koji smatra da je sunce već zašlo

Esma prenosi da su ashabi u vrijeme Poslanika ﷺ prekinuli svoj post zbog oblaka (misleći da je sunce već zašlo). Potom je sunce ponovo granulo.[460]

Učenjaci koji zagovaraju ovo mišljenje[461] kažu da ovaj hadis spominje prekid posta prije zalaska sunca, a nema dokaza da je Resulullah ﷺ naredio ashabima da naposte taj dan, što znači da ga nisi napaštali, jer bi nam to bilo preneseno.[462]

Međutim, većina islamskih učenjaka smatra da treba napostiti dotični dan,[463] a Allah ﷻ najbolje zna.

---

[457] Hakim, 1/430, Bejheki, 4/229, Darekutni, (2222). Vjerodostojnim su ga ocijenili Hakim i Zehebi a dobrim šejh Albani u *El-irvau,* 4/87. Ovaj hadis ima mnoštva drugih puteva. Njegovu ispravnost potvrdio je hafiz Askalani u *El-fethu*, 4/661 i *Bulugul-meramu,* str. 119. Vidjeti, također *Fikhus-sunne,* 1/344.

[458] Vidjeti: *Tevdihul-ahkam,* 3/183.

[459] Vidjeti: *Takrirul-kavaid,* 3/167.-168. od Ibn Redžeba, *Eš-šerhul-mumtia,* 6/408.-409., *Tezkiretus-suvvam,* str. 46 i *Ahtauna fi ramadan,* str. 36.

[460] Buhari, (1959).

[461] Kao što su: Hasan el-Basri, Ata, Urve, Ishak, Davud, Ahmed, Muzeni, Ibn Huzejme, Ibn Hazm, Ibn Tejmijje i drugi. Vidjeti: izvore u sljedećoj fusnoti.

[462] Vidjeti: *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/239.-240., *El-medžmua,* 6/311, *Takrirul-kavaid,* 3/171, *Fethul-bari,* 5/2577, *Medžmuatul-fetava,* 25/231.-232., *Eš-šerhul-mumtia,* 6/409.-411., *Fikhus-sunne,* 1/345, *Tezkiretus-suvvam,* str. 46, *Ialamul-enam,* str. 56, *Sahihul-musned,* str. 123.

[463] Vidjeti: *Mugnil-muhtadž,* 1/432, *El-džamia li ahkamil-Kuran,* 2/328, *Fethul-bari,* 5/2577, *Fikhus-sunne,* 1/345, *Vahatul-iman,* 1/251.-252.

4. Nenamjerno povraćanje

Ako se desi da postač nenamjerno povrati, nastavit će svoj post. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Koga nadvlada povraćanje ne treba napaštati, a ko ga bude namjerno izazvao neka naposti.*"[464] U drugom hadisu stoji: "*Nije pokvario svoj post onaj koji nenamjerno povrati...*"[465] Nafia prenosi da je Ibn Omer rekao: "Ko izazove povraćanje dok posti treba napostiti taj dan, a koga nadvlada povraćanje ne treba napaštati."[466] Ibn Munzir, Ibn Abdul-Berr i drugi spominju konsenzus islamskih učenjaka da onaj koga nadvlada povraćanje ne treba napostiti taj dan.[467] Međutim, od Hasana el-Basrija imaju dvije predaje.[468] Imam el-Hattabi kaže: "Ne znam da postoji razilaženje među islamskim učenjacima da onaj ko nenamjerno povrati ne treba napostiti taj dan."[469] Imam Ahmed, također, kaže: "Ko nenamjerno povrati u ramazanu ne treba napaštati."[470]

5. Ako se nešto nenamjerno proguta

Ukoliko postač otvori svoja usta pa nenamjerno proguta prašine, muhu i sl., neće pokvariti svoj post. Uzvišeni Allah ﷻ naređujući vjernicima da mu dovu čine kaže: **Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili nešto nehotice učinimo.**[471] U hadisu koji prenosi Ibn Abbas Poslanik ﷺ

---

[464] Ebu Davud, (2380), Tirmizi, (720) i ocijenio ga je dobrim, Ibn Madže, (1700), Ahmed, 2/498, Darekutni, (2251) i kaže da su prenosioci ove predaje pouzdani. Ibn Hibban, (El-mevarid) (97), Bejheki, 4/219, Hakim, 1/427, Ibn Huzejme, (1960), Darimi, (1729). Ovaj hadis vjerodostojnim smatraju: Hakim, Ibn Huzejme, Zehebi, Albani i dr. Na njegovu ispravnost ukazao je i šejhul-islam Ibn Tejmijje u *Hakikatus-sijam,* str. 13.-14., kao i njegov učenik Ibn Kajjim u *Zadul-meadu,* 2/53.-54. Međutim, imam Buhari smatra da su ovo riječi Ebu Hurejre a ne Poslanika ﷺ. Vidjeti *Šerhu ilelit-Tirmizi,* 1/160.-161. od Ibn Redžeba.

[465] Ebu Davud, (2376), Ibn Huzejme, (1975, 1973), Bezzar, (1017, El-kešf). Šejh Albani ovu predaju smatra dobrom. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 2/1279. Međutim u *Daifus-sunenu,* str. 184 i opsakama na *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/233.-234. šejh je prigovorio ovome hadisu, a Allah najbolje zna. Vidjeti, također, opaske *Muhtesaru zevaidil-Bezzar,* 1/427.

[466] Malik, (685) sa ispravnim lancem prenosilaca. Njegovim putem i Šafija u *El-ummu,* 7/252.

[467] Vidjeti: *El-Idžma,* str. 59, *El-istizkar,* 10/184, *Šerhus-sunne,* 6/295, *El-ifsah,* 1/242, *Umdetul-kari,* 9/98, *El-insaf,* 3/307 i *Mevsuatul-idžma,* 2/679.

[468] Ibid.

[469] Vidjeti: *Mealimus-sunen,* 2/96.

[470] Vidjeti: *El-mesail,* (688) od Abdullaha b. Ahmeda. Vidjeti, također *Fethul-bari,* 5/2544.

[471] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 286.

kaže: "*Allah je oprostio mome ummetu ono što* (nenamjerno) *pogriješi, zaboravi ili bude prisiljen učiniti.*"[472]

6. Izlazak krvi iz tijela

Ukoliko izađe krv iz tijela postača bilo činjenjem hidžame, posjekotinom, vađenjem zuba i sl., neće pokvariti post. Također, unutrašnji liječnički pregledi za žene ne kvare post ni abdest. Isto tako, rukovanje sa ženom strankinjom, koje je u osnovi zabranjeno, ne kvari post i abdest.

7. Poluciranje u snu

Ako postač polucira u snu, negov post neće biti pokvaren. Alija prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "*Trojici se ne pišu djela: onome ko spava dok se ne probudi, maloljetiniku dok ne poraste i ludom dok se ne opameti.*"[473] Navodi se da je Resulullah ﷺ kazao: "*...nije pokvario svoj post onaj koji* (u snu) *polucira.*"[474] Slično ovome spominje se u drugoj predaji, čija je vjerodostojnost sporna.[475] Imam Maverdi, šejhul-islam Ibn Tejmijje i drugi navode konsenzus islamskih učenjaka, da onaj ko polucira u snu nije pokvario svoj post.[476]

8. Ogovaranje, prenošenje riječi, laž, pogled sa strašću, lažno zaklinjanje

---

[472] Izvor ove vjerodostojne predaje spomenuli smo na početku poglavlja: "Stvari koje ne kvare post"

[473] Buhari, *El-feth,* 10/6311 (muallekan). Ebu Davud, (4398), Nesai, (3432), Tirmizi, (1423) i ovo je njegova predaja koju je ocijenio dobrom. Ibn Madže, (2071), Darimi, (2301), Ahmed, 6/100,101, Hakim, 2/59. Vjerodostojnim su ga ocijenili Hakim, Zehebi, Nevevi, Albani i drugi. Vidjeti: *El-medžmua,* 4/250 i *El-irva,* 2/4.

[474] Ebu Davud, (2376), Ibn Huzejme, (1975, 1973), Bezzar, (1017, El-kešf). Šejh Albani ovu predaju smatra dobrom. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 2/1279. Međutim u *Daifus-sunenu,* str. 184 i opsakama na *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/233.-234. šejh je prigovorio ovome hadisu, a Allah najbolje zna. Vidjeti, također opaske na *Muhtesaru zevaidil-Bezzar,* 1/427.

[475] Ibn Šahin u *Nasihul-hadisu,* (400). Vidjeti: *El-medžmea,* 3/170, *Et-tuhfe,* 3/352.-353. i *Daifus-sunenit-Tirmizi,* str. 78.

[476] Vidjeti: *El-havil-kebir,* 2/414, *Hakikatus-sijam,* str. 23, *Et-temhid,* 17/425, *El-muhalla,* 4/337, *Aridatul-ahvezi,* 3/246, *Bidajetul-mudžtehid,* 5/162, *Kavaninul-ahkam,* str. 114, *Fethul-bari,* 4/148, *Eš-šerhul-mumtia,* 6/405, *Mevsuatul-idžma,* 2/680, *Vahatul-iman,* 1/190 i 1/199 i *Tezkiretus-suvvam,* str. 45.

Ovo su grijesi koje postač i nepostač ne bi smjeli počiniti, ali ako ga šejtan prevari pa učini nešto od toga, njegov post neće biti pokvaren.[477] Hadis koji se spominje u ovom smislu je apokrifan. Nije ga dozvoljeno navoditi osim zbog upozorenja, a on glasi: "*Pet stvari kvare post i abdest: laž, ogovaranje, prenošenje riječi, pogled sa strašću i lažno zaklinjanje.*"[478]

Drugi, također, izmišljeni hadis glasi: "*Trojicu ne treba koriti zbog ružnog ponašanja: bolesnika, postača i pravednog vladara.*"[479]

U jednom podužem hadisu, u čijem lancu prenosilaca imaju izvjesne slabosti, spominje se da su dvije žene postile i ogovarale druge, nakon čega ih je Poslanik ﷺ pozvao i naredio im da povrate u jednu zdjelu. Povraćale su krv, gnjoj i prijesno meso. Potom je Resulullah ﷺ kazao: "*One su postile od onoga što je Allah dozvolio, a pokvarile svoj post čineći zabranjeno.*"[480]

Jednog dana Vjerovjesnik ﷺ upita svoje ashabe: "*Znate li ko je pravi bijednik?*" "Ko nema zlatnika i srebrenjaka," odgovorili su. Na to im Allahov Poslanik ﷺ reče: "*Bijednik je onaj koji dođe na Sudnji dan sa puno obavljenih namaza, posta, zekata. Međutim, vrijeđao je ovoga, potvorio onoga, jeo tuđi imetak, prolio nevinu krv, udarao drugog. Potom će svako od njih uzeti svoj udio iz njegovih dobrih dijela. Ako nestane dobrih dijela prije završetka obračuna pripisat će mu se njihova loša djela, potom će okončati u vatri.*"[481]

Prema tome, post kao i druge ibadete ne može pokvariti osim ono za što postoji šerijatski ispravan i jasan dokaz. U ovome slučaju nema pouzdanog i jasnog šerijatsko-pravnog argumenta na koji bismo se mogli osloniti.

---

[477] Neće pokvariti svoj post u smislu obaveze napaštanja, ali, bez sumnje, umanjuje mu se nagrada posta i može ostati bez nje a zaslužiti Allahovu ﷻ kaznu.

[478] Apokrifan hadis. Bilježe ga Ibn Dževzi u *El-mevduat,* 2/560 i Dejlemi u *Musnedul-firdevs,* 2/312. Kada je imam Ebu Hatim pitan o ovome hadisu, rekao je: "To je laž." Vidjeti: *El-ilel,* 1/258 i *Tahridžul-ihja,* 1/235. Zbog pojašnjenja apokrivfnosti hadisa vidjeti: *Daiful-džamia,* (2849) i *Es-silsiletud-daife,* 4/199.

[479] Dejlemi u *Musnedul-firdevs,* 2/149. Imam Ševkani i šejh Albani ovaj hadis smatraju apokrifnim. Vidjeti: *El-fevaid,* str. 90.-91. i *Es-silsiletud-daife,* 4/447.

[480] Ahmed, 5/431, Ebu Jala, 3/147, Ibn Hazm, 6/178. Zbog slabosti ovog hadisa vidjeti: *El-medžmea,* 3/171 i *Daifut-tergib,* 1/330.-331. i 2/227.-228.

[481] Muslim, (2581), Tirmizi, (2418), Ibn Hibban, 16/359, Bejheki, 6/93, Ahmed, 2/371, Ebu Jala, 11/385.

Ova skupina apsurda obuhvata spletkarenje, vrijeđanje, psovanje, omalovažavanje, potcjenjivanje, udaranje i sl. Ukoliko postač bude vrijeđan dovoljno mu je da kaže: "*Ja postim.*"[482]

Šta kvari post

1. Namjerno jelo, piće i spolno općenje.[483]

Allah ﷻ kaže: **Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, potom upotpunite post sve do noći.**[484] Citirani ajet aludira da upotpunjenje posta biva ostavljanjem hrane i pića. Ebu Hurejre prenosi da su ashabi jedne prilike sjedili sa Poslanikom ﷺ, pa im je prišao jedan čovjek i obratio se Allahovom Vjerovjesniku ﷺ, rekavši: "O Allahov Poslaniče, upropastio sam se (propao sam)." Resulullah ﷺ ga upita: "*Šta te upropastilo*?" "Općio sam sa svojom ženom dok sam postio," reče. Poslanik ﷺ ga potom upita: "*Imaš li mogućnosti osloboditi roba*?" Čovjek odgovori: "Nemam." Resulullah ﷺ ga potom upita: "*Možeš li postiti dva mjeseca uzastopno*?" "Ne mogu," odgovori. Zatim ga Poslanik ﷺ upita: "*Možeš li nahraniti šezdeset siromaha*?" "Ne mogu," reče. Poslanik ﷺ nakon toga zašuti. Poslije izvjesnog vremena neko donese zdjelu datula, a Allahov Poslanik ﷺ upita: "*Gdje je onaj čovjek*?" "Evo me, tu sam." "*Udijeli ovo kao milostinju*," reče Resulullah ﷺ, a čovjek odgovori: "Da udijelim siromašnijem od mene?!" Tako mi Allaha, u ovome mjestu nema siromašnijeg od mene." Čuvši ovo Poslanik ﷺ se osmjehnu tako da su se vidjeli njegovi kutnjaci, te reče: "*Nahrani time svoju porodicu.*"[485] U drugoj

---

[482] Buhari, (1894), Muslim, (1151). Islamski učenjaci se razilaze da li se riječi "ja postim" izgovaraju povišenim ili tihim glasom. Prioritetnije je izgovoriti ih naglas, a Allah ﷻ najbolje zna. Šejhul-islam Ibn Tejmijje je odabrao ovo mišljenje. Vidjeti: *Tashihud-dua,* str. 507. U jednom hadisu kod Ibn Sunija u *Amelul-jevm,* (432), navodi se iznimana i neprihvatljiva verzija koja glasi: "*Allahu se utječem od tebe, ja postim.*"

[483] Ibn Abbas i Ikrime su kazali: "Post se kvari onim što se unese u tijelo a ne onim što iziđe iz njega." Buhari, 5/2543 (muallekan). Lanac prenosilaca spojio je Ibn Ebi Šejbe, (9319 i 9202) i Bejheki, 1/116. Vidjeti: *El-medžmea,* 1/243. Ibn Kudame tvrdi: "Post se kvari onim što se namjerno unese u organizam postača." Vidjeti: *El-mugni*, 3/105 i *Mevsuatul-idžma,* 2/676.-677.

[484] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 187.

[485] Buhari, (1936), Muslim, (1111), Ebu Davud, (2393), Bejheki, 4/221 i 4/226. Hafiz Ibn Hadžer je branio ispravnost ovoga dodatka u *En-nuket,* 2/678.-680. Vidjeti, također

predaji stoji dodatak: "*Naposti dan i moli Allaha za oprost.*" U ovoj dopunjenoj predaji je dokaz da se pored iskupine[486] treba napostiti jedan dan.[487] Prema tome, onaj ko namjerno opći sa svojom ženom u ramazanskom danu dužan je osloboditi roba. Ako nije u mogućnosti onda mora postiti dva mjeseca uzastopno. Ako ni to ne može, onda treba nahraniti šezdeset siromaha. Ukoliko musliman nije u mogućnosti učiniti ništa od spomenutog onda s njega spada ovaj iskup, jer Allah ﷻ ne opterećuje svoje robove mimo njihovih mogućnosti.

Islamski učenjaci su složni da je zabranjeno namjerno jedenje, pijenje i spolno općenje u danima ramazana i da to kvari post.[488]

Ibn Kajjim kaže: "Kur'an ukazuje da spolno općenje kvari post, kao i jelo i piće. U tome nema razilaženja među islamskim učenjacima."[489]

Ovdje se postavlja sljedeće pitanje: Kakav je šerijatski stav prema onome koji namjerno bez šerijatski opravdanog razloga na bilo koji način prekine svoj post ili uopće ne posti?

Prethodno smo spominjali da je ramazanski post jedan od temeljnih elemenata islamskog učenja na kome se gradi iman vjernika. Onaj ko ostavlja ramazanski post čini jedan od najvećih grijeha[490] i time zaslužuje naziv fasika (velikog grješnika), a neki islamski učenjaci ga smatraju nevjernikom i otpadnikom od islama.[491] Navodi se da je Ibn Abbas rekao: "Islam se gradi na troje: svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha, namazu i ramazanskom postu, pa ko ostavi jedno od ovo troje on je

---

El-fethur-rebbani, 10/96. U *Fethul-bariu,* 4/680 stoji: "Zbog mnoštva puteva vidi se osnovanost ovoga dodataka." Šejh Albani je ukazao na utemeljenost ovoga dodatka u svojim opaskama na *Hakikatus-sijam,* str. 25.-27., *Irvaul-galilu,* 4/93 i u opaskama na *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/223.

[486] Iskupina posta je kao iskupina od zihara. Obavezno je slijediti redoslijed naveden u hadisu koji prenosi Ebu Hurejre.

[487] Vidjeti: *Šerhus-sunne,* 6/288.-289. od imama Begavija.

[488] Vidjeti: *Meratibul-idžma,* str. 70.-71., *El-mugni,* 4/372, *Medžmuatul-fetava,* 25/244, *Hakikatus-sijam,* str. 10.-11., *Zadul-mead,* 2/52, *El-idžma,* str. 59, *Es-sahihul-musned,* str. 150.

[489] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/60 i *Ed-derariul-mudie,* 2/22 od imama Ševkanija.

[490] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 25/225 i *El-kebair,* str. 54.-56. od hafiza Zehebija.

[491] Vidjeti: *Fetava islamijje,* 1/390.

nevjernik.[492] Hafiz Zehebi kaže: "Poznato je kod vjernika, da onaj ko ne posti, bez opravdanog razloga, gori je od bludnika i onoga koji konzumira alkohol. Ne samo to, već se sumnja u njegov islam i pretpostavlja se mogućnost izlaska iz vjere."[493] Također, neopravdano propušteni ramazanski dan se ne može nadoknaditi. Ibn Mesud je rekao: "Ko neopravdano ne posti jedan ramazanski dan, ne može ga nadoknaditi kada bi cijeli život postio."[494] Ovu osobu, bez sumnje, čeka poniženje još na ovome svijetu, a onosvjetska kazna je bolnija, kada bi samo znao.

Ebu Umame prenosi da je Poslanik ﷺ jednom u snu čuo nekakvo urlanje i viku, pa je pitao: "*Šta je to*?" Rečeno mu je da je to lavež džehenemlija. Potom je vidio ljude obješene za stopala razrezanih lica niz koja curi krv. Vjerovjesnik ﷺ je pitao ko su oni, pa mu je kazano: "To su oni koji su prekidali svoj post prije vremena,"[495] tj. prije zalaska sunca.

Ovo je kazna za one koji poste ali prekidaju svoj post prije propisanog vremena. Šta je tek sa onima koji nikako ne poste, ili bez imalo stida u ramazanu konzumiraju alkohol i ismijavaju se postačima, kao da su zaboravili da će se vratiti svome Gospodaru koji ih je iz ničega stvorio?! Poslanik ﷺ je kazao: "*Bit će oprošteno mome ummetu osim onima koji javno griješe.*"[496]

---

[492] Ebu Jala, (2345). Imam Zehebi je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom, a dobrom je smatraju hafizi Munziri i Hejsemi. Šejh Albani joj je prigovorio. Vidjeti: *El-kebair,* str. 55, *El-medžmea,* 1/48 i *Daifut-tergib,* (305 i 606).

[493] Vidjeti: *El-kebair,* str. 56.

[494] Buhari, str. 403 (muallekan). Ibn Ebi Šejbe je vjerodostojnim putem spojio lanac prenosilaca ove predaje. Vidjeti: *El-musannef,* (9784). Bilježi ga i Taberani u *El-kebiru,* a hafiz Hejsemi, 3/168 tvrdi da su njegovi prenosioci pouzdani. Imam Ibn Hazm je također potvrdio ispravnost ovoga predanja. Vidjeti: *El-muhalla,* 6/185. Isto ovo se prenosi i od Poslanika ﷺ ali sa slabim lancem prenosilaca. Bilježi Buhari, str. 403 (muallekan – bez lanca prenosilaca). Ovu predaju navode Tirmizi, (566), Ebu Davud, (2040), Ibn Madže, (1662), Ahmed, (1662). Zbog objašnjenja slabosti ovoga hadisa vidjeti riječi Tirmizije, Ibn Huzejme, Ibn Abdul-Berra, Ibn Batala, Munzirija, Begavija, Kurtubija, Zehebija i Askalanija u *El-furusijje,* str, 249, *Et-tuhfe,* 3/341, *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/238, *Avnul-mabud,* 7/21, *El-ahkam,* 11/178, *El-mizan,* 7/427 i *El-feth,* 5/63, *Temamul-minne,* str. 396.

[495] Ibn Hibban, (7491), Bejheki, 4/216, Ibn Huzejme, (1986), Nesai u *El-kubra,* 2/246, Taberani, (7667), Hakim, 1/430. Hakim i Zehebi su ovaj hadis ocijenili kao vjerodostojan po Muslimovim kriterijima. Vidjeti, također *Sahihut-tergib,* 1/420.

[496] Buhari, (6069), Muslim, (2990). Vidjeti: *El-minhadž,* 18/95 i *El-feth,* 12/7265.-7266.

Onaj ko namjerno, bez razloga, propusti nešto od obaveznog posta, dužan je to napostiti po konsenzusu učenjaka, bez obzira na grijeh koji je počinio s jedne, i na propuštenu nagradu s druge strane.[497]

2. Upotrebom onoga što liči hrani i piću

Post kvari upotreba žvakaće gume i bombona čija slast dospijeva u grlo i želudac postača. Pušenje[498] također, kvari post, jer dospijeva u grlo i pluća postača, a dio nikotina i drugih štetnih materija zadržava se u tijelu. Svjedoci smo da neki postači dugi niz godina puše dok poste, smatrajući da time ne kvare svoj post, pod izgovorom da je dim suh i nije sličan hrani i piću. Molimo Allaha ﷻ da oprosti nama i njima i da nas pouči našoj vjeri.

Žvakanje onoga što nema okusa niti dospijeva u grlo i želudac, ne kvari post ali je pokuđeno i može izazvati sumnju kod drugih. Isto tako, namjerno sakupljanje i gutanje pljuvačke je pokuđeno, ali ne utječe na ispravnost posta po konsenzusu islamskih učenjaka.[499]

3. Namjerno povraćanje

Ako postač namjerno prouzrokuje povraćanje, njegov post će biti pokvaren i taj dan će morati napostiti. Ebu Hurejre prenosi od Poslanika ﷺ sljedeći hadis: "*Koga nadvlada povraćanje ne treba napaštati, a ko ga bude namjerno izazvao treba napostiti.*"[500] Ibn Munzir i el-Hattabi navode konsenzus učenjaka na prethodno spomenutom fikhsko-pravnom pitanju.[501] Kada je imam Ahmed pitan o onome ko namjerno izazove povraćanje u toku ramazana, odgovorio je: "Treba napostiti taj dan."[502]

4. Hajz i nifas

Ako ženi počne mjesečni ciklus ili se porodi neposredno pred akšam, njen post će biti pokvaren i treba naknadno napostiti taj i naredne dane hajza

---

[497] Vidjeti: *Šerhus-sunne,* 6/290.

[498] Islamski učenjaci su složni da konzumiranje duhana kvari post. Vidjeti: *Fikhus-savm,* str. 29. Opširnije se govorilo u posebnom djelu o pušenju, njegovim štetnostima i vjerskom propisu vezanom za pušenje.

[499] Vidjeti: *Mevsuatul-idžma,* 2/678.

[500] Izvori ovog ispravnog hadisa spomenuti su u prethodnom poglavlju.

[501] Vidjeti: *Mealimus-sunen,* 2/96, *El-idžma,* str. 59, *Fethul-bari,* 5/2544, *Fikhus-sunne,* 1/344 i *Meratibul-idžma,* str. 71. Vidjeti, također *Bidajetul-mudžtehid,* 2/173 od imama Ibn Rušda koji kaže da ovo mišljenje zastupa većina učenjaka.

[502] Vidjeti: *El-mesail,* (688) od njegova sina Abdullaha.

ili nifasa. Isto tako, ako bi se završio mjesečni ciklus ili nifas neposredno nakon svitanja zore, ne može postiti taj dan, već će ga naknadno napostiti. Jedna žena je pitala Aišu: "Zašto žena koja je bila u hajzu treba napostiti te dane a ne treba naklanjati propuštene namaze?" Aiša, r.a., je upita: "Da li si ti od harurijja?"[503] "Nisam, već samo pitam," odgovorila je. Aiša, r.a., potom reče: "Bile smo u tom stanju (u vrijeme Poslanika ﷺ), pa nam je naređeno da napostimo, a nije nam naređeno da naklanjavamo propuštene namaze."[504] Abdullah b. Omer prenosi od Poslanika ﷺ da žena ne može postiti dok je u hajzu.[505] Islamski učenjaci su složni da žena u hajzu i nifasu ne posti već treba naknadno napostiti dan za dan.[506]

5. Mastrubacija

Ako bi postač izazvao ejakulaciju rukom,[507] ili poljubcem, zagrljajem i sl., njegov post bi bio pokvaren,[508] jer je to požuda koje se postač treba

---

[503] Tj. da li je od havaridža (jedna iskrivljena sekta) koji su obavezali ženu da naklanja, zbog hajza, propuštane namaze, razilazeći se sa konsenzusom ehlis-sunneta. Ovim se možda mislilo da li je ona iz mjesta koje se zove Harure a nalazi se u blizuni Kufe. Vidjeti: *El-minhadž,* 4/23.-24.

[504] Buhari, (321), Muslim, (325) i ovo je njegova predaja.

[505] Buhari, (304), Muslim, (79).

[506] Vidjeti: *Er-risale,* str. 119 od imama Šafije, *Meratibul-idžma,* str. 72, *El-idžma,* str. 59, *El-minhadž,* 4/22, *Medžmuatul-fetava,* 25/119, *Hakikatus-sijam,* str. 12, *Fikhus-sunne,* 1/344, *El-vedžiz,* od Ibn Bedevija str. 195, *Eš-šerhul-mumtia,* 6/343, *El-menahiš-šeraijjeh,* 2/164.-165.

[507] Onanisanje je zabranjeno (haram) po mišljenju većine islamskih učenjaka zbog riječi Uzvišenog Allaha: **I koji svoja stidna mjesta čuvaju, osim od žena svojih ili onih koje su u posjedu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju, a oni koji i pored toga traže, oni u zlu sasvim pretjeruju.** (Prijevod značenja, Kur'ana, El-Muminun 5.-7.). Imam Šafija je ovim ajetom dokazivao zabranu onanisanja. Vidjeti: *El-umm,* 5/101.-102. i *Es-sunenul-kubra,* 7/199, *Tefsirul-Kur'anil-Azim,* 3/249. Ibn Atijje, Begavi, Šinkiti i drugi ovim ajetom dokazivali su zabranu onanisanja. Vidjeti: *El-muharerul-vedžiz,* 11/222, *Mealimut-tenzil,* 3/303 i *Advaul-bejan,* 5/769.-771. Neki islamski učenjaci zabranu onanisanja dokazuju sljedećim ajetom: **I neka se suzdrže oni koji nemaju mogućnosti da se ožene, dok im Allah iz obilja svoga ne pomogne.** (Prijevod značenja, Kur'ana, En-Nur, 33). Vidjeti: *El-istuska li edileti tahrimil-istimna,* str. 26. Uzvišeni Allah naređuje neoženjenima da se strpe i suzdrže, a nije rekao: "Ako nemate mogućnosti za ženidbu samozadovoljavajte se." Naredni Poslanikov ﷺ hadis ukazuje na ispravnost dokazivanja ovim ajetom: "*O mladići, ko ima mogućnost da se oženi neka to učini, jer će tako obarati svoj pogled i čuvati se nemorala. Ko nema mogućnosti za ženidbu neka posti, to mu je zaštita.*" Buhari, (5066), Muslim, (1400). Vidimo da Resulullah ﷺ nije olakšao u pogledu samozadovoljavanja, već je tražio da se posti.

proći,[509] kao što se navodi u poznatom hadisi-kudsiju: "...*Moj rob ostavlja svoju hranu, piće i pohote zbog Mene*..."[510] Kod Ibn Huzejme stoji dodatak: "... *i ostavlja svoju suprugu zbog Mene* ..."[511]

Ovo mišljenje zastupa većina islamskih učenjaka od kojih su imami četiri mezheba.[512]

Prenosi se vjerodostojnim putevima od Ibn Omera i Ibn Abbasa da su zabranjivali samozadovoljavanje. Bilježe Duri u *Zemul-livat,* (73, 131), Bejheki 7/199, Ibn Ebi Hatim u *El-merasilu,* (218). Nije vjerodostojna predaja koja se navodi od Ibn Abbasa da je dozvoljavao onanisanje. Bilježe je Abdur-Rezzak, (13592), njegovim putem i Ibn Hazm u *El-muhalla,* 11/393 koji ju je ocijenio slabom. Isto ovo se navodi u *Mevsuatu fikhi Ibni Abbas,* 1/170.-171. Također, nisu vjerodostojne predaje koje se navode od ashaba da su onanisali kao putnici. Veliki hanefijski učenjak Ibn Hammam samozadovoljavanje smatra zabranjenim. Vidjeti: *Šerhu fethil-kadir,* 2/330 i *Hašijetu Ibn Abidin,* 2/399. Šejhul-islam Ibn Tejmijje tvrdi: "Ko se naslađuje onanisanjem, zamišljajući da ima odnos sa ženom, čini haram koji niko od islamskih učenjaka nije dozvolio, a neki pravnici smatraju da zaslužuje šerijatsku kaznu." Šejhul-islam, također, kaže da glavnina islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija onanisanje smatraju zabranjenim. Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 15/573.-574., *Ianetut-talibine,* 3/340, *Et-tenbih,* 1/241, *El-mubdia,* 3/24, *El-insaf,* 10/251 i *El-mugni,* 3/21, *El-mevsuatul-fikhijje,* 4/97.-98. Znimljivo je da je savremena medicina otkrila više štetnih posljedica koje izaziva ovaj samoblud. Najpoznatija posljedica samozadovoljavanja je slabljenje vida i znatno umanjenje njegove oštrine. Vidjeti: *El-istiska li edileti tahrimil-istimna,* str. 45. Nema sumnje da ovakav postupak spušta ličnost vjernika (čovjeka) na najniže stepene i budi odbojnost prema bračnoj zajednici.

Nisu vjerodostojni svi Poslanikovi ﷺ hadisi u kojima se jasno zabranjuje onanisanje. U njima se nalaze takve slabosti da ih nije dozvoljeno pojačavati jedne drugima, kao: "*Proklet je ko oženi svoju ruku.*" "*Nije od nas ko se samozadovoljava.*" "*Sedmericu Allah neće pogledati niti će im oprostiti na Sudnjem danu, a uvest će ih u vatru: ko oženi svoju desnicu...*" "*Ko se samozadovoljava doći će na Sudnji dan trudne ruke.*" "Resulullah ﷺ je zabranio da se vjenča desnica." itd.

[508] Vidjeti: *El-mugni,* 4/364, *Et-terdžihu fi mesailis-savm,* str. 96.-97., *Fikhus-sunne,* 1/344, *Eš-šerhul-mumtia,* 6/386, *El-fikhul-islamijj,* 3/1708 i 3/1721, *Kitabut-tamam,* 2/296 od Bagdadija, *Ialamul-enam,* str. 45, *Vahatul-iman,* 1/190. Vidjeti: druge izvore u sljedećoj fusnoti.

[509] Vidjeti: *El-medžmua,* 2/169, *El-kafi,* 1/354, *Hakikatus-sijam,* str. 23, *Medžmuatul-fetava,* 25/121, *Fikhus-sunne,* 1/344, *Eš-šerhul-mumtia,* 6/386.-387., *El-mevsuatul-fikhijje,* 4/97.-98., *Medžmuatul-fetavaš-šeraijje,* 4/84, *Ialamul-enam,* str. 45 od šejha Madarija, *Es-sahihul-musned,* str. 157, *Itihaful-enam,* str. 24.-25. od šejha Rašida Gafilija, *Tezkiretus-suvvam,* str. 43.

[510] Buhari, (1894), Muslim, (1951). Nema sumnje da je jedan od najvećih oblika pohote u samozadovoljavanju.

[511] Ibn Huzejme, (1897) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[512] Vidjeti: *Eš-šerhul-mumtia,* 6/386.

6. Hidžama

Ako hidžama učini postača nemoćnim i malaksalim, pokvarit će njegov post.[513]

7. Hranjive injekcije

Detaljnije smo o ovom pitanju govorili u poglavlju: "Šta se dozvoljava postaču."

Napaštanje

Propušteni ramazanski dani ne moraju se odmah niti uzastopno napostiti.[514] Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: "Trebala sam napostiti dio ramazana, ali nisam to mogla učiniti sve do šabana."[515] Hafiz Askalani u komentaru ove Aišine predaje, kaže: "U njemu je dokaz da je dozvoljeno odgoditi napaštanje propuštenih ramazanskih dana, svejedno postojalo za to opravdanje ili ne."[516] Imam Buhari navodi da je Ibn Abbas u vezi s napaštanjem rekao: "Nema smetnje da ih naposti razdvojeno zbog riječi Uzvišenog Allaha: **Neka isti broj dana naposti.**[517] Slično ovome prenosi se od Ebu Hurejre, Ibn Omera, Enesa i Muaza b. Džebela.[518] Kada je imam

[513] Opširnije smo govorili o propisu hidžame za postača u poglavlju: "Šta se dozvoljava postaču," spominjući dokaze vezane za ovo fikhsko-pravno pitanje.

[514] Nije vjerodostojan hadis u kome se naređuje uzastopno napaštanje propuštenih ramazanskih dana. Bilježe ga Bejheki, 4/259 i Darekutni, (2288) koji ga je ocijenio slabim. Vidjeti, također *El-mizan,* 2/545 i *Temamul-minne*, str. 424. U ovom smislu se navodi apokrifna predaja od Alije ؓ (mevkufen) koju bilježe Abdur-Rezzak, (7660) i Ibn Ebi Šejbe, (9130).

[515] Buhari, (1950), Muslim, (1146). Šaban je mjesec prije ramazana, što znači da je dozvoljeno odgoditi napaštanje ramazana sve do šabana, ali pod uslovom da se propušteni dani naposte prije ulaska u mjesec ramazan u narednoj godini. Vidjeti: *El-istizkar*, 10/229, *El-furua,* 3/91 i *El-medžmua,* 6/412.

[516] Vidjeti: *Fethul-bari,* 4/703. Vidjeti, također *Fikhus-sunne,* 1/347.

[517] Vidjeti: *Fethul-bari,* 4/700 (muallekan). Ovu predaju su spojili Darekutni, (2297) i Abdur-Rezzak, (7665) sa pouzdanim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Taglikut-talik,* 3/186. Također Ibn Ebi Šejbe 2/294. Šejh Albani je lanac prenosilaca ove predaje ocijenio vjerodostojnim u *El-irva,* 4/95. Od Poslanika ﷺ nema pouzdane predaje koja bi potvrdila ili negirala ovo Ibn Abbasovo mišljenje. Vidjeti: *Temamul-minne*, str. 422.

[518] Darekutni, (2299, 2302) i Ibn Ebi Šejbe, 2/293.-294., Abdur-Rezzak, 4/243 i Bejheki, 4/258. Šejh Albani ove predaje smatra pouzdanim. Pogledati prethodnu fusnotu.

Ahmed pitan o napaštanju ramazana, doslovio je: "Može se napostiti uzastopno ili razdvojeno."[519] Nema dvojbe da je bolje požuriti sa napaštanjem propuštenih dana, jer čovjek ne zna kada će napustiti ovaj svijet, a Uzvišeni Allah nam preporučuje: **I žurite ka oprostu Gospodara svoga.**[520] Allah ﷻ, također, kaže: **Oni hitaju da čine dobra djela.**[521] U drugom ajetu Uzvišeni kaže: **Natječite se u činjenju dobra.**[522] Islamski učenjaci su složni da se ne može postiti za nekoga dok je u životu,[523] ali postoji razilaženje oko napaštanja za osobu koja preseli a nije ispunila nešto od obaveznog posta.[524] U vezi s ovim fikhsko-pravnim pitanjem imaju tri mišljenja. Mi ćemo spomenuti svako od njih sa dokazima.

Većina islamskih učenjaka smatra da nije dozvoljeno postiti za umrlog.[525] Ovo mišljenje zasniva se na osnovu hadisa koji prenosi Ibn Omer u kome se navodi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Ko umre a nije ispostio mjesec obaveznog posta, neka se u njegovo ime za svaki propušteni dan nahrani po siromah.*"[526]

Komentar: Citirani hadis ne može poslužiti kao argument, jer nije vjerodostojan. Odbacili su ga najpoznatiji hadiski stručnjaci, a između ostalih Tirmizi, Bejheki, Darekutni, Abdul-Hakk, Nevevi, Ibn Hadžer, Zurkani, Mubarekfuri...[527] Pored slabosti u lancu prenosilaca ovaj hadis ima i drugu mahanu a to je pripisivanje ovih riječi Poslaniku ﷺ. Ispravnije je kazati da su to riječi Ibn Omera, o čemu će naknadno biti govora.[528] Većina islamskih učenjaka kao potporu za svoje mišljenje uzimaju sljedeće riječi Ibn Abbasa: "Ne može niko klanjati za (umjesto) nekoga, niti se može postiti za (umjesto) nekoga, već za svaki dan propuštenog posta treba

---

[519] Vidjeti: *El-mesail,* str. 95 od Ebu Davuda. Vidjeti, također *Sifetus-sijam,* str. 76.
[520] Prijevod značenja, Kur'ana, Ali Imran, 133.
[521] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Muminun, 61.
[522] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Maide, 48.
[523] Vidjeti: *Meratibul-idžma,* str. 72, *El-minhadž,* 8/23 i *Fikhus-sunne,* 1/348.
[524] Bilo da se radi o ramazanskom postu, zavjetu na post ili o postu iskupa.
[525] Vidjeti: *El-minhadž,* 8/23, komentar Zurkanija na *El-muvettu,* 2/260, *Fethul-bari,* 4/706. Imam Ebu Hanife je odabrao ovo mišljenje. Vidjeti: *Šerhul-akidetit-Tahavijje,* 2/667.
[526] Tirmizi, (718), Ibn Madže, (1784). Imam Kurtubi je u svome komentaru na *El-muvettu,* ovaj hadis ocijenio dobrim. Vidjeti: *Umdetul-kari,* 11/59.
[527] Vidjeti: *El-medžmua,* 6/367, *Umdetul-kari,* 11/59, *Et-telhis,* 2/811, Zurkanijev komentar na *El-muvvetu,* 2/261 i *Et-tuhfe,* 3/350.
[528] Vidjeti prethodnu fusnotu.

nahraniti siromaha sa pregršt brašna."[529] Naknadno ćemo pojasniti značenje ove predaje.

Neki učenjaci zagovaraju dozvolu posta za umrlog. Valja napomenuti da ova i prethodna skupina pravnika ne pravi razliku između ramazanskog i posta na koji se osoba zavjetovala. Njihovo mišljenje zasnovano je na autentičnim i općim Poslanikovim ﷺ hadisima. Aiša, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ rekao: "*Ko umre a nije ispostio, neka za njega isposti njegov staratelj.*"[530]

Većina učenjaka (iz priznatih pravnih škola) ovu naredbu smatra dobrovoljnom a ne obaveznom.[531] To je jasno spomenuto u Bezzarovoj predaji, koji ovome hadisu dodaje "*...ako želi.*" Međutim, vjerodostojnost ovoga dodatka je sporna.[532]

Ibn Abbas pripovijeda da je jedan čovjek došao Resulullahu ﷺ i pitao: "O Allahov Poslaniče, moja majka je umrla a na njoj je obaveza mjesec posta. Da li da postim za nju?" Resulullah ﷺ mu odgovori pitanjem: "*Kada bi tvoja majka bila nekome dužna, da li bi vratio taj dug?*" "Da, vratio bih ga," odgovori, a Poslanik ﷺ mu na to uzvrati: "*Dug prema Allahu je preči da se vrati.*"[533] U drugim predajama se spominje da je to bio mjesec posta na koji se zavjetovala ta žena, a u nekim verzijama se navodi da se radi o dva mjeseca ili o petnaest dana.[534]

Treća skupina učenjaka izabrala je srednji put. Dozvoljavaju postiti za umrlog ukoliko se radi o postu na koji se umrli zavjetovao. Po mišljenju

---

[529] Tahavi u *El-muškilu,* (2399), Nesai u *El-kubra,* 2/175, Ibn Abdul-Berr u *Et-temhidu,* 9/27. Ibn Turkmani u *El-dževherun-nekijj,* 4/430 kaže: "Lanac prenosilaca ove predaje je vjerodostojan." Ovu predaju pouzdanom smatraju hafiz Askalani, Ševkani i Mubarekfuri. Vidjeti: *Et-telhisul-habir,* 2/811, *Nejlul-evtar,* 4/236 i *Tuhfetul-ahvezi,* 3/351.

[530] Buhari, (1952), Muslim, (1147).

[531] Vidjeti: *Fethul-bari,* 5/2567.

[532] Imam Hejsemi u *El-medžmea,* 3/179 za ovaj dodatak je rekao da je dobar. U tome ga je slijedio šejh Sejjid Sabik u *Fikhus-sunne,* 1/348. Međutim, ovaj hadis je prenesen preko Ibn Lehia koji je kod hadiskih stručnjaka nepouzdan. Nema druge predaje koja bi pojačala ovaj dodatak. Zbog toga je hafiz Askalani u *El-fethu,* 2/811, odbacio ovu dopunjenu predaju, kao i šejh Albani u *Temamul-minne,* str. 427.

[533] Buhari, (1953), Muslim, (1148).

[534] Buhari, (1953), Muslim, (1148, 1149).

ovih pravnika ne može se za nekoga napaštati ramazanski post. Ovo mišljenje argumentiraju sljedećim dokazima:

Prenosi se da je jedna žena upitala Aišu, r.a.,: "Moja majka je umrla a nije postila dio ramazana, pa da li mogu postiti za nju?" Aiša, r.a., je odgovorila: "Ne, već izdvoji milostinju i nahrani za svaki propušteni dan po siromaha."[535] Ibn Abbas je rekao: "Ako čovjek zbog bolesti ne bude postio u ramazanu, a potom umre, nahranit će se za svaki propušteni dan po jedan siromah. Ukoliko se bude radilo o postu zavjeta, tada će post napostiti njegov staratelj."[536] Navodeći dokaze druge skupine učenjaka spomenuli smo dva vjerodostojna hadisa koje prenose Aiša i Ibn Abbas. Iz njih se razumije općenita dozvola napaštanja za umrlog. Isti ashabi koji su nam prenijeli ove hadise govore suprotno onome što se razumije iz spoljašnjeg značenja dotičnih predaja. Ovo jasno ukazuje da se citiranim hadisima mislilo na post zavjeta a ne općenito na post. Ovdje je bitno naglasiti da ashabi koji prenose hadise znaju o njima više nego drugi.[537] Nije pojmljivo da Aiša i Ibn Abbas, kao najučeniji ashabi, jedno čuju od Poslanika ﷺ a govore suprotno tome. Tako, na osnovu ove Ibn Abbasove tvrdnje, možemo razumjeti njegovu predaju u kojoj kaže da niko ne može postiti za drugog. To se, dakle, odnosi na obavezni ramazanski post a ne na post zavjeta, kao što je jasno spomenuto u prethodnoj Ebu Davudovoj predaji. Potvrda tome jeste i predaja u kojoj je Ibn Abbas pitan o čovjeku koji umre a nije ispunio zavjet posta, pa je Ibn Abbas rekao: "Neka za njega naposti njegov staratelj."[538] Također, ovaj stav podupire predaja u kojoj Ibn Omer kaže za onoga koji umre a nije ispostio mjesec obaveznog (ramazanskog) posta, treba u njegovo ime za svaki propušteni dan nahraniti po jednog siromaha.[539] Ovako su najučeniji ashabi razumijeli Poslanikove ﷺ hadise u

---

[535] Tahavi u *El-muškilu,* 6/178, Ibn Hazm u *El-muhalla*, 7/4. Ibn Turkmani je lanac prenosilaca ove predaje ocijenio vjerodostojnim u *El-dževherun-nekijj,* 4/430. Ispravnost Aišine predaje zagovaraju i drugi učenjaci. Vidjeti: *El-avnul-mabud,* 7/38.

[536] Ebu Davud, (2401), Abdur-Rezzak, (7650), Bejheki, 4/254, Tahavi u *El-muškilu,* 6/178, Ibn Hazm, 6/195 i ocijenio je ovu predaju ispravnom. Hafiz Ibn Kajjim i šejh Albani smatraju ovu predaju vjerodostojnom. Vidjeti: *Ahkamul-dženaiz,* str. 215.

[537] Na kraju ovog djela bit će također, govora o ovome pravilu.

[538] Ibn Ebi Šejbe, 3/112. Imam Mubarekfuri u *Et-tuhfe*, 3/151 kaže: "Lanac prenosilaca ove predaje je ispravan."

[539] Tirmizi, (718), Ibn Madže, (1784). Spomenuli smo ovu predaju u dokazima prve skupine kao hadis Poslanika ﷺ, naglasivši da je ove riječi ispravnije pripisati Ibn Omeru. To mišljenje zastupaju Tirmizi, Bejheki, Darekutni, Nevevi, Ibn Hadžer i

kojima se općenito dozvoljava post za mrtvoga. Također nije poznat niko od ashaba da je poricao njihovo mišljenje. Zato smo se opredijelili za zadnje mišljenje koje bi moglo biti najbliže istini, a Allah ﷻ najbolje zna. Ovo mišljenje pored navedenih ashaba zastupaju: imam Ahmed, Lejs b. Sad, Ishak, Ebu Ubejde, Ebu Davud, Ibn Tejmijje i Ibn Kajjim i drugi.[540]

❁ ❁ ❁

Mubarekfuri. Prethodno su spomenuta djela iz koji smo prenijeli mišljenje ovih učenjaka. Ovu predaju kao riječi Ibn Omera bilježi i imam Malik, (681) sa prekinutim lancem prenosilaca.

[540] Vidjeti: *El-mesail,* (696.-699.) od Abdullaha b. Ahmeda, *El-minhadž,* 8/23, *Sunenu Ebi Davud,* 1/68, *El-fetava,* 25/143, *Avnul-mabud,* 7/37, *Fethul-bari,* 5/2567.

Poglavlje III

Noćni (teravija-namaz) u ramazanu

Noćni namaz u ramazanu

Ovaj namaz među muslimanima poznat je kao "salatut-teravih" (teravija-namaz), i smatra se jednim od značajnih simbola islama. Muslimani nakon ispoštenih dana hitaju ka džamijama da zahvale Allahu ﷻ na Njegovim neizmjernim blagodatima i da stanu u zbijene safove, brat do brata, pristajući za jednim imamom, ugledajući se time na Poslanika ﷺ, prakticirajući njegov sunnet. Odziv muslimana ovom dobrovoljnom namazu,[541] u većini slučajeva, biva veći nego odziv na propisane obavezne namaze,[542] što jasno ukazuje na blagodat ovoga nama dragoga mjeseca. To je samo rezultat i potvrda istinitosti Poslanikovih ﷺ riječi da šejtani u ramazanu bivaju okovani, tj. imaju znatno manje dejstvo nego u drugim vremenima.

Odlike teravije-namaza

Svi kur'anski ajeti koji govore o odlikama noćnog namaza,[543] kao i hadisi Poslanika ﷺ, vrijede i za teraviju-namaz.[544] Mi ćemo se ovom prilikom ograničiti na dva hadisa u kojima se jasno spominje noćni namaz u ramazanu, tj. teravija-namaz. Ebu Hurejre prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Ko provede ramazan sa noćnim namazom, vjerujući u Allaha ﷻ i tražeći nagradu samo od Njega, bit će mu oprošteni prošli grijesi.*"[545] Amr b. Murrete el-Džuheni kaže: "Neki čovjek je došao Poslaniku ﷺ iz mjesta koje se zove Kudaa, pa je pitao: "O Allahov Poslaniče, ako posvjedočim da nema drugog boga osim Allaha ﷻ i da si ti Allahov poslanik, i ako budem klanjao

---

[541] Imam Ibn Rušd i Nevevi navode konsenzus učenjaka da teravija nije obavezni već dobrovoljni namaz. Vidjeti: *Bidajetul-mudžtehid,* 2/459 i *Šerhus-sadr,* str. 52. Vidjeti, također *El-ihtijar li talilil-muhtar,* 1/91, *Bedaius-sanaia,* 1/644, *El-mugni,* 2/166, *Keššaful-kina,* 1/560 i *Fikhus-sunne,* 1/153.

[542] Iako je osnova da se propisani namazi klanjaju u džamijama, jer za njih će musliman biti pitan, a za propuštene teravih-namaze neće odgovarati.

[543] Vidjeti sljedeće ajete: Ez-Zarijat (16.-18.), Es-Sedžde (16), El-Muzzemmil (1.-4., 20.), El-Isra (79). Vidjeti, također hadise u najpoznatijim hadiskim zbirkama u poglavljima noćnog namaza.

[544] Vidjeti: *Tezkiretus-suvvam,* str. 48.-54.

[545] Buhari, (2009), Muslim, (759).

pet dnevnih namaza, postio ramazan i klanjao noćni namaz u ramazanu, budem davao zekat, u čijem sam društvu?" Resulullah ﷺ mu odgovori: "*Ko umre a činio je spomenuto, on je sa iskrenima i šehidima.*"[546]

Poznato je da se dobrovoljni namazi klanjaju ponaosob i bolje ih je klanjati u kući nego u mesdždidu,[547] osim namaza za koje postoji šerijatski dokaz da ih je Poslanik ﷺ običavao klanjati u mesdždidu i džematu.[548] Takav je slučaj sa teravijom-namazom.[549] Ebu Zerr kaže: "Postili smo u ramazanu

[546] Ibn Hibban, (El-mevarid) (19). Hafiz Hejsemi u *El-medžmea,* 1/46 kaže: "Bilježi ga Bezzar a lanac prenosilaca je dobar ili ispravan." Imam Munziri ga je ocijenio dobrim a šejh Albani vjerodostojnim. Vidjeti: *Sahihut-tergib,* 1/459.

[547] Vidjeti: *Kijamul-lejl,* str. 71.-74. od dr. Seida Kahatanija. Brojne predaje potvrđuju da je bolje dobrovoljne namaze klanjati u kući a ne u džamiji. Tako Ibn Omer ﷺ kaže: "Poslije džume-namaza, Poslanik ﷺ ne bi ništa klanjao dok se ne vrati kući, te bi klanjao dva rekata." Buhari, (937), Muslim, (882). Zejd b. Sabit prenosi da je Poslanik ﷺ kazao: "... *o ljudi klanjajte u svojim kućama, zaista je najbolji namaz čovjeka u njegovoj kući osim propisanog.*" Buhari, (731), Muslim, (781). Allahov Poslanik ﷺ je, također, rekao: "*Klanjajte u svojim kućama, a ne uzimajte ih kaburovima* (za kaburove)." Buhari, (432), Muslim, (777). U drugoj predaji stoji: "*Ne propuštajte dobrovoljne namaze u svojim kućama.*" Dejlemi u *El-firdevsu,* (3513) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-sahiha,* 4/541 i *Sahihul-džamia,* 2/706. Jedne prilike Ibn Sad ﷺ je pitao Poslanika ﷺ da li je namaz bolji u kući ili u mesdždidu, odgovorio je: "*Zar ne vidiš da je moja kuća najbliža mesdždidu*?! *Uprkos tome, volim klanjati u njoj više nego u mesdždidu, osim propisanih* (farz) *namaza.*" Ibn Madže, (1141). Imam Busiri u *Misbahuz-zudžadže,* 1/444 kaže da je lanac prenosilaca ove predaje vjerodostojan. Vidjeti, također *Sahihut-tergib,* 1/307. Zejd b. Sabit ﷺ prenosi sljedeće riječi Allahovog Poslanika ﷺ: "*Namaz čovjeka u njegovoj kući je bolji od namaza u mome mesdždidu, osim propisanog.*" Ebu Davud, (1044) sa ispravnim lancem prenosilaca. Slično tome Buhari, (731) i Muslim, (781). Suhajb prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Dobrovoljni namaz koga ne vide ljudi bolji je od dobrovoljnoga namaza pred svijetom za dvadeset pet puta.*" Dejlemi, (3545) sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 2/711. Jedan od ashaba Allahovog Poslanika ﷺ je kazao: "Namaz u kući, vrjedniji je od namaza pred ljudima (npr. u džamiji), kao što je vrijednost propisanog namaza nad dobrovoljnim." Bejheki u *Eš-šuabu,* 3/173 sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihut-tergib,* 1/307. Slično ovome zabilježio je Ibn Ebi Šejbe, (6454).

[548] Islamski učenjaci se slažu oko klanjanja teravije-namaza u džamiji u džematu. Vidjeti: *Bedaeus-sanaia,* 2/748, *El-minhadž,* 5/138, *El-medžmua,* 3/326, *Medžmuatul-fetava,* 23/119,

[549] Ebu Abbas b. Surejdž i Ebu Ishak Mervezi kažu da je teraviju bolje klanjati u džematu, jer su ashabi tako činili, bez iznimke nekog od njih. Vidjeti: *El-havadisu vel-bidau,* str. 54 od imama Turtušija. Međutim, jedna skupina islamskih učenjaka, pozivajući se na prethodna opća predanja, smatraju prečim klanjanje teravije namaza u kući. Vidjeti: *El-havadisu vel-bida,* str. 53.-54.

zajedno sa Poslanikom ﷺ i nije nam klanjao noćni namaz sve do zadnjih sedam dana, potom je, predvodeći nas u džematu, klanjao prvu trećinu noći. Naredne šeste noći nije nam klanjao noćni namaz kao što je to učinio prethodne noći. Potom ga je pete noći ponovo klanjao predvodeći džemat, sve do pola noći." Potom je Ebu Zerr rekao Poslaniku ﷺ: "O Allahov Poslaniče, kada bi nas predvodio cijelu ovu noć." Resulullah ﷺ mu reče: "*Ako čovjek klanja sa imamom sve dok imam ne završi, upisuje mu se kao da je klanjao cijelu noć.*" Nakon toga, četvrte noći Poslanik ﷺ nije klanjao sa ashabima, a treće je ponovo skupio svoju porodicu, žene i ashabe i klanjao im noćni namaz, predvodeći ih u džematu. Te večeri ashabi su se pobojali da će ih proći sabah od dužine noćnog namaza. Preostale dvije ramazanske noći Allahov Vjerovjesnik ﷺ nije izišao klanjati.[550] Enes b. Malik kaže: "Poslanik ﷺ je klanjao noćni namaz pa sam stao uz njega, potom je došao drugi čovjek, potom treći sve dok nismo postali skupina.[551] Kada je Poslanik ﷺ osjetio da smo iza njega, skratio je namaz, potom je ušao u kuću i nastavio klanjati. Ujutro smo mu rekli: 'O Allahov Poslaniče znao si da klanjamo iza tebe?' Rekao je: '*Da, zbog toga sam i napustio namaz.*'"[552] Također u podužem hadisu koji prenosi Aiša navodi se da su ashabi klanjali u više skupina, pa ih je Poslanik ﷺ sakupio i klanjao im noćni (teraviju) namaz kao imam. Tako je činio drugu i treću noć. Četvrte večeri se toliko svijeta iskupilo da je mesdžid bio tijesan. Međutim, Poslanik ﷺ te noći nije izašao. Nakon sabah-namaza Resulullah ﷺ im je rekao da se pobojao propisivanja noćnog namaza njegovom ummetu, pa nije izišao da im klanja.[553]

---

[550] Ebu Davud, (1357), Nesai, (1363), Tirmizi, (806) i ocijenio ga je vjerodostojnim. Ibn Madže, (1344), Begavi u *Šerhus-sunne,* 2/511, Ibn Huzejme, 3/337.-338., Ibn Hibban, (El-ihsan) 6/288, Bejheki u *Eš-šuab,* 3/329. Šejh Albani ga smatra ispravnim. Vidjeti: *Salatut-teravih,* str. 14.-15. Bilježi ga i Hakim, 1/440 u nešto skraćenom obliku i ocijenio ga je, također, vjerodostojnim, dok imam Zehebi kaže da je ova predaja dobra.

[551] U hadisu se spominje rehtun - skupina manja od deset osoba.

[552] Ahmed, 3/199, Ibn Huzejme, (1627), Ibn Ebi Dunja u *Fadailu ramadane,* (42). Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u *Salatut-teravih,* str. 10. Napustio je namaz, bojeći se da ga Allah ﷻ ne propiše ovome ummetu. Vidjeti sljedeću predaju.

[553] Buhari, (924), Muslim, (761). Ovo je skraćeni prijevod hadisa.

Koliko je rekata teravije-namaza klanjao Poslanik ﷺ

U sunnetu nalazimo da je u ramazanu Allahov Poslanik ﷺ klanjao jedanaest rekata noćnog namaza. Aiša, r.a., kaže: "Poslanik ﷺ nije klanjao u ramazanu niti mimo ramazana više od jedanaest rekata.[554] Klanjao bi četiri rekata.[555] Nemoj pitati o ljepoti i dužini tog namaza! Potom bi klanjao još četiri. Također, ne pitaj o njegovoj ljepoti i dužini! Zatim bi klanjao tri rekata."[556] Od Džabira se prenosi da je rekao: "Klanjao nam je Poslanik ﷺ osam rekata u ramazanu, potom je klanjao vitr."[557] Ovu praksu nakon Poslanika ﷺ naslijedili su njegovi ashabi. Prenosi se da je Omer naredio Ubeju b. Kabu i Temimu ed-Dariju da kao imami predvode noćni namaz sa jedanaest rekata. Saib b. Jezid prenosilac ovoga predanja, kaže: "Imami su učili po dvjesto ajeta, tako da smo se podupirali štapovima zbog duljine namaza, a nismo napuštali noćni namaz osim pred samo svitanje."[558] Džabir prenosi da je Ubejj b. Kab došao Resulullahu ﷺ i rekao mu: "O Allahov Poslaniče, ove (ramazanske) noći nešto mi se zbilo." "*Šta to*?" Upita

---

[554] U jednoj Muslimovoj predaji, (738), navodi se trinaest umjesto jedanaest rekata. Ima različitih mišljenja vezano za ova dva rekata: da li se radi o dva rekata jacijskog sunneta poslije farza ili o dva rekata sabahskog sunneta, ili su to dva neovisna rekata noćnog namaza. U drugoj Muslimovoj predaji, (737), od Aiše, r.a., se navodi da su to dva rekata sabahskog sunneta. Zbog objašnjenja vidjeti: *Salatut-teravih,* str. 16.-17. i *Kešfus-sitr,* str. 51.-81., od hafiza Askalanija.

[555] Četiri rekata sa jednim selamom. Imam Nevevi u komentaru ovoga hadisa, 6/17 kaže: "To je Poslanik ﷺ činio da ukaže ummetu na ispravnost tog postupka (četiri rekata sa jednim selamom), iako je bolje noćni namaz klanjati dva po dva rekata, kao što je Poslanik ﷺ naredio i činio." Hadis o klanjanju noćnog namaza dva po dva rekata bilježe Buhari, (990) i Muslim, (749). Ibn Abdul-Berr u *Et-temhidu,* 13/248 navodi konsenzus učenjaka da je noćni namaz bolje kljanjati dva po dva rekata. Međutim, poznato je mišljenje imama Ebu Hanife da je noćni namaz bolje klanjati četiri po četiri rekata. Vidjeti: *Hašijetu Ibni Abidin,* 2/16 i *Fethul-bari,* 3/50.

[556] Buhari, (1147), Muslim, (738).

[557] Ibn Hibban, (El-mevarid) 920, Ibn Huzejme, (1070), Ebu Jala, 3/337. Ovom predanju daje potporu prethodno spomenuta Aišina predaja i time je diže na stepen dobrog hadisa. Na njegovo pojačanje ukazali su hafiz Askalani i šejh Albani. Vidjeti: *Mevariduz-zaman,* 3/227 i *Salatut-teravih,* str. 18. Na autentičnost ove predaje ukazali su Ibn Huzejme i Ibn Hibban. Vidjeti prethodnu fusnotu.

[558] Malik, (249), Bejheki, 2/496, Mervezi u *Kijamu ramadan,* (42, 64). Islamski učenjaci su složni na autentičnosti ovoga dadisa. Šejh Albani kaže da ovaj hadis bilježe Ebu Bekr Nejsaburi u *El-fevaidu,* 1/135, i Furjabi, 1/76 i 2/75. Vidjeti: *Et-teravih,* str. 46.

Resulullah ﷺ. On reče: "Žene iz moje kuće rekle su mi da nisu vješte u učenju Kur'ana kao ja, pa su poželjele da im klanjam kao imam teraviju-namaz. Klanjao sam im osam rekata, a zatim vitr." Resulullah ﷺ nije ništa rekao, kao da je bio zadovoljan Ubejjevim postupkom.[559] Ovi hadisi, u pogledu klanjanja jedanaest rekata, jasni su i vjerodostojni, dok nije ispravan hadis u kome se navodi da je Resulullah ﷺ klanjao dvadeset rekata.[560] Sve verzije ovoga hadisa došle su putem Ebu Šejbe Ibrahima b. Osmana Kufija, a njegovi hadisi su potpuno slabi i ništavni.[561] Nepouzdanim ga smatraju: Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ebu Hatim, Bejheki, Dulabi, Dževzedžani, Ibn Sad, Darekutni i drugi.[562] Međutim, islamski učenjaci se razilaze na više mišljenja oko broja rekata teravije-namaza. Najpoznatija su tri naredna mišljenja:

Prvo, koje je prethodno spomenuto sa iznesenim šerijatsko-pravnim dokazima da teravija-namaz ima osam, a sa vitr namazom jedanaest rekata.

Drugo mišljenje je da se teravija-namaz sastoji iz dvadeset rekata. Takva praksa prisutna je danas kod velikog broja muslimana. Dokazi ove skupine učenjaka su u predaji koja govori da se teravija-namaz u Omerovo ؓ vrijeme klanjala dvadeset rekata. Učili su po dvjesto ajeta, oslanjajući se pri tome na štapove zbog duljine namaza. Tako se činilo i u Osmanovo ؓ vrijeme.[563] Također se navodi da je Alija naredio učačima da klanjaju dvadeset rekata teravije-namaza, potom je on, predvodeći džemat, klanjao

---

[559] Ebu Jala, 3/336, Ibn Hibban, 6/290 i Mervezi u *Kijamu ramadan*, (23). Hafiz Hejsemi je ovu predaju u *El-medžmea*, 2/222 ocijenio dobrom. S njim se složio šejh Albani u *Et-teravih*, str. 68.

[560] Bejheki, 2/496, Ibn Ebi Šejbe, 2/166, Taberani, 11/393, Abd b. Humejd, 1/557 i drugi. Ovaj hadis neispravnim su ocijenili hafiz Bejheki, Askalani, Mizzi, Nejmevi, Sujuti, Zurkani, Mubarekfuri, Albani i drugi. Vidjeti: Es-*sunenul-kubra*, 2/496, *El-feth*, 4/783, *El-mesabih*, str. 18.-21., komentar *El-muvetta*, od Zurkanija 1/362, *Et-tuhfe*, 3/461, *Salatut-teravih*, str. 19.

[561] Vidjeti: *Et-tarihul-kebir*, 1/310, *Tehzibul-kemal*, 2/148, *Tarihu Bagdad*, 6/111. Zbog detaljnog objašnjenja i mišljenja najpoznatijih imama ummeta o ovoj predaji vidjeti: *El-mesabih*, str. 18.-21.

[562] Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 6/111, *Et-tarihul-kebir*, 1/310, *Tehzibul-kemal*, 2/148, *Tabekatu Ibni Sad*, 6/384, *El-medžruhin*, 1/104, *El-mizan*, 1/47, *Takribut-tehzib*, 1/54, *Sunenul-kubra*, 2/496, *Nasbur-raje*, 2/153.

[563] Bejheki, 2/496 i u *Fedailul-evkat*, (127), Mervezi u *Kijamu ramadan*, (44). Imam Nevevi je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom u *El-medžmua*, 4/33 i Sujuti u *El-mesabih*, str. 28.

vitr.[564] Jezid b. Rumman kaže: "U Omerovo vrijeme narod je klanjao teraviju-namaz dvadeset i tri rekata."[565] Jahja b. Seid prenosi da je Omer naredio jednom od imama da im klanja dvadeset rekata teravije-namaza.[566] Također se prenosi da je Ubej b. Kab klanjao dvadeset rekata teravije u Medini, potom bi klanjao tri rekata vitr-namaza.[567] Navodi se da je Ali b. Rebia u ramazanu klanjao dvadeset rekata, a potom tri rekata vitr-namaza.[568] Ovo su neke predaje koje navode da su učenjaci prvih pokoljenja od ashaba, tabiina i generacija poslije njih klanjali dvadeset rekata teravije-namaza. Ko želi preostali dio ovih predaja može pogledati dva "Musannefa," "Sunen" imama Bejhekija i druge hadiske zbirke.

Komentar na ove argumente: Prethodno smo spomenuli da Poslanik ﷺ nije u ramazanu niti mimo njega klanjao više od jedanaest rekata. Od drugog pravednog vladara Omera prenosi se da je naredio klanjanje teravije-namaza jedanaest rekata, što je preneseno sa najispravnijim lancima prenosilaca. Prema tome, spor se vodi oko pojedinih predaja koje navode da su Omer i Alija naređivali klanjanje teravije-namaza dvadeset rekata. Međutim, nema nijedne predaje koja se navodi od ova dva pravedna Poslanikova ﷺ vladara a da joj neko od islamskih učenjaka nije prigovorio.[569] Imam Mubarekfuri je odgovorio na svaku od ovih predaja, dokazujući njihove slabosti, bilo da se radi o nepouzdanim prenosiocima, nepoznatoj biografiji nekog od njih, prekidu lanaca prenosilaca, ili o iznimnosti same predaje.[570] Međutim, neki hadiski stručnjaci su prihvatili ove predaje. Pored navedene autentičnosti, u njima se spominje broj rekata koji nema potpore u vjerodostojnom sunnetu, a u kome je navedeno samo osam (ili jedanaest) rekata. Omerova ﷺ predaja da je naredio klanjanje teravije-namaza jedanaest rekata ne ide u prilog ovome mišljenju, a njen

[564] Bejheki, 2/496 i Ibn Ebi Šejbe, 2/165.

[565] Malik, (250), Bejheki, 2/496, Mervezi u *Kijamu ramadan,* (45). Lanac prenosilaca ove predaje je prekinut, jer Jezid nije doživio Omera. Vidjeti: *El-medžmua,* 4/33 i *Nasburaje,* 2/154.

[566] Ibn Ebi Šejbe, 2/165.

[567] Ibn Ebi Šejbe, 2/165. Nejmevi u *Asarus-sunen,* str. 253 kaže: "Lanac prenosilaca ove predaje je mursel-hasen." Uzeto iz *Et-tevdih,* str. 45 od dr. Ibn Hasana Abbasa.

[568] Ibn Ebi Šejbe, 2/166. Imam Nejmevi je lanac prenosilaca ove predaje ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti prethodnu fusnotu.

[569] Tako kaže imam Mubarekfuri u *Et-tuhfe*, 3/455. Oko prigovora na ove predaje vidjeti *Salatut-teravih,* str. 48.-72.

[570] Vidjeti: *Et-tuhfe*, 3/455.-464. U ovome djelu je detaljno objašnjeno ovo pitanje.

lanac prenosilaca kao što kaže imam Sujuti,[571] dostiže krajnji stepen svoje ispravnosti. Njenu vjerodostojnost priznaju i učenjaci koji zagovaraju klanjanje teravije-namaza dvadeset rekata. Prema tome, nema dvojbe da je osnova teraviju-namaz klanjati osam rekata (jedanaest sa vitrom) kao što se navodi u vjerodostojnim hadisima i u Omerovoj predaji. Prigovoreno je svim mišljenjima zasnovanim na drugim argumentima. Međutim, iako preferiramo ovo mišljenje, ne smatramo novotarijom niti zabranjenim klanjanje teravije-namaza više od osam rekata, već tvrdimo da nije Poslanikov ﷺ sunnet. U najboljem slučaju, klanjanje teravije-namaza dvadeset rekata moglo bi se nazvati Omerovim ﷺ sunnetom. Od davnih vremena generacije muslimana su klanjale dvadeset rekata teravije-namaza i to u dva harema, mekanskom i medinskom. Uprkos tome, nismo čuli niti nam je preneseno od učenjaka prvih i potonjih generacija da su osuđivali takve postupke. Imam Ahmed i šejhul-islam Ibn Tejmijje smatraju da nema smetnje klanjati teraviju-namaz sa bilo kojim brojem rekata.[572]

Treće mišljenje je da se teravija-namaz klanja trideset šest rekata, a zastupa ga između ostalih imam Malik. Ovo mišljenje argumentuju narednom predajom u kojoj Davud b. Kajs kaže: "Zatekao sam narod u Medini u vrijeme Omera b. Abdul-Aziza kako klanjaju trideset i šest rekata."[573] U jednoj predaji Nafia kaže: "Vidi sam narod da klanja trideset i devet rekata od čega tri rekata vitra."[574]

Allah ﷻ najbolje zna ispravnost ovih predaja, koje kao i njima prethodne bar prividno oponiraju vjerodostojnim hadisima. Tako bi odgovor na ove dokaze bio identičan odgovoru na argumente prethodne skupine, imajući u vidu da su oni jači od ovih. Pored navedenih postoje i brojna druga mišljenja. U pojedinim predajama navodi se dvadeset jedan rekat, u drugima dvadeset četiri, dvadeset osam, trideset četiri, četrdeset, četrdeset jedan, četrdeset devet.[575] Kako između ovih mišljenja odabrati najbolje i kako znati koje je najvrednije?! Odgovor na ovo pitanje nalazi se u hadisu koji prenosi Džabir u kome Resulullah ﷺ kaže: "*Najbolja uputa je uputa Muhammeda* ﷺ."[576] Resulullah ﷺ nije klanjao u ramazanu niti mimo

[571] Vidjeti: *El-mesabih,* str. 42 od imam Sujutija.
[572] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 23/68.
[573] Ibn Ebi Šejbe u *El-musannefu,* 2/166.
[574] Muhammed b. Nasr Mervezi u *Kijamu ramadan,* (54).
[575] Vidjeti: *Et-tuhfe,* 3/454.-455. i *Et-tevdih,* str. 46.-47.
[576] Muslim, (867).

ramazana više od jedanaest rekata noćnog namaza sa vitrom, a Allah najbolje zna.

Učenje Kur'ana na teraviji-namazu

U vjerodostojnim predajama nije precizirano šta je Resulullah ﷺ učio iz Kur'ana na teraviji namazu. Uzvišeni Allah govoreći općenito o učenju Kur'ana na noćnom namazu, kaže: **Učite iz njega ono što vam je lahko.**[577] Huzejfe pripovijeda da je Poslanik ﷺ jedne prilike klanjao noćni namaz, pa je oduljio. Učio je na jednom rekatu suru El-Bekare, En-Nisa, potom Ali Imran.[578] Spomenuli smo hadise u kojima se navodi da su Poslaniku ﷺ pucala i natjecala stopala od dužine stajanja na noćnom namazu mimo ramazana. U ramazanu je bio još istrajniji u ibadetu. Također, njegovi ﷺ ashabi, koji su pristajali iza Ubejja b. Kaba, oslanjajući se na svoje štapove zbog dužine stajanja, nisu napuštali teraviju-namaz sve do pred samo svitanje.

Iz Poslanikovog ﷺ sunneta i prakse prvih generacija vidimo da nije ispravno teraviju-namaz klanjati ubrzanim tempom, učeći kratke kur'anske sure, ili učeći samo po jedan kratki ajet na svakom rekatu. Nema smetnje skratiti učenje Kur'ana iz bojazni preopterećenja klanjača, naročito kada se klanja dvadeset rekata, ali pod uslovom da taj namaz bar liči noćnom namazu koga su prakticirali Poslanik ﷺ i ashabi. Neophodno je sa potpunom smirenošću činiti ruku i sedždu,[579] da ne bismo bili ona kategorija klanjača

---

[577] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Muzzemmil, 20.

[578] Muslim, (772), Nesai, (1663).

[579] Zbog objašnjenja vidjeti knjigu *Svojstva Poslanikovog ﷺ namaza,* str. 128.-131. U šerijatskim izvorima nema dokaza koji aludiraju da se teravija-namaz klanja brže od drugih namaza. Naprotiv, klanja se sporije i duže. Prve generacije kada bi klanjale ostali bi tako dugo na rukuu i sedždi da bi ptice slijetale na njihova leđa, smatrajući da su nepomične zidine. Ibn Ebi Dunja u *Et-tehedžudu,* (289.-290.) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Također su govorili da će namaz onoga koji ne upotpunjava ruku i sedžde biti bačen u njegovo lice poput prohabanog otirača. Ibn Ebi Dunja u *Et-tehedžudu,* (284) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Ovo se navodi u jednom hadisu, ali je njegova vjerodostojnost sporna. Bilježi ga Taberani u *El-evsatu,* 3/263 i Tajalisi u *El-musnedu,* (585). Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid,* 1/302 i 2/122 i *Daifut-tergib,* 1/122.

za koju je Poslanik ﷺ rekao da neki klanjači nemaju od svoje teravije-namaza ništa osim bdijenja i budnosti.[580]

Postavlja se sljedeće pitanje: Da li je dozvoljeno imamu ili klanjačima ponaosob učiti na teraviji-namazu gledajući u Mushaf?

U Poslanikovom ﷺ sunnetu ne postoji dokaz koji zabranjuje ovaj postupak. Međutim, to nije bila njegova praksa niti praksa većine poznatih ashaba nakon njega. Najjači argument za ovaj postupak je Aišina predaja u kojoj se navodi da je naredila svome slugi, dječaku po imenu Zekvan, da joj imami u ramazanu, gledajući u Mushaf.[581] Prema tome, ukoliko bi imam predvodio džemat gledajući u Kur'an namaz bi bio ispravan i njemu i džematlijama,[582] ali je bolje i preče učiti bez upotrebe Mushafa.[583] Međutim, pored toga, ovaj postupak rezultira napuštanjem nekih sunneta.

Prvo: Sunnet je u namazu umirenim pogledom gledati u mjesto sedžde, što se ne može u ovome slučaju dok imam gleda u Kur'an praktikovati.[584]

Drugo: Džemat treba predvoditi vješt učač koji zna dosta Kur'ana napamet,[585] te nema potrebe gledati u Mushaf.

Treće: Gledanje u Mushaf ne podstiče na pamćenje Kur'ana.

---

[580] Ibn Madže, (1714), Ahmed, 2/441, Bejheki, 4/270, Ibn Ebi Dunja u *Fadailu ramadane,* (38), Ibn Huzejme, (1998), Ibn Hibban, (3481), Taberani, (13413) i Hakim, 1/431 koji ga je ocijenio kao i Zehebi vjerodostojnim po Buharijinim i Muslimovim kriterijima. Hejsemi 3/202 tvrdi: "Prenosioci ove predaje su pouzdani." Hafiz Munziri ga smatra dobrim. Vidjeti: *Sahihut-tergib,* 1/626. Među vjerodostojne hadise svrstao ga je i Ahmed Šakir u *El-musnedu,* 9/282.

[581] Buhari, 2/1008 (muallekan), Malik, (236), Bejheki, 3/88 i u *Fadailul-evkat,* (130), Ibn Ebi Dunja u *Fadailu ramadan,* (57), Mervezi u *Kijamu ramadan,* (86), Ibn Ebi Šejbe, (7216) i Abdur-Rezzak, 2/394 sa vjerodostojnim lancem prenosilaca kako tvrdi hafiz Askalani u *Taglikut-talik,* 2/291.

[582] Šejh Ibn Usejmin spominje da neki islamski učenjaci smatraju da ovaj postupak kvari namaz, ali se nije složio sa ovim stavom. Vidjeti: *El-menahil-lafzijjeh,* str, 76. Imam Ebu Hanife smatra da se učenjem gledajući u Mushaf kvari namaz. Vidjeti: *Kijamu ramadan,* str. 83.-84. od imama Mervezija. S druge strane, neki učenjaci prvih generacija odobrili su ovaj postupak. Vidjeti: *Kijamu ramadan,* str. 81.-82. i *Ahkamul-mesahif,* str. 42.-43.

[583] Vidjeti: *El-dževabus-sahih,* str. 36.-37.

[584] Detaljnije smo govorili o ovom fikhsko-pravnom pitanju sa dokazima, u djelu *Svojstva Poslanikovog ﷺ namaza.*

[585] Hadis u ovome smislu bilježe Buhari, (4302), Ebu Davud, (585) Ahmed, 5/30, Bejheki, 3/91.

Četvrto: Ovim postupkom se uzrokuju dodatni pokreti u namazu, kao listanje stranica ili stavljanje i vađenje malog formata Mushafa iz džepa i sl. U vjerodostojnom hadisu Poslanik ﷺ kaže: "*Budite smireni u namazu.*"[586]

Peto: Neki učenjaci iz prvih generacija smatraju da se učenjem u namazu gledajući u Mushaf oponašaju kršćani.[587]

Šesto: Skrušenost u namazu znatno opada dok se gleda u Mushaf za razliku od učenja napamet.

Sedmo: Sunnet je u namazu staviti desnu ruku po lijevoj,[588] dok onaj koji drži Kur'an u ruci ne može prakticirati ovaj sunnet.

Međutim, nema smetnje koristiti Mushaf na dobrovoljnim namazima, ukoliko postoji potreba za tim.[589]

Ovdje je, također, bitno naglasiti da učenje posebne dove u namazu nakon proučenog Kur'ana (duau hatmil-Kur'an) nije preneseno od Poslanika ﷺ niti od njegovih ashaba.[590]

Najjači dokaz kojim se želi potkrijepiti ovo mišljenje je postupak Enesa b. Malika ؓ koji je nakon što bi proučio Kur'an skupio svoju porodicu i dovio.[591]

Međutim, u ovoj predaji nije spomenuto da je Enes dovio u namazu,

---

[586] Muslim, (430), Ebu Jala, (7472) i Taberani, (1827).

[587] Kada se kršćani mole tada gledaju u svoje (za njih) svete knjige. Vidjeti: *El-musannef,* 1/125 od Ibn Ebi Šejbe i *Kijamu ramadan,* str. 83 od imama Mervezija.

[588] Muslim, (401), Ebu Avvane, 2/96.-97. i Ahmed, (18886).

[589] Ovo je odabrano mišljenje imama Malika. Vidjeti: *El-havadisu vel-bida,* str. 61 i *Ahkamul-mesahif,* str. 43.

[590] Vidjeti: *Tashihud-dua,* str. 291 od šejha Bekra b. Abdullaha Ebu Zejda i *Eš-šerhul-mumtia,* 4/57. Bez obzira na to imam Nevevi tvrdi da je ovaj postupak sunnet. Vidjeti: *Et-tibjan,* str. 126. Neki savremeni učenjaci smatraju da je lijepo učiti ovu dovu. Vidjeti: *El-dževabus-sahih,* str. 59.-62. Hadisi koje navodi imam Mervezi u *Kijamu ramadan,* str. 146.-147. ne mogu kada bi bili i ispravni poslužiti kao dokaz, pa kako tek da posluže kao neispravni.

[591] Darimi, (3474), Ibn Ebi Šejbe, (1087), Ibn Mubarek u *Ez-zuhdu,* (809). Imam Nevevi ju je ocijenio vjerodostojnom u *Et-tibjanu,* str. 126. Ibn Ulan kaže da lanac prenosilaca ove predaje odgovara Buharijinim i Muslimovim kriterijima. Vidjeti: *Šerhul-ezkar,* 3/244. Ocjena Ibn Ulana prenesena iz opaski *Eš-šerhul-mumtia,* 4/57. Hejsemi, 7/172 nakon što je ovu predaju pripisao Taberaniju kaže da su njeni prenosioci pouzdani.

čak štaviše, iz ove predaje se razumije da je to činio mimo namaza.[592] Ima i drugih predaja od tabiina kojima se potkrepljuje ovo mišljenje, ali nisu jasne da se radi o dovi u namazu.[593] Islamski učenjaci kažu da nije dozvoljeno činiti bilo koji ibadet dok se ne ustanovi njegova utemeljenost u vjerskim izvorima. Obožavanje Uzvišenog Allaha ﷻ biva samo na propisani način, utemeljen u priznatim šerijatskim izvorima, dok učenje spomenute dove nije zabilježeno u njima, a Allah ﷻ najbolje zna.[594]

Vitr-namaz u ramazanu

Opširnije se govorilo o općim propisima vezanim za vitr-namaz u djelu "Svojstva Poslanikovog ﷺ namaza." Prije pojašnjenja nekih detalja vezanih za vitr u ramazanu, spomenut ćemo dva opća propisa vezana za ovaj namaz.

Prvo: Vitr-namaz je pritvrđeni sunnet po mišljenju većine islamskih učenjaka.[595] Kao argument uzimaju predanje u kome Ibn Omer ﷺ kaže: "Vjerovjesnik ﷺ je klanjao noćni namaz na putu na leđima svoje jahalice, bez obzira u kom pravcu se ona usmjerila, dižući i spuštajući svoju glavu i tijelo tj. čineći ruku i sedždu. Nije klanjao propisane namaze jašući, a klanjao je vitr na sedlu svoje jahalice."[596] Ovaj hadis jasno aludira da vitr nije propisani-obavezni namaz, jer ga Poslanik ﷺ ne bi klanjao jašući.[597] Prenosi se da je Alija ﷺ kazao: "Vitr-namaz nije propisan kao obavezni namazi, već je sunnet koga je uspostavio Allahov Poslanik ﷺ."[598] Ubade b. Samit je također, osudio riječi jednog čovjeka, koji je kazao da je vitr

---

[592] Ovako imami Ibn Baz i Ibn Usejmin razumijevaju ovo predanje. Vidjeti: *El-dževabus-sahih,* str. 62 i *Eš-šerhul-mumtia,* 4/57.

[593] Vidjeti: *Et-tibjan,* str. 126.

[594] U vezi s ovim fikhsko-pravnim pitanjem vidjeti: *El-havadisu vel-bidau,* str. 64.-66., *Eš-šerhul-mumtia,* 4/57.-58. i *Tashihud-dua,* str. 289.-293.

[595] Vidjeti: *Sahihu Ibni Huzejme,* 2/147, *El-minhadž,* 5/172, *Nejlul-evtar,* 2/205.-206., *Et-tuhfe,* 2/463. Šejhul-islam Ibn Tejmijje navodi konsenzus muslimana po ovom pitanju. Vidjeti: *El-fetava,* 23/88.

[596] Buhari, (1000), Muslim, (700).

[597] Vidjeti: *El-minhadž,* 5/172, *El-mufhim,* 2/342, *Fethul-bari,* 3/1404, *Tuhfetul-ahvezi,* 2/463.

[598] Tirmizi, (454), Nesai, (1675) Hakim, 1/300, Ahmed, 1/148. Vjerodostojnim ga je ocijenio šejh Albani u *Sahihut-tergib,* 1/383.

obavezni namaz.[599] Ništavan je hadis u kome se pripisuje Poslaniku ﷺ da je rekao: "*Troje je meni obaveza a vame dobrovoljno: vitr-namaz, duha-namaz i sabahski sunnet.*"[600] Također, nisu autentični hadisi koji jasno obavezuju na vitr-namaz.[601] Pored toga, Uzvišeni Allah voli ovaj namaz. Allahov Poslanik ﷺ je kazao: "*O vjernici, klanjajte vitr, uistinu je Allah vitr* (Jedan) *i voli vitr.*"[602] U drugoj predaji Vjerovjesnik ﷺ kaže: "*Allah vas je počastio sa još jednim namazom, (bolji vam je od stada crvenih deva), to je vitr. Njegovo vrijeme je između jacije i nastupa zore.*"[603]

Drugo: Islamski učenjaci su složni da vrijeme vitra nastupa nakon jacijskog farza sve do pojave prave zore.[604] Stoga je neophodno klanjati ga prije nastupa zore.

Ebu Seid prenosi da Allahov Poslanik ﷺ kazao: "*Klanjajte vitr prije nastupa zore.*"[605] U Ibn Omerovoj verziji od Poslanika ﷺ se navodi: "*Preteknite zoru sa vitrom.*"[606]

Postavlja se sljedeće pitanje: Šta da čini onaj koji prespava ili zaboravi vitr-namaz? Ebu Seid kaže da je Allahov Vjerovjesnik ﷺ kazao: "*Ko dočeka zoru ne klanjavši vitr, nema vitra.*"[607] U drugom hadisu Poslanik ﷺ kaže:

---

[599] Ebu Davud, (1420). Vjerodostojnim ocijenio ga je šejh Albani u *Sahihus-sunen,* 1/125 i 1/391.

[600] Ahmed, 1/231, Hakim, 1/300, Darekutni, (1615), Ibn Šahin u *En-nasihu,* (200), Ebu Nuajm u *El-hilije,* 9/232. Bejheki i Nevevi su ga ocijenili slabim, hafiz Zehebi ništavnim, šejh Albani apokrifnim. Vidjeti: *El-mustedrek,* 1/300, *El-medžmua,* 4/20.-21. i 8/386, *Daiful-džamia,* (2561).

[601] Bilježe ih: Ebu Davud, (1419), Ahmed, 2/443 i 5/357, Darekutni, (1624), Ibn Ebi Šejbe, (6862), Bejheki, 2/470, Ebu Nuajm, 10/26 i drugi.

[602] Nesai, (1676), Tirmizi, (453), Ebu Davud, (1416), Ibn Madže, (1180), Ahmed, 1/86. Imam Tirmizi je ovaj hadis ocijenio dobrim, a šejh Albani vjerodostojnim.

[603] Ebu Davud, (1418), Tirmizi, (452), Ibn Madže, (1179), Hakim, 1/306, Tahavi, 1/250, Bejheki, 2/478, Ibn Ebi Asim u *El-ahadu vel-mesani,* 2/112.-113. Ova predaja ima potporu u drugom hadisu koga bilježi Ahmed, 1/306. Hakim i Zehebi su ga ocijenili vjerodostojnim. Šejh Albani tvrdi da je ovaj hadis ispravan, ali bez dodatka "*...bolji vam je nego stado crvenih deva...*" Vidjeti: *Irvaul-galil,* 2/156.

[604] Vidjeti: *El-evsat,* 5/190 i *El-idžma,* str. 50 od *Ibn Munzira, El-istizkar,* 5/274, *Meratibul-idžma,* str. 58, *Bidajetul-mudžtehid,* 4/150, *El-mugni,* 2/597.

[605] Muslim, (754), Ibn Munzir, 5/189.

[606] Muslim, (750), Ibn Huzejme, (1089), Ibn Munzir, 5/189.

[607] Ibn Hibban, 6/168, Ibn Huzejme, 2/148, Hakim, 1/301.-302., Bejheki, 2/478. Hakim, Zehebi i Albani su ga ocijenili vjerodostojnim.

"*Nastupom* (prave zore) *prekida se vrijeme noćnog namaza i vitra, zato klanjajte vitr prije njenog nastupa.*"[608]

Međutim u sunnetu se navode drugi hadisi koji prividno oponiraju prethodno citiranim. Ebu Seid prenosi da je Resulullah ﷺ kazao: "*Ko prespava vitr ili ga zaboravi, neka ga klanja nakon nastupa zore ili kada se sjeti.*"[609] Jedne prilike Poslanik ﷺ je prespavao vrijeme vitr-namaza, pa ga je klanjao nakon drugog sabahskog ezana i nastupa zore.[610] Ebu Nehik prenosi da je Ebu Derda držao hutbu i kazao da nema vitra nakon zore. Potom je otišao do Aiše i upitao je o riječima Ebu Derdaa. "Pogriješio je, uistinu bi Resulullah ﷺ klanjao vitr nakon nastupa zore," odgovorila je.[611] Navodi se od skupine ashaba da su klanjali vitr nakon pojave zore. Tako su činili Ibn Mesud,[612] Ubade b. Samit,[613] Aiša,[614] Ibn Omer,[615] Ibn Abbas,[616] Ebu Derda.[617]

Nakon ovih predaja uočavamo dvije skupine prividno kontradiktornih argumenata koje je neophodno uskladiti i usmjeriti njihovim pravim značenjima ukoliko postoji mogućnost. Nije ispravno, kao što smo prethodno naznačili, prihvatiti jedne a odbaciti druge argumente. Smatramo da je imam Malik najrealnije usaglasio dokaze dviju strana, kazavši: "Ko prespava vitr namaz (ili ga zaboravi) klanjat će ga nakon zore, ali ga ne treba namjerno ostavljati do njenog nastupa."[618]

---

[608] Tirmizi, (469), Ibn Huzejme, (1091), Hakim, 2/302, Bejheki, 2/478, Ibn Munzir, 5/190. Zehebi i Albani su ovo predanji ocijenili ispravnim. Vidjeti: *Irvaul-galil,* 2/154.

[609] Edu Davud, (1431), Tirmizi, (466), Ibn Madže, (1200), Ahmed, 3/44, Darekutni, (1621), Hakim, 1/302, Bejheki, 2/480. Hakim Zehebi i Albani su ovaj hadis ocijenili vjerodostojnim po Buharijinim i Muslimovim kriterijima. Hafiz Iraki kaže da je ispravan, a Nevevi ga smatra dobrim. Vidjeti: *El-medžmua,* 4/42 i *Fikhus-sunne,* 1/146.

[610] Nesai, (609), Bejheki, 2/480.-481. Albani ga smatra vjerodostojnim. Vidjeti: *El-irva,* 2/156.

[611] Ahmed, 6/242.-243. sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *El-irva,* 2/155.

[612] Malik, (278) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Taberani, (9416), Ibn Ebi Šejbe, (6763).

[613] Malik, (279).

[614] Ibn Munzir, 5/193 sa dobrim lancem prenosilaca.

[615] Ibn Munzir, 5/192, Ibn Ebi Šejbe, (6760) sa dobrim lancem prenosilaca.

[616] Abdur-Rezzak, 3/10, Ibn Munzir, 5/192, Malik, (276), Ibn Ebi Šejbe, (6750) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[617] Ibn Ebi Šejbe, (6750) i Ibn Munzir, 5/193.

[618] Vidjeti: *El-muvetta,* 1/391 sa komentarom od imama Zurkanija.

Prema tome, hadisi koji negiraju klanjanje vitra nakon zore odnose se na onoga koji namjerno, bez šerijatski uvažavajuće isprike, kasni sa ovim namazom mimo njegovog vremena. Shodno ovome shvatanju možemo razumijeti riječi Ebu Derdaa da nema vitr-namaza nakon zore. Predaje i postupci ashaba koji aludiraju na klanjanje vitra nakon zore, odnose se na klanjače koji nisu nemarni prema vitru, već se radi o iznimnim i šerijatski opravdanim situacijama, kao što su: zaborav, san, nesvjestica, tjelesna nemoć i sl.[619] Međutim, namjerno propuštanje ovog namaza pokuđen je postupak i veliki propust koji se ne može nadoknaditi. Imam Ahmed i šejhul-islam Ibn Tejmijje tvrde da se od takve osobe ne prihvata svjedočenje.[620]

Što se tiče vitr-namaza u ramazanu on se klanja u džematu kao noćni namaz.[621] U hadisu koga prenosi Džabir stoji: "Klanjao nam je Poslanik ﷺ noćni namaz i vitr u ramazanu."[622] U prethodnim poglavljima spomenuli smo predaju da je Ubejj b. Kab klanjao ženama iz svoje kuće osam rekata u ramazanu, potom vitr, a Resulullah ﷺ je šutnjom odobrio Ubejjov postupak.[623]

Imam će učiti kunut-dovu samo u drugoj,[624] a ne i u prvoj polovini ramazana, kao što su ashabi činili.[625] Dova se uči na zadnjem rekatu vitra

---

[619] U ovome smislu vidjeti komentar Zurkanija na *El-muvettu,* 1/391 i *Irvaul-galil,* 2/155.-156.

[620] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 23/88 i *Eš-šerhul-mumtia,* 4/14.

[621] Vidjeti: *Eš-šerhul-mumtia,* 4/82.

[622] Ibn Huzejme, (1070), Ebu Jala, 2/198, Taberani u *Es-sagiru,* 1/190. U lancu prenosilaca ovoga hadisa ima Isa b. Džarije Medeni, kome su prigovorili neki islamski učenjaci. Vidjeti: *El-džerhu vet-tadilu,* 6/273, *Es-sikat,* 5/214, *Medžmeuz-zevaid,* 3/172.-173. i *Takribut-tehzib,* 2/103. Međutim, brojni vjerodostojni hadisi ukazuju na smisao ove predaje.

[623] Ebu Jala, 3/336, Ibn Hibban, 6/290 i Mervezi u *Kijamu ramadan,* (23). Hafiz Hejsemi je ovu predaju u *El-medžmea,* 2/222 ocijenio dobrom. S njim se složio šejh Albani u *Et-teravih,* str. 68.

[624] Jedni učenjaci zagovaraju ovo mišljenje, dok drugi smatraju da se kunut uči tokom cijelog ramazana.

[625] Najpreče je ograničiti se na dovu "*Allahummehdini fimen hedejte...*", ne dodavajući joj ništa. Prenosi se od Omera, Ibn Omera, Ubejja i drugih ashaba da su učili kunut-dovu samo u drugoj polovini ramazana. Ibn Ebi Šejbe, (6931, 6934, 6935), Abdullah b. Ahmed b. Hanbel u *El-mesailu,* (337), sa vjerodostojnim lancima prenosilaca. Koliko znamo nema puzdanih predaja da je neko od ashaba učio kunut-dovu u prvoj polovini ramazana. U vjerodostojnim predanjima se navodi od većine tabiina da su tako činili.

bez osvrta na način klanjanja ovoga namaza, budući da se u sunnetu navode razne vjerodostojne verzije. Opširnije se o ovome govorilo u knjizi "Svojstva Poslanikovog ﷺ namaza." Nema smetnje da u drugoj polovini ramazana imam dodaje na kunut-dovu, da moli za vjernike, traži oprosta za njih, donosi salavate na Poslanika ﷺ, da proklinje nevjernike i dovi protiv njih, jer su tako činili ashabi Allahovog Poslanika ﷺ u Omerovo رضي الله عنه vrijeme.[626]

Muktedije će aminati na imamovu dovu kao što su činili ashabi za Poslanikom ﷺ na propisanim namazima.[627] Nismo našli predaje koje se vežu za Poslanika ﷺ, u vezi sa tekbirom,[628] dizanjem ruku spram ramena ili ušiju i potiranjem lica nakon dove.[629] Koliko nam je poznato dizanje ruku u kunut-dovi nema svoje osnove u vjerodostojnom sunnetu. Međutim, prenosi se da bi Ibn Mesud nakon učenja Kur'ana, tj. prije rukua, digao svoje dlanove i tako dovio dignutih ruku, potom bih ih spustio.[630]

Lejletul-kadr

Dragi moj brate, prisjeti se da je Allah ﷻ iz Svoje velike milosti učinio ovu časnu noć u najčasnijem mjesecu. U njoj je objavljena najčasnija

---

Bejheki, 2/498.-499., Abdur-Rezzak, 3/121, Ibn Ebi Šejbe, (6936.-6940.). Nakon što je spomenuo brojne predaje od ashaba i tabiina da su učili kunut-dovu samo u drugoj polovini ramazana, Ibn Kudame kaže da je spomenuta praksa slična konsenzusu (prvih generacija). Vidjeti: *El-mugni,* 1/820. U jednom hadisu kaže se da je Resulullah ﷺ učio kunut-dovu samo u drugoj polovini ramazana, ali je njegova vjerodostojnost sporna. Bejheki, 2/499 i ocijenio ga je slabim kao i Ibn Turkmani u *El-dževherun-nekijj,* 2/499.

626 Ibn Huzejme, (1100). Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u svojim opskama na *Sahihu Ibni Huzejme,* 2/155.

627 Ebu Davud, (1443). Albani ga je svrstao među dobre hadise u *Sahihus-sunen,* 1/397.

628 Ibn Ebi Šejbe, (6947) i Bejheki, 3/41 bilježe da je Ibn Mesud رضي الله عنه donosio tekbir za kunut. Međutim, ova predaja nije vjerodostojna, jer se navodi putem poznatog Lejsa b. Ebi Sulejma koji nije pouzdan. Vidjeti, također *Ahkamul-kunut,* str. 79 od Adnana Arura.

629 Imam Bejheki kaže da potiranje lica nakon dove nije bila praksa prvih generacija. Vidjeti: *Es-sunenul-kubra,* 1/212. Imam Nevevi je odabrao mišljenje o nepotiranju lica u *El-medžmua,* 3/501. Aiz b. Abdus-Selam kaže da lice nakon dove potire samo prava neznalica. Vidjeti: *El-kavlul-mubin,* str. 133.

630 Abdur-Rezzak, 4/325, Ibn Ebi Šejbe, (6954) Bejheki, 3/41 sa dobrim lancem prenosilaca koji ima potporu u više predaja. Vidjeti, također *El-medžmua,* 3/436, *El-bahrur-raik,* 2/47 i *El-mugni,* 2/154.

Allahova ﷻ objava, Kur'an. U njoj se spuštaju plemeniti meleki i najčasniji od njih Džibril ﷺ. Uzvišeni ﷻ je rekao: **Mi smo ga objavili u noći Kadr, a šta ti misliš šta je noć Kadr, noć Kadr je bolja od hiljadu mjeseci. Meleki i Džibril, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake, sigurnost je u njoj sve do svitanja zore.**[631] U suri Ed-Duhan Uzvišeni Allah kaže: **Mi smo ga objavili u blagoslovljenoj noći i Mi doista opominjemo.**[632] Ibn Abbas kaže da je Lejletul-kadr blagoslovljena noć.[633] Nakon citiranih kur'anskih ajeta ne treba posebno govoriti o vrijednosti ove plemenite noći. Dovoljno je spomenuti hadis Ebu Hurejre u kome Allahov Vjerovjesnik ﷺ kaže: "*Ko provede Lejletul-kadr u ibadetu istinskim imanom u Allaha, želeći time nagradu samo od Njega, bit će mu oprošteni prošli grijesi.*"[634] U drugom hadisu Poslanik ﷺ kaže: "*Došao vam je blagoslovljeni mjesec, u njemu je noć koja je bolja od hiljadu mjeseci. Kome bude uskraćeno dobro ove noći, uskraćeno mu je svako dobro, a neće biti uskraćeno osim pravom nesretniku.*"[635]

Koja je noć Lejletul-kadr

U Poslanikovom ﷺ sunnetu postoje različite predaje koje aludiraju kada je noć Kadr. Neki hadisi preciznije od drugih određuje mogućnost termina Lejletul-kadra. Tako Aiša, r.a., prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Tražite je u zadnjih deset noći mjeseca ramazana.*"[636] U drugoj predaji kaže da je Resulullah ﷺ rekao: "*Trudite se tražeći Lejletul-kadr u neparnim noćima zadnjih deset dana ramazana.*"[637] Ibn Omer prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Tražite je u zadnjih deset noći, a ko bude u nemogućnosti, nek ne propušta zadnjih sedam.*"[638] U drugom hadisu stoji: "*Tražite je u zadnjih sedam*

[631] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Kadr, 1-5.
[632] Prijevod značenja, Kur'ana, Ed-Duhan, 3.
[633] Hakim, 2/449. On i Zehebi su ga ocijenili vjerodostojnim. Na početku ovoga djela govorili smo o objavljivanju Kur'ana u jednoj noći.
[634] Buhari, (1901), Muslim, (760).
[635] Ibn Madže, (1667) sa dobrim lancem prenosilaca, kako kaže Munziri. Vidjeti: *Sahihut-tergib,* 1/586 i *Sahihus-sunen,* 2/59,
[636] Muslim, (1165, 1166).
[637] Buhari, (2017), Muslim, (1167).
[638] Buhari, (2015), Muslim, (1165) i ovo je njegova predaja.

noći."[639] Navodi se da je Ubejj b. Kab rekao: "Tako mi Allaha, znam koja je to noć. Naredio nam je Allahov Poslanik ﷺ da je provedemo u ibadetu. To je dvadeset sedma noć."[640] Poznato je da je Poslanik ﷺ znao pravo vrijeme ove noći, ali je zaboravio. Ubade b. Samit pripovijeda da je Poslanik ﷺ jednog dana izašao da nas obavijesti o noći Kadr, pa je zatekao dva ashaba kako se raspravljaju oko nje. Vjerovjesnik ﷺ tu reče: "*Došao sam da vas obavijestim o noći Kadr, pa kada su se taj i taj počeli raspravljati, uzdignuta je,*[641] *ali je to možda bolje za vas. Tražite je u dvadeset devetoj, dvadeset sedmoj i dvadeset petoj noći.*"[642] Imam Tirmizi kaže: "Od Poslanika ﷺ se prenosi da je ona dvadeset prva, dvadeset treća, dvadeset peta, dvadeset sedma, dvadeset deveta i zadnja noć mjeseca ramazana." Potom kaže da je imam Šafija rekao: "Poslanik ﷺ je odgovarao shodno pitanjima, pa kada su ga ashabi pitali da li da traže noć Kadr u toj i toj noći, Poslanik ﷺ bi odgovorio: '*Da, tražite je u toj noći.*'"[643] Islamski učenjaci se razilaze na više od četrdeset mišljenja[644] oko noći Kadr, a većina ih smatra da je to dvadeset sedma noć mjeseca ramazana.[645] Međutim, ako želimo sagledati ovo fikhsko-pravno pitanje u njegovoj cjelosti, uzimajući u obzir sve navedene vjerodostojne dokaze, vidjet ćemo da je Allah ﷻ iz Svoje mudrosti sakrio od ljudi pa i od Svoga Poslanika ﷺ pravo vrijeme ove noći. To iz razloga, a Allah ﷻ najbolje zna, kako bi vjernici, ustrajali u ibadetu zadnju trećinu ramazana više nego prve dvije. Kada bi znali tačno vrijeme ove noći, mnogi postači se ne bi trudili u drugim noćima, što se vidno uočava kod onih koji su uvjereni da je to dvadeset sedma noć.[646] Ovu postavku potvrđuje predaja u kojoj se navodi da je Abdullah b. Unejs tražio

---

[639] Buhari, (2015), Muslim, (1165). Na osnovu ovog hadisa imam Buhari u svome *Sahihu* je naslovio cjelinu: "Trženje Lejletul-kadra u zadnjih sedam noći." Vidjeti: *Fethul-bari,* 5/2646.

[640] Muslim, (726/221), Tirmizi, (793).

[641] Tj. zaboravio sam je zbog rasprave dvojice muslimana. Vidjeti: *El-feth,* 4/802.

[642] Buhari, (6049), Ibn Huzejme, (2198), Ahmed, 5/313, Darimi, (1781), Ibn Hibban, 8/435.-436., Bejheki, 4/311, Begavi, 6/380.

[643] Vidjeti: *Et-tuhfe*, 3/439 i *Šerhus-sunne,* 3/547 od Begavija.

[644] Hafiz Askalani ih spominje u *El-fethu*, 4/794.-799. navodeći dokaze svake skupine. Spomenutih mišljenja ima četrdeset šest. Imam Velijud-din Iraki navodi da su se učenjaci razišli na samo dvadeset sedam mišljenja, a da je najispravnije da se ova noć nalazi u zadnjoj trećini neparnih noći ramazana. Vidjeti: *Šerhus-sadr,* str. 51.

[645] Vidjeti: *Et-tuhfe*, 3/440,

[646] Vidjeti: *El-džamiu li ahkamil-Kur'an,* 20/92 od imama Kurtubija, *Tefsirul-Kur'anil-azim,* 4/570 od Ibn Kesira, i *Šerhus-sadr,* str. 51 od Irakija.

od Poslanika ﷺ da ga obavijesti kada je Lejletul-kadr, pa mu reče: "*Da ne strepim da će narod ostaviti namaz, osim u ovoj noći, obavijestio bih te.*"[647] Ovom fikhskom pitanju u mnogo čemu je sličan sahat petkom u kome Allah ﷻ prima dovu,[648] ali se ne zna pouzdano i precizno koji je to trenutak iz prethodno navedenog razloga.

Prema tome, ispravno mišljenje je da ta noć nije fiksna već je varijabilna iz godine u godinu, jer ako, uistinu, nije tako, kakva bi korist bila da Poslanik ﷺ spominje njene znakove[649] i da podstiče svoje ashabe da je traže u zadnjoj trećini ramazana?! Kakvo bi tada bilo značenje Poslanikovih ﷺ riječi kada kaže da je zaboravio vrijeme te noći? Ovo su pitanja na koja se ne može precizno odgovoriti ako prihvatimo mišljenje većine islamskih učenjaka koji tvrde da Lejletul-kadr svake godine biva dvadeset sedmu noć. Postavlja se pitanje: Kako razumjeti hadis koji prenosi Ebu Sufjan u kome je Poslanik ﷺ rekao da je noć Kadra dvadeset sedme noći.?[650] Kako razumjeti Muavijinu predaju u kojoj kaže da je noć Kadra dvadeset i treće noći.?[651] Isto se navodi od Bilala b. Rebbaha.[652] Jedan hadis spominje dvadeset treću i dvadeset petu noć.[653] Drugi, opet, dvadeset sedmu i dvadeset devetu.[654] U jednoj verziji stoji zadnja noć u ramazanu.[655] Ibn Abbas od Allahovog Poslanika ﷺ prenosi: "*Tražite Lejletu-kadr u dvadeset četvrtoj noći.*"[656] Odgovor je jednostavan: To se odnosi na godinu u kojoj je

---

[647] Taberani u *El-kebiru* sa dobrim lancem prenosilaca kako to tvrde Hejsemi u *El-medžmea,* 3/178 i Iraki u *Šerhus-sadr,* str. 52.

[648] Buhari, (935) i Muslim, (852). Opširnije ćemo govoriti u posebnom djelu o vremenu u kome se prima dova petkom.

[649] Naknadno ćemo ih spomenuti onako kako se navode u vjerodostojnom sunnetu.

[650] Ebu Davud, (1386), Ibn Hibban, 8/436.-437., Taberani, 19/349, Bejheki, 4/312. Imam Nevevi ga je ocijenio ispravnim u *El-medžmua,* 6/468. Također šejh Albani u *Sahihul-džamia,* 2/962.

[651] Ibn Ebi Šejbe, 2/327. Ibn Hadžer je lanac prenosilaca ove predaje ocijenio ispravnim u *El-fethu,* 4/796. Vidjeti, također *Fejdul-kadir,* 3/232 i *Sahihul-džamia,* 1/564.

[652] Ibn Ebi Šejbe, 2/251.

[653] Ahmed, 5/237 sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia,* 2/961 i *Es-sahiha,* 3/457.

[654] Ahmed, 2/519, Tajalisi, (2545). Ovu predaju dobrom su ocijenili imam Velijud-Din Iraki u *Šerhus-sadr,* str. 46, Ibn Kesir u *Tefsirul-Kur'anil-Azim,* 4/570, Busiri u *El-itihafu,* 3/482 i Albani u *Es-sahiha,* 5/240 i *Sahihul-džamia,* 2/961.

[655] Ibn Huzejme, (2189), Mervezi u *Kijamu ramadan,* (253). Šejh Albani je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom u svojim opaskama na *Sahihu Ibni Huzejme,* 3/330.

[656] Buhari, (2022), Taberani, 11/251, Mervezi u *Kijamu ramadan,* (262).

Poslanik ﷺ pitan o ovoj noći, na što ukazuje prethodno spomenuti hadis koji prenosi Ubejj b. Kab, pa je Poslanik, ﷺ, odgovorio za Lejletul-kadr u toj godini. Allahov Poslanik ﷺ je upućivao svoje ashabe na različite dane u zadnjoj trećini ramazana, shodno godini. Kada ga je jedan pustinjak upitao kojim danom da dolazi ibadetiti u mesdžidu, Resulullah ﷺ mu je odgovorio: "*Dođi dvadeset treću noć.*"[657] U predaji imama Muslima navodi se da je Resulullah ﷺ rekao: "*Pokazana mi je noć Kadra, potom je zaboravih. Vidio sam sebe kako činim sedždu na blatu u jutru te noći.*" Prenosilac hadisa Abdullah b. Enes kaže: "Potom je pala kiša dvadeset i treće noći, pa je Allahov Poslanik ﷺ klanjao sabah. Kada je završio namaz na njegovom čelu i nosu vidjeli su se tragovi blata."[658] Predaja Ebu Seida el-Hudrija sadrži sličan kontekst hadisa, s tim što se spominje dvadeset prva umjesto dvadeset treće noći.[659] Poznato je da su Poslanikovi ﷺ snovi istiniti i da šejtan u njima nema udjela. Na osnovu spomenutih šerijatsko-pravnih argumenata vidi se da ova noć varira i da nije stabilna. Međutim, pouzdano se zna da je ova noć u jednoj od zadnjih deset noći mjeseca ramazana. Vjernici koji žude za oprostom Gospodara svoga ne bi trebali propustiti priliku da im se oproste prošli i budući grijesi, oživljavajući ibadetom zadnjih deset noći mjeseca ramazana, a posebno pet neparnih noći zadnje trećine ovoga blagoslovljenog mjeseca, ugledajući se time na Poslanika ﷺ.

Simptomi koji ukazuju na Lejletul-kadr

U Sunnetu Allahova Poslanika ﷺ navode se hadisi koji opisuju jutarnje stanje nakon noći Kadr, tako da vjernik koji je ibadetio može znati kada prođe noć da li je bila noć Lejletul-kadr. Ubejj b. Kab prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Sunce toga jutra izlazi bez zraka.*"[660] Ebu Hurejre kaže da su se ashabi jedne prilike u prisustvu Poslanika ﷺ prisjećali Lejletul-kadra, pa je Resulullah ﷺ rekao: "*Ko se sjeća od vas kada se pojavio mjesec na nebu,*

[657] Ebu Davud, (1380). Imam Nevevi je ovu predaju ocijenio dobrom u *El-medžmua,* 6/469. Šejh Albani u *Sahihus-sunen,* 1/381 ovu predaju ocijenjuje kao hasenun-sahih.
[658] Muslim, (1168).
[659] Buhari, (2018), Muslim, (1167).
[660] Muslim, (762), Ibn Huzejme, (2193), Taberani, 9/315, Ibn Hibban, 8/444.-445., Begavi, 6/387, Mervezi u *Kijamu ramadan,* (265).

izgledao je kao prepolovljeno korito."[661] Ibn Abbas prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Lejletul-kadr je noć mirna i blaga, niti topla niti hladna, sunce toga jutra je blijedocrvenkaste boje.*"[662]

Koja dova se uči u Lejletul-kadru

Aiša, r.a., je pitala Poslanika ﷺ: "O Allahov Poslaniče, kada bi znala koja je noć Lejletul-kadr šta da učim u njoj?" Poslanik ﷺ joj odgovori: "*Reci: Allahu moj, Ti puno opraštaš i voliš opraštati, pa oprosti mi.*"[663]

اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي.

"Allahumme inneke afuvun tuhibul-afve, fafu anni."

Nema smetnje učiti bilo koju drugu dovu, a najbolje od njih su dove koje obuhvataju ovosvjetsko i onosvjetsko dobro, npr.: Allahu, Gospodaru moj, daruj mi svako dobro i na dunjaluku i na ahiretu i zaštiti me ahiretske kazne...[664] Aiša, r.a., prenosi da je Poslanik ﷺ kazao: "*Kada neko moli Allaha ﷻ za nešto, neka traži što više, jer on traži od svoga Gospodara.*"[665] U drugoj predaji stoji: "*Neka traži Firdevs, jer su to najveći stepeni Dženneta.*"[666]

Što se tiče klanjanja posebnog namaza na poseban način u ovoj noći, nije nam preneseno od Poslanika ﷺ niti od prvih generacija.

---

[661] Muslim, (1170).

[662] Tajalisi, (2680), Ibn Huzejme, 3/331.-332., Mervezi u *Kijamu ramadan,* (271), Bezzar, (El-kešf) 1/486. Šejh Albani je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom u *Sahihul-džamia,* 2/962. Vidjeti, također *Itihaful-hiretil-mehere,* 3/481.

[663] Tirmizi, (3513) i ocijenio ga je ispravnim, Ibn Madže, (3918), Ahmed, 6/171, Hakim, 1/530, Nesai u *El-amel,* (872), Ibn Suni, (767), Mervezi u *Kijamu ramadan,* (274), Kudai u *El-musneduš-šihab,* 2/335, Bejheki u *Eš-šuab,* 3/338.-339. Vjerodostojnim su ga također ocijenili: Hakim, Zehebi, Nevevi, Albani i drugi. Vidjeti: *El-ezkar,* str. 177 i *El-miškah,* 1/646.

[664] Buhari, (6389), Muslim, (2690). Ovu dovu prenosi Enes b. Malik i kaže da ju je Poslanik ﷺ najviše učio.

[665] Ibn Hibban, (El-ihsan) 3/172, Taberani u *El-evsatu,* 2/301. Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u *Es-sahiha,* 3/316. Hejsemi 10/150 kaže da ga bilježi Taberani u *El-evsatu,* i da su prenosioci pouzdani.

[666] Taberani, 18/254. Hafiz Hejsemi u *El-medžmea,* 10/171 tvrdi da su prenosioci ove predaje pouzdani. Šejh Albani ga smatra vjerodostojnim u *Sahihul-džamia,* 1/163.

Kako je Poslanik ﷺ oživljavao (ibadetom) zadnjih deset dana ramazana

Allahov Poslanik ﷺ nastojao je provesti zadnjih deset dana u konstantnom ibadetu, a njemu je oprošteno i prošlo i buduće. On je najbolji Allahov ﷻ rob koji je kročio zemaljskom površinom. Aiša, r.a., pripovijeda da bi se Poslanik ﷺ kada nastupi zadnjih deset dana, odvojio od svojih žena, predavši se ibadetu.[667] U Muslimovoj predaji stoji: "Budio bi i svoju porodicu na namaz." Aiša, r.a., opet prenosi da je Poslanik ﷺ ibadetio zadnjih deset dana znatno više nego u drugim vremenima.[668] Mimo ramazana, je toliko ibadetio da su mu stopala i potkoljenice naticale (a u drugim predajama pucale) od dužine stajanja u namazu, pa kada je upitan zašto to čini, a Allah ﷻ mu je oprostio prošle i buduće propuste, rekao je: "*Zar da ne budem Allahu ﷻ zahvalan rob.*"[669] Neka je Allahov ﷻ spas i mir na tebe, o Allahov Poslaniče, na tvoju porodicu, ashabe i sve sljedbenike tvoga časnog sunneta do Sudnjeg dana.

Nakon spomenutih karakteristika zadnjih deset dana ramazana postavlja se pitanje: Da li su oni bolji od prvih deset dana zul-hidždžeta? Na ovo pitanje najadekvatnije je odgovorio šejhul-islam Ibn Tejmijje, rekavši: "Dani prvih deset dana zul-hidždžeta bolji su od zadnjih deset dana ramazana, a zadnjih deset ramazanskih noći su bolje od prvih deset noći zul-hidždžeta."[670]

---

[667] Buhari, (2024), Muslim, (1174).
[668] Muslim, (1175), Tirmizi, (796), Ibn Madže, (1794), Ibn Huzejme, 3/342, Bejheki, 4/313.-314.
[669] Buhari, (4836), Muslim, (2819, 2820).
[670] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 25/154.

Izlazak žena na teraviju-namaz

Ženi je dozvoljeno prisustvovati teraviji-namazu u džamiji[671] pod uslovom da traži dozvolu od svoga staratelja i da nema bilo kakve opasnosti u njenom izlasku. Međutim, njen namaz u njenoj kući je bolji i vrjedniji. Prenosi se da je Resulullah ﷺ rekao: "*Kada žena nekog od vas zatraži dozvolu da iziđe u mesdžid, neka joj ne zabranjuje.*" U drugoj predaji stoji: "*Dozvolite ženama da izlaze u mesdžid po noći.*"[672] Od Ibn Omera navodi se da je Resulullah ﷺ rekao: "*Ne zabranjujte ženama da idu u džamije, a njihove kuće su im bolje.*"[673] U drugoj predaji stoji da je Resulullah ﷺ rekao ženi po imenu Ummu Humejd da je njen namaz u kući bolji od njenog namaza u Poslanikovom ﷺ mesdžidu.[674] Zato je Aiša, r.a., vidjevši postupke žena nakon smrti Allahovog Poslanika ﷺ[675] kazala: "Kada bi Poslanik ﷺ vidio šta su žene učinile zabranio bi im izlazak u mesdžid, kao što je bilo zabranjeno Izraelćankama."[676] Naravno, Aišine riječi ne mogu biti dokaz o zabrani izlaska žena u džamije, ali mogu biti potvrda da je ženama bolje da klanjaju u svojim kućama. Ovdje je važno spomenuti, iako je općepoznato, da žena ne smije izlaziti iz kuće osim u šerijatski propisanoj nošnji i ne smije biti namirisana. Ebu Hurejre prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*Svaka*

---

[671] Nema zapreke odvojiti žene u poseban džemat za posebnim imamom, jer su Omer i Alija tako činili. Bilježe Bejheki, 2/494, Abdur-Rezzak, (8722) i Mervezi u *Kijamu ramadan,* (26, 84, 85). Dozvoljeno je da žena predvodi džemat žena, jer je Poslanik ﷺ naredio Ummu Verekatin el-Ensarijje da predvodi žene u svojoj kući. Ebu Davud, (591, 592), Ahmed, 6/405, Ibn Huzejme, (1676), Darekutni, (1071, 1491), Hakim, 1/203 sa dobrim lancem prenosilaca. Prenosi se od Aiše i Ummu Seleme da su predvodile džemat žena, stajući uporedo s njima u safu a ne ispred njih. Darekutni, (1492, 1493), Abdur-Rezzak, 3/140, Bejheki, 3/131, Mervezi u *Kijamu ramadan,* (92, 93, 94, 95 i 96), Ibn Ebi Šejbe, (4954, 4953). Imam Nevevi u *Hulasatul-ahkam,* 2/680 kaže da su ove dvije predaje vjerodostojne.

[672] Ove predaje bilježi imam Muslim, (442/134), (442/139), a slično tome i Buhari, (873).

[673] Ebu Davud, (567). Imam Nevevi u *Hulasatul-ahkam,* 2/678 kaže da ova predaja odgovara Buharijinim kriterijima. Vidjeti, također *Sahihus-sunen,* 1/169 i *El-miškah,* 1/334.

[674] Ahmed, 6/371, Ibn Huzejme, 3/95, Ibn Abdul-Berr u *Et-temhid*u, 23/398. Dobrim ga je ocijenio hafiz Askalani u *El-fethu*, 2/279. Ocjena Ibn Hadžera Askalanija prenesena je iz *Ahkamul-mesadžid,* str. 17. Šejh Albani se složio sa ocjenom imama Askalanija.

[675] To su bile tabiinke, najbolja generacija žena poslije ashabijki, pa šta onda reći za naše vrijeme?!

[676] Buhari, (869), Muslim, (445).

žena koja se namiriše, pa izađe da ljudi osjete njen miris, ona je bludnica."[677] U drugoj predaji Resulullah ﷺ kaže: "*Ako neka od vas izađe u mesdžid neka ne koristi miris.*"[678] Ebu Hurejre kaže da je od Poslanika ﷺ čuo sljedeće riječi: "*Nije primljen namaz ženi koja izađe namirisana u mesdžid sve dok se ne vrati kući i okupa se, kao što se kupa nakon dženabeta* (potom, ako želi, ode u mesdžid i klanja namaz)."[679] Resulullah ﷺ u ovim hadisima zabranjuje izlazak namirisane žene iz njene kuće prije nego što se okupa. Dokaz zabrane je neprimanje njenog namaza dok je namirisana. Potom Poslanik ﷺ traži da se žena okupa od mirisa kao od dženabeta, što ukazuje na blisku vezu namirisane žene na ulici sa počinjenim bludom.[680] Od stvari kojih se žena treba pridržavati u mesdžidu, u kome nema posebnog mjesta za žene, jeste udaljenost od muškaraca. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Najbolji safovi ljudi su prvi, a najslabiji zadnji. Najbolji safovi žena su zadnji, a najslabiji prvi.*"[681] Imam Nevevi u komentaru citiranog hadisa tvrdi: "Ovo se odnosi na žene koje klanjaju iza muškaraca koje nemaju posebno odvojenog mjesta u mesdžidu. Međutim, ako su odvojene, onda je isto kao kod ljudi: najbolji su prvi, a najslabiji zadnji safovi. Kada se kaže najslabiji misli se da su manje vrijednosti, jer u tom slučaju prvi safovi žena i zadnji safovi ljudi budu zbliženi što je put ka iskušenju."[682] Također žene koje su u mesdžidu gdje nema za njih odvojenog mjesta treba da obaraju poglede, a naročito kada muškarci čine sedždu. Od Ebu Seida el-Hudrija se prenosi da je Resulullah ﷺ rekao: "*O skupino žena, čuvajte svoje poglede dok muškarci čine sedždu.*"[683] U predaji Sehla b. Sada se navodi da je u Poslanikovom ﷺ prisustvu rečeno ženama da ne dižu svoje glave sa sedžde dok se muškarci ne vrate s nje.[684] Imam Nevevi u komentaru ovoga hadisa kaže da žene treba da kasne za muškarcima zbog mogućnosti otkrivanja stidnih mjesta muškaraca pri vraćanju sa sedžde i slično tome.[685] Hafiz Askalani na gotovo

---

[677] Tirmizi, (2786) i ocijenio ga je vjerodostojnim. Ebu Davud, (4173). Ispravnim ga također ocjenjuju imam Munziri i šejh Albani. Vidjeti: *Et-tuhfe*, 8/60 i *El-miškah*, 1/335.

[678] Muslim, (443), Nesai, (5142), Ahmed, 6/363, Ibn Huzejme, (1680), Tajalisi, (1652).

[679] Ebu Davud, (4174). Šejh Albani ga je ocijenio ispravnim u *Sahihul-džamia*, 2/1231.

[680] Tj. da su obje u istom grijehu, a ne da se poistovjećuju ova dva zabranjena djela.

[681] Muslim, (440), Nesai, (819), Ibn Madže, (1010), Ibn Huzejme, 3/96.

[682] Vidjeti: *El-minhadž*, 4/133.

[683] Ibn Huzejme, (1693), Ahmed, 3/16 sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[684] Buhari, (362), Muslim, (441).

[685] Vidjeti: *El-Minhadž*, 4/134.

identičan način komentira prethodni hadis.[686] Ovo se naročito odnosi na one muškarce koji obavljaju namaze u tijesnoj odjeći, pa bi žene koje klanjaju iz njih mogle vidjeti njihova ocrtana stidna mjesta. Zato im je naređeno obaranje pogleda dok muškarci čine sedždu i da se vraćaju sa sedžde poslije njih. Također, imam treba kratko sačekati nakon završetka namaza, da prvo žene izađu iz mesdžida (ukoliko se izlazi na ista vrata), a potom muškarci. Ummu Seleme kaže: "Nakon što bi Poslanik ﷺ preselamio ustale bi žene, a Resulullah ﷺ bi kratko sačekao da napuste mesdžid."[687] Razlog tome je da se ženama omogući izlazak iz mesdžida prije muškaraca, kako ne bi došlo do miješanja. Na osnovu ovoga hadisa imam Ebu Davud u "Es-sunenu" je naslovio poglavlje: "Izlazak žena prije ljudi nakon namaza."[688] Osnova je da svaka džamija ima poseban ulaz za muškarce a poseban za žene kako bi se izbjeglo miješanje, neprijatnosti i nezgodne situacije. Obraćajući se ashabima i poučavajući ih kako da konvertiraju sa Poslanikovim ﷺ ženama, Allah ﷻ kaže: **A ako od njih nešto tražite, tražite to od njih iza zastora, to je čistije za vaša i njihova srca.**[689] Vjerovjesnik ﷺ je shodno mogućnostima nastojao odvojiti žene od muškaraca. Tako je na bajramu posebno držao hutbu muškarcima, a posebno se obraćao ženama[690] koje ga nisu čule zbog udaljenosti. Dakle, Poslanik ﷺ nije tražio da se približe muškarcima kako bi čule njegov vaz. Također, žene su se požalile Poslaniku ﷺ zbog toga što stalno poučava muškarce, pa su tražile da odredi i njima jedan dan kako bi ih poučavao. Nakon toga Resulullah ﷺ je rekao da se žene iskupe u određenom danu, na određenom mjestu.[691] Nije tražio da prisustvuju njegovim predavanjima zajedno sa muškarcima. Od Ibn Omera se prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Kada bismo ostavili ova vrata* (u mesdžidu) *za žene,*" nakon toga Ibn Omer nije ušao na njih sve do svoje smrti.[692] U drugim predajama navodi se slično od njegova oca Omera ﷺ, a ne od Poslanika ﷺ.[693] Na osnovu ovih predaja, imam Ebu Davud u "Es-sunenu" naslovio je poglavlje: "Odvajanje žena od ljudi u mesdžidu."[694]

---

[686] Vidjeti: *Fethul-bari*, 2/22.
[687] Buhari, (837), Ebu Davud, (1040).
[688] Vidjeti: *Es-sunen,* 1/287.
[689] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Ahzab, 53.
[690] Buhari, (978), Muslim, (885).
[691] Buhari, (7310), Muslim, (2633).
[692] Ebu Davud, (462). Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u *Sahihus-sunen,* 1/136.
[693] Ibid, (463).
[694] Vidjeti: *Es-sunen,* 1/136.

Navedeni dokazi vezani su za prvu i najbolju generaciju muslimana, čijim odlikama svjedoče i Kur'an i Sunnet, pa šta onda reći za nas i vrijeme u kome živimo?! Molimo Allaha ﷻ da nas uputi najboljom uputom. Ovo su neki propisi vezani za ženu i njen izlazak u džamiju, a tema ove studije ne dozvoljava nam da podrobno pojasnimo i druga pitanja vezana za odlazak sestara u mesdžide i greške koje se čine pri tom izlasku.

❁ ❁ ❁

Poglavlje IV

Itikaf i sadekatul-fitr

Itikaf – povlačenje u mesdžid

Itikaf je boravak u mesdžidu sa ciljem ibadeta Allahu ﷻ, pridržavajući se određenih normi i pravila. Islamskih učenjaci su složni da je ovo povlačenje u mesdžid sunnet i da nije obavezno osim onome ko se zavjetuje na njega.[695] Omer b. el-Hattab se jedne prilike obratio Poslaniku ﷺ: "O Allahov Poslaniče, ja sam se zavjetovao u poganstvu da ću provesti jednu noć u Mesdžidul-haramu." Poslanik ﷺ mu reče: "*Ispuni svoj zavjet i provedi jednu noć u Mesdžidu.*"[696] U predaji Aiše, r.a., stoji da je Poslanik ﷺ rekao: "*Ko se zavjetuje na pokornost Allahu ﷻ neka ispuni svoj zavjet.*"[697] Prenosi se da je Poslanik ﷺ redovno boravio zadnjih deset dana u itikafu.[698] Običavao je tako činiti svake godine osim one u kojoj je preselio, u njoj je proveo dvadeset dana u itikafu.[699] Jedne godine nije boravio u itikafu, pa je naredne proveo dvadeset dana.[700] Aiša, r.a., majka vjernika prenosi da se Poslanik ﷺ povlačio zadnjih deset dana ramazana u mesdžid sve dok nije preselio, pa su poslije njegove žene boravile u itikafu.[701] Ovo predanje aludira da je i ženama dozvoljeno da se izdvoje u mesdžid. Međutim, itikaf žena uslovljen je da borave daleko od pogleda muškaraca, uz dozvolu staratelja ili muža.[702] Iz pethodno spomenutih ispravnih predaja zaključujemo da itikaf nije dozvoljen osim u mesdžidu,[703] jer da se mogao neko od ashaba izolirati u svojoj kući u itikafu, učinio bi tako, a posebno žene Allahovog Poslanika ﷺ poslije njega. Ovaj stav potvrđuju riječi Allaha ﷻ: **Sa ženama ne smijete imati snošaj dok ste u itikafu u džamijama.**[704] Allah ﷻ nas obavještava da se itikafi u džamijama. U suprotnom, kakva bi

---

[695] Vidjeti: *El-idžma,* str. 60, *Et-temhid,* 23/52, *El-medžmua,* 6/501, *El-mugni,* 3/183, *Fethul-bari,* 4/272, *El-ifsah,* 1/255, *El-furua,* 3/147, *Vahatul-iman,* 2/147.

[696] Buhari, (6697), Muslim, (1656).

[697] Buhari, (6700), Tirmizi, (1526), Nesai, (3815), Ebu Davud, (3289), Ibn Madže, (2156).

[698] Buhari, (2025), Muslim, (1171).

[699] Buhari, (4998), Ebu Davud, (2463), Ibn Madže, (1797), Ahmed, 1/336, Darimi, (1779).

[700] Tirmizi, (803), Tajalisi, (553), Ibn Huzejme, (2225), Bejheki, 4/314, Hakim, 1/439. Tirmizi, Hakim i Zehebi ovu predaju smatraju vjerodostojnom.

[701] Buhari, (2026), Muslim, (1172).

[702] Vidjeti: *Kijamu ramadan,* str. 41 od Albanija, *Vahatul-iman,* 2/163 *i Sifetus-sijam,* str. 95.

[703] Ovo mišljnje zastupa glavnina islamskih učenjaka, a neki od njih navode konsenzus. Vidjeti: *El-istizkar*, 10/273, *Et-temhid*, 8/325, *El-mugni*, 4/461, *El-keššaf,* 2/351.

[704] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 187.

onda korist bila od njihova spominjanja, jer se zna, po konsenzusu učenjaka, da spolni odnos kvari itikaf.[705] Od Aiše, r.a., se prenosi da je rekla da itikaf ne vrijedi osim u džamijama, ili mesdžidima ako se u njima klanja pet dnevnih namaza i džuma namaz.[706] Ovo mišljenje zastupaju mnogi islamski učenjaci.[707]

Šta je dozvoljeno činiti u itikafu

1. Dozvoljeno je izlaziti iz mesdžida ako se ukaže nužna potreba, npr., zbog nabavke hrane, drugih neophodnih sredstava, činjenja prirodne potrebe i sl. Aiša, r.a., pripovijeda da bi Poslanik ﷺ kada bi bio u itikafu nadnio glavu iz mesdžida u njenu sobu i ona bi mu je oprala. Zatim bi počešljala njegovu ﷺ kosu, dodajući da Poslanik ﷺ ne bi ulazio u kuću osim zbog potrebe.[708] Ibn Munzir kaže: "Islamskih učenjaci su složni da je onom ko boravi u itikafu dozvoljen izlazak zbog prirodne potrebe."[709]

Također, dozvoljeno je ženi posjetiti svoga muža dok on boravi u itikafu. Dokaz za to je hadis koji prenosi Safija, r.a., žena Allahovog Poslanika ﷺ, kada ga je posjetila u mesdžidu dok je boravio u itikafu. Pričala je s njim određeno vrijeme, potom ju je otpratio do vrata mesdžida.[710] Imam Buhari u djelu "El-džamius-sahih" naslovio je poglavlje: "Posjeta žene svome mužu dok boravi u itikafu."[711]

2. Dozvoljeno je jesti i piti u mesdžidu. Prenosi se da su ashabi jeli meso i kruh u mesdžidu u Poslanikovo ﷺ vrijeme.[712]

---

[705] Vidjeti: *Fethul-bari*, 4/806, *El-idžma,* str.60, *Meratibul-idžma,* str. 74, *Tefsirul-Kur'anil-Azim,* 1/231 od hafiza Ibn Kesira i *El-džamiu li ahkamil-Kur'an,* 2/233 od imama Kurtubija.

[706] Ebu Davud, (2473). Albani je ovu predaju ocijenio ispravnom u *Sahihus-sunen,* 2/87.

[707] Vidjeti: *Bedaeus-sanaia,* 3/18, *Tebjinul-hakaik,* 2/225, *Reddul-muhtar,* 3/429, *El-mugni,* 3/187, *El-insaf,* 3/258, *Eš-šerhul-mumtia,* 6/511.

[708] Buhari, (2029), Muslim, (297).

[709] Vidjeti: *El-idžma,* str. 60 i *Džamiut-Tirmizi,* 1/421.-422.

[710] Buhari, (2035), Muslim, (2175).

[711] Vidjeti: *Fethul-bari*, 4/818.

[712] Ibn Madže, (3363), Ahmed, 4/190, Tirmizi u *Eš-šemail,* (139) i spominje da je Poslanik ﷺ jeo sa ashabima u mesdžidu. Imam Busiri je ovaj hadis ocijenio dobrim u *Ez-zevaidu,* 2/179. Šejh Albani u *Sahihus-sunen,* 3/126 ovu predaju smatra vjerodostojnom.

3. Dozvoljeno je sebi podignuti manji šator u mesdžidu. Prenosi se da je Aiša napravila Poslaniku ﷺ šator od vune, pa je Resulullah ﷺ nakon sabah namaza boravio u njemu.[713]

4. Dozvoljeno je ponijeti sa sobom postelju ili dušek u mesdžid. Ibn Omer prenosi da bi Poslaniku ﷺ dok bi boravio u itikafu unijeli postelju ili dušek.[714]

Uvjeti itikafa

1. Nijjet (iskrena namjera)

Omer b. el-Hattab kaže da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "*Djela se cijene prema namjerama.*"[715] Imam Nevevi tvrdi: "Obavezno je zanijetiti itikaf prije njegovog početka."[716] Islamski učenjaci su složni da ne vrijedi itikaf bez iskrene namjere (nijjeta).[717]

2. Da se boravi u mesdžidu[718]

Uzvišeni Allah je rekao: **Sa svojim ženama ne smijete imati snošaj dok ste u itikafu u džamijama.**[719] Na početku ovoga poglavlja opširnije smo govorili o ovom fikhsko-pravnom pitanju, iznoseći dokaze. Neki islamski učenjaci od ashaba, tabiina i generacija nakon njih, uslovili su onome ko boravi u itikafu da posti, smatrajući da itikaf ne vrijedi bez posta.[720]

---

[713] Buhari, (2033), Muslim, (1173).

[714] Ibn Madže, (Ez-zevaid) (635). Imam Busiri je ovu predaju ocijenio vjerodostojnom u *Misbahuz-zudžadže,* 2/43. Vidjeti, također *Zadul-mead,* 2/77.

[715] Buhari, (1), Muslim, (1907).

[716] Vidjeti: *Revdatut-talibine,* 2/261.

[717] Vidjeti: *El-itikaf,* str. 29 od šejha Jahje Ida.

[718] Po konsenzusu učenjaka, za itikaf uvjetuje se boravak u mesdžidu. Vidjeti: *Medžmuatul-fetava,* 26/123.

[719] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 187.

[720] Vidjeti: *El-džamiu li ahkamil-Kur'an,* 2/334, *Zadul-mead,* 2/75, *El-muveta,* 2/291 (Zurkani). Vidjeti, također *Fetavan-nisa,* str. 83 od Ibn Tejmijje. Nije vjerodostojan hadis koji se navodi od Allahovog Poslanika ﷺ kao potpora ovome mišljenju. Bilježe ga Darekutni, (2331), Bejheki, 4/317, Hakim, 1/440, Ibn Dževzi u *Et-tahkiku,* 2/111.

Prenosi se od, Aiše, r.a., majke vjernika da je rekla: "Sunet je postiti u vrijeme itikafa."[721] U drugoj predaji kazala je: "Ne vrijedi itikaf osim sa postom."[722] Ibn Abbas, Ibn Omer i Ibn Zubejr, smatraju post obaveznim dok se boravi u itikafu.[723]

U prethodnim poglavljima smo spomenuli predaju u kojoj se navodi da se Omer zavjetovao na noć itikafa u Mesdžidul-haramu, pa mu je Poslanik ﷺ naredio da ispuni svoj zavjet.[724] U Ebu Davudovoj predaji stoji da je Resulullah ﷺ kazao Omeru: "*Ispuni zavjet i posti.*"[725]

Međutim, drugi učenjaci ne smatraju post elementarnom osnovom itikafa.[726] U ovim razilaženjima najbitnije je napomenuti da je Allahov Poslanik ﷺ uvijek postio kada je bio u itikafu,[727] i da je itikaf potpuniji i bolji sa postom, a Allah ﷻ najbolje zna. Neki učenjaci uslovili su itikaf boravkom u jednom od tri mesdžida: Mesdžidul-haram u Mekki, Poslanikov ﷺ mesdžid u Medini i Mesdžidul-aksa u Kudsu. Ovo mišljenje zasniva se na hadisu u kome se navodi da je Huzejfe rekao Abdullahu b. Mesudu: "Skupina ljudi boravi u itikafu između tvoje i Ebu Musaove kuće. Zar im to ne zabranjuješ. Zar ne znaš da je Resulullah ﷺ kazao: '*Nema itikafa osim u tri mesdžida: Mesdžidul-harama, Poslanikovog mesdžida i Mesdžida u Kudsu.*'" Abdullah mu odgovori: "Možda si zaboravio a oni zapamtili, ili si pogriješio a oni ispravno postupili."[728] U ovoj kratkoj studiji nismo u mogućnosti detaljno pojasniti razilaženja učenjaka hadisa oko ove predaje. Međutim, uz Allahovu ﷻ pomoć, u kratkim crtama ćemo ukazat na neke primjedbe ovoga hadisa zbog kojih ga većina islamskih učenjaka nije prihvatila. Hadis je došao sa više puteva, a u nekima od njih se navodi kao riječi Huzejfe a ne riječi Poslanika ﷺ u kojima se dodaje pored riječi:

---

[721] Bejheki, 4/320 sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[722] Ebu Davud, (2473). Ovu predaju dobrom je ocijenio šejh Albani u *Sahihus-sunen,* 2/87.

[723] Abdur-Rezzak, 4/353.-355. i Ibn ebi Šejbe, 2/334.

[724] Buhari, (6697), Muslim, (1656).

[725] Ebu Davud, (2474). Lanac prenosilaca ove predaje (bez dodatka i posti) vjerodostojnim je ocijenio šejh Albani u *Sahihus-sunen,* 2/87.

[726] Vidjeti prethodnu fusnotu, *Fetavan-nisa,* str. 83 i *Eš-šerhul-mumtia,* 6/508.-509. Također hadis kojim se podupire ovaj stav nije prihvatljiv. Bilježe ga Hakim, 1/439, Darekutni, (2330), Bejheki, 4/319, Ibn Dževzi 2/110. Vidjeti: *Daiful-džamia,* (4896).

[727] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/75. Ovo mišljenje je spomenuo Ibn Kajjim od svoga učitelja Ibn Tejmijje.

[728] Tahavi u *El-muškilu,* (2771), Bejheki, 4/316, Zehebi u *Es-sijeru,* 11/537.-538. i ocijenio ga je vjerodostojnim. Također, šejh Albani u *Es-sahiha,* 6/1/667.

"Nema itikafa osim u tri mesdžida" ili je rekao "mesdžida džemata."[729] Zbog ove sumnje neki islamski učenjaci nisu prihvatili ovu predaju.[730] Kažu da izjava prenosilaca ovoga hadisa nije konstantna, jer se ponekad pripisuje Poslaniku ﷺ,[731] a u pojedinim predanjima navodi se kao Huzejfin govor. Vidi se, također, da Ibn Mesud nije prihvatio ove Huzejfine riječi, a kada mu je rekao da je možda zaboravio ili pogriješio Huzejfe mu se nije suprotstavio. Običaj ashaba bio je da osude postupak drugih koji odbace hadis ili ne rade po njemu. U prilog ovome idu mnogobrojni primjeri. Navest ćemo od njih:

Ebu Hurejre prenosi da je čuo Allahovog Poslanika ﷺ kako kaže: "*Abdesti se od onoga što dotakne vatra.*" Ibn Abbas mu je rekao: "O Ebu Hurejre, zar trebam de se abdestim zbog onoga što je dotakla vatra? Da li da se abdestim zbog masti ili vruće vode koje ugrije vatra ukoliko ih dodirnem.?" Ebu Hurejre odgovori: "O bratiću moj, kada čuješ Poslanikov ﷺ hadis nemoj koristiti svoj razum."[732]

Jedne prilike Abdullah b. Omer je spomenuo hadis u kome Poslanik ﷺ kaže: "*Ne zabranjujte svojim ženama da idu u džamije kada zatraže dozvolu za izlazak.*" Među prisutnim je bio Bilal b. Abdullah (sin Abdullaha b. Omera), koji je rekao: "Tako mi Allaha, zabranit ćemo im izlazak." Kada je Ibn Omer čuo ove riječi od svog sina, prišao mu je izgrdio ga i izvrijeđao kao nikada nikoga do tada, potom mu rekao: "Govorim ti šta je kazao Allahov Poslanik, a ti mi kažeš: 'Tako mi Allaha, zabranit ćemo im odlazak u mesdžid.'"[733]

Drugom prilikom Ibn Omer ﷺ je prenio naredni Poslanikov ﷺ hadis: "*Kada se neko probudi nakon spavanja neka ne zahvata svojom rukom iz posude dok je prethodno ne opere tri puta, jer ne zna gdje mu je boravila ruka.*" Na to jedan od prisutnih reče: "Šta ako abdesti sa vrela?" Ibn Omer

---

[729] Taberani, 9/302, Abdur-Rezzak, (8016). Hafiz Askalani je ovu predaju ocijenio ispravnom u *Ed-diraje,* 1/288.

[730] Vidjeti: *El-muhalla*, 5/195, *Nejlul-evtar,* 4/269.-270. Zbog detaljnog objašnjenja Vidjeti: *El-itikaf,* str. 77 od Jahje Ida.

[731] U većini slučajeva ovaj hadis se veže za Poslanika ﷺ.

[732] Tirmizi, (79), Ibn Madže, (490) sa dobrim lancem prenosilaca.

[733] Muslim, (442).

ga ukori, bacajući kamenčiće na njega, rekavši mu: "Navodim ti riječi Poslanika ﷺ, a ti mi kažeš: 'Šta ako abdesti sa vrela.'"[734]

Abdullah b. Mugafel je vidio čovjeka koji se igra bacajući kamenčiće pa ga je podsjetio na hadis u kome Poslanik ﷺ zabranjujući ovaj postupak kaže: "*Time se ne može uloviti žrtva niti zastrašiti neprijatelj, ali može se slomiti zub svome bratu ili izbiti oko.*" Nakon izvjesnog vremena Abdullah je ponovo vidio tog čovjeka kako čini istu stvar, pa mu reče: "Govorim ti da je Resulullah ﷺ zabranio takav čin a ti nemaran prema tome. Tako mi Allaha, nikada neću progovoriti s tobom."[735]

Huzejfe ؓ je jedanput u jednom mjestu zatražio pitke vode. Poglavar tog plemena (u jednom predanju stoji da je bio vatropoklonik) donio je vodu u zlatnoj posudi. Nakon što je uzeo tu posudu, Huzejfe ga udari njome i reče: "Zar te nisam upozorio više puta da je Poslanik ﷺ zabranio piti iz takvih posuda?!"[736]

Ova i druge predaje mogu poslužiti kao sporedni dokaz Huzejfine neodlučnosti. Uistinu, da Ibn Mesud nije bio u pravu Huzejfe bi ga ukorio zbog neprihvatanja Poslanikovog ﷺ hadisa, kao što je učinio u prethodnom slučaju.

Također, Uzvišeni Allah je rekao: **Sa svojim ženama ne smijete imati snošaj dok ste u itikafu u džamijama.**[737] U ovome ajetu uz riječi "mesadžid" (džamije) došao je određeni član "el" koji obuhvata sve džamije bez iznimke.[738] Prema tome, konstatujemo da citirani hadis zbog prethodno navedenih primjedbi ne može poslužiti za obrazloženje ajeta, tj. da se njime ne misli na sve džamije, već samo na tri spomenute u hadisu. Zbog toga je imam Buhari u "El-džamius-sahih" naslovio poglavlje: "Itikaf u zadnjih deset dana ramazana u svim džamijama".[739] Imam Nevevi tvrdi da nema nijedne jasne i ispravne predaje koja govori o itikafu samo u pojedinim

---

[734] Ibn Huzejme, (146) i Darekutni, (126). Imam Darekutni je ovu predaju ocijenio dobrom u *Es-sunenu,* 1/46, a šejh Albani vjerodostojnom u svojim opaskama na *Sahihu Ibni Huzejme,* 1/75.

[735] Buhari, (5479), Muslim, (1954). Ovo je Muslimova predaja.

[736] Buhari, (5426, 5632), Muslim, (2067).

[737] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 187.

[738] Vidjeti: *Tefsiru Ebi Saud,* 1/244.

[739] Vidjeti: *Fethul-bari*, 4/805.

džamijama.[740] Imam Tahavi zagovara da je ovaj hadis dokinut prethodno spomenutim ajetom.[741] Neki islamski učenjci kažu da ako bi prihvatili ispravnost prethodnog hadisa, njegovo pravo značenje bilo bi da nema potpunog itikafa osim u tri mesdžida. Dakle, itikaf u ovim mesdžidima je bolji nego u drugim, kao i namaz.[742]

Šta kvari itikaf

1. Itikaf kvari spolno općenje sa svojom suprugom. Allah ﷻ kaže: **Sa ženama ne smijete imati snošaj dok ste u itikafu u džamijama.**[743] Ibn Abbas kaže: "Ko bude općio sa svojom ženom, pokvaren mu je dotadašnji itikaf."[744] Islamski učenjaci su složni da namjeran snošaj sa ženom kvari itikaf.[745] Također, složni su da je zabranjeno čovjeku u itikafu da se naslađuje ženinim tijelom ili da je poljubi.[746] Ibn Kajjim kaže: "Poslanik ﷺ se nije naslađivao tijelom neke od svojih žena, niti je poljubio neku od njih dok je boravio u itikafu."[747]

2. Itikaf kvari bespotreban i odgodiv izlazak iz mesdžida. Dokaz tome su prethodno spomenuti Poslanikovi ﷺ hadisi da nije izlazio iz mesdžida osim zbog (nužne) potrebe. Ibn Hazm navodi konsenzus islamskih učenjaka da onaj ko izađe bez potrebe kvari svoj itikaf.[748]

---

[740] Vidjeti: *El-medžmua,* 6/483.
[741] Vidjeti: *Muškilul-asar,* 4/20 i *Es-silsiletus-sahiha,* 6/667.-668.
[742] Vidjeti: *Eš-šerhul-mumtia,* 6/504.-505. i *El-fetava,* 1/548.-549. od Ibn Usejmina.
[743] Prijevod značenja, Kur'ana, El-Bekare, 187.
[744] Ibn Ebi Šejbe, (12447), Abdur-Rezzak, (8081). Ova predaja zadovoljava Buharijine i Muslimove kriterije. Vidjeti: *El-irva,* 4/148.
[745] Vidjeti: *El-idžma,* str. 60, *Meratibul-idžma,* str. 74, *El-istizkar,* 10/318, *El-ifsah,* 1/258, *Bidajetul-mudžtehid,* 5/260, *El-mugni,* 4/473, *El-medžmua,* 6/557, *Eš-šerhul-mumtia,* 6/525.
[746] Ibid, *Et-temhid,* 8/331, *El-idžma,* str. 60 i *El-džamiu li ahkamil-Kur'an,* 2/233.
[747] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/77.
[748] Vidjeti: *Meratibul-idžma,* str. 74 i *Eš-šerhul-mumtia,* 6/523.

Sadekatul-fitr

Propisivanje ove sadake bilo je druge hidžretseke godine zajedno sa ramazanom.[749] Sadekatul-fitr ili zekatul-fitr je obavezan,[750] a dokaz tome je hadis koji prenosi Ibn Omer u kome kaže: "Resulullah ﷺ je propisao zekatul-fitr, jedan saan[751] datula ili saan ječma, na roba i slobodnog, čovjeka i ženu, maloljetnika i odraslog muslimana i naredio je da se izdvoji prije izlaska naroda na bajram-namaz."[752] U predaji Ibn Abbasa se navodi sljedeće: "Poslanik ﷺ je učinio zekatul-fitr obligatnom dužnošću, koji čisti postača od grijeha i klevete, a biva hrana za siromašne. Ko ga da prije bajram-namaza računa se zekatul-fitrom, a nakon tog namaza običnom sadakom."[753] Nije vjerodostojan hadis u kome se navodi da je Poslanik ﷺ naredio sadekatul fitr i kazao: "*Opskrbite ih* (siromahe) *toga dana* (na bajram)."[754] Ebu Seid el-Hudri kaže: "Davali smo zekatul-fitr u Poslanikovo ﷺ vrijeme saan hrane, ili saan datula, ili saan ječma, ili saan ekita,[755] ili saan grožđica."[756] U Suajmovoj predaji se spominje i pola saa pšenice.[757] U Ibn

[749] Vidjeti: *Iršadus-sari,* 3/84.

[750] Ibn Munzir u *El-idžma,* str. 55 navodi konsenzus učenjaka da je sadekatul-fitr farz. Međutim, poznato je da hanefijski pravnici prave razliku između farza i vadžiba, a sadekatul-fitr smatraju vadžibom. Vidjeti: *El-hidaje,* 1/115. Pored toga, prenose se i druga mišljnja po ovom fikhsko-pravnom pitanju, tako da ovaj konsenzus nije potpuno precizan. Ispravnije je kazati da se većina učenjaka složila na obaveznosti sadekatul-fitra. Vidjeti: *Sahihu Ibni Huzejme,* 4/84, *El-mugni*, 2/362, *Fethul-bari*, 3/368, *Avnul-mabud,* 5/5, *Tuhfetul-fukaha,* 1/333, *Et-tuhfe*, 3/282 i *Tezkiretus-suvvam,* str. 68.

[751] Saan su četiri pregršti (u ruci) prosječnog čovjeka. Vidjeti: *El-mugni,* 3/59, *El-medžmua,* 6/138, *Revdatut-talibin,* 2/302 i *Nejlul-evtar,* 4/185.

[752] Buhari, (1503), Muslim, (984).

[753] Ebu Davud, (1609), Ibn Madže, (1854), Darekutni, (2048). Hakim, 1/409 i ocijenio ga je ispravnim, kao i imam Zehebi, Munziri i hafiz Askalani. Darekutni kaže da su prenosioci ove predaje pouzdani. Imam Nevevi ju je ocijenio dobrom u *El-medžmua,* 6/126, i Ibn Kudame u *El-mugniju*, 3/56.

[754] Darekutni, (2114) i Bejheki, 4/175. U lancu prenosilaca ove predaje ima poznati Ebu Mišer b. Abdur-Rahman Sindi koji je nepouzdan kod hadiskih stručnjaka. Vidjeti: *Et-tarihus-sagir,* 2/172, *El-džerhu vet-tadilu,* 8/493 i *El-kamil,* 5/485.

[755] Ekit je poznata vrsta mlijeka u čvrstom stanju koje se topi za upotrebu.

[756] Buhari, (1506 i 1508), Muslim, (985).

[757] Naknadno ćemo spomenuti izvor hadisa.

Abbasovoj predaji se navodi i seltun.[758] Sadekatul-fitr treba se davati za punoljetne i maloljetne, muškarce i žene, slobodne i robove, pod uslovom da su muslimani i dovoljno bogati za izdvajanje ove sadake.[759] Sadekatul-fitr za roba izdvaja njegov vlasnik,[760] ali pod uvjetom da je rob musliman, jer je sadekatul-fitr čišćenje od grijeha, a nemusliman se ne može očistiti od grijeha, osim primanjem islama. Neki islamski učenjaci smatraju da je obaveza dati zekatul-fitr i na roba nemuslimana, pozivajući se pri tome na hadis koji prenosi Ebu Hurejre u kome Resulullah ﷺ kaže: "*Ne treba se za roba davati zekat osim zekatul-fitra.*"[761] Ovi učenjaci kažu da u ovoj predaji nije napravljena razlika između roba muslimana i nemuslimana, već se odnosi na sve robove. Međutim, ispravnije je prvo mišljenje zbog toga što je ovaj hadis opći i podliježe hadisu Ibn Omera koji ga jasno precizira da se samo na roba muslimana treba dati sadekatul-fitr. Islamski učenjaci se razilaze oko značenja riječi "*saan hrane*" spomenutog u hadisu koji prenosi Ebu Seid el-Hudri. Jedni kažu da se to odnosi na pšenicu, drugi da se time misli na kukuruz, a treći da je riječ "hrana" objašnjena u nastavku hadisa.[762] Šejhul-islam Ibn Tejmijje konstatira: "Većina islamskih učenjaka smatra da je dozvoljeno dati sadekatul-fitr u hrani i mimo onoga što je navedeno u hadisu. Poslanik ﷺ je propisao sadekatul-fitr u datulama i ječmu jer je to bila osnovna hrana stanovnika Medine u to vrijeme."[763] Šejhul-islam je potom podržao mišljenje većine islamskih učenjaka. Prema tome, ako postoji mogućnost izdvajanja sadekatul-fitra u žitaricama koje su naglašene u ovim predajama to je bolje i preče. Međutim, ako za siromaha bude veća korist u drugim žitaricama poput kukuruza, riže, soje, graha, nema zapreke, jer je cilj da siromah jede od onoga što mu se da, kao što se navodi u hadisu koji prenosi Ibn Abbas.

---

[758] Ibn Huzejme, 4/80 (mevkufen) sa pouzdanim lancem prenosilaca. Seltun je vrsta ječma koja nema ljuske.

[759] Ako musliman ima na dan bajrama saan od onoga u čemu se izdvaja zekatul-fitr, preko svojih i potreba svoje porodice, dužan je dati ovu sadaku. Vidjeti: *Eš-šerhul-mumtia,* 6/153 i *Tezkiretus-suvvam,* str. 70. Vidjeti, također *Sahihu ibni Huzejme,* 4/84.

[760] Vidjeti: *Fethul-bari,* 4/140 i *El-minhadž,* 7/49.

[761] Muslim, (982).

[762] Vidjeti: *El-minhadž,* 7/52.-53., *Fethul-bari,* 4/146.-147., *Medžmuatul-fetava,* 25/43, *Nejlul-evtar,* 4/181.-183., *Subulus-selam,* 2/832.-833., komentar Zurkanija na *El-muvettu,* 2/210, *Tuhfetul-ahvezi,* 3/294.-295.

[763] Vidjeti: *El-fetava,* 25/43 i *Ialamul-enam,* str. 138. Vidjeti, također, riječi imama Serhasija u *El-mebsutu,* 3/114.

Da li je dozvoljeno izdvajanje sadekatul-fitra u novčanoj vrijednosti

Islamski učenjaci se razilaze kada je u pitanju izdvajanje sadekatul-fitra u novčanoj vrijednosti. Većina pravnika ne dozvoljava davanje fitra u novčanoj vrijednosti.[764] Kažu da je Poslanik ﷺ propisao sadekatul-fitr u određenim žitaricama. U vrijeme ashaba nije se davao sadekatul-fitr, osim na taj način, iako je kod njih bila poznata novčana vrijednost kao zlato i srebro. Bajram je dan jela[765] i zbog toga je propisan sadekatul-fitr u ovom obliku. Zato je neophodno, kažu ovi učenjaci, da se muslimani vrate Poslanikovom ﷺ sunnetu izdvajajući zekatul-fitr u žitaricama. Druga skupina učenjaka kaže da ako postoji nužda[766] i korist za siromahe da se zekatul-fitr može izdvoji u novčanoj vrijednosti. Ako u datom momentu siromah ne bi imao koristi od žitarica, onda nema smetnje da se sadekatul-fitr izdvoji u protunovčanoj vrijednosti.[767] U svakom slučaju, izdvajanje sadekatul-fitra u žitaricama je bolje i preče od novčane vrijednosti, a Allah ﷻ najbolje zna.

Količina koja se izdvaja za sadekatul-fitr

Vjerodostojni hadisi ukazuju da je obaveza izdvojiti jednu vrstu spomenutih žitarica i to četiri pregršti. Iz ovoga pravila izuzeta je pšenica, jer njene četiri pregršti vrijede za dvije osobe. Abdullah b. Salebe prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Dajte četiri pregršti pšenice za dvojicu, ili četiri*

---

[764] Vidjeti: *El-muhalla,* 6/118, *El-mugni,* 3/65.-66., *El-medžmua,* 6/138 i *El-minhadž,* 7/53.

[765] Buhari, (1990) i Muslim, (1137).

[766] Izdvajanje novčane vrijednosti u nuždi, što je ispravan stav, dozvoljavaju Ishak b. Rahuje, Ebu Sevr, Ševkani i drugi učenjaci. Vidjeti: *El-medžmua,* 6/112, *En-nejl,* 4/171 i *Es-sejlul-džerrar,* 2/86.

[767] Ovo mišljenje zastupa manjina islamskih učenjaka od kojih su imam Ebu Hanife i Ibn Tejmijje. Vidjeti: *El-ihtijar,* 1/159, *El-mebsut,* 3/107, *El-mugni,* 3/65, *El-medžmua,* 6/138 i *El-fetava,* 24/50. Međutim, imam Ebu Hanife dozvoljava sadekatul-fitr u novčanoj vrijednosti sa razlogom ili bez njega.

pregršti datula ili ječma za svakog slobodnog i roba, maloljetnog i punoljetnog."[768]

Abdullah b. Omer kaže: "Resulullah ﷺ je naredio izdvajanje sadekatul-fitra četiri pregršti datula ili ječma. Potom je narod procijenio tu vrijednost na dvije pregršti pšenice."[769] Imam Tahavi kaže: "Riječi Ibn Omera '...potom je narod procijenio tu vrijednost na dvije pregršti pšenice' odnose se na ashabe Allahovog Vjerovjesnika ﷺ, čiji je postupak opravdan i obaveza ih je slijediti u tome."[770] Prenosi se od Muavije da je tražio dvije pregršti pšenice umjesto četiri pregršti drugih žitarica.[771] Ovo se, također, prenosi od Omera i Ibn Abbasa.[772] Esma kćerka Ebu Bekra je u Poslanikovo ﷺ vrijeme izdvajala dvije pregršti pšenice za jednu osobu.[773] Slično ovome navodi se i od Džabira b. Abdullaha.[774] Seid b. Musejjeb kaže da je Poslanik ﷺ propisao sadekatul-fitr dvije pregršti pšenice.[775] Isti tabiin navodi da se u vrijeme Poslanika, Ebu Bekra i Omera davao sadekatul-fitr od dvije pregršti

---

[768] Ahmed, 5/432, Ebu Davud, (1620), Hakim, 3/279, Abdur-Rezzak, (5785). Lanac prenosilaca ovoga hadisa ispravnim su ocijenili imam Zejlei u *Nasbur-raje*, 2/407 i šejh Albani u *Sahihul-džamia*, 1/107. Ovaj hadis ima i druge puteve. Jedan od njih je kod imama Tirmizije, (674) koji ga je ocijenio dobrim. Međutim, neki islamski učenjaci nisu prihvatili ovu predaju.

[769] Buhari, (1507).

[770] Vidjeti: *Šerhul-meani*, 2/44. Pozivajući se na ovu predaju neki učenjaci tvrde da se nije praktikovalo izdvajanje pšenice za sadekatul-fitr u Poslanikovo ﷺ vrijeme. Međutim, ovo mišljenje osporava prethodni hadis koji prenosi Ibn Salebe kao i naredna predaja od Esme.

[771] Buhari, (1508), Muslim, (985).

[772] Ebu Davud, (1614, 1622) i Nesai, (2507) sa lancima prenosilaca koji pojačavaju jedni druge. Vidjeti: *Zadul-mead*, 2/15 i *Temamul-minne*, str. 387.

[773] Tahavi, 2/43, Ibn Ebi Šejbe, (10351). S obzirom na svoju ispravnost ova predaja ispunjava Buharijine i Muslimove kriterije. Vidjeti: *Temamul-minne*, str. 387. Hejsemi 3/81 tvrdi da su Taberanijini prenosioci pouzdani.

[774] Darekutni, (2106) sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[775] Ebu Davud u *El-merasilu*, (119.-123.). Ova predaja iako nije spojenog lanca prenosilaca, (jer Seid nije vidio Poslanika), svrstava se među najbolje mursel-hadise po konsenzusu hadiskih stručnjaka. Hafiz Askalani u *Et-takribu*, 1/297 o njemu kaže: "On je učenjak i pravnik iz skupine ranih tabiina. Islamski učenjaci su složni da su njegovi mursel-hadisi najispravniji. Ali b. Medini (šejh imama Buharije) je rekao da ne poznaje učenijeg tabiina od Seida." Lanci prenosilaca ovih predaja, koje je zabilježio Ebu Davud, pouzdani su do Seida. Ovu predaju zabilježio je veliki hanefijski učenjak Tahavi u *Šerhul-meani*, 2/47. Vidjeti, također *Er-risale*, str. 461.-465. od imama Šafije, *El-dževherun-nekijj*, 4/284.-285., *Šerhu ilelit-Tirmizi*, 1/555, *El-baisusl-hasis*, str. 37.

pšenice.[776] Ibn Kajjim kaže da u vezi s ovim fikhsko-pravnim pitanjem postoje i druge predaje koje se međusobno pojačavaju.[777] Ovo mišljenje su između ostalih odabrala dvojica šejhul-islama Ibn Tejmijje i Ibn Kajjim.[778] Imam Badži kaže: "Neki učenjaci zahirijskog fikhsko-pravnog usmjerenja smatraju da nije dozvoljeno izdvajanje pšenice za sadekatul-fitr. Ovaj stav nema svoje vrijednosti jer se kosi sa konsenzusom učenjaka."[779] Uračunjiva pregršt je pregršt stanovnika Medine, kao što se navodi u hadisu Poslanika ﷺ, koga prenosi Ibn Omer.[780]

Ko daje i kome se daje sadekatul-fitr

Sadekatul-fitr dužan je izdvojiti svaki slobodni i imućni musliman bez obzira na njegovu starosnu dob. Po mišljenju većine učenjaka imućnim se u ovom slučaju smatra onaj koji posjeduje uobičajnu količinu hrane za prvi bajramski dan nakon izdvajanja zekatul-fitra. Ovaj stav se temelji na hadisu koji prenosi Sehl b. Hanzali u kome je Resulullah ﷺ kazao: "*Ko bude prosijačio a imao dovoljno, izlaže sebe džehenemskoj vatri.*" "O Allahov Poslaniče, koliko mu je dovoljno," upitaše ashabi? "*Ono što ga može zasititi u jednom danu i noći,*" reče Resulullah ﷺ.[781] Siromah koji ne posjeduje hranu nije dužan izdvojiti zekatul-fitr po konsenzusu učenjaka.[782]

Sadekatul-fitr se daje samo siromašnima. Ne može se analogno obaveznom zekatu izdvajati fitr za svih osam skupina,[783] iako to tvrdi većina

[776] Ebu Davud u *El-merasilu,* (125), Tahavi 2/46. Prenosioci ove predaje su Muslimovi, a Ibn Musejjib je živio u vrijeme halife Omera, iako postoji razilaženje dali je čuo od Omera ili ne. Vidjeti: *Irvaul-galil,* 7/260.

[777] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/15 i *Temamul-minne*, str. 387.

[778] Vidjeti: *Zadul-mead,* 2/16.

[779] Vidjeti: *El-munteka,* 2/187.

[780] Ebu Davud, (3340), Bejheki, 6/31. Šejh Albani je lanac prenosilaca ove predaje ocijenio vjerodostojnim u *Sahihus-sunen,* 2/337.

[781] Ebu Davud, (1629). Šejh Albani ovo predanje smatra vjerodostojnim. Vidjeti: *Sahihus-sunen,* 1/452.-453.

[782] Vidjeti: *El-medžmua,* 6/100.

[783] Misli se na osam skupina spomenutih u 60. ajetu sure Et-Tevbe, gdje Allah ﷻ kaže: **Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku namjerniku.**

islamskih učenjaka.[784] U hadisu koji prenosi Ibn Abbas spomenuto je da je sadekatul-fitr hrana namijenjena za siromašne. Zato se treba pridržavati šerijatskog dokaza pored koga analogija ne vrijedi. Analogiji se pristupa kada nema jasnog i pouzdanog argumenta, kao što se uzima tejemmum kada nema vode za abdest. Ovo mišljenje zastupaju dvojica šejhul-islama Ibn Tejmijje i Ibn Kajjim.[785]

Ibn Kajjim tvrdi: "Resulullah ﷺ je sadekatul-fitr davao isključivo siromasima. Nikada ga nije dijelio na osam skupina, niti je naredio da se to čini, niti su to ashabi poslije njega praktikovali."[786]

Na osnovu konsenzusa muslimana nije dozvoljeno izdvajanje sadekatul-fitra sljedbenicima knjige (židovima i kršćanima).[787]

Za koga čovjek treba davati sadekatul-fitr

Islamski učenjaci ne zastupaju jednoglasan stav kada je u pitanju izdvajanje sadekatul-fitra za članove obitelji. Većina pravnika smatra da je muž obavezan izdvojiti sadekatul-fitr za svoju suprugu, analogno izdržavanju.[788] S druge strane, učenjaci hanefijske fikhsko-pravne škole, te imami: Muhammed b. Sirin, Sufjan Sevri, Malik b. Enes, Muhammed b. Munzir i drugi smatraju da je žena dužna za sebe, iz svoga imetka izdvojiti sadekatul-fitr.[789] Ovdje se izuzima žena nemuslimanka za koju se ne izdvaja sadekatul-fitr po konsenzusu učenjaka.[790] Što se tiče djece, većina učenjaka smatra da sa sadekatul-fitr izdvaja iz njihovog imetka, ukoliko ga posjeduju,[791] isto kao izdržavanje koje se podmiruje iz vlastitog budžeta

[784] Vidjeti: *El-mugni*, 3/78, *El-medžmua*, 6/132, *Es-sejlul-džerrar*, 2/86.
[785] Vidjeti: *Medžmuatul-fetava*, 25/46 i *Zadul-mead*, 2/16.-17. i *Es-sejlul-džerrar*, 2/86.-87. od Ševkanija koji je odabrao ovo mišljenje.
[786] Vidjeti: *Zadul-mead*, 2/17.
[787] Vidjeti: *El-idžma*, str. 56.-57., *El-mugni*, 3/79 i *Fethul-bari*, 4/2001.
[788] Vidjeti: *El-mugni*, 3/69, *El-medžmua*, 6/106, *Fethul-bari*, 3/369, *Aridatul-ahvezi*, 3/183.-184., *Nejlul-evtar*, 4/181 i *Subulus-selam*, 2/830.
[789] Vidjeti: *El-muhalla*, 6/137.-138., *El-mebsut*, 3/105, *Aridatul-ahvezi*, 3/183 i *Umdetul-kari*, 9/109.
[790] Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 4/181 i *Vahatul-iman*, 2/218.
[791] Ibn Arebi navodi konsenzus učenjaka po ovom pitanju. Vidjeti: *Aridatul-ahvezi*, 3/184.

djeteta, ako ga posjeduje.[792] Međutim, ako dijete ne posjeduje vlastiti imetak većina islamskih učenjaka, osim Ibn Hazma i Ševkanija,[793] smatra da je staratelj u njegovo ime dužan izdvojiti sadekatul-fitr.[794]

Hafiz Ibn Munzir kaže: "Islamski učenjaci su složni da je čovjek dužan, ako je u mogućnosti, izdvojiti sadekatul-fitr za sebe i svoju malodobnu djecu koja nemaju imetka."[795]

Također, dužnost je izdvojiti sadekatul-fitr za one koji se posjeduju (tj. za robove), kao što smo prethodno naznačili.[796] Prenosi se da je Ibn Omer davao sadekatul-fitr za one koje je izdržavao od članova svoje obitelji, punoljetnog i maloljetnog, za svoje robove i robove svojih žena.[797] Identično ovome spominje se u jednom hadisu čija je vjerodostojnost sporna.[798]

Jedna skupina učenjaka iz kasnijih generacija smatra da je sadekatul-fitr obavezan na dijete dok je još u majčinoj utrobi. Međutim, ovo mišljenje se ne zasniva na autentičnom šerijatskom dokazu,[799] osim što se prenosi u slabim predajama da je Osman davao sadekatul-fitr za dijete u majčinoj utrobi.[800] Navodi se da je imam Ahmed volio da se daje sadaka za dijete u majčinoj utrobi, ali na to nije obavezivao.[801] Ibn Munzir spominje konsenzus islamskih učenjaka da izdvajanje sadekatul-fitra za nerođeno

---

[792] Vidjeti: *El-mebsut,* 3/104.
[793] Vidjeti: *El-muhalla,* 6/138 i *Es-sejlul-džerrar,* 2/83.
[794] Vidjeti: *El-medžmua,* 6/136, *Revdatut-talibin,* 2/293, *Fethul-bari,* 3/369.
[795] Vidjeti: *El-idžma,* str. 55 i *El-ikna,* 1/103.
[796] Vidjeti: *El-muhalla,* 6/137.-138. i *Es-sejlul-džerrar,* 2/84.-85.
[797] Darekutni, (2060), Bejheki, 4/161 sa pouzdanim lancem prenosilaca. Slično tome u nešto skraćenom obliku Buhari, (1511) i Ebu Davud, (1610).
[798] Darekutni, (2059) i Bejheki, 4/161.
[799] Vidjeti: *Ahtau šaiah,* str. 166.
[800] Abdullah b. Ahmed u *El-mesailu,* (644), Ibn Hazm u *El-muhalla*, 6/132. Lanaci prenosilaca ovih predaja su prekinuti, jer Katade i Bekr b. Abdullah Muzeni nisu doživjeli Osmana b. Affana ؓ. Vidjeti, također *El-mugni*, 3/80 od Ibn Kudame.
[801] Vidjeti: *El-insaf,* 3/152. Od imam Ahmeda ima i drugih predaja vezanih za ovo pitanje.

dijete nije obavezno.[802] Prema tome, mišljenje pojedinih učenjaka koji obavezuju na sadekatul-fitr za nerođeno dijete smatra se iznimnim.[803]

Ovdje možemo ukazati na jedan nevjerodostojan hadis u kome se navodi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Post onoga koji ne podmiri sadekatul-fitr obješen je između nebesa i Zemlje i Allah ga neće primiti sve dok ne izdvoji sadekatul-fitr.*"[804]

Vrijeme davanja sadekatul-fitra

Zekatul-fitr se daje prije bajram-namaza. Ako se da poslije namaza računa se običnom sadakom a ne sadekatul-fitrom.[805] Islamski učenjaci se razilaze kada nastupa vrijeme davanja sadekatul-fitra. Tako učenjaci malikijske, šafijske i hanbelijske pravne škole smatraju da je to nakon zalaska sunca zadnjeg dana ramazana ili prve bajramske noći.[806] Učenjaci hanefijske pravne škole smatraju da je vrijeme sadekatul-fitra nakon svitanja zore prvog dana bajrama.[807] Po većini učenjaka nije ispravno sadekatul-fitr izdvojiti prije ovih vremena, osim dan ili dva prije bajrama, jer je tako činio

---

[802] Vidjeti: *El-idžma,* str. 55. Vidjeti, također *El-mugni,* 3/80, *El-medžmua,* 6/133, *Umdetul-kari,* 9/110, *Fethul-bari,* 3/369 i *Nejlul-evtar,* 4/181.

[803] Ibn Hazm smatra izdvajanje sadekatul-fitra obaveznim nakon što embrion napuni četiri mjeseca a ne prije toga. Vidjeti: *El-muhalla,* 6/132, *El-mugni,* 3/80 i *Umdetul-kari,* 9/11.

[804] Dejlemi u *Musnedul-firdevs,* 1/235. Zbog slabosti ove predaje Vidjeti: *El-ilelul-mutenahije,* 2/499, *Lisanul-mizan,* 5/276, *Daifut-tergib,* 1/333, *Daiful-džamia,* (3413).

[805] Vidjeti hadis koji prenosi Ibn Abbas.

[806] Vidjeti: *El-munteka,* 2/190, *El-havil-kebir,* 3/362, 2/657, *El-insaf,* 3/160, *Bedaeus-sanaia,* 2/206, *Vahatul-iman,* 2/221.

[807] Vidjeti: *Bedaeus-sanaia,* 2/206. Ovo je najbolje vrijeme za izdvajanje sadekatul-fitra. Na to ukazuje hadis koji prenosi Ebu Seid u kome stoji: "U vrijeme Poslanika ﷺ izdvajali smo sadekatul-fitr, prvog dana bajrama..." Buhari, (1510), Muslim, (985). Prve generacije običavale su tako činiti, kako pripovijeda imam Malik. Vidjeti: *El-muvetta,* 2/213.

Ibn Omer.[808] Bitno je naglasiti da Ibn Omer prenosi hadise o sadekatul-fitru, a prenosilac hadisa najbolje poznaje njegov smisao i značenje.[809]

Izdvajanjem sadekatul-fitra okončavaju se propisi koji su uže vezani za ramazanski post. Nakon toga pristupa se klanjanju bajram-namaza i raspodjeli zekatul-fitra.

Ovim završavamo ovo skromno djelo koje je tretiralo Poslanikov ﷺ post, moleći Allaha ﷻ da pouči muslimane korisnom, da ih sačuva svakog zla i da im najboljim učini njihova posljedna djela.

Naša posljednja dova je:

أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

"Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova!"

"ENI-L-HAMDULILLAHI RABBIL-ALEMIN"

(Prijevod značenja, Kur'ana, Junus, 10.)

تمت

❁ ❁ ❁

[808] Buhari, (1511), Ebu Davud, (1610), Ibn Huzejme, 4/82.-83., Malik, (635). Vidjeti, također *El-mugni,* 3/66.-69. i *Es-sejlul-džerrar,* 2/87.

[809] Ovo je poznato pravilo kod hadiskih stručnjaka. Vidjeti: *Ialamul-muvekkine,* 3/554, *Tehzibus-sunen,* 3/279.-282., *Fethul-bari,* 1/179, *Sifetus-sijam,* str. 107 i *Ialemul-enam,* str. 141.

Korištena literatura

1. El-Kur'anul-Kerim.
2. Adabuz-zefaf. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Bejrut.
3. Advaul-bejan. Muhammed Emin Šinkiti. Bejrut.
4. Ahkamul-dženaiz. Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
5. Ahkamul-iadeh. Sena Muhammed b. Osman Šbir. Amman.
6. Ahkamul-kunut. Adnan Arur. Saudijska Arabija.
7. Ahkamul-Kur'an. Ammed b. Alijj Džessas. Bejrut.
8. Ahkamul-mesadžid. Amr b. Abdul-Munaim Selim. Mensureh.
9. Ahkamul-mesahif. Amr b. Abdul-Munaim Selim. Mensureh.
10. Ahtauna fi ramadan. Muhammed b. Rašid. Rijad.
11. Amelul-jevmi vel-lejleh. Ahmed b. Muhammed b. Suni. Berut.
12. Amelul-jevmi vel-lejleh. Ahmed b. Šuajb Nesai. Berut.
13. Aridatul-ahvezi. Muhammed b. Abdullah b. Arebi. Berut.
14. Avnul-mabud. Ebu Tajjib Abadi. Berut.
15. Bedaes-sanaia. Alauddin b. Mesud Kasani. Berut.
16. Bidajetul-mudžtehid. Muhammed b. Ahmed b. Rušd Kurtubi. Berut.
17. Bulugul-meram. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut.
18. Daiful-džamia. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Bejrut.
19. Defaul-itisaf. Džasim Fuhejd Revseri. Bejrut.
20. Daifus-sunen Ebi Davud. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Rijad
21. Daifus-sunenit-Tirmizi. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
22. Daifut-trgibit-terhib. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
23. Duafaul-Ukajli. Muhammed b. Omer Ukajli. Bejrut.
24. Džamiul-bejan. Muhammed b. Džerir Taberi. Bejrut.
25. Džamiut-Tirmizi (sa Et-tuhfe). Muhammed b. Sevrete Tirmizi. Bejrut.
26. Džamiut-Tirmizi (sa Et-tuhfe). Muhammed b. Sevrete Tirmizi. Rijad.
27. Ealamul-muvekiin. Šemsuddin b. Abdullah b. Kajjim Dimeški. Bejrut.
28. Ed-derariul-mudie. Muhammed b. Ali Ševkani. Bejrut.
29. Ed-diraje fi tahridži ehadisil-hidaje. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut
30. El-ahadu vel-mesani. Ahmed b. Amr b. Ebi Asim Šejbani. Rijad.
31. El-bahruz-zehhar. Ahmed b. Amr Bezzar. Medina.
32. El-baisul-hasis. Ismail b. Kesir Kureši Dimeški. Bejrut.
33. El-bedrul-munir. Omer b. Ali b. Mulekkin. Rijad.
34. El-džamiu li ahkamil-Kur'an. Muhammed b. Ahmed Kurtubi. Bejrut (1420 god).
35. El-džamiu li ahkamil-Kur'an. Muhammed b. Ahmed Kurtubi. Bejrut (1385 god).
36. El-džerhu vet-tadilu. Ibn Ebi Hatim Razi. Indija
37. El-dževabus-sahih. Abdul-Aziz b. Abdullah b. Baz. Rijad.
38. El-dževherun-nekijj (sa Es-sunenul-kubra). Ibn Turkmani. Bejrut.
39. El-džumua. Ahmed b. Ali b. Seid Mervezi. Amman.
40. El-edebu fi redžeb. Muhammed Ali Kari. Amman.
41. El-ehadisul-muhtareh. Muhammed b. Abdul-Vahid Makdisi. Mekka.

42. El-esrarul-merfua. Muhammed Ali Kari. Bejrut – Dimešk.
43. El-ezkar. Jahja b. Šeref Dimeški Nevevi. Bejrut.
44. El-fethur-rebbani. Ahmed b. Abdur-Rahman Elbena. Bejrut.
45. El-fevaidu vel-medžmua. Muhammed b. Ali Ševkani. Kairo.
46. El-fikhul-islamijj. Vehbe Zuhejli. Dimešk.
47. El-furua. Muhammed b. Muflih Makdisi. Bejrut.
48. El-furusijje. Šemsuddin b. Muhammed b. Kajjim Dževzijje. Hail.
49. El-havadisu vel-bida. Muhammed b. Velid Turtuši. Dždede.
50. El-havijul-kebir. Ali b. Muhammed Maverdi. Bejrut.
51. El-hidaje. Ali b. Abdul-Dželil Mergifani. Bejrut.
52. El-idžma. Muhammed b. Ibrahim b. Munzir Nejsaburi. Amman.
53. El-ifsah. Ahmed b. Muhammed Hejtemi. Amman.
54. El-ihtijar li talilil-muhtar. Abdullah b. Mahmud Musili. Bejrut.
55. El-ikna. Muhammed Šerbini Hatib. Bejrut.
56. El-ilel. Ibn Ebi Hatim Razi. Bagdad.
57. El-ilelul-mutenahije. Abdur-Rahman b. Ali b. Dževzi. Bejrut.
58. El-insaf. Alauddin b. Ali Merdavi. Bejrut.
59. El-istizkar. Jusuf b. Abdul-Berr Endelusi. Dimešk.
60. El-istuska fi tahrimil-istimna. Abdullah b. Muhammed Haseni. Bejrut.
61. El-itikaf. Jahja b. Ismail Aid. Amman.
62. El-kafi. Jusuf b. Abdul-Berr Endelusi. Bejrut.
63. El-kafi fi fikhi Ibn Hanbel. Abdullah b. Kudame Makdisi. Bejrut.
64. El-kamilu fid-duafa. Ibn Adi Džurdžani. Bejrut.
65. El-kebair. Muhammed b. Ahmed Zehebi. Zarka.
66. El-kuna vel-esma. Muhammed b. Ahmed Dulabi. Bejrut.
67. El-leailul-mensure. Muhammed b. Abdullah Zerkeši. Bejrut.
68. El-lulu vel-merdžan. Muhammed b. Fuad Abdul-Baki. Bejrut.
69. El-mebsut. Ebu Bekr Muhammed b. Ahmed Serhasi. Bejrut.
70. El-medžmua šerhul-muhezeb. Jahja b. Šeref Dimeški Nevevi. Bejrut.
71. El-medžruhin. Muhammed b. Hibban Busti Temimi. Rijad.
72. El-menar. Šemsuddin b. Muhammed d. Kajjim Dževzijje. Bejrut.
73. El-merasil. Ibn Ebi Hatim Razi. Bagdad.
74. El-merasil. Sulejman b. Ešas Sidžstani. Bejrut.
75. El-mesabih. Dželaluddin b. Abdur-Rahman Sujuti. Bejrut.
76. El-mesabih. Husejin b. Mesud Begavi. Bejrut.
77. El-mesail. Abdullah b. Ahmed b. Hanbel Šejbani. Bejrut-Amman.
78. El-mesail. Sulejman b. Ešas Sidžstani Ebu Davud. Bejrut-Liban.
79. El-metalibul-alije. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Mekka.
80. El-mevduat. Džemaluddin b. Dževzi. Bagdad.
81. El-mevsuatul-fikhijje. Vizaretul-evkafi veš-šuunil-islamijjeti. Kuvajt.
82. El-minhadž. Jahja b. Šeref Dimeški Nevevi. Bejrut.
83. El-muadžemul-evsat. Ebu Kasim Taberani. Kairo.
84. El-muadžemul-kebir. Ebu Kasim Taberani. Bagdad.
85. El-muadžemus-sagir. Ebu Kasim Taberani. Bejrut.
86. El-mubdia. Ibrahim b. Muhammed b. Muflih. Bejrut.

87. El-mufhim. Ebu Abbas Ahmed b. Omer Kurtubi. Dimešk-Bejrut.
88. El-mugni. Abdullah b. Muhammed b. Kudame Makdisi. Bejrut (1405).
89. El-mugni. Abdullah b. Muhammed b. Kudame Makdisi. Bejrut (1414).
90. El-muhalla. Ali b. Ahmed b. Hazm Endelusi. Bejrut.
91. El-muharerul-vedžiz. Abdul-Hakk b. Atijje Endelusi. Katar.
92. El-munteka. Medžd b. Tejmijje. Bez mjesta izdanja.
93. El-munteka šerhul-muvetta. Sulejman b. Halef BadžI Endelusi. Bejrut.
94. El-mustedrek. Muhammed b. Abdullah Hakim Nejsaburi. Bejrut.
95. El-muvafakat. Ibrahim b. Musa Garnati Šatibi. Saudijska Arabija.
96. El-umm. Muhammed b. Idris Šafii. Bejrut.
97. El-vahijjat. Džemaludin b. Dževzi Bagdadi. Bejrut.
98. El-vedžiz fi fikhis-Sunneti vel-Kitab. Abdul-Azim b. Bedevi Halefi. Dimjat.
99. En-nuket ala Ibn Salah. Ahmed b. Ali Askalani. Medina.
100.En-nuket ala Ibn Salah. Ahmed b. Ali Askalani. Bejrut.
101.Envarut-tenzil. Nasiruddin b. Abdul-Hakk Bejdavi. Bejrut.
102. Er-risale. Muhammed b. Idris Šafii. Bez mjesta izdanja.
103. Es-sahihul-musned. Muhammed b. Ahmed Hadai. Katar.
104. Es-sejlul-džerrar. Muhammed b. Ali Ševkani. Bejrut.
105. Es-sijam. Abdullah b. Muhammed Tajjar. Rijad.
106. Es-sijamu vet-teravih. Muhammed b. Salih Usejmin. Rijad.
107. Es-silsiletud-daife. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
108. Es-silsiletus-sahiha. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
109. Es-sunne. Ahmed b. Amr b. Ebi Asim. Rijad.
110. Es-sunenul-kubra. Ahmed b. Husejn Bejheki. Bejrut.
111. Es-sunenul-kubra. Ahmed b. Šuajb Nesai. Bejrut.
112. Es-sunenus-sugra. Ahmed b. Husejn Bejheki. Bejrut.
113. Eš-šerhul-mumtia. Muhammed b. Salih Usejmin. Rijad.
114. Et-tabekatul-kubra. Ibn Sad. Medina.
115. Et-temam. Muhammed b. Muhammed Bagdadi. Rijad.
116. Et-tarihul-kebir. Muhammed b. Ismail Buhari. Bejrut.
117. Et-taruhus-sagir. Muhammed b. Ismail Buhari. Bejrut.
118. Et-tehedždžud. Abdullah b. Muhammed b. Ebi Dunja. Kairo.
119. Et-telhisul-habir. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Mekka-Rijad.
120. Et-temhid. Jusuf b. Abdul-Berr Endelusi. Bez mjesta izdanja.
121. Et-tenbih. Ibrahim b. Ali Šejrazi. Bejrut.
122. Et-tenkitu vel-ifade. Ibn Hammat Dimeški. Dimešk.
123. Et-terdžihu fi mesailis-savm. Muhammed b. Omer Salim. Kairo
124. Et-tergibu vet-terhib. Zekijuddin b. Abdul-Kavijj b. Munzir. Bejrut.
125. Et-teshilu li ulumit-tenzil. Muhammed b. Ahmed Garnati. Bejrut.
126. Et-tevdih. Fadl b. Hasan Abbas. Amman.
127. Et-tibjan. Jahja b. Šeref Nevevi. Rijad.
128. Evailul-ešhuril-arebijeh. Ahmed b. Muhammed Šakir. Bejrut.
129. Ez-Zuhd. Hinad b. Siri Kufi. Kuvajt.
130. Ez-zuhdu ver-rekaik. Abdullah b. Mubarek. Rijad.
131. Fadailu ramadan. Abdullah b. Muhammed b. Ebi Dunja. Rijad.

132. Fadailu šehri ramadan. Ali b. Muhammed Udžhuri Maliki. Kairo.
133. Fadailul-evkat. Ahmed b. Husejin Bejheki. Bejrut.
134. Fadailus-salah. Ali b. Hasan b. Abdul-Hamid. Zarka.
135. Fejdul-kadir. Abdur-Reuf Menavi. Egipat.
136. Fetava islamijje. Ibn Baz, Ibn Usejmin, Ibn Džibrin. Bejrut.
137. Fetavan-nisa. Amhed b. Abdul-Halim b. Tejmijje. Kairo.
138. Fetavas-Sadijje. Abdur-Rahman b. Nasir Sadi. Bejrut.
139. Fetavaš-šejh Usejmin. Muhammed b. Salih Usejmin. Rijad.
140. Fethul-bari. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut (1397).
141. Fethul-bari. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut (1414).
142. Fethul-bari. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut (1422).
143. Fethul-bejan. Siddik b. Hasan Kanudži. Katar.
144. Fethul-kadir. Muhammed b. Ali Ševkani. Bejrut.
145. Fikhul-džemai bejnes-salatejni. Mešhur b. Hasan Selman. Bejrut.
146. Fikhus-savmi. Husamuddin Affane. Amman.
147. Fikhus-sunne. Sejjid Sabik. Bejrut.
148. Gajetul-meram. Jusuf Abdul-Muhsin b.Nasir. Bejrut.
149. Garibul-hadis. Ebu Ubejd Kasim b. Selam Hervi. Bejrut.
150. Gavsul-mekdud. Ebu Ishak Huvejni. Bejrut.
151. Hakikatus-sijam. Amhed b. Abdul-Halim b. Tejmijje. Bejrut.
152. Hašijetu Ibni Abidin. Muhammed b. Emin b. Abidin. Bejrut.
153. Hašijetu Ibni Kajjim. Muhammed b. Ejjub Zerei. Bejrut.
154. Hašijetu Muhjiddin. Muhammed b. Muslihuddin Kudževi. Bejrut.
155. Hilijetul-evlija. Ahmed b. Abdillah Asfehani. Bejrut.
156. Hulasatul-ahkam. Jahja b. Šeref Nevevi. Bejrut.
157. Iadžazul-Kur'anil-Kerim. Fadl b. Hasan Abbas. Amman.
158. Ialamul-enam. Akil b. Muhammed Maktari. Bejrut.
159. Ianetut-talibin. Sejjid Bekri b. Sejjid Dimjeti. Bejrut.
160. Ihjau ulumid-din. Muhammed b. Muhammed Gazali. Bejrut.
161. Ihtilaful-hadis. Muhammed b. Idris Šafii. Bejrut.
162. Iršadus-sari. Ahmed b. Muhammed Kastalani. Bejrut.
163. Irvaul-galil. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Amman.
164. Itihaful-mehere. Ahmed b. Ismail Busiri. Rijad.
165. Kavaninul-ahkamiš-šeraijje. Ibn Džezeri Maliki. Bejrut.
166. Kejfe neteamelu meas-sunnetin-nebevijjeti. Jusuf Kardavi. Rijad.
167. Keššaful-kina. Mensur b. Junus Behveti. Bejrut.
168. Kešful-estar. Nuruddin b. Ebu Bekr Hejsemi. Bejrut.
169. Kešful-hafa. Ismail b. Muhammed Adžluni. Bejrut.
170. Kešfus-sitr. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut.
171. Kijamu ramadan. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Amman.
172. Kijamul-lejl. Seid b. Ali Kahtani. Rijad.
173. Kutul-kulub. Ebu Talib Muhammed b. Ali Harisi. Kairo.
174. Letaiful-mearif. Zejnuddin b. Ahmed b. Redžeb Hanbeli. Bejrut.
175. Lisanul-mizan. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut.
176. Mealimu usulil-fikh. Muhammed b. Husejin Džizani. Rijad.

177. Mealimus-sunen. Ahmed b. Muhammed el-Hattabi. Bejrut.
178. Mealimut-tevil. Husejn b. Mesud Begavi. Bejrut.
179. Medžmeuz-zevaid. b. Ebu Bekr Hejsemi. Bejrut.
180. Medžmeul-bahrejni. Asim b. Musa Hadi. Amman.
181. Medžmeul-bahrejni. Nuruddin b. Ebu Bekr Hejsemi. Bejrut.
182. Medžmuatul-fetava. Tekijjuddin b. Ahmed b. Tejmijje. Rijad (1417).
183. Medžmuatul-fetava. Tekijjuddin b. Ahmed b. Tejmijje. Rijad (bez godine izdanja).
184. Meratibul-idžma. Ali b. Ahmed b. Hazm Endelusi. Bejrut.
185. Mesailul-imami Ahmed. Abdullah b. Ahmmed b. Hanbel. Bejrut.
186. Mevahibul-dželil. Muhammed b. Abdur-Rahman Magribi. Bejrut.
187. Mevariduz-zaman. Nuruddin b. Ebu Bekr Hejsemi. Dimešk.
188. Mevsuatu fikhi Ibni Abbas. Muhammed Revvas Kalahdži. Mekka.
189. Mevsuatul-ehadis. Ibrahim Taha, Ali Hasan, Hamdi Muhammed. Rijad.
190. Misbahuz-zudždže. Ahmed b. Ismail Busiri. Kairo.
191. Miškatul-mesabih. Muhammed b. Abdullah Hatib. Bejrut.
192. Mizanul-itidal. Muhammed b. Ahmed Zehebi. Bejrut.
193. Muadžemu fikhis-selef. Muhammed Kittani. Mekka.
194. Muadžemu Ibnil-Earabi. Ahmed b. Muhammed b. Earabi. Rijad.
195. Muadžemul-menahil-lafzijje. Bekra b. Abdullaha Ebu Zejda. Rijad
196. Mugnil-muhtadž. Muhammed Šerbini Hatib. Bejrut.
197. Muhteliful-hadis. Šefef Kuda. Amman.
198. Muhtesaruš-šemailil-muhamedijje. Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
199. Muhtesaru zevaidi musnedil-Bezzar. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut.
200. Musannefu Abdir-Rezzak. Abdur-Rezzak b. Hammam Sanani. Bejrut.
201. Musannefu Ibni Ebi Šejbe. Abdullah b. Muhammed Kufi. Bejrut.
202. Musnedu Abdi Ibni Humejd. Abdu Ibni Humejd. Kuvajt.
203. Musnedud-Darimi. Abdullah b. Abdur-Rahman Darimi. Bejrut.
204. Musnedu Ebi Avvane. Jakub b. Ishak Ebi Avvane. Mekka.
205. Musnedu Ebi Jala. Ahmed b. Ali Temimi. Dimešk.
206. Musnedu Ebi Jala. Ahmed b. Ali Temimi. Bejrut.
207. Musnedul-firdevs. Ebu Mensur Dejlemi. Bejrut.
208. Musnedul-Humejdi. Abdullah b. Zubejr Humejdi. Dimešk.
209. Musnedul-imami Ahmed. Ahmed b. Hanbel Šejbani. Kairo.
210. Musnedul-imami Ahmed. Ahmed b. Hanbel Šejbani. Bejrut.
211. Musnedul-imami Ahmed. Ahmed b. Hanbel Šejbani. Kairo (Šakir).
212. Musneduš-Šafii. Muhammed b. Idris Šafii. Bejrut.
213. Musneduš-šamijjine. Ebu Kasim Taberani. Bejrut.
214. Musneduš-šihab. Ebu Abdullah Kudai. Bejrut.
215. Musnedut-Tajalisi. Ebu Davud b. Džarud Tajalisi. Bejrut.
216. Muvettaul-imami Malik. Malik b. Enes Medeni. Bejrut.
217. Nasbur-raje. Džemaluddin Zejlei. Bejrut.
218. Nasihul-hadis. Omer b. Ahmed b. Šahin. Zarka.
219. Nejlul-evtar. Muhammed b. Ali Ševkani. Bejrut.
220. Nidaur-rejjan. Sejjid b. Husejn Affani. Saudijska Arabija.
221. Revdatut-talibin. Jahja b. Šeref Nevevi. Bejrut.

222. Ruhul-meani. Ebu Fadl Muhammed Alusi. Bejrut.
223. Sahihu Ibni Hibban. Ibn Hibban Temimi Busti. Bejrut.
224. Sahihu Ibni Huzejme. Muhammed b. Ishak b. Huzejme. Amman.
225. Sahihu Muslim (sa El-minhadžom). Muslim b. Hadždžadž Nejsaburi. Bejrut.
226. Sahihul-Buhari. Muhammed b. Ismail Buhari. Bejrut.
227. Sahihul-džamia. Muhammed b. Nuh Albani. Amman.
228. Sahihul-džamia. Muhammed b. Nuh Albani. Bejrut.
229. Sahihul-vabilt-tajjib. Selim Aid Helali. Dammam.
230. Sahihus-suneni Ebi Davud. Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
231. Sahihus-suneni Ibni Madže. Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
232. Sahihus-sunenin-Nesai. Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
233. Sahihut-tergibit-terhib. Muhammed b. Nuh Albani. Bejrut.
234. Sahihut-tergibit-terhib. Muhammed b. Nuh Albani. Rijad.
235. Salatut-teravih. Muhammed b. Nuh Albani. Bejrut.
236. Sifetus-sijamin-Nebijj. Selim Aid Helali i Ali b. Hasan Eseri. Amman.
237. Sijamu ramadane. Muhammed b. Džemil Zejno. Mekka.
238. Sijeru ealamin-nubela. Muhammed b. Ahmed Zehebi. Bejrut.
239. Siradžul-muttekin. Fevzi b. Abdullah Eseri. Hamed-Bahrejn.
240. Sualatul-Berzei. Ubejdullah b. Abdul-Kerim Razi. Mensure.
241. Subulus-selam. Muhammed b. Ismail Sanani. Bejrut.
242. Sunenud-Darekutni. Ali b. Omer Darekutni. Bejrut.
243. Sunenu Ebi Davud. Sulejmen b. Ešas Sidžstani. Bejrut.
244. Šerhu fethil-kadir. Muhammed b. Abdul-Vahid Sevjasi. Bejrut.
245. Šerhu ilelit-Tirmizi. Abdur-Rahman b. Redžeb Hanbeli. Rijad.
246. Šerhul-akidetit-Tahavijje. Ali b. Ali b. Ebi Aizz Dimeški. Bejrut.
247. Šerhu meanil-asar. Ahmed b. Muhammed Tahavi. Bejrut.
248. Šerhu muškilil-asar. Ahmed b. Muhammed Tahavi. Bejrut.
249. Šerhul-umde. Ahmed b. Abdul-Halim b. Tejmijje. Rijad.
250. Šerhus-sadri bi zikri lejletil-kadr. Velijuddin b. Hafiz Iraki. Kairo.
251. Šerhus-sunne. Husejin b. Mesud Begavi. Bejrut.
252. Šerhuz-Zurkani alel-muvetta. Muhammed b. Abdul-Baki Zurkani. Bejrut.
253. Šuabul-iman. Ahmed b. Husejin Bejheki. Bejrut.
254. Tagikut-talik. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Amman.
255. Tahridžu ehadisil-ihja. Zejnuddin b. Abdur-Rahman Iraki. Rijad.
256. Takribul-kavaid. Zejnuddin b. Redžeb Hanbeli. Kairo.
257. Takribut-tehzib. Ahmed b. Ali b. Hadžer Askalani. Bejrut.
258. Tarihu Bagdad. Ebu Bekr Bagdadi. Bejrut.
259. Tarihu Dimešk. Muhammed b. Mukerrem b. Asakir. Bejrut.
260. Tarihu Ibni Džerir. Muhammed b. Džerir Taberi. Egipat.
261. Tashihud-dua. Ebu Zejd Bekr b. Abdullah. Rijad.
262. Tebjinul-adžeb. Ahmed b. Ali b. Hžadžer Askalani. Bejrut.
263. Tebjinul-hakaik. Fahruddin b. Osman Zejlei. Kairo.
264. Tefsiru Ebi Saud. Ebu Saud Amadi. Bejrut.
265. Tefsirun-Nesai. Ahmed b. Šuajb Nesai. Bejrut.
266. Tefsirul-Kur'anil-Azim. Ismail b. Kesir Dimeški. Bejrut.

267. Tehzibul-asar. Muhammed b. Džeriri Taberi. Kairo.
268. Tehzibul-kemal. Džmaluddin Jusuf Ebu Hadždžadž Mizzi. Bejrut.
269. Tehzibus-sunen. Muhammed b. Ebi Bekr b. Kajjim Dževzijje. Bejrut.
270. Temamul-minne. Nasiruddin Muhammed b. Nuh Albani. Aden.
271. Tevdihul-ahkam. Abdullah b. Abdur-Rahman Bessam. Mekka.
272. Tevdžihul-enzar. Ahmed b. Muhammed b. Sidik Gamari. Amman.
273. Tevilu muhtelifil-hadis. Ebu Muhammed b. Kutejbete Dineveri. Bejrut.
274. Tezkiretul-mevduat. Muhammed b. Tahir Feteni. Egipat.
275. Tezkiretus-suvvam. Abdullah b. Salih Kasir. Rijad.
276. Tuhfetul-ahvezi. Muhammed b. Abdur-Rahman Mubarekfuri. Bejrut.
277. Tuhfetul-ešraf. Džemaluddin Jusuf Ebu Hadždžadž Mizzi. Bejrut.
278. Tuhfetul-fukaha. Muhammed b. Ahmed Semrekandi. Bejrut.
279. Umdetul-kari. Bedruddin b. Mahmud Ajni. Bejrut.
280. Usulul-menhedžil-islamijj. Abdur-Rahman b. Abdul-Kerim Abbir. Dammam.
281. Vahatul-iman. Halid b. Husejn b. Abdur-Rahman. Rijad.
282. Zadul-mead. Šemsuddin b. Muhammed Dimeški. Bejrut.
283. Zemul-livat. Duri. Abbas b. Muhammed Duri. Bejrut.

Sadržaj

Predgovor 4
Uvod 5
Nekoliko bitnih naznaka u pogledu ovoga djela 9

PRVO POGLAVLJE
Odlike i vrste posta
Odlike posta 13
Odlike mjeseca ramazana 16
Kako dočekati ramazan 20
Ramazanski post je obavezan 22
Vrste posta 23
Obavezni post 24
Dobrovoljni post 25
Zabranjeni post 34

DRUGO POGLAVLJE
Fikhski propisi posta
Viđenje mjeseca mlađaka 43
Uvjeti za svjedočenje viđanja mlađaka 43
Ustanovljenje mlađaka kosmičkim proračunima 44
Uvjeti posta 50
Sehur 56
Koristi sehura 56
Propis sehura 59
Uvjeti koji obavezuju na post 59
Osobe kojima je dozvoljeno da ne poste, s tim što će naknadno napostiti propuštene dane 62
Iftar postača 68
Šta je lijepo postaču da čini 73
Šta se dozvoljava postaču 74
Stvari koje ne kvare post 87
Šta kvari post 92
Napaštanje 98

TREĆE POGLAVLJE
Noćni (teravija-namaz) u ramazanu

Noćni namaz u ramazanu 105
Odlike teravije-namaza 105
Koliko je rekata teravije-namaza klanjao Poslanik ﷺ 108
Učenje Kur'ana na teraviji-namazu 112
Vitr-namaz u ramazanu 115
Lejletul-kadr 119
Koja je noć Lejletul-kadr 120
Simptomi koji ukazuju na Lejletul-kadr 123
Koja dova se uči u Lejletul-kadru 124
Kako je Poslanik ﷺ oživljavao (ibadetom)
zadnjih deset dana ramazana 125
Izlazak žena na teraviju-namaz 126

ČETVRTO POGLAVLJE
Itikaf i sadekatul-fitr

Itikaf – povlačenje u mesdžid 133
Šta je dozvoljeno činiti u itikafu 134
Uvjeti itikafa 135
Šta kvari itikaf 139
Sadekatul-fitr 140
Da li je dozvoljeno izdvajanje sadekatul-fitra u novčanoj vrijednosti 142
Količina koja se izdvaja za sadekatul-fitr 142
Ko daje i kome se daje sadekatul-fitr 144
Za koga čovjek treba davati sadekatul-fitr 145
Vrijeme davanja sadekatul-fitra 147
Korištena literature 149
Sadržaj 156

